

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

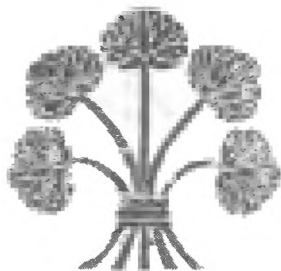
Dünya Edebiyatından Seçmeler

LÉLIA

George Sand

MEB YAYINLARI

**DÜNYA EDEBİYATINDAN
SEÇMELER**

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI : 2037
BİLİM ve KÜLTÜR ESERLERİ DİZİSİ : 348
Dünya Edebiyatından Seçmeler : 58

Kitabın adı

LÉLIA

Yayın Kodu

92.34.Y.0002.1008

ISBN 975.11.0186.7

Baskı yılı

1992

Baskı adedi

20.000

Dizgi, baskı, cilt

MİLLÎ EĞİTİM BASİMEVİ

Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın
14.10.1991 tarih ve 9411 sayılı yazıları ile
üçüncü defa 20.000 adet basılmıştır.

Dünya Edebiyatından Seçmeler

LÉLIA

George Sand

**Çeviren
NEBİL OTMAN**

İstanbul 1992

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Ö N S Ö Z

George Sand

"Bana G. Sand'ın bugün unutulmuş romanlarının tekrar okuyucu bulacağını söylediler. Bunu temenni ederim. Yalnız en ağırbaşlı ve heyecanlı en yatışmış olanların değil, en ateşli olanlarının, ilk zamanlarda yazılanlarının, meselâ *Lélia* ya da *Jacques*'ın okunmasını isterim."

Anatole FRANCE

"Edebiyat Hayatı"ndan

Hayat ve eserleri: Kızken Lucile Aurore Dupin, evlendikten sonra baronne Dudevant adını alan George Sand 1 Temmuz 1803 de Paris'de doğmuş, 1876 da Nohant (Indre) da ölmüştür. Yetmiş iki yıllık ömrün elli yılını edebiyata harcamış olan yazar, ondokuzuncu yüzyılın belli başlı romancılarından biridir. Baba tarafından kızı, ana tarafından bir erkek çocuğudur. Bu iki etki zaman zaman romanlarında hissedilir.

On dört yaşında girip on yedi yaşında çıktığı manastır onun genç ruhunda mistik buhranlar yarattı. Yazı hayatına yirmi iki yaşında Paris'te başladı.

George Sand'ın yazdığı romanlar kişisel hayatının geçirdiği gelişmeye uygundur. Romanlarını dört

grupta toplayabiliriz. a) 'Tutku romanları; b) Toplumsal romanlar; c) Köy ve kır romanları; d) Masalımsı romanlar.

İlk eserleri tutku romanlarıdır. George Sand Genç kızlık hayatını manastırda geçiriyor, manastır hayatından hemen biraz sonra evleniyor. Bu evlilikte aradıklarını bulamayınca iki çocuğu ile Paris'e gelerek hayatını kalemiyle kazanıp yaşamaya karar veriyor. Paris'e geldikten sonra birçok arkadaş buluyor. Bu arkadaşlıkların bir kaçını daha ileri götürerek aşkın acı ve tatlı taraflarını duyuyor, Hayatının bu devresinde, Sandeau, Musset, Chopin önemli rol oynamıştır. Yazarın hayatında bu üç aşk büyük fırtınalara sebep olmuştur. Madam Sand, kimi zaman Venedik'te Musset'nin hasta bakıcısı, kimi zaman vereme tutulan Chopin'in şefkatli bir kız kardeşi ve sevgilisi olarak görüyoruz. Bu duygulu ve hasta ruhların bin bir hevesiyle karşılaşan kadın kimi zaman âciz ve her şeye boyun eğen bir sevgili, kimi zaman hükmeden, emreden bir anne gibi hareket etmiştir. Tutku romanları bu fırtınalı ve maceralı hayatın bir yansımasıdır. *Indiana, Valentine, Lélia, Jacques* bu romanlardır.

Genel olarak bu romanlarda iki tem işlenmiştir: a) Evlilikte umduklarını bulamayan kadının evlilik müessesesine isyanı, b) İlk sevgililerinde hayal kırıklığına uğrayan kadınların madde ile ilgili aşktan soğuyup hayal güçlerinin yarattığı plâtonik bir aşkı

etrafındaki erkeklere zorla kabul ettirme çabası. Bu iki temde kadınlar çevrelerindeki erkeklerle devamlı bir fikir ve ruh savaşı halindedir. Madam Sand bu iki temi işlerken romanlarına zamanının toplumsal, dinsel, metafizik düşünceleriyle, kendi kişisel fikirlerini ve tabiat karşısında duyduğu izlenimleri büyük bir ustalıkla katmasını bilmiştir.

G. Sand'ın hayatının ikinci devresine ait romanlar, toplumsal romanlardır. Yazar, artık fırtınalı hayatına yön verecek kadar tecrübe sahibi olmuş, olgunlaşmıştır. Duygularındaki o heyecanlı ateşlilik yerini şimdi olgun bir hayalgücüne bırakmış, 1848 yılında siyasal hayata karışarak yaşadığı toplumun meselelerine eğilmiş ve tarihteki belli başlı fikir çatışmalarını incelemeye başlamıştır. Meselâ, *Cosuelo*'da katoliklerle protestanların çarpışmalarını tasvir etmekte ve bu uğurda nasıl korkunç cinayetlerin işlendiğini bir romancı gözü ile çözümlemektedir. Toplumsal romanları arasında *Le Compagnon du tour de France*, *Consuelo*, *Le Meunier d'Angibault*, *Le Péché de M. Antoine* gösterilebilir.

Madam Sand yukarıda belirttiğimiz gibi bir yandan kızızade, bir yandan da halktandı. Toplumsal meselelerle uğraşırken köy halkının âdetlerini, yaşayışlarını, inançlarını incelemek ihtiyacını duyan yazar, bu çevrenin hayatını da bir sanatçı gözüyle tasvir etmek, bu insanların hayatından güzel destanlar yaratmak imkânını buldu. Bu romanlardan *Le Mare au diable* yazarın şahasesi sayılmaktadır. *La Petite Fadette*, *Les*

Maîtres sonneurs. Francois Champi bu türden eserlerdir.

İmparatorluk George Sand'ı siyasetle uğraşmaktan menetmiştir. Kendisi de elli yaşına yaklaşmaktadır. Nohant'da çiftliğine çekilmiştir. Torunları vardır. Masalımsı romanlarını bu devrede kaleme almıştır. Bu eserlerde yazar sakindir. Bir büyük annenin genç kızlarda görmesini istediği bir erdemın savunucusudur. Meselâ ihtiyar markizler, kimsesiz genç kızların erdemlerini bir ana titizliği ile gözlerler. Fakat romanın kahramanı genç kız erdemiyile daima muzafferdir. Bu eserlerde eski tutkulu heyecanların küller altında için için tutuştuğu görülür; fakat Indiana'ların, Valantine'lerin, Lélia'ların ateşli heyecanı onda yoktur artık. Bir zamanlar yatağına sığamayan ve gürül gürül akan dere, şimdi billûr gibi duru sularına kendi gibi dungun bir göle akıtmaktadır. Bu duyguları *Le Marquis de Villemer'de, Jean de la Roche'da* bulmak mümkündür.

Lélia.

a) Yazılışı: Çevirisini okuyacağınız *Lélia* adlı roman, tutku romanlarının üçüncüsüdür. 1833 yılının Temmuz ayı sonlarında yayımlanan bu roman büyük gürültülere sebep oldu. Yazar 1839 metninde aynı romanı değiştirmiş, daha ağırlaştırmış olmakla beraber *Lélia*, George Sand'ın kişiliğini meydana koyan bir eser olarak tanınmaktadır. Üzerinden çok zaman geçmeden yaratanla yaratılanı birbirine karıştırmak bir âdet halini aldı. Hattâ André Maurois'nın yazar hakkında kaleme aldığı ilginç eseri *Lélia ya da George Sand'ın Hayatı* başlığını taşımaktadır.

Yazarın, sayısı yüze yaklaşan romanları arasında *Lélia* hemen hemen tek olarak durmaktadır. Bu kitap-
tan zevk alabilmek ve onun değerini ortaya koyabilmek
için bu romanı yazılış tarihleri içinde incelemek ya-
rarlı olur.

George Sand, *Lélia*'yı yayımladığı sırada yirmi
sekiz yaşındaydı Paris'e gelip çalışmalarına baş-
ladığı sıralarda hayatının ilk fırtınaları başlıyordu.
Gerçi iki romanı ve iki hikâyesi bir başarı kazanmıştı.
Fakat hayatındaki buhranlar 1832 yılında son haddini
bulmuş ve yazarı derin bir ümitsizliğe düşürmüştü.
George Sand'ın *Lélia*'yı yazması bu zamanlara raslar.

Lélia'nın yazılışında Madam Sand'ı izlemek zor-
dur. Kafasında bu romanın taslağını çizerken yakınla-
rının fikirlerinden yararlanıp yararlanmadığı kesin
olarak söylenemez. Buna ait belgeler de, değerli ol-
makla beraber, tam bir kanı uyandırmamaktadır. Fa-
kat kitabın yazılışında Gustave Planche'nin etkisi oldu-
ğu muhakkaktır.

Kitabın yazılışı şöyle sıralanabilir: a) 1832 yılı-
nın Aralık ayının 22 - 27 si arasında George Sand *Lé-
lia*'ın taslağını kafasında çizer. b) 1833 Şubat ayı için-
de Sand birinci cildi hazırlar; Gustave Planche bu
sırada kitap hakkındaki kanılarını kaleme alır. c) 1833
Martında Sand az çalışır. Nisan ayında daha az. ç)
Eserin gözden geçirilmesi Haziran ortalarına kadar
sürüklenir.

Demek ki George Sand kitabın birinci cildi üze-
rinde devamlı olarak çalışıyor. İkinci ciltte bir ağırlağ-

ma ve zaman zaman uzun kopmalar oluyor. d) Kitap 31 Temmuzda La Touche'a bir ithafla yayımlanıyor.

Hasılı *Lélia* çabuk yazılmıştır. Birinci cilt için Ocak sonu ve Şubat ayı kâfi gelmişti. İkinci cildin yazılışı ise Marttan Hazirana kadar uzamıştı. Yazar, acele acele yazıyor ve çalışma saatlerini arttırıyordu. Bu birkaç ay, George Sand'ın öteki zamanlarına göre yüklüdür, karışıktır. Bu aylarda hayatını kesin olarak belirtmek mümkün değildir. Bazı noktalar karanlıktır bazıları da büsbütün bilinmemektedir.

b) Konu ve çözümleme: Bütün roman beş kişi arasında geçmektedir: *Lélia*, *Sténio*, *Trenmor*, *Magnus* ve *Pulchérie*. Bu beş kişiden her biri bir fikri temsil eder. Bunu bize en güzel *Gusteva Planche*'nin iki belgesi gösteriyor:

Birinci belge: *Lélia* = şüphe; *Trenmor* = çile, fikirde direniş; *Sténio* = şiir; *Magnus* = hurafe, baskı altında tutulan arzu; *Pulchérie* = duyular.

İkinci belge: Şiir ve şüphenin birbirine aykırılığı = *Sténio*, *Lélia*; çile, aracı = *Trenmor*, *Sténio*; duyuların hayal kırıklığı ve tertipli öğretme = *Pulchérie*, *Sténio*; *Lélia*'nın uyanışı; aradığını bulamayan aşk, kışkınlık; şüphe içinde sönen aşk = *Sténio*, *Lélia*, Tanrı (?). Başka bir tertibe göre: *Sténio* ile *Lélia* = duello; *Trenmor* ile *Sténio* = derin düşünme; *Pulchérie* ile *Sténio* = öğretme; *Lélia*'da uyanış; *Sténio*, *Lélia* = ? = zafer?

Bu belgelere göre eser beş bölümdür. Birinci belge kişilerin ideoloji ile ilgili anahtarını veriyor, aynı zamanda yazarın hayalindeki tasavvurları belirtiyor.

İkinci belge, iki cilt beş bölümden ibaret olan romanın plânını vermektedir.

Birinci cilt. — Birinci bölüm: Sténio kendisini seven Lélia'ya tutkundur. Kendisine bir esrar perdesi altında gösterilen Trenmor'u kıskanmaktadır. Lélia ona bu adamın kim olduğunu öğretir: çilenin erdemiy-le ruh olgunluğuna ulaşmış bir kürek mahkûmı. Lélia koleraya tutulur. İstirap içinde kıvrılırken Sténio'yu yatağının başı ucuna çağırır. Ona uzun uzun şüpheli-likten bahseder. Ne doktor, ne rahip (onu sevmiş ve sevmekte olan Magnus), ne filozof (ölüm karşısında bir işe yaramayan Trenmor), ne de şair (şarkı söyliyerek görevelik eden Sténio), onu ölümden kurtarmak için hiçbir şey yapamazlar. Fakat Lélia ölümden kurtulur... İkinci bölüm: Lélia'yı ölmüş sanan ve delirip dağlarda yaşayan Magnus, Lélia'ya karşı duyduğu fakat içine kapattığı aşkını Sténio'ya anlatır. Villa Viola'ya nekahat günlerini geçirmek için çekilen Lélia işvenin kötü belirtileriyle Sténio'yu deli ettikten sonra onu iter. Kendi içindeki güçsüzlük için Tanrı'ya çata.. Sonra Sténio'yu bir ay için yanından ayırarak yalnızlık içinde derin derin düşünür. İstirabın önemini anlar ve insanlar arasına yeniden karışır. Prens Bambucci'nin konağında verilen bir balo onu hayal kırıklığına uğatır. Kızkardeşi Pulchérie'ye raslayınca ümitsizliği so nhaddini bulur: keşifliğin ve zevklerin dini hakkın-da uzun bir tartışma.

İkinci cilt. — üçüncü bölüm: Lélia, Pulchérie'ye aşklarındanki hayal kırıklıklarını, muvazenesini kay-

bettiği sırada Magnus'un onu nasıl kurtardığını, harap bir manastırda iki yıl süren yalnızlığını, doyurmayan okşamalarıyla onu deliye döndüren bir zavallı adamla geçirdiği gönül macerasını anlatır... Dördüncü bölüm: Pulchérie ona rahibeliikle kıbar fahişelik arasında bir seçim yapmasını teklif eder. Lélia, Sténio ile karşılaşır. Onu tutuşturur. Kendini genç saire teslim etmeye hazırdır. Fakat son dakikada sevgilisinin haberi olmadan, Sténio'ya şehvet zevklerinin boş gururunu öğretmek için yerini Pulchérie'ye bırakır. Sténio aldandığını öğrenince Lélia'ya lânet eder... Beşinci bölüm: Tremmor, kendini avutmak için zevk âlemine dalmış olan Sténio'yu bu çevreden kurtarır ve onu daha önce Magnus'un sığındığı Camaduk'ler manastırına bir ay için bırakır. Sténio ümitsizliğe düşer, mahvolduğunu anlar. Mahvına sebep olan Don Juan'a lânet eder. Tremmor ve Lélia'nın gelmesi için kararlaştırılan günden bir gün önce kendini öldürür. Lélia çıkagelir. Magnus onu yakalar. Lélia'ya karşı hâlâ arzu duymaktadır. Fakat Lélia'dan yüz bulamayınca onu boğar. Lélia ölmeden önce, Sténio ile ebediyette nişanlanmak için fırsat bulmuştur. Nihayet Tremmor yetişir ama çok geç...

Hemen şunu söyleyelimki bu aşk olayı, başladıktan kısa bir zaman sonra sona ermektedir. İkinci bölümün başlangıcıyla birincininin arası bir aydır. Üçüncü bölüm basit bir aşk hikâyesidir. Dördüncü bölüm ara vermeden devam eder. Dördüncü bölümle beşinci bölümü ancak bir aylık bir zaman ayırır. Bütün olay hemen hemen bir yıl sürer. Üçüncü bölümde geçmiş

günlere bir dönüş vardır: Lélia (birisi plâtonik olan) iki aşkı tanıdıktan sonra iki yıl yalnız başına yaşamıştır. Öte yandan Trenmor'un beş yıllık kürek mahkûmiyetinden önce onunla karşılaştığı bilinmektedir. Demek kitabın başında beş yıl, daha doğrusu on yıl yaşamış bir kadınlık var. Bu da yazarın hayatına uygundur.

Eserin pek kısa özeti şudur: İki tecrübeden sonra heval kırıklığına uğrayan Lélia ile Sténio arasında uzun bir anlaşmazlık. Neticede ölümden kesin olarak birleşme.

Cözümleme: Kitabın yazılışı sırasında Gustave Planche'nın George Sand'a yardım ettiğini söylemiştik. Daha kitap basılmadan önce Planche eserin çözümlemesini üstüne almıştı. George Sand, Lélia'nın maddi aşka karşı duyduğu soğukluk yüzünden Sténio ile arasında çıkan anlaşmazlıktan kitabında nasıl yararlanması gerektiğini Planche'dan sormaktadır. İnsanın aklına şu soru geliyor: Acaba bir ahlâk anlayışından metafizik bir roman yaratmayı düşünen Sand mıdır, ya da Gustave Planche mıdır? Buna cevap vermek mümkün değildir. Fakat gerçek olan bir taraf varsa o da başlangıçta doğrudan doğruya ya da dolayısıyla romanın bu yolda gelişmesini isteyen Gustave Planche'dır. Çünkü makalelerinde bunu ima etmektedir.

Gustave Planche eseri çözümlerken özet olarak şunları söyler: Lélia, sönmüş tutku ile henüz uyanmakta olan tutku arasında bir çekişme, şüphesizlikle saf bir imanın, ihtiyarlamış bir ruhla genç bir kalbin

arasında devamlı bir düellodur. Lélia hayal kırıklığını, ıstırabı, ümitsizliği ifade eder. Sténio ümidi, güveni, aşkı temsil eder. Bu kişileştirilmiş iki fikri anlamak için şunların bilinmesi gerekir: Lélia, mahvolacak yerde neden yaşıyor? Kendini aldatan adamın kaderine kendi kaderini bağlayacak yerde neden ayakta-
dır? Öte yandan Sténio, daha genç, daha gü-
venilir ve kendi arzularına boyun eğecek bir kadını sevecek yerde neden gururlu ve şüpheli Lélia'ya doğru sürüklenmiştir? Fakat roman bize bunları açık-
lamıyor. Trenmor ıstırabın olgunlaştırdığı bir filozof, cezanın ve tevekkülün yola getirdiği bir kötülük sem-
bolüdür. Magnus'un rohi ne olursa olsun, o dumsizliği ifade eder. Sand'ın bu yönlerini meydana koyan bir papazdır. (...) "Lélia'nın üslubu duyguları ifade eder-
ken, hâtıraları anlatırken ve bu hâtıraları kalbden du-
daklara yükseltirken, duru ve güzeldir. Fakat düşünce-
nin derinliklerine indikçe ve sonuçları önceden görerek fikirleri çözümlemek hevesine düştükçe karanlıktır, karışıktır...

[Roman kişiliği belirten bir eser midir? Gerçi ma-
dam Sand bu romanında hayatının birkaç sırrına do-
kunup geçmiştir. Fakat eserden hayata inmek güçtür,
tehlikelidir, çoğu zaman boşunadır. Çünkü yazar ger-
çekleri gösterecek yerde kendini hayalgücüne kaptı-
rır. Bir olayı anlatmaktan ziyade o olaya türlü şekil-
ler verir. Bu bakımdan bir eserde biyografik kaynak
aramak doğru olamaz. Sand'ın dediği gibi şiirin aşırı
bir davranış olduğunu nutunıyarak hayattan esere git-
mek daha uygun olur. Muhakkak ki yazarın Lélia'da

anlattıkları bazı kısımlar ve izlenimler kendi hayatını hatırlatır gibidir. Meselâ Lélia'nın Pulchérie'ye anlattığı hikâyede, karşısındakine zevk verdiği halde karşılığını bulamıyan, yalnız kendi zevkini düşünüp karısını doyuramayan bir kocayı sevmediği için ondan ayrılan madam Sand'ın hayatı Lélia'nın hayatı ile aynı değil midir? Bununla beraber Lélia'nın fizyolojik, tinsel, fikirsel düzensizlikleri, George Sand'ınkileri yansıtmaz, belki de bu düzensizlikler değişik bir şekilde kitaba aktarılmıştır. Bu düzensizliklerin neden ileri geldiğini incelemek zordur. Yalnız bilinen bir taraf varsa o da bu şekilde hayal kırıklığına uğrayan kadınların aşırı hayalgüçleri onlarda bir cinsel soğukluk yarattığıdır.

George Sand'ın hayatında Magnus'a benzeyen hiç kimseye raslanamaz. Magnus baskı altında kalmış arzuyu, hırsıyı temsil eder. Romanda yaratılan bu tip, hayatının bir anında, belki bu hayatın bütün anlarında George Sand'ın kendisidir. Sténio, gençliği ile, şiir kabiliyetiyle azıcık Stéphane Ajasson de Grandsagne'ı hatırlatmaktadır. O da Sténio gibi Aurore'dan küçüktür. Bununla beraber Sténio, muhakkak Stéphane'ın kendisidir denemez. Fakat Sand, Sténio'yu yaratmakla kendisinin hiç bilinmeyen bir tarafına eserde şöyle dokunup geçmiştir. Bütün bunlara rağmen Lélia özel bir maksatla yazılmıştır. O, hemen hemen yeni bir kitap, metafizik bir romandır. Bu romana bir felsefe romanı demek daha yakışık alırdı. Fakat bu terim Balzac'ındır. Gerçekten en güzel sayfalarda bir çeşit fikir denemesi vardır. Bu sayfalarda tinsel ve fikirsel bütün dav-

ran'lar ele alınır. Lélia'nın öğretici özelliği yoktur. O, düşüncelerin de bir hayatı olduğunu gösteren hayalî bir denemedir. Sondaki cinayetler, fikirlerin iflâsından kaçınmak için düşünülmüş hissini verir. Her ne olursa olsun, Lélia, pozitif bir metotla işlenip ondan bir takım sonuçlar çıkarmaya çalışan bir eserdir. Bencilliğin, kaba hareketlerin, bütün şekilleriyle güveni yekettiğini göstermektedir. George Sand, yaşadığı devrin türlü etkileri altındadır. Bir yandan romantik fikirler bütün hızı ile gelişmekte, öte yandan potizif düşünce bütün kudretini hissettirmektedir. Lélia bir yandan metafizik çözümlerle Tanrı'yı ve ölümü eleştirirken öte yandan gıpheci ve araştırmacı düşüncelerini kendisine yakışır bir hayat felsefesine yönlctmektedir. Öyle bir hayat felsefesi ki, bunda fizyolojik dengesizliklerin yarattığı tinsel ve fikirsel bir taşkınlık izlenebilir.

Nebil OTMAN

Ankara; 27 Kasım 1962

BİRİNCİ BÖLÜM

I

“Kimsin sen? Aşkın neden bu kadar acı veriyor? Sende insanların bilmediği korkunç bir esrar bulunmalı? Her halde bizim gibi aynı balçıktan yuğrulmuş, aynı hayatla canlanmış bir varlık değilsin. Ya bir meleksin ya da bir ifrit. Ama insan şeklinde bir yaratık olamazsın. Aslını ve yaradılışını neden bizden saklıyorsun? Sana erişemediğimize ve seni anlayamadığımıza göre neden gelip bizim aramızda oturuyorsun? Tanrı’dan geliyorsan, söyle de sana tapalım. Eğer cehennemden geliyorsan... Ama sen nasıl olur da cehennemden gelebilirsin? Öyle güzel, öyle safsın ki! Kötülük perilerinde, bu tanrısal bakış, bu âhenkli ses bulunur mu? Ağızların - dan, ruhu yücelten ve onu Tanrı katına kadar götüren böyle sözler dökülür mü?

Ama her şeye rağmen, Lélia, şeytandan gelen bir şey var sende. Acı gülümseyişin, bakışındaki o tanrısal safiyeti yalanlıyor. Sözlerinin bazıları, dinsizlik gibi ümit kırıcı. Tanrı’dan da, kendinden de şüphe uyandırdığın anlar var. Neden, Lélia, neden böylesiniz siz? Aşkı inkâr ettiğiniz zaman imanınızı, ruhunuzu ne yapıyorsunuz? Aman Yarabbi, siz nasıl olur da Tanrı’yı inkâr edersiniz? Siz kimsiniz kuzum,

ağzınızdan arada sırada çıkanları bile bile söyledigiinize göre?"

II

"Lélia, sizden korkuyorum. Size ne kadar çok yaklaşırsam, o kadar az anlıyorum sizi. Beni şüphe ve endişe denizinde çalkayıp duruyorsunuz. Sanki ıstıraplarım size bir eğlence oluyor. Beni göklere çıkarıyor, sonra ayaklarınızın altında çiğniyorsunuz. Beni yanınıza alarak ışıklı sonsuzluklara götürüyor, o şekilsiz karanlıklara atıyorsunuz. Zavallı aklım böyle imtihanlara dayanamıyor. Kıymayın bana, Lélia.

Dün dağda dolaştığımız zaman öyle ulu, öyle yüce bir haliniz vardı ki, önünüzde dize gelip ayaklarınızın o mis gibi kokan izlerini öpmek istedim. İsa altın renkli bir bulut içinde şekil değiştirip havvarilerinin gözlerine ateşten bir nehir içinde yüzüyormuş gibi görününce, onlar İsa'ya secde etmişler ve: — Efendimiz, muhakkak ki siz Tanrının oğlusunuz! demişler. Sonra bulut ortadan kaybolup da peygamber, arkadaşları ile beraber dağdan inmeğe başladığı zaman havvariler şüphesiz kaygı içinde birbirlerine sormuşlar: — Bizimle yürüyen, bizim gibi konuşan, az sonra soframızda yemek yiyecek olan bu adam, ateşten tüllere bürünmüş, tanrısal tecellinin nurları içinde gördüğümüz aynı adam mıdır? Ben de, Lélia, sizin yanınızda böy-

le düşünüyorum. Karşımda her an başka şekle giriyor, sonra tanrılıklarınızı üzerinizden atıp bana eş oluyorsunuz. İşte o zaman kendi kendime korku ile soruyorum: siz, bir tanrısal kudret misiniz, yeni bir peygamber, bir kere daha insan kılığına girmiş Tanrı Buyruğu mu? İmanımızı yoklamak, aramızdaki gerçek müminleri tanımak için mi böyle davranıyorsunuz?

Ama İsa! İnsan şekline girmiş olan bu düşünce, madde ile ilgisi bulunmayan ruhun o yüce örneği, daima kalıbını aldığı insanın oluşu üstünde bulunuyordu. İsteddiği kadar insan olmağa çalışsın, kendisini hiç de gizliyemiyordu. Ve daima en üstün insan oldu. Lélia, sizde beni korkutan şey, görkemlerinizden sıyrılıp yeryüzüne indiğiniz zaman artık aynı seviyede olmanız, bizden daha aşağıya düşmeniz, ancak kalbinizin kötülüğü ile bizden üstün görünmeye çabalamıyor gibi görünmenizdir. Meselâ bizim cinsimize karşı duyduğunuz o derin, o amansız, o sönmez kin nedir? İnsan Tanrı'yı böyle sizin gitti sever, sonra da onun eserlerinden böyle zalimce nefret eder mi? Bu yüce imanla bu kaşerlenmiş kâfirlik, Tanrı'ya karşı bu susuzlukla şeytanla bu dostluk nasıl uyuşur? Bir kere daha sorayım, nereden geliyorsunuz, Lélia? Dünya üzerinde hangi esenliğin, ya da hangi öcün görevini yüklendiniz?

Dün, güneş, buzulların arkasına çekilip de mavimtırak bir pambelikteki buğulara gömül-

düğü saatte güzel bir kış akşamının o ılık havası saçlarınız arasında süzülürken, kilise çanından çıkan sesler, vadide hazin yankılar bırakırken, işte o zaman, inanın, Lélia siz gerçekten Tanrının kızı idiniz. Batan güneşin sıcak ışıkları gelip üstünüzde sönüyor ve sizi büyüülü bir gölge ile sarıyordu. Ancak sönük birkaç yıldızın görüldüğü mavi göğe doğru kalkan gözleriniz kutsal bir ateşle parlıyordu. Ormanların ve vadilerin şairi olan ben, suların esrarlı çağıltısını dinliyor, hafif hafif sallanan çamların nazlı dalgalanışlarına bakıyordum. Kendini belli eden ilk ılık günde menekşelerin, onları davet eden solgun güneşin ilk ışınına kuru yosunların altında koyu mavi çanaklarını açan o yabani menekşelerin hoş kokusunu içime dolduruyordum. Ama sizin aklınız hiç bunlarda değildi; ne çiçekler, ne ormanlar, ne dere bakışlarınızı çekiyordu. Yeryüzünde hiçbir eşya duygularınızı harekete getirmiyordu. Siz tamamiyle gökte idiniz. Ayaklarınızın altına serilen büyüülü manzarayı size gösterdiğim zaman elinizi derin göklere doğru kaldırarak bana: — Bakın ona, dediniz. Ah, Lélia, vatanınıza bakıp iç çekiyordunuz değil mi? Bunca zaman neden sizi aramızda unuttuğunu, ona yükselmek için beyaz kanatlarınızı neden vermediğini Tanrı'ya soruyordunuz değil mi?

Ama ne yazık! Fundalıklar üstünde esmeğe başlayan soğuk rüzgâr bizi şehirde bir sığınak

aramağa zorladığı zaman, çan seslerinin titreyen yankılarına kapılarak benimle beraber kiliseye girmenizi, akşam duasında bulunmanızı rica ettiğim vakit, neden benden ayrılıp gitmediniz. Lélia? Daha zor şeyleri başarmaya gücü yeten siz, yüzünüzü örtmek için gökten neden bir bulut indirmediniz? Yazık! neden sizi böyle kaşı çatılmış, tavırları çalınmış, kalbi duygudan yoksun olarak dindik gördüm? Sizden daha soğuk olmıyan yerdeki taşların üstüne neden diz çökmediniz? Tanrı huzurunda içi merhametle ya da dehşetle dolması gereken şu kadın göğsünün üstünde ellerinizi neden kavuşturmadınız? İbadetimizin göreneklerine karşı bu açıkça küçümseme, son derece kurumlu durgunluk neden? Lélia gerçek Tanrı'ya tapmıyor musunuz? Siz Brama'ya insan kurban edildiği o kavurucu ülkelerden mi yoksa insanın iyilik ruhundan ziyade kötülük ruhundan medet umduğu o ad konmamış büyük ırmakların kıyılarından mı geliyorsunuz? Çünkü biz ne soyunuzu biliriz, ne de doğduğunuz iklimleri. Hiç kimse bunları bilmez ve sizi saran esrar, istemediğimiz halde, bizi asılsız inançlara sürükler.

Siz, duygudan yoksun, dinsiz olasınız! Ooo! Buna imkân yok. Ama bize söyleyiniz Tanrı aşkına, içinde şiirin sel gibi aktığı, heyecanla dolup taşıdığı bu ruh, ateşi, bizi saran, hissettiğimiz bütün şeylerin ötesine bizi sürükliyen bu büyük ruh, o müthiş anlarda nasıl oluyor da

yok oluyor? Dün ne düşünüyordunuz? Tapınağın içinde sessiz ve buz gibi donmuş, titremeden Tanrı ile boy ölçüşen, hilekâr bir İsraili gibi dimdik ayakta, kutsal ilâhilere kulakları tıkalı, amber kokusuna, yaprakları açılmış çiçeklere, orgun içli seslerine, kutsal yerin şii-rine duygusuz, orada bulunduğunuz zaman size ne olmuştu? Oysa içi, nemli ıtırarla dolup taşan, kutsal âhenklerle titreyen o kllisem yine de güzeldi. Enguvan buhurdanlardan çıkan kokulu bir duman zarif kıvrılışlarla kub-beye yükselirken, gümüş lâmbaların alevi, korlaşan asilbentin opal rengi bulutları içine öyle bir beyazlık ve donukluk yayıyordu ki! Mihraptaki kutsal haberi saklıyan sandığın altın kaplamaları mumların gölgesi altında öyle hafif, öyle ışıklı görünüyordu ki! Saçları kapkara, boyu pek haşmetli, bakışı pek vakur, sözleri pek yankılı olan, uzun boylu, İrlandalı o güzel papaz, uzun mantosunu halılar üstünde sürüyerek mihrabın basamaklarından inip de vatanında esen rüzgârlar gibi içe işleyen hazin ve kalın sesini yüksektrek ve bize parıl parıl yanan şaraplı ekmek kabını uzatarak ağzında kudretli ve tesirli bir mâna alan Adoremus! sözünü söylediği zaman bir Tanrı korkusunun içime işlediğini hissettim ve mermerin üstünde dize gelerek göğsüme vurdum ve gözlerimi indirdim.

Sizin düşünceniz, ruhumdaki bütün büyük düşüncelere öylesine derinden bağlıdır ki, bu

tatlı heyecanı paylaşmak, — Tanrı günahımı bağışlasın — şu âciz kulun övgülerinin yarısını sunmak için hemen o anda size doğru döndüm.

Ama siz ayakda idiniz. Dizlerinizi bükmediniz, gözlerinizi yere indirdiniz. O şahâne bakışınız, papazın, hamursuz ekmeğin, secde eden kalabalığın üstünde, soğuk ve araştırmacı, dolaşıp durdu. Bunlardan hiçbirisi size bir şey söylemiyordu. Siz, hepimizin arasında tek siz, Ulu Tanrı'ya duayı reddettiniz. Onun üstünde bir kudret miydiniz?

Evet, Lélia, Tanrı affetsin, bir an için buna inandım az daha Tanrı'ya yönelttiğim duaları, geri alıp size sunacaktım. Sizdeki kudrete kendimi kaptırdım. Yazık! İtiraf etmem gerek, hiç sizi bu kadar güzel görmemiştim. Mezarların başında bekleyen beyaz mermer heykellerden biri gibi benziniz solgundu. Dünya ile hiç ilginiz yoktu. Gözleriniz anlaşılmaz bir ateşle parıl parıl yanıyor ve kara saçlarınızı elinizle kaldırmış olduğunuz geniş alnınız, deha ve gururla yücelmiş, kalabalığın üstünde, papazın üstünde, hattâ Tanrı'nın üstünde yükseliyordu. Bu kadar koyu dinsizlik müthiş bir şeydi ve sizi, bizimle gök arasında bulunan boşluğu böyle süzüyor görünce, orada her şey kendini küçük hissediyordu. Milton, âsi meleğinin yıldırım çarpan alnını öyle asil, öyle güzel canlandırdığı zaman sizi görmüş müydü?

Duyduğum bütün korkuları size söylhyeyim

mi? Bana öyle geldi ki papaz ayakta, iman sembolünü, önümüze düşen başlarımız üstünde kaldırıırken, sizi kendi önünde, kendisi gibi ayakta, kendisiyle yalnız, herkesin üstünde gördüğü anda evet o anda, bana öyle geldi ki hissiz bakışınızla karşılaşınca ciddi ve derin bakışını önüne indirdi. Bana öyle geldi ki, o papazın benzi sararıyordu, titreyen elleri artık kâseyi tutamıyordu. Sesi geniş göğsünün içinde boğulup kalıyordu. Acaba orada gördüklerim heyecanlanmış hayal gücümün bir rüyası mıydı? Yoksa ağzından çıkan emre böyle karşı koyduğunuzu görünce, Ulu Tanrı'nın bu elçisi öfkeden tıkanıp kalmış mıydı? Yoksa benim gibi garip bir sanrı ile benliğinizde tabiatüstü bir şey, cehennemden bağrından yükselen bir kudret, ya da Tanrı tarafından gönderilen bir tecelli karşısında mı sanmıştı kendini?"

III

"Senin nene gerek, genç şair? Benim kim olduğumu ve nereden geldiğimi neden öğrenmek istiyorsun?... Senin gibi ben de göz yaşları vadisinde doğdum, yerde sürünen bütün bahtı karalar benim kardeşlerimdir. Bir düşüncenin kucaklayıverdiği, bir kurlangıcın çevresini birkaç günde dolaştığı bu dünya o kadar büyük mü ki? Bir insanın hayatında garip ve esrarlı ne olabilir? Bir güneş ışınının başlarımız üstü -

ne az veya çok dikey düşmesinde ne gibi büyük bir etki tasavvur ediyorsunuz? Hadî canım, bu dünya, bütünü ile güneşten o kadar uzak ki; o hem çok soğuk, hem çok soluk, hem de çok dar. Bir sorun rüzgâra: onu bir baştan bir başa kaç saatte altüst ediverir?

Dünyanın öbür ucunda doğmuş da olsam seninle benim aramda ayrılık pek azdır. Her ikimiz de ıstıraba mahkûm, her ikimiz de zayıf ve eksik, her zaman kuşkulu, her zaman kendi dışımızdaki bir mutluluğa susuz, işte ortak alın yazımız bu, işte esaret ve hasret diyarında bizi kardeş ve arkadaş yapan bu.

Sizden başka yaradılıştaki bir varlık olup olmadığımı soruyorsunuz? Mevkileri bakımından benden daha yoksun, karakterleri bakımından çok daha mutlu insanlar gördüm. Bütün insanlarda aynı derecede ıstırap çekme yetisi yoktur. Dertlerimizin en büyük yapıcısının gözünde, bu dünya düzenindeki çeşitliliğin her halde büyük bir önemi yoktur. Görüşü bu kadar dar olan bizlere gelince, ömrümüzün yarısını, birbirimizi incelemekle, tepemize çöken kara bahtın her seferinde gösterdiği ince ayrılıkları hesaplamakla geçiririz. Bütün bunlar Tanrı'nın önünde ne ki? Çayırların otları arasındaki ayrılık bizim için ne ise işte o.

Bunun içindir ki, Tanrı'ya yalvarmıyorum. Ondan ne isteyebilirim ki? Alın yazımı değiştirmesini mi? Bana gülerdi. İstiraplarıma karşı

savaşma gücünü vermesini mi? Bu kudreti bana vermiş; kullanması bana düşer.

Kötülüğe tapıp tapmadığımı soruyorsunuz? Kötülük de, iyilik de tek bir oluşturm, Tanrı'dır. İradelerimizin üstünde, esrarlı, bilinmeyen bir iradedir o... İyilik ve kötülük bizim yaptığımız ayırmalardır. Tanrı mutluluğu ve mutsuzluğu hiç bilmez ki! Alın yazımızın sırrını ne Tanrı'ya sorunuz, ne de şeytana. Durmadan beni kendi altına ve üstüme çıkarıp indirdiğiniz için asıl ben sizden dâvacı olmalıyım. Şair, bu derin sırları bende aramayınız. Ruhum sizinki ile kardeşdir, o ruhun böyle derinliklerini yoklayınca onu üzüyor ve korkutuyorsunuz. Onu olduğu gibi alınız, bekleyen ve ıstırap çeken bir ruh olarak kabul ediniz. Onu sıkı songuya çekerseniz kendi üstüne kapanacak ve bir daha size açılmağa cesaret edemiyecektir."

IV

"Lélia, sizin için acı acı duyduğum kaygıları, aşırı bir açık yüreklilikle ifade etmişim. Ruhunuzu en ince yerinden yaralamışım. Bunun için pek üzgünüm, Lélia. Size bir feylesofun meraklı gözü ile baktığımı sanıyorsunuz, ama aldanıyorsunuz. Size ait bir varlık olduğumu, hayatımın bundan böyle çaresiz sizinkine bağlı bulunduğunu hissetmeseydim, bir kelime ile sizi tutku ile sevmeseydim, sizi songuya çekmek cesaretini

kendimde bulamazdım, hattâ bir fizyoloji bilgini incelemelerine sunulan pek dikkate değer konu olsanız bile. Nitekim, yüzünüze karşı söylemeye cüret ettiğim bu şüpheleri, bu kaygıları sizi tammuş olan herkes, paylaşıyor. Lânetli bir ruh mu, yoksa imtiyazlı bir varlık mısınız, sizi sevmeli mi yoksa sizden kaçmalı mı, sizi aramıza almalı mı, birbirlerine şaşkınlıkla bunu soruyorlar. Kaba bir halk adamı bile karşınızda tasaya düşüp sizinle ilgileniyor, ne yüz çizgilerinizin ifadesini anlıyor, ne de sesinizin âhengini. Ama konusu olduğunuz saçmasapan hikâyeleri duydukça bu halkın bir yandan önünüzde diz üstüne gelmeğe, bir yandan da bir belâ gibi sizden kurtulmak için Tanrı'ya yalvarmaya kalktığı görülüyor. Daha yüksek zekâlar, kimi merakdan, kimi hoşlandığı için daha dikkatle sizi inceliyorlar; ama bunlardan hiçbirisi mesele- nin çözümünü bir ölüm dirim meselesi haline getirmiyor. Bu konuda cesaret göstermeye, size kim olduğunuzu sormaya yalnız ve yalnız benim hakkım var. Çünkü bundan böyle ben sizin parçanızım; bunu içimden duyuyorum ve bu duygu benlik duyguma bağlıdır. Beni hükmünüz altına aldınız, belki de farkında olmadan. Ama ne olursa olsun şimdi sizinim. Artık kendime sahip değilim. Ruhum artık kendi kendine yaşayamaz. Tanrı ve şiir artık ona yetmiyor. Bundan böyle Tanrı da, şiir de sizsiniz. Siz olmadan ne şiir var, ne Tanrı, ne de hiçbir şey.

Seni bir kadın olarak ele almamı, seninle kendime eşit biri gibi konuşmamı istediğine göre, söyle bana, Lélia, söyle bana, sevme gücün var mı? Ruhun ateşten mi yoksa buzdan mı? Kendimi sana teslim etmekle felâketimi mi yoksa kurtuluşumu mu hazırladım? Çünkü bunu bilmiyorum ve peşinden gideceğim o bilinmez yola bakdıkça korku duymaktan kendimi alamıyorum. Bu gelecek, bulutlarla kaplı, kimi zaman güneş doğarken ufukta yükselen bulutlar gibi parlak ve pembe, kimi zaman fırtınadan önceki yıldırımlar yüklü bulutlar gibi kızıl ve karanlık.

Hayata seninle mi başladım yoksa peşinden ölüme gitmek için hayatı bıraktım mı? Arkada kalan o saf ve sakin yılları solduracak mısın, yoksa onlara yeni bir hayat mı katacaksın? Mutluğa eriştim mi ve onu kaybedecek miyim? Yoksa ne olduğunu bilmeden mi onun mutluluğunu tadacağım? O yıllar pek güzel, pek taze, pek tatlı idi! Ama aynı zamanda öyle durgun, öyle silik, öyle kısırdı ki! Dünyaya geleli beri sadece hayal kurmaktan, beklemekten, ummaktan ziyade ne yaptım ben? Nihayet eser verecek miyim? Acaba sen beni yüksek bir insan mı yapacaksın, yoksa aşağılık bir yaratık mı? Bu hiçlikten, bana ağır gelmeye başlayan bu durgunluktan kurtulacak mıyım? Yükselmek için mi yoksa alçalmak için mi?

İşte bak, her gün korku ile kendime sor -

duklaım bunlar; yine de bana hiç cevap vermıyorsunuz, Lélia. Önünde bir mesele olarak bir hayatın, senin alın yazından ayrılması imkânsız olan ve bundan böyle Tanrı'ya hesap vermek zorunda bulunduğun bir alın yazısının var olduğunu farketmiyor gibisin. Zincirimın ucundan, tasasız ve dalgın, yakaladın, ve her an onu unutuyor, elinden düşürüyorsun.

Kendimi her zaman yapayalnız, yüzüstü bırakılmış görmekten korkarak sana seslenmem ve yanına beni almadan atıldığın o bilinmeyen ülkelerden seni indirmeye zorlamam gerekiyor. Zalim, Lélia! Böyle hür bir ruhunuz bulunup da tek başınıza hayal kurabildiğiniz, tek başınıza sevebildiğiniz, tek başınıza yaşayabildiğiniz için ne kadar bahtiyarsınız! Ben artık bunu yapamam, sizi seviyorum, yalnız seni seviyorum. Güzelliğin o bütün zarif tipleri, rüyamda bana öpüş gönderen ve çiçekler atan kadın kılığına girmiş melekler uçup gittiler. Onlar artık uyurken de, uyanıkken de gelmiyorlar. Yanımda veya göklerimde solgun ve durgun, kederli ve sessiz gördüğüm daima sizsiniz ve bundan böyle sizsiniz.

Ben pek zavallıyım. Durumum alışık olduğum duruma benzemiyor. Beni düşündüren sadece sevginize lâyık olup olmadığı değil, asıl mesele bir erkeği sevebilecek bir kudrette misiniz? Bunu dahi kestiremeyecek durumdayım,

— ve bu kelimeyi büyük bir güçlkle yazıyorum, Sanıyorum ki bu kudrette değilsiniz.

Ah, Lélia, bu sefer cevap verecek mısınız? Şimdi bunu sorduğum için titriyorum. Yarın yine şüpheler ve vehimler içinde yaşayabilirim. Yarın belki de ne korkmaya, ne de ummaya bir sebep kalacak.”

V

Ne çocuksunuz. Daha yeni doğdunuz, yaşamak için çırpınıyorsunuz. Çünkü doğrusunu söyleyeyim Sténio, daha yaşamış değilsiniz; size iki kelime ile hayatı tarif edeceğim, ama daha sonra.

“Ne çocuksunuz. Daha yeni doğdunuz, yamizin batıp gittiği o lânetli hedefe varamıyacağım, diye mi korkuyorsunuz? Başkaları gibi siz de oraya çarpıp parçalanacaksınız, Sténio. Şu halde zamanınızdan faydalanmaya bakın. Okuldan kaçın ve insana hayatı öğreten okul eşiğinden, elinizden geldiği kadar geç, aşmaya bakın.

Mutluluğun nerede olduğunu, nasıl bir şey olduğunu, daha önce onu tadıp tatmadığını, bir gün onu tatmak kendisine kismet olup olmaıya - çağım soran mutlu çocuk! Ey, aranıp da bulunmayan kara cahillik! Sana cevap vermiyeceğim, Sténio.

Hiç korkma, bilmek istediğin şeylerden yalnız bir tanesini söyleyip de serü bedbaht etmiyeceğim. Seviyor muyum, sevmiyor muyum, sevebiliyor muyum, sevemiyor muyum? Seni mesut edecek miyim, edemiyecek miyim, iyi yürekli miyim, hâin miyim, aşkımla yükselecek misin? Yoksa kayıtsızlığımla perişan mı olacaksın?: Görüyorsun ya, bütün bunlar Tanrı'nın senin çağındakilere öğretilmesini doğru bulmadığı ve sana öğretememe izin vermediği cüretli bir bilimdir. Bekle!

Sana hayır dua ediyorum, genç şair, huzur içinde uyu. Ulu Tanrı'nın bizlere en büyük lûtf olarak geleceği gizleyen o örtü ile örttüğü yarının da, gençliğinin öteki günleri gibi güzel olacaktır."

VI

"İşte cevaplarınız hep böyle. Pekâlâ! Susmanız altında öyle ıstıraplar seziyorum ki, buna teşekkür etmekten başka elimden bir şey gelmiyor. Bununla beraber pek tatlı sandığınız bu bilgisizlik hâli, korkunçtur, Lélia; onu küçümseyen bir hafiflikle ele alıyorsunuz, çünkü bu bilgisizlik hâlini tanıımıyorsunuz. Çocukluğunuz benimki gibi geçmiş olabilir ama içinizde uyanan tutku, öyle sanıyorum ki, benim içimdeki gibi korkularla savaşmak zorunda kalmamıştır. Şüphesiz kendiniz sevmeden önce, sevildiniz.

Kalbiniz, yani dünyanın kralı olsam da yine önünde diz çöküp yalvaracağım bu hazine, başka bir gönül tarafından büyük bir istekle çağrıldı. Kıskaçlığın ve korkunun işkencelerini bilmediniz. Aşk sizi bekliyordu, mutluluk size doğru atılıyordu. Bahtiyar olmaya ve sevmeye razı olmak size yetmişti. Hayır benim çektiğim ıstırapı bilmiyorsunuz, yoksa acırdınız; çünkü nihayet iyi bir kalbiniz var; sözleriniz, iyi olduğunuzu inkâr ediyorsa da hareketleriniz bunu isbat etmektedir. Hatta günlük ıstıraplar karşısında yumuşadığınızı gördüm. Dudaklarınızdaki o kötü gülümseme ile, İncil'de emredilen başkalarına yardım görevini yerine getirdiğinizi gördüm. Soğuk bir muhakemenin silip atmıyacağı bir iyilik, doğuştan bir iyilik var sizde.

Beni ne kadar bedbaht ettiğinizi bir bilseydiniz, acırdınız bana. Yaşamam mı yoksa ölmem mi lâzım, bana söylersiniz. Hemen bana insanı kendinden geçiren mutluluğu, ya da teselli eden aklı verirdiniz.”

VII

“Şimdi bulunduğunuz yerde uğursuz bir kahraltı gibi ortaya çıktığını gördüğüm bu soluk benizli adam kimdir? Ne istiyor sizden? Sizi nereden tanıyor? Nerede görmüş? Burada ilk defa meydana çıktığı gün sizi görmek için ka-

labalığı yarması, sonra ona acı acı gülümsememiz ne demek oluyor?

Bu adam beni tasalandırıyor ve korkutuyor. Bana yaklaştığı zaman buz gibi oluyorum; elbisesi elbiseme değince elektriklenmiş gibi bir sarsıntı duyuyorum. Kendisini herkese belli etmiyor, ama Byron'dan daha üstün bir şairdir, diyorsunuz. Gerçekten geniş alnı bir dehayı ortaya koyuyor. Ama ben bu alında o tanrısal saflığı, şairin özelliğini belli eden o heyecanlı ışığı bulamıyorum. Giaour (1) gibi, Lara gibi sizin ıstırap çektiğiniz zamanki haliniz gibi gamlı, çekilmez bir adam, Lélia. Dikkatinizi büyüleyen, topluma karşı içinizdeki iyilikseverlikten, insanlık meselelerine karşı duyduğunuz ilgiden ne varsa, âdeta, hepsini sömüren bu adamı, devamlı olarak yanınızda görmek canımı sıkıyor benim.

Kıskanmaya hakkım olmadığını biliyorum. Bu yüzden arada sırada çektiğim ıstırapı size söyleyeceğim. Etrafınızın bu kasvetli etki ile sarıldığı görmek, (bu kadarı hakkımdır) beni üzüyor. Zaten o kadar mahzun öyle ürkek olan, ancak ümitler ve tatlı dualarla oyalanması gereken siz, şimdi soluk, gamlı bir varlığın etkisi altına düşeniz! Çünkü bu adam tutkuların

(1) Byron'un Yunanistan'da Türklere karşı yaptığı savaşlarda Türklerin ona taktığı ad. Aynı zamanda Byron'un yazdığı bir şiir kitabına koyduğu başlık.

soluğu ile kurumuştur. Gençliğin hiçbir tazeligi onun taş gibi donmuş yüzünü artık renklendiremez, dudakları artık gülümsemeyi beceremez, yüzü hiçbir zaman canlanamaz. O ancak alışkanlığın ve hatırlamaların gücü ile konuşuyor, yürüyor, hareket ediyor. Ama hayatın kaynağı göğsünün içinde uzun zamandan beri sönmüştür. Bundan eminim, madam. Bu adamı iyice inceledim. Onu saran sırrı ele geçirdim. Eğer sizi sevdiğini söylüyorsa yalan söylüyor. Artık sevemez o.

Canım, hiç hissetmeyen bir adam bir şey ilham edebilir mi? Uzun zamandan beri, sizi gördüğümünden, sizi sevdiğimden beri müthiş mesele budur işte. Bunca aşkın ve şiirin, ruhunuzda bir kaynak bulamadan, sizden doğmasına inanacağım gelmiyor. Bu adam derisinin bütün deliklerinden öyle bir soğuk saçıyor ki! Kendisine yaklaşan herkese öyle tikslenme uyandırıyor ki, onun hali beni teselli ediyor, cesaretlendiriyor. Onun gibi ölü bir kalbiniz olsaydı sizi sevmezdim, onun karşısında duyduğum dehşeti size karşı da duyardım.

Bununla beraber, ah, aklım öyle karışık bir muammanın içinde çırpınıp duruyor ki! Bu adamın karşısında duyduğum nefreti siz duymuyorsunuz. Tam tersine, karşı konmaz bir yakınlık duygusu ile ona doğru sürükleniyor gibisiniz. Eğlencelerimiz sırasında, fırl fırl döndüren dansın, gülen kadınların, uçuşan çiçeklerin

ortasında ikinizin öyle solgun, öyle ciddi, öyle dalgın geçtiğini görünce hepimizin arasında yalnız onunla anlaştığınızı sandığım anlar oluyor. Bana öyle geliyor ki, duyumlarınızın, hattâ yüz çizgilerinizin arasında iç sızlatan bir benzerlik meydana gelmeye başlıyor. Bu soy benzerliği kederli alınlarınıza vuran felâketin damgası mıdır? Yoksa bu yabancı erkek, kardeşiniz midir, Lélia? Hayatınızın her yanı öyle esrarlı ki, mümkün göreceğim hiçbir ihtimal yok.

Evet, onun kardeşi olduğunuza kendimi inandırdığım günler oluyor. Bakın, kıskançlığımın basit ve çocukça olmadığını anlamanız için şunu söylemek isterim ki bu düşünce de ıstıraplarımı hafifletmiyor. Ona karşı gösterdiğiniz güven ve aranızdaki samimiyet beni az incitmiyor değil, her azman o kadar soğuk, öyle kuşkulu, bazan da öyle mesafeli olan siz, onun yanında hiç de öyle değilsiniz. Bu adam kardeşiniz de olsa üstünüzde benden fazla nasıl hakkı olabilir, Lélia? Sizi onun kadar temiz sevmediğimi mi sanıyorsunuz? Eğer kız kardeşim olsaydınız, sizi daha büyük şefkatle, daha fazla düşkünlükle sevebileceğimi mi sanıyorsunuz? Ah! neden öyle değilsiniz! Yoksa bana hiç güvensizlik göstermez, her an bana ilham ettiğiniz derin ve saf duyguyu bilmemezlikten gelmezsiniz. İnsanın coşkunun bir ruhu, sizin gibi bir kardeşi olunca kardeşini de tutku ile nasıl sevmez. Bayağı yaradılışlı kim-selerce önemi olan kan bağları, Tanrı'nın esrarlı

sevgi hazinelerinden yuğurukluğı kimselerin gözlerinde ne değer taşır ki...

Hayır, o kardeşiniz de olsa sizi benden çok sevmeyiz. Ona benden daha çok güvenmemelisiniz. İstiraplarınızı ona söylemekten hoşlanıyorsanız, eğer o ıstırapları hafifletebiliyorsa ne mutlu bu melûn adama! Ne yazık! acılarınızı paylaşmayı bile vermiyorsunuz bana! Demek ki ben pek önemsiz bir insanmışım! Demek ki aşkımın da pek az bir değeri varmış! Yükünüzün pek az bir kısmını bana vermekten korktuğunuza göre ben pek nafiye bir çocukmuşum! Ah! Lélia ' ben ne kadar zavallıyım, siz de benim gibisiniz. Fakat göğsüme yaslanıp hiç de bir damla göz yaşı dökmediniz. Sanki içinizden geldiğı gibi hareket ederseniz bana yük olacakmışsınız korkusuna kapılarak kendinizi, benimle neşelenmeye zorladığınız anlar oluyor. Ah! Lélia, pek kırcı bir nezaket, ve beni çoğı zaman inciten bir nezaket bu. Onun yanında neşeli değilsiniz. Bakın kıskanmakta nasıl haklıyım?"

VIII

"Burada Trenmor diye anılan adama mektubunuzu gösterdim. Onun gerçek adını yalnız ben biliyorum. İstiraplarınızla pek ilgilendi. Kalbi, (sizin ölü sandığınız o kalb,) öyle merhametle doludur ki, sırrını size açmama izin verdi. Size bir çocuk muamelesi yapılmadığını

göreceksiniz; çünkü bu sır bir erkeğin başka bir erkeğe açabileceği en büyük bir sırdır.

İlk önce Trenmor'a karşı duyduğum ilgiyi öğreniniz, çünkü bu adam şimdiye kadar rastladığım insanların en bedbahtıdır. Çünkü kâsenin dibine tüketecek bir damla tortusu bile kalmamıştır; çünkü size kıyasla büyük ve su götürmez bir üstünlüğü var: mutsuzluk.

Felâketin ne olduğunu biliyor musunuz, delikanlı? Hayata henüz giriyorsunuz. Onun ilk heyecanlarını duyuyorsunuz. Tutkularınız şahlanıyor, kanınızın hareketini hızlandırıyor, uykunuzun huzurunu bozuyor, sizde yeni duyumlar, ihtilâh endişeler, sinirli üzüntüler yaratıyor. Siz bunun adına ıstırap çekmek diyorsunuz. Kendinizi ilk defa büyük korkunç, gürültülü bir felâkete uğramış sanıyorsunuz. ıstırap çekiyorsunuz, doğrudur, ama hangi acı sevmenin verdiği acıdan daha asil, daha değerlidir? Bunca şiirin kaynağı olmamış mıdır bu acı? İnsanın açıklayabileceği ve sızlanabileceği ne ateşli, ne bereketli bir ıstıraptır bu. Ama bir acı da var ki, alçaklığa düşme, lânetlenme korkusu ile insanın içinde saklaması, belâlı bir hazine gibi canında kanunda gizlemesi gerekir, bir acıdır ki bu, insanı yakmaz ama dondurur, göz yaşından duadan, hülyadan yoksun, kalbin derinliklerinde immeli, sapsarı, buz gibi daima tetikte durur. İşte Trenmor'un doyasıya çektiği, kıyamet günü Tanrı huzurunda övünmeğe hakkı olan acı bu -

dur; çünkü insanların gözünden gizlenmesi gerekir.

Aşk tükenince, o, bambaşka bir kudrette, korkunç faciaları yönünden çok daha bereketli, çok daha özlü, çok daha sarhoş edici, amaca ulaştıran davranışlarında çok daha kahramanca bir tutkunun pençesine düştü. Kumar! Çünkü bu işte, ne yazık ki, amaç, görünüşte ne kadar aşaklık olsa da heyecan kudretli, cüret yücedir. Fedakârlıklar kör ve sınırsızdır. Kadınlar hiçbir zaman bu türlü tutkuları ilham edemezler. Para, onlarınkinden pek üstün bir kudrettir. Kuvvet, cesaret, sadakat ve sebat bakımından kumarbazın yanında âşık, çabalarıyla acınmaya değer zayıf bir çocuktan başka bir şey değildir. Şerefini, bu baha biçilmez hazineyi, bu değeri üstün zorunluluğu, onsuz hiçbir hayatın katlanılabılır bir hayat olamayacağı bu yaşama şartını, sevgilisine feda eden kaç erkek gördünüz? Kumarbaz her gün şerefini kurban eder ve hayata katlanır. Kumarbazın gözü pektir, acıdan zevk alır. Zaferde buz gibi, ezilişte buz gibidir. Birkaç saat içinde toplumun en aşağı basamaklarından en yüksek basamaklarına yükselir. Birkaç saat içinde de bıraktığı seviyeye yeniden döner ve bunlar onun davranışında, yüzünde bir değişiklik yaratmaz. Birkaç saat içinde ifritinin onu zincire vurduğu yerden ayrılmadan hayatın bütün inişini yokuşunu dolaşır; değişik toplum şartlarını temsil eden feleğin o bütün çenberle -

rinden geçer. Sırasıyle kiral olur, dilenci olur. Daima sessiz, daima kendi efendisi, daima o dipdiri hırsla desteklenerek, o acı susuzlukla dürtükienerek kocaman merdiveni bir başından öbür başına bir hamlede sıçrar. Biraz sonra ne olacaktır? Kiral mı yoksa köle mi? Bu zindandan nasıl kurtulacaktır? Çırçıplak mı yoksa altınların ağırlığı ile iki büklüm olarak mı? Bunun ne önemi var? Yarın oraya belki de kazancını sağlamak için gelecektir. Ya bu kazancı kaybedecektir, ya da üç katına çıkaracaktır. Onun için imkânsız olan şey dinlenmedir. Azgın dalgalar, kudurmuş ruzgârlar olmadıkça yaşaması imkânsız olan fırtına kuşları gibidir. Onu parayı seviyor diye suçlandırmıyorlar. Tersine parayı o kadar az sever ki! Avuç avuç etrafa saçar. Bu cehennem bağışları ona ne fayda sağlayacak, ne de onu yatıştıracaktır. Biraz zenginleşince yeniden o sinirli, o korkunç heyecanı tatmak için her şeyi kaybetmeden duramaz. Çünkü bu heyecan olmadan hayatın tadı yoktur. O halde onun gözünde paranın ne değeri olabilir? Onun gözünde para, para olarak, sizin gözlerinizdeki kum taneleri değerinden daha değersizdir. Ama para onun için aradığı ve meydan okuduğu iyiliklerin kötülüklerin sembolüdür. Para onun oynadığıdır, düşmanıdır, Tanrı'sıdır, hülyasıdır, ifritidir, sevgilisidir, şiiiridir. Para, onun için, peşinden koştuğu, saldırdığı, sıkı sıkı sarıldığı, sonra savaşa yeniden başlamanın, talihle kucak kuca-

ğa bir kez daha boğuşmanın zevkini çıkarmak için elinden kaçırdığı bir gölgedir. Hadi canım! Güzel şey bu! ama mânasız; onu mahkûm etmenin, çünkü böyle kullanılan bir güç toplum için yararsızdır. Çünkü kuvvetlerini böyle bir amaca yönelten insan, daha az bencillikle yapabileceği bütün iyilikleri soydaşlarından çalmaktadır. Ne iyilik, ne de kötülüğe gücü yetmeyen kurumcuklar onu mahkûm ederken, hor görmeyiniz. Azgın bir deniz üstünde sadece gücünü denemek, gücünü içinden dışarıya atmak için savaşıyor o dev iradeyi olsa olsa dehşetle seyrediniz. Bencilliğiniz sizi nasıl çalışma ve sabır isteyen mesleklerle zincirliyorsa onun bencilliği de kendisini yorgunlukların tehlikelerinin ortasına öylece itiyor. Bu dünyada nefislerini düşünmeden vatani için çalışan kaç kişi sayabilirsiniz? O, açıkça toplumdan sıyrılıyor, kendini ondan ayrı tutuyor, geleceğini, bugününü, rahatını, şerefini ortaya atıyor, kendini ıstıraba, yorgunluğa mahkûm ediyor. Hatasına üzülünüz, ama gizli gurunuzla onu bir övünme vesilesi yaparak kendinizi onunla ölçmeyiniz. Onun uğursuz hayatı, kimseye zarar vermiyen hiçliğiniz içinde sadece bir teselli olsun size.

Bugün burada kesiyorum; yaşınız hoşgörmezlik çağıdır. Eğer Trenmor'un bütün sırrını bir günde anlatmaya kalkışsaydım pek büyük şaşkınlığa düşerdiniz. Hikâyemin buraya kadar olan kısmı hele bir tesirini yapsın. Gerisini yarın anlatırım."

IX

“Bana karşı ihtiyatlı davranmakta haklıymışsınız. Duyduklarımdan şaşkına döndüm, altüst oldum. Ama Trenmor’un sırlarından bu kadar duygulandığımı sanmakla hikâyenin geri kısmına karşı bir ilgi duyduğumu tasavvur ediyordunuz. Beni asıl şaşırtan, bütün bu şeyler hakkında sizin verdiğiniz hükümdür. Topluma karşı işlenen cinayetleri bu kadar hafiften almakla kendinizi onun üstünde mi görüyorsunuz? Bu soru belki hakarete benziyebilir. Belki toplum o kadar aşağılıktır ki, ben bile onun üstüneyim. Ama henüz gerçek hayatı hiç tanımayan bir çocuğun şaşkınlığını hoşgörün!

Anlattıklarınız, üzerimde kızgın bir güneşin karanlığa alışmış gözler üstündeki etkisini yarattı. Ya dostluktan ya da merhametten olacak, beni bol ışıktan fazlaca koruduğunuz belli. Aman Yarabbi! daha neler öğreneceğim? Meğer ne türlü hayaller gençliğimi oyalayıp durmuş! Kumarbazı hor görmemeli, demiyor musunuz? Ya da üstün insanlarca hor görülse de sen hor görme, demiyor musunuz? Onu yargılamaya ve—kendine zarar veren ve kimseye yararı dokunmayan bu insandan daha büyüğüm—demeye hakkım yok öyle değil mi? Eh peki! Öyle olsun! Ben gencim, ne olacağımı bilmiyorum. Hayatın tecrübelerinden hiç geçmedim; ama Trenmor da yirmi yaşını yaşadı ve asil tut-

kuları oldu. Lélia, siz, ruhunuzla, dehanızla dünya üzerinde var olan her şeyden daha yüce olduğunuz için Trenmor'u mahkûm edebilir, ondan öğrenebilirsiniz. Ama bunu yapmak istemiyorsunuz. Hoşgörür menhametınız, ya da (nasıl soyliyeceğimi bilemiyorum) ihtiyatsız hayranlıklarınız, onun alçakca zaferleri ortasında, pesinden gidiyor, başarılarını alkışlıyor, talihsizliklerine saygı duyuyorsunuz.

Fakat bu adam bu kadar büyükse, kendisinde bu kadar güç buluyorsa uğursuz eğilimini bastırmak için neden bunları kullanmıyor? Neden kuvvetini kötü yollarda harcıyor? Demek korsanlar da, haydutlar da büyük insanlarmış! Demek küstahca cinayetleriyle ya da kanunun yasak ettiği ahlâksızlıklarıyla kendini belli eden bu adam, şaşkın kalabalığın saygı ile açılıp yol vereceği bir insanmış! Sizin beğenmeniz için insanın bir kahraman ya da bir canavar olması gerekiyormuş demek... Belki de öyledir: heyecanlı ve dolgun hayatı düşündükçe, uğrunuzda nice hayallerin söndüğünü ve fikirlerinizin nasıl bir bezginlik ve bitkinlikle dolu olduğunu gördükçe benimki gibi silik ve renksiz bir hayatın sizin için ancak işe yaramaz bir yük olacağını, kanıksamış ruhunuzda yakınlık duygularını uyandırmak için şiddetli ve yadırganır işlemler gerektiğini düşünüyorum.

Peki, Lélia bana cesaret verecek bir söz söyleyin. Ne olmamı istiyorsunuz? Ne olacağı-

mı bana söyleyiniz. Bir kadın aşkının para de-
recesinde bir güç veremeyeceğine inanıyorsa-
nuz.

Benden istediğiniz şerefsizlik ve utanca
düşmem midir? Peki Lélia! Peki! Ama bu türlü
bir fedakârlığı size sunmak, siz. hor görmek
olur. Sonra da beni hor göreceksiniz değil mi?
Bununla beraber Trenmor'u hor görmüyorsu-
nuz. O, diyorsunuz, şerefini feda etti. Peki ama
neye? Kumar tutkusuna. Bu hikâyeye devam
ediniz, devam ediniz. Hikâye beni müthiş suret-
te ilgilendiriyor. Çünkü aslında, aradığım ve bir
tүrlü içine giremediğim derin, hareketli ve kav-
ranılamıyan bir ruhun yani ruhumuzun dile ge-
lişi bu."

X

"Elbette bizden çok daha değerlisiniz deli-
kanlı; hoş olsun gururunuz. Fakat acaba on yıl
sonra hattâ beş yıl sonra bir Trenmor'u, bir
Lélia'yı aratmayacak mısınız? Bu bir meseledir.

Ey genç şair, işte sizi bu haliniz için seviyo-
rum. Bu söz sizi ne korkutsun, ne de fazla sevin-
dirdi. Beklediğiniz meselenin çözümünü burada
veriyorum diye bir iddiam yok. Sizi saflığınız
için, benim bildiklerimden tamamiyle habersiz
olduğunuz için, ruhunuzun yüce gençliğinden
ötürü seviyorum. Gafil! bu ruh tazeliğinden kur-

tulmak için ne de sabırsızlık gösteriyorsunuz. Trenmor'a karşı duyduğum sevgiden bambaşka bir sevgi ile seviyorum sizi. O koca koca tutkularına, üstün yapısına rağmen bu adamın konuşmasında sizinkinden daha az zevk buluyorum. Neden onun yüzünden sizi bırakacak kadar fedakârlık ettiğimi az sonra açıklayacağım.

Bununla beraber, sözü daha ileri götürmeden, sorularınızın birine cevap vereceğim. Neden, diyorsunuz, kendinde bu kadar irade gücü bulunan adam, bu gücü kendini islâh etmekte kullanmamış? Neden ha... Mutlu Sténio! — Ya siz insan tabiatını nasıl düşünüyorsunuz ki? — Onun gücünden ne bekliyorsunuz? Acaba kendinizden ne bekliyorsunuz? Zavallı! Kendini, bizim içinde çalkandığımız şu anaforun içine atmakla çok ihtiyatsızlık ettin, Sténo! Bak bana neler de söyletiyorsun?

Tutkularını soydaşlarının yararına, başka altına alan insanlar o kadar az ki! Daha bir tanesine bile raslamadım. İkbal hırsında, bencillikte, aşkta, hele benlik iddiasında kahraman kesilmiş nicelerini gördüm. Ya insanseverlik kahramanları? Birçokları bana öyle olduklarını söyliyerek övündüler, ama, boylarınca yalan söylüyorlardı ikiyüzlüler. Üzgün bakışlarım ruhlarının derinliklerine dalıyor ve orada benlik iddiasından başka bir şey bulamıyordu. Benlik, aşktan sonra insanın en güzel tutkusudur ve şunu bilesin ki, o da pek az bulunuyor. Aç-

gözlülük, toplumsal ayrıntıların kaba gururu, sefahat, lütün kötü eğinimler, hattâ bazıları için kısır fakat inatçı bir tutku olan tenbellik, işte insanlardan çoğunu sürüp götüreren hırslar. Benlik hırsının, etkileri bakımından hiç değilse yine de büyük bir tarafı vardır. Bu hırs, öyle görünmek kaygısı ile bizi iyi kişi olmaya zorlar. Bizi kahramanlığa kadar götürür, çünkü alkışlanmanın tadına doyumaz, şöhretin ise insanı öyle kudretli ve ustaca avlayışları vardır ki! Sonra benlik hiçbir zaman açıkça söylenmiyen bir şeydir. Öteki tutkuların su götürür tarafı yoktur. Beğenilme hırsı başka bir kelimenin arkasına gizlenebilir ve saf yüreklilere kendini kabul ettirir. — İnsanseverlik. — Aman Ya-rabbi, ne çocukça düzmecilik! Başkalarının mutluluğunu kendi zaferinden daha üstün tutan insan nerede? Hattâ hıristiyanlık, dünyada kahramanlık adına ne varsa meydana koymuş olan hıristiyanlık bile neye dayanıyor? Mükâfatlar ümidi, göklerde yücelmiş bir taht. İnsan aklının en güzel, en geniş, en sâirane bir anıtı olan bu kanunu yapmış olanlar, insan kalbini, ondaki tutkuların küçüklüklerini öyle güzel biliyorlarmış ki, tanrısal vaatlara dayanan sistemlerini hazırlarken buna göre hazırlamışlar. Havvarilerin yazdıklarını okuyunuz. Göreceksiniz ki öbür dünyada bir takım ayırmalar olacak, ulular arasında kat farkları, seçkin mevkiler, başkanlarıyla dereceleriyle muntazam bir şekilde

düzenlenmiş bir melekler ordusu İsa'nın şu sözleri üzerinde yapılan ustaca yoruma bir bakın:

— Başlar ayak, ayaklar baş olacak. — Size gerçekten söylüyorum ki, dünyada pek önemsiz olan kişi Tanrı katında en ulu olacaktır.

Şimdi, neden Trenmor tinsel gücünü, soydaşları yararına kendine baskı yapmada kullanmadı? Çünkü o hayatı yanlış anladı. Çünkü bencilliği ona kötü öğütler verdi. Çünkü görkemli bir sahneye çıkacak yerde rüzgârlara açık bir sahneye çıktı. Çünkü dünya sahnesi üstünde tumturaklı sözlerle dolu ahlâk dramları okuyarak ve kahramanca roller oynayacak yerde kastlarının kuvvetine tamamiyle yol vermek, kuvvet oyunları göstermek, prinç bir telin üstünde hayatını tehlikeye koymakla eğlenip durdu. Bu kıyaslama da pek uygun düşmedi. Canbazda da, tragedya aktörü, insansever hatip gibi, benlik iddiası vardır. Kumarbazın böyle bir şeyi bulunamaz. Ne kimse onu takdir etmiş, ne alkışlamış, ne de ona özenmiştir. Zaferleri o kadar kısa olmuş ve o kadar tesadüfe bağlı kalmıştır ki, bunu söz konusu etmek zahmete bile değmez. Tersine toplum onu mahkûm eder. Sıra insanı onu hor görür; hele kaybettiği günler. Bütün şarlatanlığı ekini belli ememek, oradan çıkarı olan bir takım insanların karşısına terbiyeli dikilmekten ibarettir; onların ise kafaları başka bir yönde öylesine meşguldür ki, ona bakmazlar bile. Eğer talihinin ona güldü-

ğü pek kısa ömürlü birkaç saat içinde, alelâde lüks hırslarını tatmin etmekte bir zevk buluyorsa, insan zaafı için ödediği pek önemsiz bir harçtır bu. Çok geçmeden o bir anlık çocukca hazları, ruhunun o kemirici hummasına, bir gün bile ona başka insanlar gibi yaşama imkânı vermeyen o cehennem ateşine acımadan feda edecektir. Ondaki benlik iddiası mı? Böyle bir şeye vakti yoktur ki. Görülecek başka işi var. Ya sonra yüreğini kim üzecek, kafasını kim altüst edecek, kim kanını içecek, vücudunu kim azaba sokacak, parasını kim kaybedecek, hayatını kim bozacak, kim onu yeniden kuracak, yıkacak, eğip bükecek, lime lime yırtıp toptan tehlikeye atacak, kuruş kuruş kazanacak, kesesine koyacak ve her an masanın üstüne fırlatacak, kim?

Demek ki kumarbaz aslında suçlu değildir. Onu hemen hemen böyle bir hale düşüren toplumsal durumudur. Onun mahvettiği ya da şerefini düşürdüğü ailesidir. Ama Trenmor gibi dünya üzerinde yanayalnız kalmış, sevgiden, hesaba katacak kadar yakın akrabadan yoksun, serbest, kendi başına bırakılmış, bir kumarbaz tasavvur ediniz. O zaman hatasına üzülür, içi benlik hırsı ile dolu kanlı canlı bir bünye ile doğacak yerde lenfatik ve kabuğuna çekilmiş bir bünye ile doğduğuna acınırdınız.

Kumarbazın, korsanlarla, haydutlarla aynı

sınıftan olduğunu nereden çıkarıyorsunuz? Servetlerinin bir kısmını neden bu kadar sefil bir kaynaktan sağladıklarını hükümetlere sorunuz. Bu korkunç düşkünlükleri, kayguya, bu uğursuz kaynakları umitsizliğe kurban etmekten yalnız onlar sorumludurlar.

Canım, bu adamı mazur gördüğümü daha anlamazsınız. Ona günün birinde en parlak başarıları arasında rastladım ve ondan tiksinerak sırtımı döndüm. Hatasının cezasını çekmemiş olsaydı yine de ona hor bakardım. Ama bakalım her şeyi öğrenince siz onu affetmiyecek misiniz?

Kumar aşkı, aslında öteki eğinimlerin birçoğu kadar yüz kızartıcı olmasa da hepsinin en tehlikelisi, en acısı, en karşı konmazı, sonuçları bakımından en sefilidir. Birkaç yıl sonunda sefini kaybetmemesi kumarbaz için hemen hemen imkânsızdır.

Trenmor, karakterinin temelini meydana getiren o derebeyi kahramanlığı ile bu sıkıntılı ve ihtilâçlı hayata uzun zaman katlandıktan sonra nihayet ahlâkını bozdu. Yani ruhu bu devamlı savaşla yavaş yavaş yıpranarak o güçlü metanetini kaybetti; halbuki, bu güç sayesinde başarısızlıklarını kabullenmesini bilmiş, korkunç bir sefaletin yokluklarına katlanmış, servetini yeniden kurmaya sabırla başlamış, arada sırada eline gecen çok az para ile beklemiş, ummuş, adım adım temkinle yürürmüş, bir günde

uğradığı zararları karşılamak için tam bir ayını feda etmişti. Hayatı uzun zaman böyle devam edip gitti Ama sonunda ıstıraptan usanarak, iradesi ve erdemi dışında, (çünkü kumarbazın da bir erdemi bulunduğunu belirtmek gerekir.) kaybettığı paraları daha çabuk kazanmak yollarını aradı. Ödünç para aldı ve ondan sonra kendi de mahvoldu.

İnsan kendini sıkıntılı bir durumda hissedince önceleri acı acı ıstırap duyar. Her şeye alıştığı gibi buna da alışır. Sersemler sonra kanıksar. Trenmor kumarbazlar ve müsrifler gibi yaparak dostlarına zararlı ve tehlikeli oldu. Uzun zaman cesaretle kendi omuzlarında taşıdığı felâketleri onların omuzlarına yıktı. Suçu duruma düştü. Önce kendi şerefini sonra da yakınlarının hayatını ve şerefini ortaya attı, nasıl ki kendi servetini de ortaya atmıştı. Kumarın şu korkunç tarafı vardır ki size verdiği dersler bir daha sefere faydalanamayacağınız dersler değildir. Hep yanı başınızdadır ve sizi çağırır. Hiçbir zaman tükenmiyen bu para daima gözlerinizin önündedir. Peşinizden gelir, size seslenir ve size: — Ümit et, der— Bazan da vaatlarını tutar, sizi cüretlendirir ve itibarınızı yeniden kazandırır. Âdeta şerefsizliği biraz daha geciktirir; ama şerefın bile bile ortaya atıldığı gün, şerefsizlik de yakanıza yapışmıştır.

İşte ben bu sıralarda Trenmor'u tanıdım

ve ondan tiksindim: tiksınmem ona acı geldi. Dostlarından ödünç para almaktan vazgeçti. Bu tutkudan kurtulması gerekirdi. Ama bu, belki de gücünün üstünde idi. O, mahvolan hayatları biraz daha ayakta tutan şu acınacak çarelere başvurdu. Yakasını tefecilere kaptırdı. Bu türlü spekülâsyonların sebep olduğu büyük açıkları birkaç haftada kapatmaya muvaffak oldu. Fakat sonunda borçlar kabardı, para azaldı. Yüz başlı ejder gittikçe daha korkulu olmaya başladı. Günün birinde Trenmor'un artık o melûn çuhanın üzerine atacak ve borçlandığı milyonlara karşılık gösterecek son bir meteliği bile kalmamıştı.

O gün, kendisine gökten bir düşüncenin ilham edildiğini, ama kötülük meleğinin bu düşünceyi boğduğunu bana söylemişti. Aklına ben gelmiştim. Oysaki onun dostu değildim, ama yardımına koşmamaya da hakkım yoktu. Onu ruhunun ta derin yerinden yaraladığı halde bu ümitsizlik anında tehlikeli arkadaşlarından hiçbirine karşı duymadığı bir yakınlık duygusunu bana karşı duyuyordu. Ama şerefsizliğin sesi daha üstün geldi ve Trenmor bana gelmedi. İşte o melûn günlerde, yapılması kolay bir alçaklık gelip onu buldu. Fırsat ona kollarını uzatmış, iğrenç okşayışlarıyla onu yakalamış ve iğrenç cazibelerini telleyip pullamıştı. Sonunda şaşkın ruhunun hakkından geliverdi.

Hiçbir zaman bir dost karşısına geçip ku-

mar oynamasını istemeyen, dalavereli ve kur-nazca kumardan yararlanmayı büyük bir titizlikle reddeden ve bir kumarhane dışında ceplerini boşaltma arzusuna hiçbir zaman yenilmemiş bu adam, büyük çapta, gözü pek fakat kendine göre dürüst olan, yardımlar kabul etmemiş fakat bir minnettarlık duygusu ile talih ifritini, ona yardım edenlerle kendi arasına hiçbir zaman sokmak istememiş olan bu kumarbaz, şimdi de pek önemsiz bir parayı ödünç istemeye gururu elvermiyen bu insan, bir dolandırıcılığa kalkıştı, yüz franklık bir dolandırıcılığa, hem de kendine hiçbir yardımı dokunmamış, orospulara fırlattığı banknotların hesabını bilmeyen çapkın, hilekâr bir ihtiyar milyoneri dolandırmaya... Doğrusu ya Sténio, bu suç Trenmor'un yazılı kanunları gözeterek işlediği suçlara nisbetle en hafifidir. Durmadan ödünç para alarak namuslu insanları üzmüştü. Şimdi de en önemsiz bir sadakayı bu hilekâr zenginin cebinden aşırıyordu. İşte bu tek hâdise, ona ötekilerden hiçbirinin yapmadığını yaptı. Hile ortaya çıktı. Trenmor beş yıl kürek cezasına çarptı.”

XI

“Gerçekten bu müthiş bir sır. Bana böyle bir sırrı açmaktan korkmayan bir adama karşı kalbimde büyük bir minnet duyuyorum. Demek bana çok değer veriyorsunuz, Lélia; bu sırrın

ondan bana böyle kısa zamanda ulaşması, onun da size pek değer verdiğini gösteriyor. Bakınız işte üçümüz arasında kutsal, bununla beraber beni korkutan bir bağ meydana geldi. Bunu gizliyemem, ama bu bağ artık çözmeğe de hakkım yok.

Bütün ihtiyatlı konuşmalarınız beni ezilmekten kurtaramadı. Bunları okuduğumdan tam bir saat önce bu adamın elinizi, benim hiçbir zaman dokunmaya cesaret edemeliğim ve ondan başka hiç kimseye uzatıldığını görmediğim o eli sıkıldığını hatırlayınca kalbimin üstünde bir buz parçasının soğukluğunu duydum. Demek bu şerefsiz adamla birleşmişsiniz siz. Melek gibi, dize gelip tapınmaya lâyık olan sizi, ak yıldızlara eş olan sizi bir an için bir... (bu kelimayı yazamıyacağım.) kardeşi tasavvur ettim. Şimdi ise bakın kardeşten de daha ileri imişsiniz. Bir kardeş onu affetmekle vazifesini yerine getirmiş olurdu. Ama siz isteye dileye onun dostu, tesellisi, meleği oldunuz. Ona yaklaştınız ve dediniz ki: —gel bana ey lânetli, kaybettığın cenneti ben sana vereceğim. Gel bana ben lekesizim, senin kirlerini şu elimle örteceğim. Siz yücesiniz Lélia, düşündüğümünden daha yüce. Bu davranışınız bana azap veriyor, neden bilmem onu takdir ediyorum, ama size tapıyorum. Bir türlü katlanamadığım şey, nefret ettiğim, aynı zamanda acıdığım bu adamın kendisine uzattığınız ele dokunmak cesaretini göstermesidir ve

dostluğunuzu kabul edecek kadar gurur duymasıdır. Bu öyle kutsal bir dostluktur ki, dünyanın en büyük erkekleri, eğer değerini bilseler, onu elde etmek için ayağına kapanıp yalvarırlardı. Sizinle konuşurken yüzü yerde değil Trenmor'un. Yanınızda dimdik duruyor Trenmor. Ve beş yıl bir hırsızla veya bir ana baba kaatlinin yanında zincirli gülleyi sürükleyen bu adam sizinle beraber şaşkın, kalabalığı yarıp geçiyor... Bu kalpazan! Ah! Ondan nefret ediyorum. Ama artık onu aşağı göremiyorum; beni azarlamayınız.

Size gelince, Lélia acıyorum size. Çömeziniz, köleniz olduğum için kendime de acıyorum. Siz mutlu olamayacak kadar iyi biliyorsunuz hayatı. Yine de umarım ki felâket sizi bu küskün hale getirmiştir ve kötülüğü fazla büyültüyorsunuz. İnsanların en iyilerinin bile pek nafile olduğunu ve kahramanlığın bir vehimden ibaret bulunduğunu söyleyen mektubunuzun o suçlandırdıcı sonucunu reddederim.

Demek ona inanıyorsunuz, Lélia. Zavallı kadın. Betbahtım. Seni seviyorum."

XII

"Dostluğumu kazanmakta Trenmor için bir yol vardı: onu kabul etmek; o da bunu yaptı. Vaadelerime güvenmekten korkmadı. Bu cömertliğin güçlerimin üstünde olabileceğine inan-

madı. Karşımda korkak ve çekingen olacak yerde sakin duruyor, nezaketime güveniyor. Karşımda hep tetikte durmuyor, kendini alçatabileceğimi, korumamı başına kakabileceğimi aklından bile geçirmiyor. Bu adamın gerçekten asil ve yeni bir ruhu var. Hiçbir dostluk onun dostluğundan daha fazla gururumu okşamadı.

Artık onun karakterine değil de sadece durumunu hor görüyorsunuz değil mi? Ey mağrur genç! Çünkü siz tam öylesiniz. Yıldırımın vurduğu bu adamdan kendini daha üstün görmeye cesaret mi ediyorsunuz? Cüretkârlık ettiği, kayalıklar arasında yolunu şaşırdığı için ondan yüz çeviriyorsunuz, hem de uçurumun dibinden, kanlar içinde, perişan çıktığını görürken. Belli, kibarlardansınız. Çevrenizin o insafsız peşin hükümlerine, o bencil öçlerine siz de katılıyorsunuz. Günahkâr ayakta durabildikçe onu yine hoş görüyorsunuz. Ama bir kere yere düştü mü ayaklarınızla çiğniyor, halkın yaptığı gibi üzerine atmak için, gaddarlığınızı görüp adaletinize inansınlar diye, yoldan çamurları ve taşları topluyorsunuz. Ona azıcık olsun acıma duygusunu göstermekten korkardınız. Çünkü hareketlerinizi kötüye yorabilirler ve kurbanın dostu veya kardeşi olduğunuzu sanabilirlerdi. Ya sizin de bu türlü kötülükler yapabileceğiniz tasavvur edilirse, ya derlerse ki, şu adama bakın toplumun mahkûm ettiği insana elini uzatıyor, kötülükte ve alçaklıkta o da onun yoldaşı

değil mi? Aman bu sözü söyletmektense taşıyalım mahkûmu, suratına ökçemizle basalım ve işini bitirelim. Onu lânetleyen topluma biz de hakaret payımızla katılalım. Korkunç araba, mahkûmu idam sehpasına götürürken, halk, ölümün eşliğindeki bu adam artığını hakarete boğmak için etrafını çevirir Siz de halkın yaptığını yapınız Sténio. Bizim gibi yabancısı olduğunuz şu şehirde bu adamın elini tuttuğunuzu görürlerse ne derler size? Belki de kürek zindanına onunla birlikte gittiğinizi düşünürler. Böyle bir duruma düşeceğinize, delikanlı, bu lânetlikten kaçınız. Lânetlinin dostluğu tehlikelidir. Bahtsız insana iyilik etmenin o tarif edilmez zevki, toplumun lânetlemeleriyle pek pahalıya mal edilir. Hesabınız bu değil mi? Duygularınız bu değil mi, Sténio? İngiltere terihinde şu olayı her okuyuşunuzda ağlamadınız mı? Hani bir genç kız Birinci Charles'ın ölüm sehpasına gittiğini görür de ilgisiz kalabalığın çenberini yararak fakir ve basit bir çocuğun ona karşı nasıl bir ilgi gösterebileceğini bilmeden elindeki gülü krala uzatır, kendisi gibi saf ve nefis bir güldü bu, belki de nişanlısı vermişti. İşte ölüme doğru giden kiral için son ve biricik sevgi ve merhamet belirtisi bu gül olmuştu. O yüce hikâyede, Aosta cüzzamlısına elini uzatan hikâyecinin basit ve tabîî hareketi yüreğinize dokunmadı mı? Zavallı cüzzamlı bunca yıldan beri soydaşlarının eline dokunmamıştı ve bu dost

eli reddederken öyle büyük bir üzüntü duymuştu ki. Bununla beraber hastalığı bulaşır korkusu ile bu eli kabul etmemiştir.

O halde Trenmor neden benim elimi itsin? Felâket, cüzzam gibi bulaşıcı bir hastalık mıdır? Öyle olsun, varsın halkın nefreti her ikimizi de sarsın, isterse Trenmor nankör olsun. Tanrı'nın ve yüreğimin benden yana olması, halkın beğenmesinden ve bir insanın minnettarlığından çok daha iyi değil midir? Oh, susamış bir insana bir bardak su vermek, İsa'nın katlandığı azaba bir an olsun katlanmak, lekelenmiş bir alının ayıbını örtmek, selin boğmaktan utanmadığı bir karıncanın önüne bir tutam ot atmak, bunlar çukuk iyilikler. Bununla beraber çoğunluğun kanaati bize bu iyilikleri yasak eder, ya da karşımızda direnir. Utanalım! Bir tek hayırlı davranışımız yok ki, içimize atılması ya da gizlenmesi gerekmesin. İnsan oğullarına taş yürekli, kendini beğenir kişiler olmak, öğretilir. Sonra bunun adına da namus, şeref denir. Topumuza lânetler olsun!

Pekâlâ, ya ben şimdi size, beş yıl zındanda kalmış olan bu adama karşı davranışımı, bir merhamet sayma şöyle dursun, ona karşı bir çeşit saygılı hayranlık duyduğumu söylersem? Size desem ki, şu mahvolmuş, rezil olmuş haliyle onu tinsel hayat ölçüsü ile hepimizden üstün görüyorum? Felâkete nasıl katlandığını biliyor musunuz? Onun yerinde olsaydınız kendi-

nızı öldürürdünüz. Elbette şu gururunuzla alçaklığı suçlanmayı kendinize yediremediniz. İşte o boyun eğdi. Cezanın doğru verildiğini, ümitsizliğin kendini sürüklediği hileli hareketten ziyade, yıllar boyunca ceza görmede yaptığı kötülükler için bu cezayı hakettiğini kabul etti. Böyle bir cezayı hakettiği için onu çekmek istedi. Aşağılık arkadaşları arasında, kuvvetle, sabırla beş yıl yaşadı. Taşlar üstünde ana baba kaatilinin yanında uyudu. Zindan gardiyanının kırbacına sırtını ses çıkarmadan uzattı; meraklıların bakışına katlandı. Şu vahşi ve zehir saçan insanlar arasında ot yatağının içinde beş yıl yaşadı. En aşağılık haydutların hareketine ve en alçakça casuslukların baskısına göğüs gerdi. Vaktiyle pek zengin, bazan da pek şehvetli, bu adam, zarif âdetleri, şiir dolu duyguları bulunan bu insan, kürek mahkûmu olmuştu. Sanat-kârlıkla birlikte süse düşkün, Trenmor, hızlı giden gondolu içinde, etrafı kadınlarla, hoş kokularla çevrilmiş olarak Venedik'in dalgaları üstünde uçup gidiyordu. New-Market'de ödül kazanıyor, en güzel arab atlarını, maceralı ve delice koşularıyla tüketiyordu. Byron gibi, Yunanistan'ın gökleri altında uyumuştur. Şatafatlı ve heyecanlı bir hayatın bin bir türlü şekilleriyle yıpranıp harap olan bu adam, kürek zindanında taze kuvvet kazanmış, yeniden gençleşmiş tinsel güçlerini tekrar elde etmişti. Kızlarını satan baba ile, anasının ırzına geçip onu zehirleyen

oğulun hâlâ ahlâksızlık etme yolunu buldukları bu pis bataktaneden, insanın, içinden şekli değişmiş olarak ve hayvanlar gibi yerde sürünerek çıktığı kürek zindanından Trenmor, sakın, kirlerinden arık, gördüğünüz gibi benzi soluk hâlâ Tanrı'nın yarattığı kadar Tanrı'yı düşünen kişinin alınına serptiği hafif gölge kadar güzel, dimdik çıktı. ”

XIII

O akşam göl durgundu, kış rüzgârlarının, sakın dalgaları azdırmaya çekindiği ve kıyıdaki pembe glayöllerin tatlı dalgalanışlariyle uyuklar gibi görüldüğü o son güz akşamlarındaki gibi durgun. Soluk buhar tabakaları dağın çıkıntılı çevresini azar azar kemirdiler, sular üstüne inerek ufku sanki gerilettiler sonra da büsbütün gözden kaybettiler! O zaman gölün yüzü, âdeta, bir denizin yüzü kadar genişledi. Vadide acayip ve parlak bir şekil belirsiz oldu. Artık insanı oyalayabilecek hiçbir şey, dış şekillerin uyandırabileceği hiçbir duyum kalmadı. Hayal, yüceldi ve derinleşti, puslu gök gibi belli belirsiz, sınırsız gök gibi uçsuz bucaksız bir hal aldı. Artık tabiat içinle, göklerle insandan, ruhla şüpheden başka bir şey yoktu.

Trenmor, sandalın dümeninde ayakta duruyor, koyu bir mantoya sarılı uzun boyu gece-

nin maviliği içinde beliritoyordu. Geniş alını ile engin düşüncelerinin nice zamandır gazabına uğradığı o göklere doğru yöneltiyordu.

Genç şaire:

— Sténio, dedi daha ağır çekerek, küreklerin kaldırdığı suyun taze ve âhenkli sesini rahat rahat dinletemez misin bize? Ölçülü, şair, ölçülü! En güzel mısralardaki âhenk kadar güzel, önemlidir bu. Şimdi iyi! Kırılıp açılan suyun şikâyet dolu sesini işitiyor musunuz? Uzaklaşan bir nekaratın ince küçük sesleri gibi arkamızda yavaş yavaş sönerek birer birer düşen şu nazlı damlaları duyuyor musunuz?

Trenmor sözlerine devam etti:

— Akdenizin o güzel göğü altında, dungun denizlerin kıyısında oturarak böyle nice saatler geçirdim. Böylece kalemizin dibinde kayıkların yardıkları suları hazla dinliyordum. Günün gürültülü angaryaların ve o melûn cehennem azaplarını kovalayan gecelerde, uykusuzluğun o kurkunc sessizliği içinde zindanımın eteklerini döğen hafif, esrarlı gürültüsü her zaman beni yatırtmaya muvaffak olurdu. Daha sonraları kendimi alın yazım kadar güçlü hissettiğim ve suyun bu tatlı sesi hulyalarımı önüne katıp götürür ve beni tadına doyulmaz bir vecd içine daldırırdı.

Bu sırada gökten boz renkli bir martı geçti ve sisler içinde kaybolurken Trenmor'un ıslak saçlarına süründü.

Kürek mahkûmu:

— Yine bir dost! Yine tatlı bir hâtıra! dedi. Liman taşları gibi hareketsiz, kumsalın üstünde dinlendiğim zaman bazan bu gezegen kuşlar beni soğuk bir heykel sanarak yaklaşırlar ve ürkmeden derin derin süzerlerdi. Bunlar, yüze fırlatacakları hakaretleri de nefretleri de bulunmayan biricik varlıklardı. Onlar benim felâketimi anlamıyorlar ve bu felâketi yüzüme vuruyorlardı. Bir hareket yaptığım zaman uçuyorlardı. Ayağımda bir zincir bulunduğunu, onları kovalamıyacağımı bilmiyorlardı. Bir kürek mahkûmu olduğumu anlamıyorlar, bir insanın önünde yaptıkları gibi benden kaçıyorlardı.

Delikanlı kürek mahkûmuna:

-- Şair, dedi, şu tunçtan ruhunun, böyle bir hayatın ilk günlerine katlanmak için gerekli kuvveti nereden aldığını bana söyle.

-- Bunu sana söylemiyeceğim Sténio. Çünkü unuttum. O günlerde varlığımı hissetmiyorum, yaşamıyor, hiçbir şey anlamıyordum. Ama bunun müthiş bir şey olduğunu kavrayınca kendimde bu hayata katlanmak gücünü hissettim. Bana belli belirsiz bir şekilde yılgınlık veren şey, hareketsiz, biteviye hayattı. Orada çalışmaların, amansız yorgunlukların, ateş gibi gündüzlerin, buz gibi gecelerin, tekmelerin, küfür-

lerin, gökremelerin, gözler önünde uzanan o ucsuz bucaksız denizin, dinlenmesi insana dehşet veren hikâyelerin, görünmesi insanda korku yaratan ıstırapların bulunduğunu gördüğüm zaman yaşayabileceğimi anladım, çünkü savaşıbiliyor ve ıstırap duyabiliyordum.

— Çünkü, dedi, Lélia, yüce ruhuna şiddetli duyumlar, yakıcı kuvvet ilâçları gerekiyordu. Ama Trenmor, kendinde huzuru nasıl buldun, bize onu söyle. Çünkü az önce, nihayet huzur beni bu haydutlar arasında gelip buldu, demiştin. Zaten bütün hisler, duyula duyula körleşir.

Trenmor, yüce bakışını göğe doğru kaldı-
rarak :

— Huzur! Huzur, Tanrı'nın en büyük lûtfudur. Ölümsüz ruhun durmadan uzanıp gittiği bir gelecektir. Tanrısal mutluluktur. Huzur Tanrıdır. İşte onu ben kürek zindanında buldum. Kürek zindanı olmasaydı, ben, kumarbaz, ben inançsız ve amaçsız adam, boşuna kaçacak yer aradığım bir hayattan bezmiş, üzerinde düşünmeye vakit bulamadığım için ne türlü kullanacağımı bilmediğim bir hürriyetin nazabı içinde, zamanı dürtüşlemek ve bu usançlı hayatı kısaltmak için telâşlanan ben, insan kaderinin sırrına hiçbir zaman eremez, onun tadına varamazdım. Bir zaman için irademden kurtulmaya ve bana kendi irademin değerini öğreten pek kaba, hain bir iradenin emri altında kalmaya ihtiyacım vardı. Kanunlara bağlı hayatın ba-

yağı tehlikelerine, yorgunluklarına yapışıp kalan bu güç bolluğu, zindan hayatının dehşetleriyle boğuşmaya başlayınca nihayet yatıştı. Diyebilirim ki, bu işten muzaffar çıktı Fakat zafer, hoşnutsuzluğu, yorgunluğun bir köşeye çekilme ihtiyacını da beraber getirdi. Hayatımda ilk defa, kürek zindanında, uykunun tatlılığını öyle doyasıya, öyle derin bir hazla hissettim ki, benim için bu türlü uyku, görkem ortasında pek seyrek, pek eksik kalmıştı. Kürek zindanında izzetinefsimin değerini öğrendim. Çünkü bütün o lânetli insanların alçakça hakaretlerini ve korkunç öfkelerini içindeki sakin tevekkülle karşılaştırdınca o insanlarla bir arada bulunmaktan utanma şöyle dursun, kendi gözümde yükseldim ve Tanrı ile yürekli bir insan arasında zayıf, uzaktan uzağa bir ilginin var olabileceğine inanmak cesaretini buldum. Ateşli ve atak günlerimde bu bir şey ümit etmek gücünü kendimde hiçbir zaman görmemiştim. Huzur bu verimli düşünceyi doğurdu ve bu düşünce yavaş yavaş benliğime kök saldı. Ruhumu tamamiyle Tanrı'ya doğru yüceltmeye, güvenle ona yalvarmaya muvaffak oldum. Ooh! O zaman! Harap olmuş ruhuma sel gibi ne mutluluklar aktı. Tanrısal vaadler bana kadar inmek zayıf benliğimde belirlemek için öyle alçak gönüllü, öyle küçük, öyle şefkat dolu bir hal aldı ki. Tanrı kelâmındaki o esrarlı sebolün insanlara öğüt vermek ve onları teselli etmek için insan şeklinde belir-

diğini o zaman anladım. Ve pek şiir dolu, pek tath olan şu bütün hristiyan mitologyasının, gökle yer arasındaki münasebetleri, nihayet talıhsiz insana ümit ve teselli dolu bir hayatın kapısını açan spritüalizmin o haşmetli etkilerini o zaman kavradım. Ah! Lélia! Ah, Sténio! Siz de Tanrı'ya inanıyorsunuz değil mi?

Sténio:

— Her zaman, diye cevap verdi.

Lélia da:

— Aşağı yukarı her zaman, dedi.

Trenmor:

— Hem, dedi. İmanla birlikte başka bir tinsel yeti, tanrısal başka bir lûtufta belirdi: şiir. Yaşadığım hayatın fırtınaları arasında bu duygu, duyularıma dokunup geçivermişti. Yaklaştığım büyük şairleri anlamıştım. Bulunduğu durumu kendi kendine anlamaktan pek âciz. aynı zamanda açgözlü olan bir insan için belki de bu fazla bir şeydi. Ruhtaki huzur, dost bir Tanrı düşüncesini nasıl meydana getirmişse, böylece şiiri doğurdu. Bu beş yıllık çile ve içe kapanışın erdemleri olmasaydı nice lûtuflardan ebediyen yoksun kalacaktım. Kürek zindanındaki tinsel yüce ıstırap daha sakin, daha yumuşak bir ruh için manastır huzuru ne olabilirse zindan ıstırapları da benim için öyle olmuştu.

Çoğu zaman tek başıma yaşamayı istemiş-tim. Faydasız ve pişmanlık günlerinde insanlar-

dan kaçmaya yeltendim. Ama dünyanın büyük bir kısmını boşuna dolaşıp durmuştum. Yalnızlık benden kaçıyordu. İnsanın ya da onun kaçınılmaz etkileri ya da bütün yaradılışın üstündeki o amansız nüfuzu, çölün ortasına kadar peşimden geldi. Kürek zindanında, pek değerli, pek boşuna aranılan şu yalnız hayatı buldum. yanımda gökreyen, lime lime olmuş bütün o cinayetlerin ve o bütün ahlâksızların ortasında inzivayı ve sessizliği buldum. Bu insan sesleri her tarafta kulaklarımı dolduruyordu ama hiçbir ruhuma ulaşamıyordu. Bu insanların benimle hiçbir tinsel yakınlığı yoktu: onlarla münasebetlerim maddeye bağlı hürriyetimden daha fazla beni çileden çıkarıyordu. Maddeye bağlı hayatın tamamıyla dışında bir hayat yaşamakta muvaffak olmuşum. Biricik hürriyet, dünya üzerinde biricik inziva buradadır. Bu huzur içinde, bu inziva içinde kalbim tabiatın zevklerine açıldı. Vaktiyle güneşin aydınlattığı en güzel ülkeler, kanıksamış hayranlığıma yetmezdi. Oysaki, iki bulut arasındaki soluk ışın, kumsal üstünde rüzgârın çıkardığı ahenkli şikâyet, dalgaların çalkantısı, martıların hazin hazin bağırışı, bir genç kızın uzaktan duyulan şarkısı, bir duvar yarığında büyük bir güçlkle büyüyen bir çiçeğin kokusu, orada benim için en büyük hazlardı ve değerini anladığım hazinelerdi. Kaç defa bir mazgalın daracık parmaklığından, bir yıldırım hızı ile bir ufuktan bir

ufka kadar upuzun ve ihtilâçlı ve köpüklü dalgalarını koşturan çalkantılı denizin o haşmetli ve uçsuz bucaksız manzarasını hazla derin derin seyrettim. O zaman tunç bir yarığın çerçevelediği bu deniz o kadar güzeldi ki! Şu kıskanç deliğe yapışmış gözlerim, önümde serilen o uçsuz bucaksızlığı heyecanla kucaklıyordu. Bakışımın kuşatabildiği, köpükleri yalayan ve rüzgârın içinde sallanarak kendini uykuya salıveren iri kanatlı kırlangıçların gökteki uçuşundan daha hızlı, daha kıvrak olan düşüncemin serbest ve avâre dolaşıp durduğu bu büyük deniz değil miydi? Öyle ise zindan pırangalar beni korkutur muydu? Hayalim Ossian'ın, harpî ile çağırdığı ruhlar gibi fırtınaları kendine at yapmıştı. Ondan sonra ruhumun kaç kereler dolaştığı bu denizi hafif bir geminin üstünde de dolaştım. Ama itiraf edeyim ki, sanki bana aynı denizden daha güzel değilmiş gibi geldi. Bana göre rüzgârlar tenbeldi, ağırdı. Dalgaların yansımaları daha sönüktü, dalgalanışlar daha az zarifti. Orada gün doğuşu o kadar saf değil, gün batışı okadar yüce değildi. Beni taşıyan bu deniz, rüyalarımın gezindiği, zincire vurulmuş esirler arasında yapayalnız haz duyduğum, yalnız benim olan deniz değildi artık.

Sténio, Trenmor'a:

— Şimdi, dedi, hayatınız nedir, zevkleriniz nelerdir? Sizin gibi kişiler madde ile ilgili ha -

yatla o kadar az ilgilidirler ki, hürriyetin, bol-luğun faydalarından, sizin değerinizde olan başka birinin böyle çetin bir yoksunluktan sonra uzun yudumlarla tadını çıkarmakta acele edeceği her şeyden zevk alamazsınız; bunun farkındayım.

Trenmor cevap verdi :

— Pek uzun kaybedilen bütün bu nimetlere kavuşma arzusunu duymuyorum dersem gururlanmış, daha kötüsü kendimi beğenmiş bir duruma düşerim. Bunca çalışmalardan, iyiye yöneltilmiş bunca faaliyetlerden sonra alacaklılarıma karşı borcumu ödemeğe, geri kalan günlerim için rahatlık denenen şeyi sağlamaya muvaffak olduğumu size söylemiştim. Yaşamamın büyük şartı benim gözümde, başka insanlardan daha az salt bir zorunluktur. Köleliğin, sonra da başıboş bir hayatın ıstıraplarına alışınca tabiatın basit kaynaklarıyla ve çalışmalarımın yemişleriyle yeni bir müstemlekenin yabani kıyılarındaki kulübeyi, Ulu Tanrı'nın bir bağışı olarak kabul edebilirdim. Toplumsal durumumun geleceğine kayıtsız kalarak onu raslantının koruyucu ellerine birtakım ve o durumu da raslantı yarattığı için minnetle kabul ettim. Bugün belki de insanların en mutusuyum. Çünkü isteksiz ve plân kurmadan yaşıyorum. İçimde sönen tutkular, her ân tatlı ve acı duyumlar gecirdiğim uçsuz bucaksız bir hâtıralar ve düşünceler yığını bıraktı. Ağır bir

hastalıktan sonra nekahat günlerini geçiren bir insan gibi çaba harcamadan, dermansız, halsiz yaşıyorum. Şu hezeyan ve kâbus günlerinden sonra vücudun ve ruhun o tatlı gevşemesini, gündüzlerin peşinden gelen geceleri hiç farketmediği o hem uzun hem kısa günleri hissetmediniz mi? Eğer ılık güneş altında filiz halinde bıraktığınız ve çiçeklenmiş olarak bulacağınız bitkiler arasında, saf bir aşkın ve tatlı gezintilerin içinde tenbel ve sakin bir hayata dönmek için hummanın bizi fırlattığı o inanılmaz faciadan kurtulmuşsanız; eğer kendiniz gibi durgun ve ağır ağır akan bir ırmağın boyunca halsiz halsiz, ağır ağır yürümüşseniz; eğer ıstırap verici bir yatağın üstünde tabiatın hemen hemen unuttuğunuz, uzun zamandan beri kaybettiğiniz bütün gürültülerini belli belirsiz dinlemişseniz; eğer yeni ve zor bulunur eşyalar gibi bir gülün hoş kokusuna, bir kuşun şakımasına gülünsemişseniz; eğer hayatı nefes alan delikçikleriyle birer birer bütün duyumlariyle yenden yaşamaya başlamışsanız işte o zaman hayatımın fırtınalardan sonra nihayet huzura kavuşmasının ne gibi bir şey olduğunu anlatabilirsiniz. Bununla beraber kendime vaadettiğim bu yeni hayatın bazan bana gerçekten daha fazla mutluluk vermediğini itiraf etmek zorundayım. İnsanın hayal gücü böyle yaratılmıştır. O şimdiki zamanın ya ötesinde, ya da berisinde bir takım hazlar bulur. Esir olunca ümit duy-

gusu ile, gelecek zamanın hülyalarıyla kuvvetli sevinçlerin zevkini tattım. Hür olunca, bana köleliğin hâtırashı ve geçmişin hayalleri içinde vaadedilen sevinçleri aramak gerekti. Doğrusu ya bu tatlı bir şeydir. Arayan, bekleyen, kendi kendinden habersiz olan, gelecekteki hayatın hâtıralarını bina eden, akıp giden hayatın yıkılarını tamir eden ruhun o belli belirsiz ıstırapları, hiçbir zaman kendini teslim eameyen, hiçbir zaman bitip tükenmeyen ve bilinmez bir iyiliğe doğru yönelmiş şu tatlı ve acı emeller: bunlar ruhun hayatıdır. Bu emellere, dünyanın nimetlerine, kendi hırslarını katan insanlar ne kadar da talihsizdirler. Bu nimetler oynaktır, onlara güvenilmez. Çoğu zaman hasret duyarız ve durmadan kaçıp gider. Oysa, insan kalbinin hayalleri hiçbir zaman yokolmaz. Bekleyiş ve hâtıra daıma kapıları açık duran hazinelerdir.

Trenmor derin bir hülyaya daldı. Arkadaşları onun sessizliğine uydular. Güzel Lélia, kayığın, titreyen yıldızların yansısiyle harekete gelmiş altından ipliklerin koşuştuğu, sudaki izini seyrediyordu. Gözleri Lélia'nın üstüne takılan Sténio, evrende yalnız bu kadını görüyordu. Ani ve seyrek ürpermelerle esmeğe başlayan rüzgâr. onun yüzüne, Lélia'nın kara saçlarından bir örgüyü ve boyun atkısının bir ucunu atınca gölün suları ve kıynın sazları gibi titriyordu. Sonra rüzgâr ıstırap çeken bir göğsün bitkin soluğu gibi birdenbire diniverdi. Lélia'nın saçları

ve atkısının kıvrımları göğsünün üstüne düştü. Sténio, Lélia'nın kadın olmaya tenezzül etmediği zaman ateşi karanlığı delmesini pek iyi bilen bu gözlerin içinde, bir bakışı boşuna arayıp durdu. Lélia kayığın suda bıraktığı izi seyrederken acaba ne düşünüyordu? Rüzgâr sisleri alıp götürdü. Trenmor birkaç adım önünde kıyının ağaçlarını seçti. Ufka doğru da şehrin kızılımtırak ışıklarını gördü; derin derin içini çekti. Trenmor:

— Ne çabuk, dedi, Sténio çok çabuk kürek çekiyorsunuz ve benim çok tatlı bir vehmimi elimden alıyorsunuz Şu sis beni aldatıyordu. Küreklerin gürültüsü, akşamın serinliği ve hele şu içimdeki dinsel huzur bende hâlâ kürek zıncısında imişim gibi bir sanı uyandırıyor.

XIV

Birkaç saat sonra zengin müzikçi Spuela'nın evinde verilen baloda idiler. Trenmor ile Sténio kubbenin altına tekrar geliyorlar, çın çın öten boş değirmi odanın dibinden bakışlarını gürültü ve hareket dolu büyük salonlarda gezdiriyorlardı. Dans edenler, ölgünleşen şamdalların altında daima değişen daireler meydana getirerek fırıl fırıl dönüyorlar, çiçekler hafif ve durgun hava içinde soluyorlardı. Orkestranın sesi mermer kubbenin altında sönüyordu. Balonun sıcak buğusu içinde balo elbiseleriyle gü

zel, mahzun, solgun yüzler geçiyorlar, bir daha geçiyorlardı. Ama bu zengin ve geniş tablonun üstünde, hava tabakasının ağır ve derin dalgalanışıyle yumuşamış şu parlak renklerin üstünde, gerip maskelilerin, kıvrıkcımlar saçan elmasların, cınlı kadril oyuncularının ve neşeli genç kadın topluluklarının üstünde, gürültünün ve hareketin hasılı her şeyin üstünde Lélia'nın yapayalnız yüce kişiliği yükseliyordu. Anfinin basamakları üstünde tunçtan bir eski zaman direğine dayanmış o da baloyu seyrediyordu. Arkasına belli bir karakterin ifadesi olan bir kostüm giymişti, ama seçtiği bu elbise kendi gibi asil ve esrarlı idi; ciddi bir görünüşü olmakla beraber seçkin bir kıyafetti. Şiirin halk içinde itilip kakılmadığı o şairane devirlere ait bir eski zaman şairini hatırlatan ağır başlı aynı zamanda özenle gelişmiş bir elbise giymişti; solgunluğu, vekarı, derin bakışı bu kişiliğe uygun düşmüştü. Arkaya doğru atılmış kara saçları, sanki Tanrı'nın eliyle esrarlı bir kara yazı yazılmış gibi görünen bu alnını meydana çıkar-mıştı; genç Sténio'nun bakışları bu alnı, en küçük esintiyi ve apaçık gökteki en ince bulut belirttilerini dikkatle izleyen bir denizcinin kaygısı ile durmadan gözlüyordu. Lélia'nın mantosu, hareketli kaşlarının çerçevelediği iri gözleri kadar kara, onlar kadar parlak ve yumuşak değildi. Yüzünün ve boynunun donuk beyazlığı kırmalı geniş yakasının beyazlığı içinde kaybolu -

yor, sırrını ele vermiyen göğsünün o sakın nefesleri, işlemeli cepkeninin siyah atlasını, üç dizi halinde dolanmış altın zinciri bile kımlıdatmıyordu.

Delikanlının kalbi, göğsünden fırlayacak gibi olurken Trenmor, sakın bir hayranlık duygusu içinde:

— Lélia'ya bakınız, dedi. Sofu ve coşkulu İtalya'nın elbiseleri altındaki bu levent grek boya, felsefe çağlarının o derin hülya ifadesini aksettiren, heykelcisinin kalıbı bile kalmamış şu antik güzelliğe, şu şakıl ve çizgi zenginliğine, ancak Homeros gibi güneşin bugün unutulmuş tiplerini yaratbildiği dış yapıdaki şu saltanata bakınız. Bir büyük kuddetin varlığını ispatlamaya yetecek olan ve Tanrı'nın, devrimizin zekâ kudretiyle donatmaya kararlı görüldüğü şu vücut güzelliğine, bakınız diyorum. Şu kıyafeti ile, şu duruşu ve şu hülyalı hayaliyle Lélia'dan daha mükemmel bir şey tasavvur edebilir misiniz? Galatée'nin saf mermeridir bu, gözlerinde Tasso'nun göksel bakışı, Alighieri'nin gamlı gülümseyişi. Shakespeare'in genç kahramanlarına öz, pervasız, yiğitçe bir duruştur bu. Âşık şair Romeo bu. Hayal gözleri ruhlar âlemine dikilmiş solgun ve münzevi Hamlet. Bağrında kırık aşkın hâtırasıyle içtiği zehir saklı Juliette, can veren Juliette. İfadesiyle her şeyi özetliyen, her şeyi içinde toplayan bu yüze tarihin, tiyatronun, şiirin en büyük adlarını

yazabilirsiniz. Genç Raphaël, Tanrı'nın kendisine kadın bekâretinin ideal bir şekilde gösterilmesini ilham ettiği zaman, işte böyle derin bir temayaşa dalmış olmalıydı. Corinne son nefesinde, Capitole'de genç bir kız tarafından okunan son şiirini dinlediği zaman, böyle gamlı bir dikkate gömülmüş olmalıydı. Lara'nın dilsiz ve esrarlı içoğlanı kalabalığı hor gören böyle bir yalnızlığın içine kapanmıştı. Evet, Lélia bu idealleri birleştiriyor, çünkü o, bütün şairlerin dehasını, bütün kahramanların yüceliklerini bir araya topluyor. Lélia'ya bütün bu adları verebilirsiniz. Saf ve ışıklı alnı ile bütün büyük düşüncelerin, bütün cömertçe duyguların içinde kapalı kaldığı geniş ve yumuşak göğsü ile, Lélia adı Tanrı önünde her şeyden daha yüce, her şeyden daha ahenkli olarak kalacaktır; din, coşkunluk, metanet, acıma, sebat, ıstırap, bağış, affetme, saflık, ataklık, hayatı küçümseme, zekâ. faaliyet, ümit, duygu, her şey masum zaafılara, kadının yüce hafifliklerine, belki de en tatlı imtiyazı ve en kuvvetli kandırıcı tarafı olan o oynak tasasızlığa varıncaya kadar her şey Lélia'dır.

Sténio şöyle karşılık verdi:

— Ne yazık ki, aşkın dışında her şey! Demek ki hakikatmış. Aşkı saymadınız, Trenmor, siz ki Lélia'yı tanıyorsunuz, aşkı söylemediniz mi? Eğer böyle ise yalan söylediniz. Lélia mü-kemmel bir varlık değildir. İnsanın kendiliğın-

den yaratabildiği gibi zarif, yüce fakat içinde daima bilinmeyen, adı olmayan bir şeyin olduğu, içinde bir bulutun daima gerçek, mükemmel, değişmez bir tarafı kapattığı bir rüyadır, o. Belki Tanrı'dır, belki de bu Tanrı demektir. Gelgelelim insan zekâsı bunları kavrayamaz. İşte bunun yerine Tanrı ona aşkı, cennet nurunun zayıf bir tecellisi ve insanın kavrayabildiği evrensel bir ruh olan aşkı verdi. Mu tanrısal kıvılcım, o olmadan en güzel yaratığın değersiz bir hale düştüğü, o olmadan güzelliğin ancak canlılıktan yoksun bir resim okduğu şu Ulu Tanrı'nın yansıması, yani aşk. *Lélia*'de bu yok. Öyle ise *Lélia* nedir? Bir gölge, bir rüya, olsa olsa bir fikirdir. Haydi canım, aşkın bulunmadığı yerde kadın yoktur.

Trenmor, *Sténio*'nun soru olacağını umduğu bütün bunlara cevap vermeden dedi ki:

Peki, ya sizce aşkın bulunmadığı yerde erkek yok mu?

Delikanlı bağırdı:

-- Bütün kalbimle buna inanıyorum.

Trenmor gülümseyerek:

— Öyle ise ben de ölmüş sayılırım, dedi. Çünkü *Lélia*'ya karşı bir aşkım yok. Eğer *Lélia* aşkı ilham etmiyorsa, ondan başka hangi kadın böyle bir kuvvete sahip olabilir? Öyle sanıyorum ki aldanıyorsun yavrum, aşk da öbür tutkular gibidir. Öyle sanıyorum ki, onların bittiği yerde insan başlar.

O sırada *Lélia* merdivenlerden inerek onla-

rın yanına geldi. Lélia'yı bir nur halesi gibi çerçeveleyen keder dolu ihtişam, kalabalığın ortasında onu daima sıyrıp ayırıyordu. Umumi yerlerde duygularını hiç belli etmeyen bir kadındı. Hayatla alay etmek için kendi iç âlemine çekilirdi. Ama bu hayatın içinden düşmana bir çekingenlik göstererek geçiyor ve toplumun temasından mümkün olduğu kadar uzaklaşmak için soğuk bir tavır takınıyordu. Bununla beraber eğlenceleri, umumi toplantıları severdi. Oraya değişik bir tiyatro seyretmeye, kalabalığın ortasında yalnız başına hayal kurmaya gelirdi. Halkın, kendi üstünde bu kadının sözüldüğünü ve kendinden izlenimler alıp vermediğini görmeye alışması için çok şey gerekmişti. Lélia ile kalabalık arasında bir alış veriş yoktu. Lélia kendini arada sırada içten bir yakınlık duygusuna kaptırıyorsa da, bunları karşısındakilerine duyurmak istemiyordu. Buna ihtiyacı yoktu. Halk bu sırrı anlamıyordu ama ona gönlünü kaptırmıştı. Bağımsız halinden incinen halk bu bilinmez hayatı alçatmaya çabalarken onun önünde korkudan ve içgüdüden gelen bir saygı ile açılıyordu.

Lélia'yı seven zavallı genç şair, hâlâ kendi kendine itiraf etmek istememekle beraber bu kadında bulunan gücün sebeplerini biraz daha iyi seziyordu. Bazen kendisinin aradığı ve reddettiği bu acı gerçeikle o kadar yakın bulunuyordu ki, Lélia'ya karşı dehşet duygusu gibi bir şey

duyuyordu. O zaman Lélia'nın, sanki kendisinin baş belâsı, ifriti, kötü ruhu, dünyada edindiği en tehlikeli düşmanı olduğunu sanıyordu. Lélia'nın böyle dalgın, düşünceli kendisine doğru geldiğini görünce dış görünüşü bakımından tabiatla hiçbir ilgisi bulunmayan bu varlığa karşı kin gibi bir şey duyuyordu. Ah akılsız çocuk! Onun konuştuğunu, gülümsediğini görünce daha fazla ıstırap duyacağını düşünmüyordu.

Genç adam sanki tabutunu açıp canlılar arasında dolaşan bir ceset gibi sert ve acı bir sesle:

— Buradasınız, bir bakın, sizden kaçıyorlar. Kefeninize dokunmaktan korkuyorlar. Yüzünüze bakmaya güç cesaret ediyorlar. Korku ve sessizlik, bir gece kuşu gibi, etrafınızda süzülüyor. Eliniz, içinden çıktığınız mermer kadar soğuk.

Lélia sadece garip bir bakışla, soğuk bir gülümseme ile karşılık verdi. Bir süre sustuktan sonra:

— Aklıma demin bambaşka bir fikir geldi. Hepinizi birer ölü saydım. Bir tek hayatta ben vardım. Hepinizi birer birer gözümün önünden geçirdim. Şu maskelerin icadında garip bir şekilde hüznü bir şeyin bulunduğunu düşünüyordum. Artık var olmayan asırları böylece diriltmek ve şimdiki asrı eğlendireceğim diye onları zorlamak gerçekten acı değil mi? Sönüp giden kuşakları bize tasvir eden şu geçmiş zamanların

elbiseleri, bir eğlencenin sarhoşluğu ortasında, insan ömrünün kısalığını bize hatırlattığı için korkunç bir ders değil midir? Şu sarıkların, şu başlıkların altında yanan heyecan dolu kafalar nerde? İpek kaftanları, sırma ve inci işlemeli bluzları altında çırpınan, hayat dolu o genç kalbler nerede? O gururlu kadınlar, ağır kumaşlara sarınarak gür saçlarını elmaslarla örten o güzeller nerede? Ne yazık! Bizim gibi anlı şanlı olan o bir günlük kırallar nerede? Onlar kendilerinden önce gelen kuşakları düşünmeden, kendilerinden sonra gelecekleri düşünmeden, kendilerini de düşünmeden, altınlar ve hoş kokularla bezenip debdebe ve ezgilerle etraflarını çevreliyerek tabutun soğukluğunu, mezarı ve unutulmayı bekliye bekliye göçüp gittiler.

Trenmor:

— Yaşamamanın yorgunluğunu alıyorlar, dedi. Sonsuz huzur içinde uyuyan o kımselere ne mutlu!

Lélia cevap verdi:

— İnsan zekâsı pek fakir, zevkleri de pek boş olsa gerek. Basit ve kolay hazlar da çok tez tükense gerek. Değil miki, insan mutluluğunun ve saltanatının derinliğinde her zaman böyle müthiş bir hüznün ve korku izlenimiyle karşı karşıya kalıyor. İşte zengin ve şen bir insan, dünyanın mutlu bir evlâdı ki, günlerinin sayılı olduğunu unutup kendini avutmak için geçmişi kalıntılarını mezarlarından çıkarıp misafir-

lerine ölüm kaftanları giydirecek sarayında atalarının hayaletlerini oynatmaktan daha iyi bir eğlence aklına gelmemiş.

Trenmor:

— Ruhun hüznün içinde Lélia, dedi. Sanki sıran gelince ölmekten korkan bir sen varmışsın gibi burada.”

XV

“Bu genç adam daha fazla şefkate lâyıktır, Lélia. Sizde bir kadının sadece inceliklerini ve insanı hayran bırakan meziyetlerini görürdüm. Sakın yüreğinizde, kadının o zalim nankörlüğü ve ölçüsüz kendini beyenmişliği olmasın. Hayır, kalbinizin iyiliğinden şüphe etmektense Tanrı’nın varlığından şüphe etmek daha iyidir bence. Lélia, söyleyin bana, kendini size veren belki de boş bulunarak kabul ettiğiniz bu şair ruhunu ne yapacaksınız? Artık bu kalbi kırmadan kendinizden uzaklaştıramazsınız. Ama dikkat ediniz, Lélia, Tanrı bir gün size bunun hesabını sorar, çünkü bu ruh ondan geliyor ve ona dönecektir. Eğer Tanrı gözlerini bize kadar indirip, kendi ellerinden çıkan yaratıkları arasında bir fark aramağa tenezzül ediyorsa muhakkak ki Sténio onun gözde kullarından biridir. Onun ruhuna melek güzelliğinin nurundan bir ışık koymamış mıdır? Bu çocuktan daha tatlı, daha saf ne var ki? Alçak gönüllü bir bakışı örtmek için her an

kapanan yumuşak göz kapakları sanki rüyalarımıza giren şu kanatlı bakirelerin masum öpüşlerini çağırıyorlarmış gibi bir duygu uyandırmıyorlar mı? Ne böyle bir yüz ifadesi gördüm, ne de gözlerinin maviliğinden daha tanrısal, göklerin mavisinden daha duru bir mavilik. Şimdiye kadar onun sesinden daha tatlı, daha ahenkli bir genç kız sesi duymadım. Ağzından dökülen sözler, rüzgârın bir harpın tellerinden çıkardığı sesler kadar hafif ve kadife kadar yumuşaktır. Sonra ağır yürüyüşü, mahzun ve avâre hareketleri, ince beyaz elleri, nazlı ve kıvrak vücudu, o kadar tatlı renkli ve ipek gibi yumuşak saçları, sonbahar göğü gibi her zaman değişen benzi, bir bakışınızın yanaklarına serptiği o kızılık, ağızdan dökülen bir sözün dudaklarında belirttiği o mavimsi uçukluk, bütün bunlar onun sair, bakir bir delikanlı olduğunu gösteriyor. Tanrı'nın bir melek olarak yaratmadan önce denemek üzere bu dünyada ıstırap çekmesi için gönderdiği bir ruhtur o. Bu körpe ruhu, tutkuların kemirici soluğuna bırakır, ümitsizliğin buzlarıyla söndürür, uçurumun dibine atarsınız, bu ruh göklerin yolunu nasıl bulacak? Ey kadın, yapacağınız şeye dikkat edin. Bu celimsiz çocuğu, korkunç aklınızın yükü altında ezip durmayınız. Rüzgârı, güneşi, soğuğu, yıldırımını, bizi solduran, deviren, kurutan, öldüren her şeyi onun üstünde temkinle kullanınız. Bir kadın olarak onun yürümesine yardım ediniz, mantonu -

zun bir ucu ile onu örtünüz. Sığ kayalıkların ya-
nından geçerken onun kılavuzu olun. Onun ya
sevgilisi, ya da kızkareşi, ya da anası olamaz
mısınız? Evvelce bana bütün söylediklerinizi
hatırlıyorum. Sizi anlıyor ve tebrik ediyorum.
Madem ki böylece mutlu olabiliyorsunuz (ne ka-
dar mutlu olmanız mümkünse.) artık yakanızı
bırakıyorum. İstirap çektiğini görüp acıdığım
onunla ilgileneceğim. Hadi bakalım kadın, siz
ki erkeğin bilmediği bunca şeyleri biliyorsunuz,
Sténio'nun dertlerine bir ilâcınız yok mu? Tan-
rı'nın size bağışladığı bilgilerden azıcık olsun
başkalarına vermez misiniz? İçinizde sadece kö-
tülük yapmak ve iyilik yapmamak duygusu mu
yaşıyor?"

XVI

"Sténio'yu uzaklaştırmak, ya da onu kaçı-
mak öyle mi? Yook daha değil. Kalbiniz öyle
soğuk, öyle kocamış ki dostum, sanki bir şehri
bırakıp baska bir şehre gitmek, bugünün insan-
larını bırakıp yarının insanları arasına göçmek,
sanki siz Trenmor, ben Lélia'yı bırakmak söz
konusu imiş gibi Sténio'yu kaçırmaktan bahse-
divorsunuz.

Varacağınız yere vardınız, biliyorum. Bo-
ğulmaktan kurtuldunuz. İşte limandasınız. Tut-
kuya varıncaya kadar hiçbir sevgi içinizden

yükselmiyor. Hiçbir şey sizin için ihtiyaç değildir. Hiç kimse saadetinizi yapamaz ve bozamaz. Kendiniz onun işçisi ve koruyucususunuz, Tremor. Ben de sizi tebrik ediyorum, ama anlamıyorum sizi. Olsa olsa içinizi seziyorum. Meydana getirdiğiniz düzenli ve sağlam eseri takdir ediyorum. Ama aklınızın yarattığı eser bir kaledir: oysaki bana bir kadın, bir sanatçı olarak bir saray lâzım. Onun içinde hiç mutlu olmasam da ölmem ya. Taştan ve buzdan örülmüş duvarlarınız içinde bir gün bile yaşayamam. Hayır daha değil. Tanrı bunu istemez. İnsan niyetlerinin gerçekleşmesini öne alabilir misiniz? Sizin derecenize erişmek bana mukadderse oraya ulaştığımda bilgeliğin olgunluğuna sahip ve elemle arkama bakmıyacak kadar kendimden emin olmak isterdim.

Buradan sesinizi duyuyorum: sefil ve zayıf kadın, diyorsunuz. Çoğu zaman istediğini elde etmekten korkuyorsun. Şimdi ittiğin zaferi kendine emel edindiğini gördüm. Peki öyle olsun, ben zayıfım, alçağım. Ama ben ne nankörüm, ne de kendini beğenmiş bir kadın. Kadınların bu kusurları bende yok. Hayır dostum, hiçbir zaman o erkeğin kalbini kırmak, o şairin ruhunu söndürmek istemem. İçin rahate tsin. Sténio'yu seviyorum."

XVII

"Sténo'yu seviyorsunuz öyle mi? Yalan

söylüyorsunuz kadın. Sizin, onun, benim ne olduğumuzu bir düşününüz! Sténio'yu seviyorsunuz ha! Bu olmaz ve olamaz. Sizi ondan ayıran yüzyılları düşünmüyor musunuz? Rüzgârların sarstığı, kırdığı soldurduğu çiçek! Siz bütün denizlerde bocalamış, bütün kıyılara oturmuş, narin bir gemisiniz. Yeni bir yolculuğa mı kalkışacaksınız? Ah! Lélia bunu düşünmüyorsunuz değil mi? Bizim gibilere şimdi ne gerekir bilir misiniz? Mezarın sessizliği. Yaşadınız. Bırakın başkaları yaşasın. Çabalarım tüketmemiş, ümitlerini kaybetmemiş insanların yolu üstüne ürk ve kederli bir gölge düşürmeyiniz. Lélia, Lélia! Tabut seni istiyor. Zavallı hayat! Çektiğin ıstırap yetmez mi? Artık kefenini geçir. Tanrı'nın çalışma ve azap çekme mahkûmiyetinden affettiği yorgun ruh, sessiziliğin içinde uyu artık.

Benden daha az yol almış olduğunuz pek doğrudur. Size geçmiş zamanlardan kalan birkaç anımsamadır. Yine de bazan insanlığın düşmanına, ümide karşı savaşıyorsunuz. Ama inanın kardeşim, sizi yolun sonundan ayıran birkaç adım var. İnanın sonsuz mutluluğa doğru yürüyebilmeniz için pek az yolumuz kalmıştır. Sténio'dan daha fazla bana yakınsınız. Hem sonra bana gelmeniz için ileri gelmeniz gerekiyor. Ona doğru gitmeniz için geri gitmeniz gerekerek. Buna da imkân yok. İhtiyarlamak kolaydır, buna karşılık ama kimse gençleşmemiş.

Size bir defa daha söylüyorum. Bu çocuğu bırakınız. Büyüsün yaşasın. Çiçeği tohum halinde boğmayınız. Onun baharla, güneşle dolu güzel günlerine buz gibi soluğunuzu üflemezsiniz. Yaratmayı ummayınız, Lélia. Sizde artık hayat kalmamış ki. Sizde kalan ancak pişmanlıktır. Çok geçmeden benim gibi sizde de pişmanlığın hâtırası kalacak.”

XVIII

“Bana söz verdin. Beni uslu uslu seveceksin, mutlu olacağız. Zamandan ileri geçmeğe hiç çabalama Sténio, hayatın sırlarını eşelemeye merak sarma. Bırak seni hayat alıp hepimizin gittiği yere götürsün. Benden korkuyor musun? Asıl senden korkmalı, asıl seni önlemeli. Çünkü senin çağında hayal gücü en lezzetli yemişleri çürütür, bütün hazları fakirleştirir. Senin çağında bir insan hiçbir şeyden yararlanmasını bilmez. Her şeyi tatmak, her şeyi ele geçirmek, her şeyi tüketmek ister. Sonra da dünya nimetlerinin bu kadar önemsiz olduğuna şaşırıp kalırlar, oysa ki, insan kalbine ve o kalbin ihtiyaçlarına şaşmak gerekirdi. Hadi, bana inan ve usul usul yürü. Bir sözün, bir bakışın, bir düşüncenin tarif edilmez bütün zevkelerini doğmakta olan bir aşkın ucu bucağı görünmez hiçliklerini birer birer doya doya tat. Dün şu ak

ağaçlarının altında yanyana oturup elbiseleri - mizin birbirine dokunduğunu, karanlığın, içinde bakışlarımızın buluştuğunu hissettiğimiz zaman mutlu değil miydik? Çok karanlık bir geceydi, bununla beraber sizi görüyordum. Şu ormanların perisi, şu hafif rüzgârın ruhu, şu esrarlı ve aşk dolu saatin bir meleği olarak hayal ediyordum sizi. Hiç farketmediniz mi Sténio, öyle saatler olur ki, bir şey bizi sevmeye zorlar, şiir içimize dolar kalbimiz daha hızlı atar, ruhumuz benliğimizden fırlar, iradenin bütün bağlarını kopararak içini dökeceği başka bir ruhu aramaya gider. Kaç kere gece inerken, ay yükselirken, şafak sökerken, kaç kereler gecenin sessizliği içinde, pek yorucu, pek üzücü başka bir sessizlik olan öğle vakitlerinde, gökte, havada, ve her yerde görünmeyen bir miknatıs gibi, aşk gibi bilinmez bir amaca atıldığımı hissetmişimdir. Bununla beraber aşk bu değildir Sténio. Hiçbir şey bilmeyen fakat her şeyi bekleyen siz ona inanıyorsunuz. Her şeyi bilen ben, aşkın ötesinde arzuların, ihtiyaçların, hiç sönmiyen ümitlerin bulunduğunu biliyorum. Bunlar olmadan acaba insan ne olurdu? Ona sevmek için dünya üstünde öyle az gün bağışlanmış ki!

Ama o anlarda hissettiklerimiz o kadar şiddetli, o kadar güçlüdür ki, bizi çevreleyen her şeye onu bulaştırırız. Tanrı'nın bizi hükmüne aldığı, içimizi doldurduğu o anlarda bizi saran nurun ışığını onun bütün eserleri üstüne yeniden

aksetiririz. Gecenin mavi tüllerine serpilen şu beyaz yıldızlara bakıp aşkınızın sizi ağlattığı hiç olmadı mı? Onların önünde hiç dize gelmediniz mi? Kardeşlerim diye onlara seslenerek kollarınızı uzatmadınız mı? Sonra da sonsuz duygular için pek zayıf olan insan, sevgilerini bir noktaya toplamaktan hoşlandığına göre bu yıldızlardan birine karşı tutulmadınız mı? Kimi zaman ufuktaki karanlık ormanların üzerinden kızıl pırıltılarla yükselen birine, kimi zaman solgun ve nazlı ayın ıslak ışınları ardında masum bakireler gibi, tüllere bürünen bir başkasına, kimi zaman beyazlıkta ve güzellikte eşit, bir üçken şekli içinde parıldayan o üç kız kardeşe, kimi zaman milyarlarca küçücük haleler arasında, berrak gök içinde yanyana uyuyan iki eşe gönül vermediniz mi? Bu sihir dolu işaretlerden, bu bilinmez rakamlardan, başınızın üstünden geçen azametli ve yüce harflerden alın yazımızın en büyük sırlarını, dünyanın yaşını, Ulu Tanrı'nın adım, ruhun geleceğini sezmek ve açıklamak gibi bir hayale kapılmadınız mı? Evet bu yıldızlara gönül den gelen sevgilerle sual sordunuz. Işınlarnın titrek parıltıları içinde sanki âşık bakışları buldunuz. Sizi okşayan ve göklerden inen ve size: ümit et, bizden geldin, bize döneceksin, senin vatanın benim, sana seslenen, seni çağıran benim, bir gün senin olacak olan da benim diye bir ses duyar gibi oldunuz. Sténio aşk sizin anladığınız gibi bir şey değildir. Canlı bir

varlığa doğru bütün yetilerin o şiddetli atılışı değildir. O, bilinmeze doğru ruhumuzun en esiri bir parçasının kutsal bir atılışıdır.

Biz sınırlı varlıklar, kendimizi yiyip bitiren şu yakıcı ve doymak bilmez istekleri durmadan avutmaya çalışırız; onlara etarafımızda bir amaç ararız. Birer zavallı müsrif olduğumuz için ölümlü putlarımızı, rüyalarımızda gördüğümüz maddeden uzak bütün güzelliklerle süsleriz. Duygularımızın heyecanı bize yetmez. Yetimiz içimizdeki mutluluk susuzluğunu gidermek için tabiatın saf hazlariyle dolu hazinesinde gönlünüze göre seçkin hiçbir şey yoktur. Biz Tanrı'yı isteriz ama onu elde edemeyiz. Biz gökleri isteriz, fakat o da bizim değil.

Bunun içindir ki Tanrı'yı bize benzer bir yaratıkta ararız. Ve bize daha yüce yolda kullanmak için verilen şu yüksek gücü onun uğruna harcar dururuz. Yalnız Tanrı'ya dönmek için içimize konmuş olan bu duyguyu, tapma duygusunu Tanrı'dan esingeriz. Bu duyguyu sapık imanımızın Tanrı'sı olan zayıf, erginleşmemiş bir yaratığa aktarırız. Dünyanın genç çağlarında insan henüz tabiatını bozmadığı öz kalbini sapıtmadığı sıralar, bugün bizim anladığımız gibi bir cinsin öteki cinse karşı duyduğu aşk yoktu. Yalnız zevk insanları bağladı. Engelleriyle, ıstıraplariyle, şiddetiyle tinsel tutku o kuşakların bilmediği bir hastalıktır. O zamanlar tanrılar vardı, bugün ise yok.

Bugün şair ruhlar için tapma duygusu maddeye bağı aşk içine kadar sokuluyor. Âciz ve haris bir kuşağın garip hatası! Bunun içindir ki tanrısal örtü düşüp te şu parlak ve temiz bulutların, şu aşk halesinin ardında kendini cılız ve eksik görünce yarattığımız hayalin karşısında korkarız ve utanırız, putu devirir ayaklarımızın altında çığneriz, sonra bir başkasını ararız. Çünkü bize sevmemiz lâzım. Gene de sık sık aldanırız, ta ki, aklımız başımıza gelir, uyanırız, temizleniriz ve dünya üzerinde devamlı bir sevgi ümit etmekten kurtuluruz. O zaman ancak Tanrı'ya yöneltmemiz gerekirken saf ve coşkun saygı hislerini ona doğru yüceltiriz.”

XIX

“Bana mektup yazmayınız, Lélia Neden yazıyorsunuz? Mutluydum. İşte bir an için kurtulduğum üzüntüler içine yeniden attınız beni. Yanınızda sessizlik içinle geçen saat bana anlatılmaz hazlar ilham etmişti. Daha şimdiden bana onları tattırdığınız için pişmanlık duyuyorsunuz, Lélia. Neden fazla sabırsız oluşumdan korkuyorsunuz. Beni anlamazlıktan geliyorsunuz. Pek iyi biliyorsunuz ben az bir şeyle mutlu olurum. Çünkü yapacağınız hiçbir şey küçük görünmiyecektir, çünkü en küçük lûtuflarınıza bile lâ-yık olduğu değeri veririm. Kendini beğenen bir insan değilim. Sizden ne kadar aşağı olduğumu

biliyorum. Zalim Kadın! Bunca ıstırap veren zillete beni durmadan düşürüyorsunuz.

Anlıyorum Lélia, ne yazık ki anlıyorum. Sevebileceğiniz yalnız Tanrı'dır. Ruhunuz ancak göklerde dinlenebilir ve yaşayabilir Bir saatlik hulyanın heyecanı içinde bana aşk dolu bir bakış fırlattığınız zaman demek aldaniyorsunuz, demek Tanrı'ya düşünüyor, insanı bir melek yerine koyuyordunuz. Ay yükselip de yüz çizgilerini aydınlattığı ve yaldızlı kuruntularınıza uygun düşen o gölgeyi dağıttığı zaman Sténio'nun alnını tanıyarak merhametle gülümsediniz, evet bu alnın üstünde bir öpüşün izini bıraktığınız Sténio'nun alnı idi.

Bunu unutmamı istiyorsunuz, iyi anlıyorum. Bu öpüşün insanı kendinden geçiren duyumunu saklamamdan, bütün bir gün onunla beraber yaşamamdan korkuyorsunuz. İçiniz rahat etsin, bu mutluluğu körü körüne tatmadım. Kanımı yiyip kemirdi, göğsümü parçaladı ama aklımı başımdan almadı. Akıl sizin çevrenizde hiç yolunu şaşırmaz, Lélia! İçiniz rahat etsin, diyorum. Bir kadın öpüşünü bir aşk rehini olarak kullanan haddini bilmez Don Juan'lardan değilim. Bir mermere can verecek, ölüleri diriltecek bir gücü kendimde göremiyorum.

Bununla beraber soluğunuz beynimi tutuşturdu. Dudaklarınız hafifce saçlarımın ucuna dokununca öyle bir elektrik kıvılcımı, öyle müt-hiş bir akım duyduğumu sandım ki göğsümden

acı bir feryat koptu. Ah, siz bir kadın değilsiniz, Lélia, bunu anlıyorum. Öpüşleriniz içinde cenneti hayal etmiştim ama bana cehennemi tanıttınız.

Bununla beraber gülümsemeniz öyle tatlı. sözleriniz öyle zevkli ve avundurucu idi ki, nihayet beni bahtiyar etmenize ses çıkarmadım. Bu müthiş heyecan biraz körlenmişti. Ürpermeden elinizi tutabildim. Bana göğü gösteriyordunuz ve ben oraya sizin kanatlarınızla çıkıyordum.

Son bakışınızı, son sözünüzü hatırlıyarak o gece mutluydum. Övünmüyordum, Lélia size yemin ederim. Sizin beni sevmediğinizi biliyordum ama beni attığınız o yumuşak rahavet içinde kendimden geçiyordum. Şimdi de hemen beni uyandırıp korkunç sesinizle haykırıyorsunuz: — Unutma, Sténio, seni sevemem. — Ah! Bunu biliyorum. madam. çok iyi biliyorum.”

XX

Elveda, Lélia kendimi öldüreceğim. Bugün beni mutlu ettiniz. Ama boş bulunarak ve gelici geçici bir hevesle ya da yanlışlıkla bu akşam verdiğiniz mutluluğu yarın çabucak elimden alabilirsiniz. Yarına kadar yaşamamalıyım. Bu sevinç içinde uyuyup bir daha uyanmamalıyım.

Zehir hazır. Şimdi sizinle serbest serbest konuşabilirim, beni artık öğrenmiyeceksiniz ve

ümitsizliğe düşüremiyeceksiniz. Belki de istediğiniz gibi eziyet edebildiğiniz kurbanınızı, geçici heveslerden doğan soluğunuz altında üzmetten zevk duyduğunuz oynucağınızı arayacaksınız. Bana onun kadar değer vermekle beraber beni Trenmor'dan daha fazla sevmediğinizi söylüyordunuz. Demek şu ki Trenmor'a keyfinizce işkence edemezsiniz. Ona karşı gücünüz yetmez Kadın ve kaplan tırnaklarınızı bu elmas kalbe geçiremiyorsunuz. Ama ben her türlü izi kapan bir yumuşak balmumu idim. Tasavvur ediyorum ki sanatcılığımız uyanınca benden daha çok hoşlanıyor, istediğiniz gibi beni üzüyor, içinizden doğan bütün kalıplara sokabiliyorsunuz. Kederli olunca ruhunuzu kavramıyan duygunuzu eserinize geçiriyordunuz. Sakin olunca ona meleklerin sakın halini veriyordunuz. Öfkelenince ifritin dudaklarınız üstüne kondurduğu o korkunç gülümsemeyi ona aktarıyordunuz. Heykelci de böyle bir parça çamurdan bir Tanrı yaratır sonra da Tanrı'nın çamurundan bir sürüngen.

Lélia içimde doğurduğun birkaç dakikalık kin için beni affet. Çünkü seni tutku ile, hezeyanla, ümitsizce seviyorum. Sana bunu saygıda kusur etmeden, isyan etmeden söyleyebilirim, çünkü seninle son defa konuşuyoruz. Bana çok kötülük ettin. Bununla beraber benden mutlu bir adam, fikirleri şen, heyecanları şiddetli bir şair yaratmak senin için pek kolaydır. Her gün bir sözle, her akşam bir gülümseme ile beni yü-

celtebilirdin, genç kalmamı sağlıyabilirdin. Böyle yapacak yerde, beni sadece soldurmaya, cesaretimi kırmaya çalıştın. İçimdeki kutsal ateşi korumak istediğini söylerken, o ateşi son kıvılcımına kadar söndürdün ve patlamayı bastırmak, alevi boğmak için onu insafsızca tutuşturdun. Şimdi aşktan vazgeçiyorum, hayattan vazgeçiyorum. Memnun musun? Elveda!

Gece yarısı yaklaşıyor. Senin gelemeyeceğin... yere gidiyorum, Lélia. Çünkü geleceğimizin aynı olması imkânsız. Aynı güce tapmıyoruz, aynı göklerde oturmuyoruz."

XXI

Saat gece yarısını çaldı. Trenmor, Sténio'nun evine geldi. Onu ateşin kenarında oturmuş, dalgın buldu. Hava soğuk ve karanlıktı. Rüzgâr gürültü çıkaran boş kaplamaların altında keskin bir sesle ışıklar çalıyordu.

Masanın üstünde, Sténio'nun önünde, Trenmor'un mantosu ile dokunarak devirdiği ağzına kadar dolu bir kadeh vardı.

Trenmor ciddi fakat sakin bir sesle ona :

— Benimle beraber Lélia'nın evine gelmen lâzım, dedi. Lélia seni görmek istiyor. Tahmin ederim ki vakti geldi, ölecektir.

Sténio birdenbire ayağa kalktı, benzi sapsarı, bitkin bir halde yeniden sandalyanın üs -

tüne yığıldı. Tekrar ayağa kalktı. Trenmor'un koluna sımsıkı yapışmıştı. Lélia'nın evine koştu.

Lélia bir kanepenin üstüne uzanmıştı. Yanakları mavi bir renk almış, gözleri sanki kaşlarının derin kemerleri altına gömülmüş gibiydi. Her zaman dümdüz, pek beyaz alnı geniş bir kırışıkla yarılmış; ama sesi dolgun ve güvenliydi. Küçümseyen gülümsemesi, her zamanki gibi, hareketli dudaklarının üstünde geziniyordu.

Yanında güzel doktor Kreysseiffetter vardı. Doktor çok genç, kumral, renkli, sevimli elleri beyazdı; tasasız bir gülümseyişi, tatsız ve koruyucu bir sesi vardı. Güzel doktor Kreysseiffetter, Lélia'nın elini kendi elinin içinde teklifsizce tutuyor ve zaman zaman nabzının atışını kontrol ediyordu. Öteki elini asil bir başın tepesine sanatkârca kaldırılmış saçlarının güzel kıvrumları içinde dolaştırıyordu.

Sevimli bir gülümseme ile:

— Önemsiz bir şey, dedi, önemsiz bir şey. Hastalığın adı kolera: Cholera morbus. Şimdi her yerde umumileşen bir şey. Çok bilinen bir hastalık. Güzel meleşim, içiniz rahat etsin. Kolera ya yakalanmışsınız. Korku zaafına kapılanları bir iki saat içinde götüren bir hastalıktır. Ama bizler gibi sağlam ruhlar için hiçbir tehlike yoktur. Sevimli yabancı korkmayınız. Burada koleradan korkmayan iki kişiyiz. Siz de ben de bu hastalığa meydan okuyoruz. İnsanların saçlarını

diken diken eden bu iğrenç canavarı, bu kötü hayaleti kurkutam. Kolera ile alay edelim. Ona karşı biricik tedavi usulü budur.

Trenmor:

— Ama, doktor, dedi, Magendie'nin ilâcını denesek nasıl olur?

Genç doktor Kreyssneifetter:

— Eğer, dedi, hasta bu ilâca karşı hiçbir iğrenme duymuyorsa doktor Magendie'nin ilâcını neden kullanılsın?

Lélia alaylı bir soğukkanlılıkla karşılık verdi:

— Çok kötü bir etkisi varmış diye söylediklerini işittim. Daha ziyade yatıştırıcı ilâçları deneyelim.

Sténio:

— Peki siz, dedi, kendi kanaatinize göre ne tavsiye edersiniz?

Bu kanaat sözüne karşılık doktor Kreyssneifetter, genç şaire alaylı ve merhamet dolu bir bakış fırlattı; sonra tabîî bir şekilde söze başladı ve ciddi bir eda ile:

— Kanaatim, dedi, bir ilâç vermemeyi, bu hastalığa hiçbir suretle karışmamayı emrediyor.

Lélia:

— Çok güzel doktor. Vakit çok geç, geceniz hayırlı olsun. Kıymetli uykunuza daha uzun zaman ara vermeyiniz.

— Yoo, aldırmayınız. Burada çok rahatım. Hastalığın ilerleyişini izlemek hoşuma gidiyor.

İnceliyorum. Mesleğimi tutku ile severim. İste - ye dileye zevklerimden, istirahatımdan fedakâr - lık yaparım. İnsanlığın iyiliği için gerekirse ha - yatımı bile feda ederim.

Trenmor sordu:

— Öyleyse mesleğiniz nedir, doktor Kreys - neifetter?

Doktor cevap verdi:

— Teselli ederim, cesaret veririm. Marife - tim budur. İncelemelerim, insanı saran bütün hastalıkların önemini bana anlattı. Onu ispatla - rım, onu gözlerim. Sonucu da beklerim. Müşahe - delerimden yararlanırım.

Lélia:

— Sevimli kişiliğinize uygulanması müm - kün olan sağlığı koruma ile ilgili sistemin ted - birlerini alayım, diye.

Doktor:

— Herhangi bir sistemin etkisine pek az inanırım. Hepimizin doğuşu az veya çok bir ölüm ilkesine dayanır. Ölümü geciktirmek için har - cadığımız çabalar, çoğu zaman bu olayı çabuk - laştırmaktan başka bir işe yaramaz. En iyisi onu düşünmemek, geleceğini unutarak bekle - mektir.

Lélia doktorun altın tabakasından bir siga - ra alarak:

— Pek filozofsunuz, dedi.

Ama bir ihtilâç geçirdi ve Sténio'nun kolla - rına bir ölü gibi düştü.

Tüysüz püysüz doktor:

— Hadi benim güzel yavrum! Biraz cesaret. Durumunuzdan azıcık da olsa endişe duyarsanız mahvoldunuz demektir. Benim kadar soğukkanlı olursanız daha çok tehlikede sayılmazsınız.

Lélia dirseğinin üstünde doğruldu ve ıstı-
raptan sönmüş gözlerle doktora bakarak yine
alayla gülümseyecek kadar kendinde kuvvet
buldu.

Doktora:

— Zavallı doktor, sizi benim yerimde görmek isterdim.

Doktor içinden:

— Eksik olma, diye düşündü.

Lélia:

— İlaçların etkisine inanmadığınızı söylüyordunuz, o halde hekimliğe inanmıyorsunuz demek.

— Öyle değil. Anatomî incelemesi, değişiklikleri ve illetleriyle insan vücudunun tanınması, bu pozitif ilimdir.

Lélia:

— Evet, dedi. Bu ilim, zevkleri muazzap eden bir sanatla uğraşiyor.

Doktora sırtını dönerek:

— Dostlarım, dedi, bana gidip bir papaz arayınız. Görüyorum ki hekim beni bırakıyor.

Trenmor, papazı bulmaya gitti. Sténio hekimini balkondan aşağıya fırlatmak istedi.

Lélia:

— Onu rahat bırak, beni eğlendiriyor. Ona bir kitap ver. Oyalanması için çalışma odamdaki bir aynanın önüne götür. Casaretimi kaybettiğimi hissedince bana metanet öğütleri vermesi için, ilimle alay ederek ölebilmem için onu yanıma çağıracağım.

Papaz geldi. Saint-Laure kilisesinin güzel ve uzun boylu İrlandalı bir papazı idi bu. Vakur ve ağır ağır yaklaştı. Görünüşü insanın üstünde dinsel bir saygı uyandırıyordu. Cenneti aksettirir gibi bakan derin ve sakin gözleri iman uyandırmaya yeterdi. Lélia ıstıraptan bitkin, yüzünü kara saçlarının dolandığı ihtilâçlı kolu ile örtmüştü.

Papaz ateşli ve dolgun bir sesle:

— Kardeşim, dedi.

Lélia kolunu aşağıya indirdi.

Papaz dehşetle geri çekilerek haykırdı:

— Yine mi bu kadın?

O zaman papazın yüz ifadesi altüst olmuş, gözleri bir noktaya dikilmiş, dehşetle dolmuştu. Rengi mosmordu. Sténio birkaç gün önce kilisede secde eden kalabalığın üstünde Lélia'nın bakışıyla karşılaşınca rahibin sararıp titrediğini hatırladı.

Lélia ona:

— Sen misin Magnus? Beni tanıdın mı? dedi.

Papaz heziyanla haykırdı:

— Seni nasıl tanımam kadın, seni nasıl tanımam! Yalan, ümitsizlik, çöküş.

Lélia bir kahkaha ile karşılık verdi. Soğuk ve morarmış eliyle papazı kendine çekerek:

— Haydi Magnus, dedi, kilisenin sana emanet ettiği bir görevi yerine getir. Beni kurtar, zaman kaybetme, ölüyorum.

Papaz cevap verdi:

— Lélia seni kurtaramam, bunu pek iyi biliyorsun. Sizin gücünüz benimkinden üstün.

Lélia yatağının içinde doğrularak:

— Bu ne demek? Yoksa şimdiden hayal âlemine mi uçtum? Ben yerde sürünen, yalvaran, ölen bir insan oğlu değil miyim? Artık karşımda şu korkak hayalet, bir insan, bir papaz değil mi? Aklımız başınızdan mı gitti, Magnus? Karşımda dipdiri, dimdik duruyorsunuz, bense can vermekteyim. Bununla beraber fikirleriniz karışıyor, ruhum, sükûnetle ve kudretle boşalmak isterken sizinki zayıflıyor Hadi imanı çürük adam, ölmekte olan kardeşiniz için Tanrı'ya yalvarınız. Merhameti üstünüze çekecek şu asılsız korkuları çocuklara bırakınız. Gerçekte nesisiniz hepiniz? İşte Tremmor şaşırmış, işte Sténio, şu genç şair ayaklarıma bakıyor, ayaklarımda bir hayvan pençesi gördüğünü sanıyor. İşte bir papaz ki, günahımı çıkarmak ve beni gömmek istemiyor. Şimdiden mi öldüm ben? Bir rüya mı görüyorum?

Papaz ciddi ve kederli bir sesle:

— Hayır Lélia, dedi. Sizi bir ifrit olarak görmüyorum, ifrite inanmıyorum. Bunu pek iyi bilirsiniz.

Lélia, Sténio'ya dönerek:

— Bak! Bak! dedi. Papazı dinleyiniz. İnsanlığın erginliğinden daha az şairane hiçbir şey yoktur. Peki, rahibim, şeytanı inkâr edelim. Onu hiçliğe mahkûm edelim. Şeytanî tavurlar hayli modalandı. Benim şerefime Sténio'ya birçok güzel mısralar ilham etti, etti ama ben onunla andlaşmaya taraftar değilim. Eğer şeytan yoksa demek ki geleceğimden hiç korkum yok. Şu anda hayattan ayrılabilirim, cehenneme gitmiyeceğim demektir. Ama nereye gideceğimi söyleyiniz bana... Rahibim beni nereye göndermek istiyorsunuz. Cennete mi? Söleyiniz?

Magnus haykırdı:

— Cennet ha? Siz gideceksiniz öyle mi? Bunları söyleyen ağız, sizin ağzınız mı?

Lélia:

— Cennete de yok? dedi.

Papaz:

— Kadın, senin için yer yok.

Lélia:

— İşte teselli eden papaz. Mademki o ruhumu kurtaramıyor, çağırın hekimi? Altın gümüş karşılığı hayatımı kurtarmaya karar versin.

Doktor Keryssneifetter:

— Yapılacak hiçbir şey göremiyorum, dedi. Hastalık tabii, muntazam, pek bilinen bir yolda gidiyor. Susuyor musunuz? Size su getirsinler. Sonra sakın olunuz. Bekliyelim. Nâçlar belki sizi şu anda öldürebilir. Bırakın tabiat etkisini göstere sin.

Lélia:

— Ey güzel tabiat, seni imdadıma çağırmak isterim, ama kimsin? İyilik severliğin nerede? Aşkın nerede? Acıman nerede? Senden geldiğimi ve sana döneceğimi pek iyi biliyorum. Ama beni bir gün daha şu dünyada alakoymak için sana hangi adla yalvaracağım? Belki otları çoğaltmak için tozumun gerektiği çorak bir toprak köşesi vardır. Alın yazımı tamamlamak için gitmekliğim gerekiyor. Ama siz, papaz, tabiatın üstünde olan ve onu hükmü altında tutan o büyük varlığın bakışını benim üzerime çekiniz. Temiz havaya, nefesimi canlandırmasını, bitkilerin öz suyuna soluğumu canlandırmasını, doğacak güneşe kanımı ısıtmasını söyleyiniz. Hadi bana Tanrı'ya yalvarmasını öğretiniz.

Papaz başını göğsünün önüne perişan bir halde eğerek:

— Tanrı! Tanrı! dedi.

Yakıcı göz yaşları, porsumuş yanakları üstünden akıp gitti.

— Ey Tanrım! Beni bırakan en tatlı rüya! Neredesin? Seni tekrar nerede bulacağım? Ey ümit, bir daha gelmemek üzere neden beni bıra-

kıyorsun? Bana izin verin, madam, izin verin buradan gideyim. Burada bütün şüphelerim yeniden o uğursuz saltanatını kuruyor. Şuracıkta, ölümün karşısında son ümidim, son rüyam mahvolup gidiyor. Size cenneti vermemi, Tanrı'yı bulmamı istiyorsunuz. Eh, o varsa öğrenirsiniz. Ben onu tanımıyorum, siz benden mutlusunuz.

Lélia:

— Hadi, gidiniz, büyük adamlar, baş ucumdan çekilsin. Siz, siz de Trenmor. Şunlara bakın. İlmene inanmayan şu hekime bakın, Tanrı'ya inanmıyan şu papaza bakın. Ama bu hekim bir bilgin, şu papaz da bir ilâhiyatçıdır. Bu adam hastalara şifa veriyor, diyorlar. Şu da yaşayanlara teselli. Oysa her ikisi de ölen bir kadının yanında imansızlıklarını ortaya koydular.

Keryssneifetter:

— Madam, dedi. Karşınızda hekimlik taslasaydım benimle alay edersiniz. Sizi tanırım, siz alelâde bir insan değilsiniz. Filozofsunuz.

Magnus:

— Madam, dedi. Grimsel ormanındaki gezintimizi artık hatırlamıyor musunuz? Karşınızda papazlık taslamağa kalkışmasaydım beni dinden çıkarmaya başarmaz mıydınız?

Lélia acı bir sesle onlara:

— Bakın, dedi, gücünüz neye dayanıyor? Başkalarının aczi gücünüzü meydana getiriyor. Size karşı konunca geriliyorsunuz. Ağız kala-balığı ile ve kandırmalarla insanlar arasında ya-

lancı bir rol oynadığınızı itiraf ediyorsunuz. Siz şarlatanlar, sahtekârlar! Ne yazık Trenmor, ne hale düştük. Zeman ne hale gelmiş. Âlim inkâr ediyor, papaz şüphe ediyor. Hâlâ şair var mı bakalım. Sténio harpım al. Bana Faust'un misrelerini oku. Ya da kitapları aç, Obermann'ın ıstıraplarını, Saint - Preux'nün coşkularını tekrar oku. Bakalım, şair, sen hâlâ ıstıraplı anlıyor musun? Bakalım delikanlı hâlâ aşka inanıyor musun?

Sténio beyaz ellerini bükerek haykırdı:

— Ah, ne yazık. Siz bir kadın olun da buna inanmayın. Ne hale düştük? Zeman ne hale gelmiş.

XXII

Göklerin ve yerin Tanrısı, güç ve aşk Tanrısı, saf bir ruhtan, günahsız bir göğüsten çıkan şu temiz sesi işit. Bu çocuğun duasını dinle! Lélia'yı bize bağışla!

Tanrım kalblerimizin sevgilisini neden bu kadar erkenden bizden koparıp almak istiyor sun? Trenmor'un, ıstırap çekmiş, gün görmüş bu adamın güçlü ve yüksek sesini işit! Hayatın kötülüklerini henüz bilmeyen bir ruhun dileğini dinle! Her ikisi de hazineleri, şiirleri, ümitleri olan Lélia'yı onlara bağışlamam diyor. Eğer onu hemen yüce katına almak, sonsuz mutluluğunla onu sarmak istiyorsan al, Tanrım, o senindir. Ona bağışlayacağın şey elinden aldığın-

dan daha değerlidir. Lélia'yı kurtarıırken bizi perişan etme, bizi mahvetme Ulu Tanrım! Onun oturacağı tahtın basamaklarında diz çökmemize, onun peşinden gitmemize izin ver.

Lélia şairi durdurarak şöyle dedi:

— Çok güzel ama, bunlar sadece mısralar. Bırakın da şu harp sessizce uysun. Ya da şu pencerenin önüne koyun, rüzgâr onu daha iyi çalsın. Şimdi yaklaşınız bana. Sen, çekil git Trenmor, sakın halin bana keder veriyor, casaretimi kırıyor. Gel Sténio bana benden ve kendinden söz aç. Tanrı pek uzaktadır. Bizi işitmesinden korkarım. Tanrı senin içine kendinden az bir şeyler katmıştır. Ruhunda ondan neler var, bana göster. Sanıyorum ki, bu ruhtan benimkine doğru gelecek ateşli bir temennidir. Sanıyorum ki yönelteceğin coşkun yalvarış, bana yaşama gücü verecektir. Yaşama gücü. Evet, iş onu istemekten ibarettir. Sténio derdim, bu iradeyi içimde kullanamayışından ileri geliyor. Gülüyorsun öyle mi? Trenmor, çekil git. Ah! Sténio doğrusu ya ölümüne karşı direnmeye çalışıyorum. Ama zayıf bir direniş bu. Ondan korkum, ona karşı duyduğum arzudan daha zayıf. Ölümü merak ettiğim için ölmek istiyorum. Ah! Tanrı'ya ihtiyacım var, bununla beraber şüphe ediyorum. Eğer bu yıldızların ötesindeki göklerde bir sonsuz hayat yoksa, o gökleri yerden seyretmek isterim. Yoksa Ulu Tanrım, yalnız bu fanide beslenmesi gereken bir ümit midir bu.

Ya da insan kalbinde midir? Sen ki gençsin ve hayatla dolusun, söyle bana sonsuz hayat, aşk mıdır? Aklım nasıl zayıflıyor gör de bu hezeyan anını affet. Bir şeye inanmak istiyorum, sana bile olsa. Bir saat için bile olsa, belki de büsbütün inasnalrla ve Tanrı ile hesap kesmeden önce bir şeye inanmak istiyorum.

Sténio, Lélia'nın önünde diz çökerek:

— Tanrı'dan şüphe et, dedi, insanlardan şüphe et, hattâ istersen benden de şüphe et, ama aşktan şüphe etme, kalbinden şüphe etme, Lélia. Eğer şimdi ölecekse, eğer seni kaybetmem gerekiyorsa, ey benim derdim, ey benim varım, ey benim ümidim, bırak da hiç olmazsa bir saat, bir an sana inanayım. Bana yaşadığını göstermeden mi öleceksin? Sende bir hayalden başka bir şey kucaklamadan mı öleceğim. Ya rabbi şu aşk yalnız arzu duyan gönülde, ıstırap çeken hayal gücünde, yalnız geceler boyunca bizi avutan rüyalarda mı vardır? Elle tutulmayan bir soluk mudur? Parlayıp sönen bir akan yıldız mıdır bu? Bir sözden mi ibaret? Nedir bu Tanrım? Ey Gökler, ey kadın! Bana bunu öğretecek misiniz?

Lélia:

— Bu çocuk, dedi, hayatın sırrını ölümden soruyor. Aşkı elde etmek için bir tabutun önünde diz çöküyor. Zavallı yavrucak! Ulu Tanrı'm ona acı, acı da hayatını kurtarmak için bana hayatı bağışla. Eğer hayatımı bağışlarsan onun

için yaşamak andım olsun. Ben aşka küfrederken sana küfrettiğimi söylüyor: peki! Gururlu anımı eğiyorum, inanacağım, seveceğim... Ancak izin ver de vücudumla yaşayayım. Sonra da ruhumla yaşamaya çalışacağım.

Sténio hezeyanla bağırdı:

— Duyuyor musun, Tanrı'm ne diyor, ne vaadediyor, duyuyor musun? Onu kurtar, beni kurtar. Bana Lélia'yı ver, ona canını bağışla...

Lélia döğeme tahtalarının üstüne kaskatı ve buz gibi düştü. Bu son ve korkunç bir krizdi. Sténio yeisle haykırarak onu göğsüne bastırdı. Göğsü cayır cayır yanıyordu. Sıcak göz yaşları Lélia'nın alına döküldü. Hayat veren öpüşleri Lélia'nın dudaklarına kan can verdi. Belki de duası Tanrı'yı merhamete getirdi. Lélia gözlerini halsiz halsiz açtı. Kendini kaldırmaya yardım eden Trenmor'a:

— Sténio ruhumu kurtardı, eğer siz mantığınızla onu yere sermek istiyorsanız, hemen öldürünüz beni.

Trenmor:

— Neden size kalan son günü elinizden alayım? dedi. Kanatlarınızın son tüyü daha düşmedi.

İKİNCİ BÖLÜM

MAGNUS

XXIII

Bir sabah Sténio, Monta-Rosa'nın ormanlık yamaçlarından aşağıya indi. Sık bitkilerle örtülü bir patikadan başı boş dolaştıktan sonra çığların açtığı ormanlık bir alana vardı. Burası vahşi ve azametli bir yerdi. Gür ve koyu bir yeşillik, parçalanmış dağın döküntülerini kaplıyordu. Uzun filbahriler, hoş kokulu dallariyle, derenin içinde öbek öbek yatan tozlu, kara renkli, eski kayaları kucaklıyor ve yabancı bağ kütükleriyle örtüyü, koyu renkli çamlarla çevrili yarık bağı her iki yanda dev gibi surlar halinde yükseliyordu. Boğazın en derin yerinde, renk renk çakılların meydana getirdiği bir yatak içinde, bir selin gürültülü ve duru suları akıp gidiyordu. Eğer dağın çıplak bağrında bin bir çağlayanla durulanmış bir derenin gürül gürül akışım görmedinizse, suyun güzelliğinin ve onun pırıl pırıl seslerindeki ahengin ne olduğunu bilemezsiniz.

Sténio, sessiz ve hareketsiz dallariyle hafif rüzgârların soluğunu boğan yabancı kocaman servilerin o kutsal barınağında, çağlayanların karşısında gecelemeden hoşlamıyordu. Havada başı boş dolaşan sesler servilerin sık tepeleri üs-

tünde sönerken akan derenin esrarlı ve derin sesleri toprağın bağrından yükselip ölüm mahzenlerinden gelen ilâhîler gibi yankılar halinde dağılıyordu. Şair, derenin kenarında büyüyen parlak ve taze otların üzerine uzanmış ayı seyrederek, suyu dinliyerek, Lélia ile geçirebileceği saatleri unutuyordu. Çünkü bu çağda her şey, hattâ sevgilinin yokluğu bile, âşık için bir mutluluktur. Seven bir insan şiiirden yana öyle zengindir ki, sevgilisinde gördüğünü sandığı ve aslında ancak kendi ruhunda bulunan her şeyin kana kana tadına varmak için, yalnız kalıp içine kapanmak ister.

Sténio birçok gecelerini vecd içinde geçir-di. Kızıl funda demetleri, ateşli hulyalarla coşan başını gizliyordu. Sabah çiğleri ince telli saçlarına hoş kokulu göz yaşları serpmişti. Ormanın ulu çamları, gün doğarken etrafa yaydıkları ıtırılarım onun üstüne silkelediler. Akar suların yalnız gezen güzel kuşu, yalı çapkını, şairin sevdiği derenin ak köpükleri, ve karamtırak taşları üzerinden geçerken hüznünlü cıgıllıklar attı. Gençliğin ve aşkın bir hayatıydı bu, bir hayat ki yüzlerce hayatın mutluluğunu özetler. Bununla beraber kaynaşan sular ve çağlayanların ürkek kuşu gibi çabucak geçip gitti.

Çağlayanda ve derenin akışında, ahenkli türlü türlü binlerce ses, donuk ve parlak binlerce renk vardır. Kimi zaman mavimtırak kara bir ışıltı veren mermerlerin dibinden sinirli ürpe-

şişle ürkek ve sessiz sedasız, akıp gider, kimi zaman süt gibi beyaz köpürür ve sanki öfke ile aralanan bir haykırıyla kayaların üstüne atılır, kimi zaman yolu üstünde eğdiği otlar gibi yeşildir, kimi zaman yansıttığı sakın gök gibi mavidir, âşık bir yılan gibi kamışlar arasında ısıklar; ya da güneşte uyur ve yüzünü okşayan en ufak hava soluğunda halsiz halsiz içini çekerek uyanır. Başka zamanlarda, dereler içinde yolunu şaşırması bir buzağı gibi böğürür ve onu sıkıştıran, saklıyan ve boğan bir uçurumun dibine biteviye ve ihtişamla dökülür. O zaman prizmanın bütün perdeleriyle renklenen hafif damlalarını güneş ışınlarına püskürür. Belirip hemen kaybolan bu renk demeti, uçurumların esneyen ağzında oynasırken onu seyreden bir hayal gücü bunca saydam bir peri kızı, öyle kıvrak bir yılan oynatıcısı tasavvur edemez. Böyle bir şey hayale gelmez; çünkü düşüncenin yarattıkları içinde bakir ve vahşi tabiattan daha güzel bir şey yoktur. Onu karşıdan seyretmek ve hissetmek gerekir: en büyük şair, o zaman en değersiz bir şey yaratan bir insan olur.

Ama Sténio'nun yüreğinde, bütün şiirin kaynağı olan aşk yatıyordu. Ve aşk sayesinde tabiatın en güzel sahnelerini, büyük bir düşünce ile, büyük bir hayalle, yani Lélia'nın hayaliyle örtüyordu. Dağın sellerinde ve şairin ruhunda yansıyan Lélia ne güzeldi. Ayın gümüş ışımalarında öyle vakur, öyle yüce görünüyordu

ki! Onun sesi, rüzgârın iniltisinden, çağlayanın havaya yaydığı ezgilerden kutsal esrarlar ve tanrısal ilhamlar anında, gecenin karanlığı içinde aranan, çağrışan, kucaklaşan bitkilerin birbirini çeken soluyuşlarından nasıl yükseliyordu. O anda Lélia her yerde vardı, havada, gökte, akar sulara, çiçeklerde ve Tanrı'nın kucagında. Sténio onun içe işleyen cıvı cıvı bakışını yıldızların pırıltıları içinde görüyordu. Hafif rüzgârın soluğunda, onun belli belirsiz sözlerini yakalıyor, dalgaların uğultusunda onun kutsal şarkılarını, peygamberlere yakışır göz yaşlarını fark ediyordu. Gök kubbesinin o duru maviliği içinde Lélia'ya ait düşüncenin kimi zaman kanatlı, solgun, kararsız ve kederli bir hayalet gibi, kimi zaman nurdan parıl parıl yanan bir melek gibi, kimi zaman alaycı ve hain bir ifrit gibi, kendi üstünde süzüldüğünü görüyordu sanki. Çünkü Lélia'nın, hülyalarının derinliğinde, her zaman korkunç bir şey vardı, ve korku genç adamın tutkulu arzularına acı iğnesini batırıyordu.

Avâre dolaştığı gecelerin sayıklaması içinde, ıssız vadilerin sessizliğinde avaz avaz haykırarak onu çağırıyordu. Sesi, uyuklayan yankıları canlandırdıkça sanki bulutların arasından kederli kederli cevap veren Lélia'nın uzak sesini duyuyordu. Adımlarının gürültüsü ile katırtırnakları altına sinmiş bir karacanın ürkererek kaçtığını ve kaçarken patıkaya dağılan kuru yaprakları sürüp götürdüğünü işitince, Lélia'nın

hafif adımlarını, fundalığın çiçeklerine dokunup geçen elbisesinin hışırtısını duyar gibi oluyordu. Sonra bu ülkelerin güzel bir kuşu meselâ, gümüş göğüslü keklik, pembe ve sedef renkli ağaçkakan, ya da donuk kapkara çilli keklik gelip onun yanına konsa ve göklere doğru kanatlarını açmaya hazır, sakın ve gururlu bir eda ile ona baksa Sténio daha hür bölgelere doğru bu kılığa girerek uçanın belki de Lélia olduğunu düşünüyordu.

Bir çocuğun o saf korkusu ile vadiye doğru inerken kendi kendine:

— Belki de, diyordu, belki de Lélia'yı insanlar arasında hiç bulamıyacağım. Gezintilerinde onu her yere sürüklese de, dağları ve bulutları onunla doldursa da, insan ayağının hiçbir zaman erişemediği tepeleri, ümidinin en ulaşmaz boşluklarını onun hayalleriyle doldurup güzelleştirse de uzun saatler ondan ayrı kaldığı için korkuyor ve kendini suçlu buluyordu.

O gün ormanın içindeki derin alanın giriş yerinde durdu, geriye dönmeye hazırlandı. Çünkü önünde bir adam görmüştü. Dünyanın en güzel yeri, oraya gelip hayal kurmak isteyen kişi kendini yalnız bulamayınca, sihrini kaybeder.

Ama bu adam o yer kadar güzel ve ağır başlı idi. Bakışı doğan güneş gibi parlıyordu. Güneşin buzulu türlü türlü renklerle donatan

ilk ışıkları, papazın ciddi yüzünü haşmetli bir parlaltı ile tutuşturuyordu. Bu Magnus'du. Kendini heyecanlı izlenimlere kaptırmış gibi idi. Acı ve sevinç, canlı ve kuvvetli yüzünde nöbet nöbet belirliyordu. Bu adamı bir coşku sanki gençleştirmişti.

Sténio'yu görür görmez ona doğru koştu. Muzaffer bir eda ile:

— Hah! Delikanlı, dedi. İşte yalnızsın, işte kederlisin, işte Tanrı'yı arıyorsun. Kadın artık yok.

Sténio:

— Kadın, dedi. Benim için dünyada bir tane var. Siz hangisinden bahsediyorsunuz?

— Dünyada sizin için de, benim için de var olan o tek kadından. Lélia'dan! Söyleyiniz delikanlı tamamiyle öldü mü? Ruhunu ifrite teslim ederken Tanrı'yı inkâr etti mi? Cehennem zebanilerinin, kapkara sürü halinde, başucuna üşüşüklerini son nefesini ona zehir ettiklerini gördünüz mü? Lânetli ruhunun ateşten kanatları ve kanlı tırnakları ile gamlı ve mosmor vücudundan çıkıp gittiğini gördünüz mü? Ooh! Şimdi rahat nefes alalım. Tanrı dünyayı temizledi. Şeytanı kendi karanlık âlemine tekrar attı. Dua edebiliriz, ümitlenebiliriz. Bakınız güneş ne kadar neşeli doğuyor! Vadideki güller nasıl taze ve kıpkırmızı açıyorlar. Bakınız kuşlar ıslak kanatlarını nasıl çırpıyor, kıvrak bir eda ile nasıl havalanıyorlar. Her şey yeniden doğu-

yor, her şeyde bir ümit var. Her şey yaşayacak: Lélia öldü.

Sténio papazın gırtlığına sarılarak haykırdı:

— Uğursuz herif! Nedir bu ağzından dökülen şeytana yakışır sözler? Hangi hezeyan ve ölüm dolu düşünce seni böyle çıldırtıyor? Nereden geliyorsun? Geceyi nerede geçirdin? Şu korkmadan söylediklerini nereden biliyorsun? Lélia'nın yanından ne zaman ayrıldın?

— Lélia'nın yanından kül renkli soğuk bir sabah vakti ayrıldım. Güneş doğmak üzereydi; horoz acı acı ötüyordu. Ötüşü sessizlik içinde yükseliyor, peygamberlere yakışır bir lânetleme ile insanların altında oturduğu damlara çarpıyordu. Şiddetli rüzgâr katedralin ıssız kemerleri altında ağlıyordu. Son nefesini veren bir kadının evine gitmek üzere dış kemerlerden geçtim. Oymalı sütuncuklar sisler içinde tepeliklerini saklıyorlardı. Doğu yönünden yükselen Azrailin upuzun boyu, solgun alnı sabahın buğusunda yıkanıyordu. O zaman bu meleğin, taştan kanatlarını, uçmaya hazır bir kartal gibi, oynattığını iyice gördüm. Ama ayakları, sütunun başlığının çimentosuna zincirlenmişti. Lélia hâlâ ölmedi! diyen sesini işittim. O zaman ıslak kanatlariyle alnıma sürtünüp geçen ve acı bir sesle Lélia ölmedi! sözünü tekrarlayan bir baykuş geçti. Doğu tarafındaki yuvasının içine yerleştirilmiş beyaz mermerden bir bakire de-

rin derin hâlâ! diyerek içini çekti. Ses öyle halsizdi ki, durup rüyaların etkisinde olmadığım-
dan emin olmak istedim.

Sténio:

— Papaz, dedi, aklın başından gitmiş. Hangi sabah vaktinden bahsediyorsun? Söylediğin şeylerin üstünden ne kadar zaman geçtiğini biliyor musunuz?

Magnus:

— O Zamandan beri güneşin görkem içinde birçok defa doğduğunu, güzel ışınlarını pırıl pırıl buğunun üstüne bir muzrak gibi fırlattığını gördüm. Kaç kere tekrar ettiğini bilemiyeceğim, Lélia gittiğinden beri günleri saymıyorum, geceleri saymıyorum. Hayatımı, tepedeki ırmak gibi saf ve avâre kendi akışına bıraktım, ruhum kurtuldu...

Genç adam:

— Aklınızı kaybetmişsiniz, dedi, Tanrı'ya şükürler olsun, bir ay önce Lélia'yı az kalsın bizlerden ayıracak olan o uğursuz hastalıktan bahsediyorsunuz. Uzun zamandır dağlarda dolaştığınızı zaten saçınızdan, sakalınızdan anlıyorum. Gelin benimle zavallı adam, ıstıraplarınızın hikâyesini dinleyerek sizi teselli etmeye çalışacağım.

Papaz gülümsedi, bu gülümseyişte öyle büyük bir sükûn ve huzur ifadlesi vardı ki, tanrısalsal bir ilham gibi alınabilirdi:

— İstirabım artık dindi. Gördüm: Lélia öl-

dü. Sevincimin hikâyesini dinleyiniz. Kadının evine vardığım zaman yerin sarsıldığını hissettim ve merdivenleri çıkmak istediğim zaman ayağımı basmadan önce basamaklar üç defa geri geri gitti. Ama kapılar açılınca birçok insan gördüm. Bir papazın, herkesin önünde Tanrı'ya ve rahibe saygı telkin etmesi için nasıl bir davranışı olacağını hatırladım. Lélia'yı tamamiyle unuttum. Dairelerden heyecansız ve korkusuz geçtim. Son daireye gelince göreceğim insanın adını artık hatırlamıyordum, çünkü size söyledim. Kalabalık vardı ve bu adamların bakışı tamamiyle benim üzerime dikildiğini hissediyordum. İnsan bakışının ağırlığını bilir misiniz? Bakışı biraz üstünüzden atmayı denediniz mi? O, şu dağdan daha ağırdır. Bunu tam mânasiyle anlamak için papaz olmak, şu gördüğünüz elbiseyi tanımak gerekir.

—Hatırlıyorum, burası, pusu ve tuzaklarla dolu, baştan başa beyazlar içinde bir odaydı. İlk önce kendimi bir halının ince ve yumuşak tüyleri üzerinde uyuyor sandım. Kâfur mermerinden vazolar içinde beyaz güller, buzlu camdan fanuslar içinde yanan beyaz ve tatlı ışıklar görür gibi oldum. Beyaz atlastan bir yatağa uzanmış, beyazlar giyinmiş bir kadını görüyorum, sandım; ama o, mosmor yüzünü bana döndürünce, onun tunç bakışıyle karşılaşınca üstüme çöken büyü kaybıldı. Etrafımı akça gördüm ve nerede olduğumu anladım O zaman

güller birer yılan oldu ve sapsarının etrafında kıvrıla kıvrıla korkulu başlarını bana doğru kaldırdılar. Duvarlar kana boyandı Hoş kokulu vazolar göz yaşları ile doldular ve gördüm ki ayaklarım artık yere basmıyordu. Lâmbalar kubbeye doğru kızgın hekisler şeklinde yükselen ve vicdan azabı gibi beni boğan kızıl alevler fırlatıyorlardı. Gözlerimi bir daha kanepeye çevirdim. Lélia hep orada idi. Ama âdeta kor halinde yanan bir mangalın üzerinde idi. Korkunç acılar içinde can veriyordu. İyice hatırlıyorum, kendisini kurtarmamı istedi. Eskiden ona boşuna yaptığım duaları, ayakları dibinde döktüğüm göz yaşlarını hatırlamıştım. Öfkem kalbimde yaşıyordu. Ruhumu mahvetmiş, Tanrı'yı elimden almıştı. Öç almak, Tanrı'yı elinden almak, onu mahvetmek için artık sıra bana gelmişti, memnundum. Bu yüzden o kadını lânetledim ve kurtuldum. Tanrı cesaretimi mükâfatlandırdı. Çünkü o anda gözlerimi bir bulut kapladı. Lélia kayboldu, yılanlar da. Alevden diller, kan, göz yaşları silinip gitti. Katedralin kemerleri altında tekrar kendimi buldum. Güneş doğuyordu. Sisler biraz dağılmıştı. Taştan yapılmış büyük melek asırlardan beri elinde hareketsiz tuttuğu boruyu dudaklarına götürdü ve öttürdü: kulaklarımı sağır eden şu kurtarıcı haykırışı işittim: Lélia yaşamıyor artık! Baykuş, yuva yaptığı sütunun tepeliğine dönerken Lélia yaşamıyor artık! diye tekrarladı. Lélia'ya benzediği için ayak-

ları dibinden geçerken başını kaldırıp bakmaya cesaret edemediğim mermer bâkire, göğsünde yedi kılıç ve alnında bütün acıları duran o pek solgun, o pek güzel bâkire kilisenin basamakları üstüne yuvarlanıp kırıldı. Yüzyıl yaşasaydım bunu unutmazdım. Söyleyin o heykelin kırıklarını gördünüz mü?

Sténio:

— Dün akşam, dedi. Heykelin önünden geçtim. Sizi temin ederim ki, o, her zaman olduğu gibi çok güzeldi ve sapasağlam yerinde duruyordu.

Papaz ciddi bir korku ile sözlerine şöyle devam etti:

— Delikanlı, küfretmeyiniz. Tanrı sizi lânetleriyle çarpar, aklınızı başınızdan alır. Şimdiden çıldırmuş olmanızdan korkarım, çünkü akıldan yoksun bir insan gibi konuşuyorsunuz. İnsanın ne olduğunu biliyor musunuz? Tanrı'nın ne olduğunu biliyor musunuz? Yeryüzünü ve gökleri tanıyor musunuz?

Deli, Sténio'yu mağarasına doğru sürüklerken Sténio:

— Papaz, dedi, bırakın ben gideyim. Sözlerinizi dinlerken korkmamak elimden gelmiyor. Lélia'ya lânet ediyorsunuz, onun yok olmasını istiyorsunuz. Sonra da Tanrı'dan söz açmaya, Tanrı elçilerinin urubasını giymeye cesaret ediyorsunuz.

Papaz:

— Çocuk, dedi. Çünkü Tanrı'dan korkuyorum. Çünkü taşıdığım elbiseye bir saygı duyduğum için Lélia'ya lânet ediyorum. Lélia, yolumu şaşırtan, beni baştan çıkaran, mahveden Lélia. Büyük mihrabın ta dibine gelip beni bulan ve cehennemî okşamalariyle beni sarhoş edip Tanrı evinin kutsallığını kirleten alçak, zalim bir kadındır o!

Sténio çılgınca bağırdı:

— Yalan söylüyorsunuz. Lélia hiçbir zaman sizin peşinizden koşmadı, sizi sevmedi.

Papaz sükûnetle:

— Evet, dedi, biliyorum. Beni anlamıyorsunuz: dinleyiniz. Uçurumun üstündeki köprülüğün kara çam gövdesine gelin oturun yanıma. Şuraya, daha yakına. Verin elinizi elime, korkmayın. Ağaç esniyor, anafor köpükleniyor: güzel bu, hayat timsali.

Çılgın adam böyle diyerek, nöbetin gerdiği kollariyle Sténio'ya sarılıyordu. Sténio'dan bir baş daha uzundu ve hezeyan, kaslarının gücünü müthiş derecede arttırıyordu. Karanlık bakışı uçuruma dalıp gidiyor ve orasının derinliğini ölçüyordu. Bu sırada ihtilâçlı ve ne yapacağını bilmeyen elleri, sanki genç adamı uçuruma fırlatmaya hazırlanmış gibiydi. Bu tehlikeli duruma rağmen Sténio ne işiteceğini öyle merak ediyordu ki ve Lélia ile papaz arasındaki geçenler için kıskanç ruhuna nice zamandır öyle azap ediyordu ki uçurumun üstünde esneyen tek ka-

lasın üzerine oturup şükûnetle bekledi. Burası Cehennem Köprüsü'dür. Her derenin, her boğazın tumturaklı bir adla süslü, ancak yabani keçilere, usta avcılara, dağın sütlün boylu kızlarına aşılması kolay tehlikeli bir geçidi vardır.

Papaz:

— Dinle ,dinle, dedi. İki Lélia vardı: sen bunu bilmezsin delikanlı, çünkü papaz değildin, çünkü ne ilhamların, ne görüntülerin, ne de önsezilerin vardı. Bol, kazanılması kolay ve alelâde bir hayatı tabii bir şekilde yaşıyordun. Ben, papazdım; yerle gök olaylarını bilirdim. Lélia'yı iki taraflı ve tam yani, kadın ve fikir, ümit ve gerçek, vücut ve ruh, bağış ve vaad olarak görüyordum. Lélia'yı Tanrı'nın bağrından koptuğu gibi görüyordum: güzellik yani arzu; ümit yani çile; lûtuflar yani yalan, beni anlıyor musunuz? Ah! Bununla beraber gün gibi açık bir şey bu. Eğer bütün insanlar deli olmasaydılar, akıllı bir adamın sözünü dinlerler tehlikeleri görürler, düşmandan kaçınırlardı. Ah! O, benim düşmanımdı. Onda iki varlık yaşıyordu. Akşam vakti kubbenin altındaki dehlize gelip oturuyordu. Onu iyice görüyordum. Görünmeyi âdet edindiği yeri çok iyi biliyordum. Burası baştan başa açık mavi kadife kaplı, ihtisamlı bir gömme kemerin içi idi. Hâlâ bu lânetli yeri görüyorum. Bu yer, taştan ince çelenkler üstüne yerle kubbe arasında askıda duran ince uzun iki sütun arasında bulunuyordu. Orada birbirinin elini tutmuş, mermer

kanatlarını korkuluğun maden levhası üstüne çaprazlama getirmiş, kar gibi beyaz, ümit gibi güzel iki melek vardı. İşte kadın tam buraya gelip otururdu. İmansız bir sükûnetle eğilip saygısız dirseğini, bu iki güzel meleğin öne doğru eğik alnına dayardı. Perdelerin sırma püskülleriyle oynandı. Saçlarının lülelerini çözerdi. Ezeli kudrete tapmak için başını önüne eğecek yerde, korkusuz bakışını kilisenin içinde gezdirdi. Hayır, hayır bu kadın oraya dua etmeye gelmiyordu. Can sıkıntısını gidermek, tiyatrodaki olduğu gibi kendini göstermek, orgun ahengini, ilâhilerin şuurunu bir saat olsun dinleyerek eğlencelerden, balolardan yorgun düşen vücudunu dinlendirmek için buraya geliyordu. Bütün çıtkırıldım beyleriniz, bütün züppeleriniz, bütün mânasız adamlarınız onun en küçük bakışını gözleyerek, göz bebeklerinin o içine varılmaz derinliği içinde sakladığı düşüncesini kavramağa çalışarak, kadının arzu dolu dikkatini kendi üzerlerine çekmek için gece yarısında mezarları içinde çırpınan lânetli ruhlar gibi her hareketini izleyerek, genci, ihtiyarı, zengini, kışızadesi hepsi orada idi. Ama o, ama Lélia. Ah! O ne yüce idi! Ne hâkimdi! Hepsini küçümseyerek üzerlerinden öyle bir süzülüşü vardı ki! Onu o zaman ne kadar sevdim. Gururu için onu takdir ederdim. Mumların parıltısı altında onu ne güzel görürdüm, solgun ağır başlı, mağrur, ama yine de pek lâtif. Ah, siz erkekler onun vücuduna sahip olamıyorsu -

nuz. Kalbinden neler geçtiğini bilmiyordunuz, bakışı size hiçbir şey açıklamıyordu. Benden daha mutlu değildiniz. Bu düşünce bemi ona öyle bağlamıştı ki. Söyleyiniz, söyleyiniz. Hiç onun ruhunu kavrayabildiniz mi? Geniş alınının içinde filizlenen fikirleri sezebildiniz mi? Beynini oyup düşüncesinin hazinelerini araştırdınız mı? Hayır! Bunu yapmadınız. Lélia sizin olmadı. Lélia nedir, onu bilmiyorsunuz. Ancak onu kederli kederli gülümserken, ya da usançlı bir eda ile haval kurarken gördünüz. Göğsünün kabardığını, göz yaşlarının aktığını görmediniz. Öfkesinin, kininin, aşkının nasıl belirdiğini görmediniz. Söyleyiniz delikanlı, benden daha mutlu değilsiniz değil mi? Bana bunun aksini söyleseydiniz, işitiyor musunuz? Bu uçurumun derinliği bile size yetmezdi.

Magnus'un öfkesinden en küçük bir korku duymayan genç adam:

— Ya öteki Lélia, nasıl bir şeymiş o? diye sordu.

Magnus, sanki içinde yeniden müthiş bir ıstırap uyanmış gibi elini alınına vurarak:

— Öteki Lélia! Öteki iğrenç bir canavardı. Hırçın bir kadın, bir hortlak. Ama yine aynı Lélia idi. Yalnız öbürünün yarısı.

Sténio kaygı ile sordu:

— Peki onu nerde gördünüz?

Papaz:

— Oh! Her yerde, dedi. Akşam âyin bitince

munlar sönüp de kalabalık kilise kapılarından, Lélia denen kadının peşisıra akıp giderken... O ağır adımlarla solgun, yitirir, siyah kadife mantosuna sarınmış, ardında bir göz atmaya tenez-zül etmediği bir alay vardı... Ben de gözlerimle, ruhumla onun peşine takıldım. Ama papaz olduğumu da hissederdim. Mihrabın altına zincirliydim. Kapının kemeri altına koşamaz, kalabalığın arasına karışamaz, eldivenini yerden alamaz, demetinden dökülen gülün yaprağını gizlice çalamazdım. Ona kutsanmış suyu sunamaz, ince uzun ellerini tutamazdım. O pek yumuşak, o pek güzel elleri...

Sténio dikkatine kapılarak:

— O pek soğuk elleri, dedi. Buzukdan sızan suyla durmadan yıkanan şu graniti ne zaman tutarsanız tutunuz Lélia'nın ellerinden daha soğuk değildir.

Papaz Sténio'yu kollarında çılgınca sıkarak:

— Demek bu eli tuttunuz öyle mi? dedi.

Sténio, insan iradesinin vahşi hayvanların bile iradesini, hükmü altına alacak kadar kesif, büyüleyici bakışlarından biri ile papazı alt etti.

Ona:

— Devam ediniz, dedi, bu hikâyeye devam etmenizi emrediyorum, yoksa sizi şu bakışım la bu uçuruma yuvarlarım.

Deli adam sarardı ve bir çocuğun o aptalca korkusu ile hikâyesine devam etti ve titrek bir sesle ve çekingen bir bakışla:

— Peki, dedi. O zaman başıma gelenleri öğreniniz. Tanrı'yı inkâr ediyordum. Alın yazıma lânet ediyordum. Mübarek papaz elbisemin dantellerini tırnaklarımla parçalıyordum. Ah! Ruhumu mahvediyordum, bununla beraber savaşıyordum... O zaman... Ey Tanrı'm beni hangi imtihandan gecirdiniz... Kubbe altının karanlık ucunda sanki mezar taşlarını yaran bir gölgenin geldiğini görürdüm. İlk önce belli belirsiz ve dalgalanır gibi duran bu gölge korkumla beraber büyür ve gelip beni morarmış kollarının içine alırdı. Müthiş bir hayaletti bu. Onun üstünde çırpınır, ona boşuna yalvarır, sanki Tanrı önündeymişim gibi onun önünde diz çökerdim.

Ona:

— Lélia, Lélia benden ne istiyorsun? Benden ne istiyorsun? Dinsizce bir saygı ile sana göntül bağlamadım mı? Adın dudaklarımda meleklerin ve Meryem Ana'nın adlarıyla karıştırmadı mı? Elimle buhurdanın ıtırını sana doğru savurmadım mı? Seni yatıştırmıyan bir dâvacı gibi gökte Tanrı'nın yanına koymadım mı? Senin için neler yapmadım ki? Müthiş ve dinsiz düşüncelerin hangisine bağırımı açmadım? Ah beni bırak da bu akşam Tanrı'ya beni affetmesi için dua edeyim ve kâbus gibi lânetini üzerime çekmeden gidip uyuyabilmem için ona yalvarayım. — Ama Lélia dinlemiyordu. Kara saçlarıyla, kara gözleriyle garip gülümseyişiyle beni sarıyordu. Mihrabın basamakları üstüne bitkin

ölüm halinde yuvarlanıncaya kadar bu insafsız hayaletle savaşıyordum.

— Evet. Kimi zaman Tanrı karşısında, yerlere kapanıp, mermeri göz yaşlarımla sularken biraz sükûnet bulabiliyordum. Teselli bularak, uykusuzluktan ve yorgunluktan bitkin, sessizce odama döntüyordum. Şu dinle alay eden kadının beni ümitsizliğe düşürmek, beni mahvetmek için neler yaptığını, neler tasarladığını biliyor musunuz? Benimle beraber odama giriyor, dua iskemlemin halısı üstüne ya da kum saatinin içine, pencerenin önündeki yaseminlerin arasına kıvrak ve şeytanca bir hareketle sokulup büzülüyordu. Son duama başlar başlamaz birden önüme dikilip: — İşte ben geldim, diyerek soğuk elini omuzuma koyuyordu. O zaman ağırlaşan göz kapaklarımı kaldırmam, pusulayı şaşırılmış kalbimle yeniden boğuşmam, hayaleti koğuncaya kadar kötü ruhları koğmağa mahsus duaları tekrar tekrar okumam gerekiyordu. Hattâ kimi zaman yatağıma, benim o soğuk yapılmış yatağıma giriyordu. Korkunç bir hortlak gibi korku ve dehşetle, o şehvet titre-meleriyle, o kibar orospu cilveleriyle gelip benim ot yatağıma uzanıyordu. Yatağıma gitmek için şayak perdeleri araladığım zaman korkumla alay ederek yine onu karşımda buluyordum. Aman Yarabbi! Ne ıstıraplar çektim! Ey kadın! Ey hayal! Ey arzu! Bana ne kötülükler ettin.

Odama girmek için ne kılıklara girdin. Bana ne yalanlar söyledin. Ne tuzaklar kurdun.

Sténio acı bir sesle:

—Magnus artık susunuz, dedi. Sözleriniz kanımı tepeme çıkarıyor. Bunlar Lélia'yı yermek için, namus ve iffetten yoksun bir papazın zihninde uyanan sanrılardan başka bir şey değil.

Papaz:

— Hayır, dedi. Ben rüyada bile onu kirletmedim. Tanrı beni görüyor ve işitiyor. Eğer yalan söylüyorsam beni şu uçurumun içine yuvarlasın. Cesaretle karşı koydum ve ruhumu yıprattım. Bu savaşta hayatımı mahvettim ama hiçbir zaman boyun eğmedim. Lélia'nın gölgesi o yakıcı ve müthiş gecelerimden daima bâkire olarak çıkmıştır. Şeytan bu kadar kuvvetli ise kusur bende mi? Neden bu kadının hayali durmadan ayaklarıma dolaşıyordu? Neden her yerde gelip beni buluyordu? Kimi zaman o kutsal günah çıkarma hücreme oturup üstü başı yırtık pırtık, yüzü bumburuşuk, iğrenç ihtiyar bir kadının acı itiraflarını hûsu içinde dinliyordum. Ona cevap vermek için gözlerimi kaldırınca günah çıkarma yerinin parmaklıkları arasında ihtiyar kadının yıpranmış sarı yüzü yerine biliyor musunuz nasıl bir yüz göründü bana? İnsanı taş gibi donup bırakan Lélia'nın solgun ve soğuk yüzü, onun kötülük dolu bakışı. O zaman lâkırdılarım dudaklarımda donup kalırdı. Alnımdan ölüm terleri boşanırdı. Gözlerimin önünden

bir bulut geçerci. Kötü ruhları koğmak için hangi duayı okumam gerekirse bir türlü dudaklarımın ucuna gelmezdi. Yüce Tanrı'nın adına varıncaya kadar her şeyi unuturdum. Hiçbir tanrısal güçten yardım istemiyordum. Bu sanrıdan ancak benden günah çıkarılmasını isteyen ihtiyar kadının çatlak kuru sesiyle sıyrılıyordum. Ben ki, günah çıkaracağım, ben ki, ruhları affettireceğim, ben ki cehenneme ait bir güçle zincire vurulmuşum. Ama Tanrı'ya şükürler olsun ki Lélia artık yaşamıyor. Cehenneme gitti, bense yaşıyorum. Kurtulacağım. Çünkü doğrusu o, yaşadıkça korkunç ve şeytanca arzulardan kurtulamıyorum. Size anlattıklarımın çok daha bilinmez düşünceler fakamın içinde kaynaşıyor, günler günü orada saltanat sürüyordu. Bu düşünceler ruhuma bir yılanın zehiri gibi işleyen şüphe idi, imansızlıktı. Öyle günler oluyordu ki savaştan yorgun, kurtuluş ümidini pek zayıf ve çok uzak gören ben, bütün gücümle kendimi günlük hayata atıyordum. Pekâlâ diyordum, kendim için bir günlüğüne olsun mutlu olalım. Mademki melek olamıyorsun bari insan olalım. Neden bir ölüm kanunu benim üstüme çökecekmiş? Bir geleceğin karşılığında ne diye insan gibi nefis mücadelesi yapayım? Öbürleri mutludur, öbürleri hürdür. Rahat rahat nefes alıyorlar, yürüyorlar, emrediyorlar, seviyorlar, yaşıyorlar.

Ben ise bir tabutun içine uzatılmış bir cesedim, bir dın kalıntısına bağlanmış bir insan ölüsü. Onlar bu hayata ümitlerini katıyorlar ve onu gerçekleştirebiliyorlar, çünkü istediklerini biliyorlar. Aslında gördüklerimiz var olan şeylerdir. İnsanın kucaklıyabileceği kadın bir gölge değildir. Ben ancak başka bir hayatın ümidini taşımaktayım. Oysa ahretin var olduğunu kim ıspat etmiş? Tanrı'm, beni mademki korkunç karışıklığın pençesine attınız öyle ise siz yoksunuz demek. Diyorlar ki, bir zamanlar insanların sarsılan imanlarını ayakta tutmak için mucizeler göstermişsiniz. İş'ia peygamberin dilsiz ağzına kuzgın bir kömürle dokunmak için bir melek göndermişsiniz. Alev alev yanan çalılıkta, altın bir bulutta, gecenin rüzgârlarında tecelli etmişsiniz. Şimdi ise kulaklarınız tıkalı, şimdi ise hatalarımız, kusurlarımız karşısında ilgisiz kahyorsunuz. Mümin kullarınızı bıraktınız. Şaşkınlara artık elinizi uzatmıyorsunuz. Sizin için döğüşen ve ıstırap çekenlere kuvvet ve cesaret verecek bir söz gelmiyor sizden. Ah, siz bir yalandan ve budalaca insan gururundan başka bir şey değilsiniz, yoksunuz...

— Böylece küfre sapar, ateşli arzulara kapılırdım! Ah! Ne olurdu tamamiyle bu arzulara kendimi kaptırabilseydim. Ne olurdu hayattaki payımı istemeğe ve yalnız irademle Lélia'ya

sahip olmağa cesaret etseydim.. Buna cesaretim yoktu. Tâ içimde, en buhranlı anlarımda bile kanımı donduran budalaca, mel'un bir korku vardı daima. Ama bütün azaplarım sona erdi, çünkü Lélia öldü. Ben ise yeniden imanımı kazanıyorum. İyice öldü değil mi?

Papaz başını göğsünün üstüne eğdi ve derin bir huyaya daldı. Sténio'nun kalkıp gittiğini farketmedi bile.

XXIV

İlkbahar, kuşların ötüştü ile, taze çiçeklerin hoş kokuları ile tekrar gelmişti. Gün sona eriyordu. Batmakta olan güneşin kızılıkları gecenin mor renkleri içinde silinip kayboluyordu. Lélia Viola villâsının balkonunda hülyaya dalmıştı. Burası dağların başlangıcında, bir İtalyanın, sevgilisine yaptırdığı muhteşem bir konaktı. Sevgili burada kahırdan ölmüştü. İtalyan kendisine acı anıları hatırlatan bu yerde artık oturmak istemediği için sevgilisinin mezarını ve adını taşıyan villâyı çerçeveselleyen bahçeleri yabancılara kiralamıştı. Kendi kendine gıdasını bulan ıstıraplar vardır. Vivdan azabı gibi korkan, kendinden kaçan ıstıraplar bulunur. Lélia hafif meltem rüzgârı gibi, dalga gibi, pek tatlı gevşeklik veren şu tatlı mayıs günü gibi yumuşak ve tenbel bir eda ile korkuluğun üstüne eğilmiş bakışını uygar insan ayağının çiğneyip geçtiği pek güzel vadide gezdiriyordu. Güneş ufku ar-

kasına çekilmişti. Bununla beraber göl ateşli bir kızılığı hâlâ saklıyordu. Sanki her akşam dalgaların içine gömüldüğü sanılan eski zaman Tanrısı, gerçekten saydam kitlesi içine sokulmuş gibi idi.

Lélia, derin derin düşünüyordu. Vadinin belli belirsiz uğultusundan esmer renkli analarını, önüne gelip diz çöken kızıl renkli yavru kuzuların bağırışını, sedleri açılmaya başlayan suların gürültüsünü, üstlerinde eski püskü elbiseler bulunan, yüz biçimi eski Yunan erkeklerine benzeyen, omuzlarından piştovları sarkan, dağdan inerken gırtlaktan bir sesle şarkı söyleyen tunç renkli, uzun boylu çobanların sesini dinliyordu. İri iri benekli ineklerin boynunda tınlayarak çingirak sesi çıkaran küçük çanlarını, vahşi büyük cins köpeklerin çın çın öten havlamalarını dinliyordu.

Lélia gök gibi ışıklı ve sakindi. Sténio harpını getirtti. Ona en güzel şarkılarını okudu. Şarkı söylediği sırada, gece, harptan çıkan hâzin akorlar gibi, şairâne ve erkeklere mahsus o tatlı sestten yayılan güzel ezgiler gibi, ağır ağır ve ihtişamla iniyordu. Sténio şarkısını bitirdiği zaman gök ilk kurşun renkli mantonun altında kaybolmuş, onun yerini gece almıştı. O zaman titrek yıldızlar, şüphenin bağrında hafif bir ümit gibi, uzaktan belli belirsiz kendilerini göstermeye cesaret buluyorlar, sisler içinde kaybolan beyaz çizgi, ufku çepçevre kuşatarak, şöyle

böyle belli oluyordu. Bu, gün batısının son ışığı, günün son vedaı idi.

O anda şairin kolları yana düştü. Harpın sesi kesildi. Genç adam Lélia'nın önünde eğilirken onun ağzından bir aşk, bir merhamet kelimesi çıkmasını, bir hayat işareti, bir şefkat eseri göstermesini istedi. Lélia bu körpecik gencin elini yakaladı gözlerine götürdü: ağlıyordu.

Şair heyecanla haykırdı:

— Ah! Ağlıyorsun. Demek nihayet yaşıyorsun, öyle mi?

Lélia, parmaklarını Stémio'nun hoş kokulu saçlarında dolaştırdı. Başını, göğsüne çekerek onu öpüşlerle örttü.

Dudaklarını bu güzel alına dokundurması seyrek olurdu. Lélia'nın bir okşamayı, kış mevsiminin unuttuğu ve insanın karlar üzerinde açılmış olarak bulduğu bir çiçek kadar az raslanır bir Tanrı bağışı idi. Bu yüzden, ani ve yakıcı bir heyecan, Lélia'nın buz gibi soğuk dudaklarından ilk kadın öpüşünü alan çocuğun az kalsın hayatına mal olacaktı. Sapsarı kesildi. Kalbi âdeta durdu. Ölümün eşliğinde iken Lélia'yı bütün gücü ile itti. Hayatın kendisine doğduğu şu anda ölüm korkusunu hiçbir zaman bu kadar kuvvetle hissetmemişti. Humma gibi korku uyandıran ve acı veren bu aşırı mutluluktan sıyrılmak için konuşmak ihtiyacını duydu.

Lélia'nın kollarından sıyrılarak:

— Ah! dedi. Söyle bana, söyle bana. Niha - yet beni seviyorsun değil mi?

Lélia, Morillo'nun, melekler tarafından gö- ğe uçurulan Meryem Ana'ya verebildiği o gülüm- seme ve bakışla:

— Bunu, dedi, vaktiyle sana söylemiştim.

Genç adam:

— Hayır, dedi. Bunu bana söylemedin. Bir gün ölürken sevmek isteyeceğini söylemiştin. Yani hayatı kaybederken ondan zevk duyacağın için hayıflanıyordum.

Lélia alaycı bir şıhlukla:

— Öyle ise, buna inanıyorsun değil mi Sté- nio? diye sordu.

— Hiçbir şeye inanmıyorum. Ama inanma- ya çalışıyorum. Ah, Lélia beni sevmeğe çalışaca- ğınıza söz vermişsiniz. İşte sözünüz bu kadarla kaldı.

Lélia soğuk bir eda ile:

— Şüphesiz, dedi. Bunu başarmak için söz vermiştim.

Genç adam, Lélia'nın bütün ruhunu sarsan tatlı ve hâzin bir sesle:

— Ama, hâlâ beni sevebileceğinizi umuyor musunuz? dedi.

Lélia onu kolları ile sardı. İnsan üstü bir kuvvetle genç adamı göğsüne bastırdı. Bu ha- rekete karşı koymak isteyen Sténio, benliğini korku ile donduran bu etkinin altında kırmılda - madı. Kendini hem sıcak, hem üşümüş, hem iyi,

hem kötü hissediyordu. Bu bir sevinç mi ya da bir ıstırap mı idi? Bilmiyordu bunu. Her ikisiydi. Bundan da fazla bir şey. Bu, cennet, ya da cehennemdi, aşk ya da utançtı, arzu ya da dehşetti, vecd ya da can verme idi.

Sonunda cesaretini topladı. Şu aşk ve coşku anını, ne kadar taşkın dileklerle çağırdığını hatırladı. Kendini köstekleyen korkak çekingenliğe meydan okudu. İçindeki vahşi ve doymak bilmez bir hamleye kendini kaptırarak kadını yakaladı, kolları arasına aldı. Dudağını, teması hâlâ ona şaşkınlık veren o yumuşak, o tatlı dudığa yapıştırdı... Ama Lélia, onu birden itti. Sert ve kuru bir sesle:

— Bırakınız beni, dedi. Sizi artık sevmiyorum.

Sténio balkonun taşları üstüne yığılıp kaldı. O zaman ümitsizliğin, bu aşk heyecanını bu bekleyiş hummasını boğan utancın soğukluğunu hissederek ölmesinin yakın olduğuna gerçekten inandı.

Lélia gülmeğe başladı; öfke onu canlandırmıştı. Sténio tekrar ayağa kalktı ve bir an onu öldürüp öldürmiyeceğini düşündü.

Ama bu kadın hayatı öylesine umursamıyordu ki onu korkutmaktan daha ziyade ondan öç almaktan başka yol yoktu.

Sténio filozofça ve soğuk davranmaya çalıştı. Ama iki üç kelimeden sonra ağlamaya başladı.

O zaman Lélia onu tekrar kucakladı. Sténio kadının okşamalarına karşılık vermeye artık cesaret bulamadığı için o da öpüşleriyle genç adamı sarhoş edinceye kadar üzüp durdu. Sonra genç adamın dudaklarını ağzı ile kapattı ve onun yeniden canlandığını, zevkten ürperdiğini hissedince itti.

Sténio Lélia'yı kaçırmamak için ayağa kalkmaya çalışarak birden haykırdı:

— Yılan!

Lélia onu tuttu:

— Gel, kalbimin üstüne gel. Seni demin seviyordum. O zaman korkaktın ve saftın öpüşlerimi hemen hemen istemiyerek kabul ediyordun. Hele şu "beni sevebileceğinizi ümit ediyor musunuz?" sözü ağzından çıktığı zaman sana tap-tığımı sandım. O anda, öyle alçak gönüllü bir halin vardı ki. Böyle kal. Seni bu halinle seviyorum. Seni arayan aşkın önünde, titrediğini ve geri geri çekildiğini görünce sanki senden daha gençmişim, daha ateşliymişim geliyor bana. Bu hal gurur veriyor, beni büyülüyor. Hayat bende artık ümitsizlik uyandırmıyor. Çünkü onu verebileceğim anı kafamda tasarlıyorum. Ama sen atak bir hal alıp da benden, gücümden fazla bir şey hissettirmeni isteyince ümidimi kaybediyorum. Sevmekten ve yaşamaktan korkuyorum. İstirap duyuyorum. Bir defa daha aldatıldığım için kendimi ayıplıyorum.

Sténio bir acıma duygusuna kapılarak:

— Zavallı kadın, dedi.

Lélia, Sténio'yu tekrar dizlerinin üstüne çekerek:

— Ah! dedi. okşamalarım altında öyle ürkek, öyle çekingen kalamazsın. Bırak da elimi, antika bir mermer gibi pürüzsüz olan beyaz boynunda gezdireyim. Bırak da parmaklarıma takılan o lüle lüle, pek yumuşak, pek lâtif saçlarını hissedeyim. Delikanlı göğsün ne kadar da beyaz. Orada kalbin sert ve şiddetli atıyor. Bu güzel bir şey, yavrum. Ama bu kalb de erkeğe yakışan o erdem tohumunu saklıyor mu? Kendini yıpratıp çürütmeden, kupkuru bir hale getirmeden hayatı geçirebilecek misin? İşte yükselen, ışığı gözlerinde pırıltılar yaratan ay karşında. Çiçekli çayırıları, hafif hafif esen rüzgârı içinde teneffüs et. Her bitkinin kokulu buğusunu tanıyorum. Onları getiren havanın içinde birer birer geçtiklerini hissediyorum. Şimdi geçenler tepedeki yabani kekiklerdir. Demin kokladığım göldeki nilüferlerdi. Şimdi duyduğum bahçedeki ıtırlardır. Havada dolaşan ruhlar bu ince kokuların peşinde koşmaktan ve kokular içinde yıkanmaktan ne kadar hoşlanacaklardır. Gülümsüyorsun benim zarif şairim. Sen de böyle uyu.

Sténio azarlayan ve şaşkınlık ifade eden bir eda ile:

— Uyumak mı? dedi.

— Neden hayır diyorsun? Sakin değil misin? Şimdi mutlu değil misin?

— Mutluyum evet, ama sakın mıyım?

Lélia Sténio'yu iterek:

— Öyle ise sen aptalın birisin.

— Lélia beni bedbaht ediyorsunuz. Bırakınız da yanınızdan çekileyim.

— Korkak. İstiraptan ne kadar da çekiniyorsunuz. Haydi gidiniz.

Sténio gelip, Lélia'nın dizlerine kapanarak:

— Yapamam bunu.

Lélia, Sténio'yu tekrar kucaklarken:

— Ey Yarabbim! Neden ıstırap çekiyorsunuz Sténio? Sizi ne kadar sevdiğimi bilemezsiniz. Sizi çocuğum gibi okşamaktan, seyretmekten hoşlanıyorum. Bakınız ben, hiçbir zaman anne olamadım ama oğluma karşı duyacağım hissi size karşı duyuyormuşum gibi geliyor bana. Güzellüğınızı, saflıkla, bir anne saflığı ile içime dolduruyorum. Hem her şeye rağmen size karşı nasıl bir duygu hissedebilirim?

Sténio titreyen bir sesle, yaralanmış bir kalble:

— Bundan böyle aşkla sevebilecek misiniz?

Lélia hiç cevap vermedi. Genç adamın alnunda lüle lüle kıvrılan kara saçlarının gür telleri arasında ellerini ihtilâçla gezdirdi. Ona doğru eğildi. Sanki bir anda yüzlerce insanın sarhoşluğunu bir bakışta ruhun gücünü özetliyor-

muş gibi Sténio'yu derinden seyretti. Sonra kalbi kafasından daha ateşli, yetilerini hulyalarından daha üstün bulan âciz ve haris bir kadın olduğunu anlıyarak hayata karşı bir defa daha cesareti kırıldı. Kederle aya baktı. Vahşi bir tarafı bulunan burun kanatlarını kabartarak hafif hafif esen rüzgârı teneffüs etti. Sonra elini kalbine götürüp havayı göğsünün ta içine kadar çekerek sesi kızgın, bakışı tasalı:

— Ah, ne yazık! dedi. Sevebilen insanlara ne mutlu!

XXV

VIOLA

Bahçenin sedleri dibinde, porsuk ve sedir ağaçlarının sık gölgesi altında akan ve otların dalları içine gömülüp kaybolan küçük bir ırmak vardı. Bu esrar dolu kubbenin birinin altında beyaz mermerden bir mezar, yeşilliğin koyu pırıltıları ortasında bembeyaz görünen suyun içinde hareleniyordu. Esen rüzgârların belli belirsiz esintisi mermerin suya vuran aksini titrettiriyor, tertemiz köşelerini oynatıyordu. Mezarın yan tarafını büyük bir yaban kahkahası sarmış, bakımsızlık yüzünden ve yağmurdan kararmış mezarın etrafında mavi çiçeklerinin meydana getirdiği çelenkler sarkıyordu. Diz çökmüş heykellerin kolları ve göğüsleri yosunla örtülmüştü. Ağlıyor gibi görünen serviler, bu mor renkli

başların üstüne dallarını halsiz halsiz bırakmışlar, unutuluşun korumasına bırakılan anıtı daha şimdiden sarmışlardı.

Lélia yazıtı saklayan uzun otları aralıyarak:

— İşte aşktan ve ıstıraptan ölmüş bir kadının mezarı, dedi.

Sténio:

— Dinsel bir saygı uyandıran şiir dolu bir anıt. Bakınız, tabiat onu benimsediği için bir gurur duyuyor gibidir. Çiçek demetleri onu nasıl yumuşacık kucaklamış. Şu ağaçlar onu nasıl çevirmiş. Dere onun ayağını nasıl bir sevgi ile öpüyor. Aşk yüzünden ölen zavallı kadın! Dünya üstünde kimsesi bulunmayan ve insanlara mahsus yollarda şaşkın şaşkın dolaşan zavallı melek, nihayet tabutunun içinde uyuyorsun. Artık ıstırap çekmiyorsun, Viola. Bir ırmak gibi uyuyorsun. Mermer yatağının içinde yorgun kollarını, üstüne eğilen şu servi gibi, uzatmışsın. Lélia, mezarın üstündeki şu çiçeği kopar, onu göğsüne tak. Sık sık onu iyice kokla. Dalından ayrıldığı için belki de Viola'nın ruhudur. Onun için bu bâkir çiçeği, kokusunu kaybetmeden çabuk kokla. Viola! Bu çiçeklerde sizden yükselen bir buğu varsa, esrarlı çiçeğin yaprakları üstünde göğsünüzdeki hayat ve aşk soluğu gezinirse Lélia'nın ruhuna kadar sokulamaz mısınız? İrmağın içinde kederli bir eda ile birbirine bakan şu heykeller gibi solgun, soğuk, cansız, kendi-

sinde artık bulunmayan bir şeyi yaratamaz mısınız?

Lélia derenin tenbel tenbel akan sularına çiçeği attıktan sonra onu dalgın bir bakışla izleyerek:

— Çocuk, dedi. Bu kadını öldüren derin acının benim de ıstırabım olduğunu nasıl düşünmiyorsunuz? Eh! Bilinmez ki? Belki de orada çok zengin, çok mükemmel, çok bereketli bir hayat vardır. Aşkla yaşamak ve bu yüzden ölmek bir kadın için ne güzel bir şey. Hangi ateşli göğün altında doğdunuz, Viola? Hayatın yükü altında büküleceği yerde kırılıveren böyle güçlü kalbi nereden aldınız? Ruhumuzu tahtından indirebilen yalnız ölüm olduğuna göre bu yenilmez kuvveti içinize hangi Tanrı soktu? Ey yüce, bütün yaratıklardan daha yüce kadın! Alın yazılarını kabul etmek istemediğiniz ve şifa bulmaktan çekindikleri için ölen şu zayıf insanlar gibi ölümünüzde acele etmediniz. Teselli bulamıyacağınızdan o kadar emin bulunuyordunuz ki, hayatta bir adım gerilemeden ölüme doğru bir adım ilerlemeden ağır ağır solup gittiniz. Ölüm geldi ve sizi zayıf, bitkin ölü olarak buldu. Siz tabiata seslenip: — Elveda, sizi hor görüyorum, esenlik istemiyorum, diyerek söndünüz. Ama aşkınızı daha fazla kökleştirerek bağışlarınızı, aldatıcı şiiirlerinizi, teselli veren gururunuzu, ve uyuşturucu unutuluşu tunç ahlalı şüpheciliği kendine sakla. Bütün bunları

başkaları için sakla, ben sevmek ve ölmek istiyorum. — Viola, siz de Tanrı'yı inkâr ettiniz. Bağış olarak size ıstırapı ve yalnızlığı vermiş olan adaletten yoksun bir güce samimiyetle kin duydunuz. Azap verdiğim günlerde Sténio'nun yaptığı gibi hazin şarkılar söylemek için deniz kenarına inmediniz. Ümitsizlik ifriti içinize girdiği zaman Magnus'un yaptığı gibi, tapınaklara gidip secde etmediniz. Trenmor gibi lânetler altında duyarlığınızı ezdirmediniz. Onun gibi, kahlınları üstünde sakın ve gururlu yaşamak için soğukkanlılıkla tutkuları öldürmediniz, hele Lélia gibi hiç yapmadınız.

Lélia düşüncelerini nasıl ifade edeceğini bilemiyordu. Mezara dayanmış, gözleri tümseğin üstüne dikilmiş, fikirlerinin daha fazla açıklanmasını isteyen Sténio'nun yalvarışlarını duymadı.

Uzun bir sessizlikten sonra:

— Evet öldün. Göklere yükselmeye değer kazanan bir insan ruhu varsa o da senin ruhundur. O ruh, kendisine yaptırılmak istenilen şeyleri fazlasiyle yaptı. Zehir kadehini son damlasına kadar içti. Bu çileden sonra gökten inecek bağışı eliyle iterek, hastalığı unutmak ve hor görmek yetisini kabul etmiyerek kadehi kırdı ve zehiri acı bir hazine gibi kalbinde sakladı. Öldü. İstiraptan öldü. Hepimiz yaşıyoruz İstirapları için yepyeni yetileri bulunan delikanlı, siz de yaşıyorsunuz ve intihardan bahsediyor-

sunuz. Bu hareket Tanrı'nın hakaret olarak bize bıraktığı şu kirli hayattan daha kirli bir şeydir.

Sténio, Lélia'yı fazla kederlenmiş görerek onu oyalamak için şarkı söylemeye başladı. Şarkı söylerken yorgun göz kapaklarından yaşlar boşanıyordu. Ama ıstırabını avutuyor ve Lélia'yı teselli etmek için ruhunda ilhamlar arıyordu.

XXVI

— Lélia, bana çoğu zaman göklerdeki bir melek gibi genç ve saf olduğumu söyledin, arada sırada seni seviyorum, dedin. Daha bu sabah: — Artık senden başka mutluluğum kalmadı diyerek gültümsedin. Ama bu akşam her şeyi unuttun ve mutluluğumun temellerini insafsızca yıktın.

Peki beni kır, şimdi beni teneffüs ettiğin, ırmağın çakılları üstüne bıraktığın çiçek gibi yere at. Eğer dalgaların hevesine uyan o çiçek gibi sürüklendiğimi, şuraya buraya atıldığımı görerek bunda eğlenceli bir taraf, alaycı ve zalim bir tatmin buluyorsan beni parçala, ayağının altında çiğneyip ez. Ama beni yerden kaldıracağın, yine teneffüs edeceğin, okşamalarının altında çiçeklenmiş ve yeni doğmaya hazır bir halde bulacağın günü ve saati unutma.

Peki zavallı kadın, elinden geldiği kadar beni seveceksin. Benim sevdiğim gibi sevmeye

gücün olmadığını pek iyi biliyorum. Doğrusu, içimizden en fazla tapınılacak, en fazla hükmedecek varlık sensin. Ben, hakettiğin aşka lâyık değilim. Senin gibi ıstırap çekmedim, savaşmadım. Ben ancak hayatın başlangıcında açılan savaşta yara alamayan, bir zafer kaydetmeyen bir çocuğum. Senin üstünde yıldırımlar izler bırakmış, yüz defa yere yuvarlanmış fakat daima ayakta duran bir kadın kalmışsın, bir ihtiyar gibi yıpranmışsın, bir çocuk gibi tapzate duruyorsun. İşte Lélia'm zavallı güzelim. Beni elinden geldiği kadar sev. Teşekkür etmek için dize geleceğim, vereceğin en önemsiz bir şey karşılığında ben bütün hayatımı, bütün kalbimi sana sunacağım. Bırak beni sadece seveyim. Cömertçe ayaklarının dibine getirdiğim ıstırapları hor görmeden kabul et. Bana acıma, senden daha mutluyum. Kendim için ıstırap çekmekteyim. Aşk yüzünden ölen Viola gibi ben de senin uğruna neden ölmeyeyim? Göğsüme soktuğun işkencelerde öyle bir haz buluyorum ki! Genç, temiz, alçak gönüllü bir insan olarak, başına üşüşen dinsizliklerin, homurtuların, eski kaygıların cezasını çekmekte ve yalnız senin kurbanın, yalnız senin oynucağın olmakta öyle bir mutluluk var ki! Keşke insan, senin damarlarındaki kanla ve ruhundaki ıstırapla başka bir ruhun lekelerini yıkayabilseydi, keşke yeni bir Mesih gibi onu satın alabilse, sizi hiçlikten korumak için kendi sonsuzluk payından vazgeçebilseydi.

İşte ben sizi böyle seviyorum. Lélia bunu bilemezsiniz. Çünkü öğrenmek için içinizde bir istek yok. Beni haklı görmenizi benden daha az şikâyetçi olmanızı istemiyorum. Sadece ıstırap duyduğunuz zaman bana geliniz. Sizi yiyip kemiren şeyi oyalamak için bana istediğimiz bütün cefayı yapınız.

Lélia:

— Peki, dedi. Şu anda son derece ıstırap duyuyorum. Öfke göğsümde çağlayıp duruyor. Lûtfen benim namıma kutsala küfreder misiniz? Belki bu fikir içimi ferahlatır. Göğü taşlamak, Tanrı'ya hakaret etmek sonsuzluğa lânetler yağdırmak, hiçliğe yalvarmak, kötülüğe tapmak, herkesi Tanrı'nın eserlerini yıkmaya, dinini hor görmeve devam etmek ister misiniz? Gaddar Tanrı'dan öç almam için Hâbil'i öldürmeğe elverişli misiniz, değil misiniz bir görelim. Ayın duvarlara hayaletler serptiğini görüp ürken bir köpek gibi ulumak ister misiniz? Buhtunnasır gibi toprağı ısırarak, kumları yemek ister misiniz? Eyyûn Peygamber gibi şiddetli lânetler içine öfkelerinizi, öfkelerimi dökmek ister misiniz? Ey dîni bütün saf delikanlı, gırtlığınıza kadar dinsizliğe batmak, can vermek üzere olduğum balığın içinde sürünmek ister misiniz? İstırap çekiyorum. Bağırarak için kuvvetim yok. Haydi benim yerime gökreyiniz. Ne o? Ağlıyorsunuz... Demek siz ağlayabiliyorsunuz? Ağlayanlara ne mutlu! Gözlerim çığın asla düşmediği o kum çöllerinden

daha kurudur. Kalbim gözlerimden de daha kurur. Ağlıyorsunuz öyle mi? Peki öyle ise, sizi oyalamak için yabancı bir şairden çevirdiğim bir şarkıyı okuyacağım, dinleyiniz.

XXVII

TANRIFYA

Bu lânete çarpılmak için ben ne yaptım? Neden benden elinizi çektiniz? Cansız bitkilere güneşi, tarlalardaki belli belirsiz otlara çiği esirgemiyorsunuz. Bir çiçeğin erkek organına sevmek gücünü, uyuşuk bir polipe mutluluk duygusunu bağışlıyorsunuz. Ben de ellerinizden çıkan bir varlık, dış görünüşe göre zengin organlar bağışladığınız bir yaratık olmamakla beraber, elinizi üstümden büsbütün çektiniz. Yıldırımın çarpılmış kötü meleklerinizden daha kötü muamele ettiniz. Çünkü onların kin duymaya, kutsalla küfretmeye hâlâ güçleri var. Ama bende o bile yok, Irmağın balçığından, yolların çakılından daha hor gördünüz beni; çünkü onlar ayaklar altında çiğnenirler ama bunu hissetmezler. Ben yaşadığım için hissediyorum; ben ne varlığımı ezmek isteyen ayağı ısırabilirim, ne de üzerime dağ gibi çöken cehennem azabını atabilirim.

Demirden elini üzerime uzattığını hissettiğim

ey bilinmez güc, bana neden böyle davrandınız? Eğer isteğiniz beni çok geçmeden taş haline getirmek, alelâde hayat dışında işe yaramaz kılığa sokmak idiyse neden beni bir kadın olarak yarattınız? Ey Tanrı'm, beni her şeyin üstüne çıkarmak için mi ya da her şeyin altına indirmek için mi yarattınız? Eğer bu, fazla sevilmenin bir alın yazısı ise emrediniz de bu alın yazısı bana tatli görünsün. Ben de onu ıstırap çekmeden sürükleyeyim; yook eğer bu cezaya değer bir hayatsa, neden beni böyle bir hayatla cezalandırdın? Aman ne yazık! Ben doğmadan önce mi suçluydum?

Öyle ise bana bağışladığın bu ruh nedir? AACABA şair ruhu denen şey bu mu? Işıktan daha hareketli ve rüzgârdan daha avâre, her zaman aөгözlü, her zaman kaygılı, her zaman heyecanlı, hayatını devam ettirmek için her zaman gıdasını dışta arayan ve onları daha tatmadan yiyip tüketen bir ruh! Ey hayat! Ey azap! Her şeyi emel ediniyorsun ama hiçbir şeye varamıyorsun. Her şeyi anlıyorsun ama hiçbir şey senin olmuyor. Ruhun şüpheciliğine varan Faust gibi, sen de kalbin şüpheciliğine varıyorsun. Faust'un alın yazısından daha bahtı kara bir alın yazısı. Çünkü o, kitapların altına sessizce gizlenen, zekâ uyanık kaldıkça uyuyan taze ve ateşli tutkular hazinesini bağrında saklamaktadır. Faust yetkinliği aradığı ve onu bulamadığı için usanç duyup Tanrı'yı inkâr etmek ve

ona lânet etmek derecesine geldiği zaman, Tanrı bu insanı cezalandırmak üzere ona uğursuz ve karanlık tutkuların meleğini gönderdi. Bu melek Faust'u kendine bağlar, onu yeniden ısıtır, gençliğe yeniden kavuşturur. Onu yakar, şaşırtır, yiyip kemirir. Ve ihtiyar Faust hayata genç ve canlı, lânetli ve suçlu ama baştan başa güçlü olarak girer. Bu yüzden Tanrı'yı sevmeyecek bir hale gelmiştir. Ama işte Margueritte'i sever. Ey Ulu Tanrı'm bana Faust'un lânetini bağışlamaz mısınız?

Çünkü Tanrı'm beni yeterli bulmuyorsunuz. Bunu iyi biliyorsunuz. Benim için her şey olmak istemiyorsunuz. Size yetişmem ve oraya bağlanmam için kendinizi yeteri kadar göstermiyorsunuz. Beni kendinize çekiyorsunuz. Tanrısal esintilerinizin o hoş kokulu soluğu ile beni okşuyorsunuz. Altın renkli iki bulut arasında bana gülümsüyorsunuz. Rüyalarımda bana görünüyor, beni çağırıyor, size doğru uçmam için durmadan heveslendiriyorsunuz ama bana kanat vermeyi unutmuşsunuz. Bana sizi arzulayan bir ruhu bağışlamaktan ne çıkar? Benden daima kaçıyorsunuz. Bu cânım göğü, bu cânım tabiatı ağır ve karanlık bir buğu ile örtüyorsunuz. Çiçeklerin üstünden onları yok eden bir öğle rüzgârı geçiriyorsunuz. Üstümden beni üşüten, iliklerime kadar donduran bir soğuk rüzgâr estiriyorsunuz. Bize sisli gündüzleri, yıldızsız geceleri veriyorsunuz. Bizi öfkeliendiren, sarhoş

eden, istemiyerek küstah ve şüpheli yapan fırtınalarla zavallı dünyamızın altını üstüne getiriyorsunuz. Bu kederli anlarda şüphenin altında ezilip kalınca, içimizde vicdan azabının iğnelerini hissettiriyor, yerle gökün bütün gürültüleriyle bizi arazlayıp duruyorsunuz.

Neden, neden yarattınız bizi böyle? İstiraplarımız size ne gibi bir fayda sağlayabilir? Bizim önemsiz zaferimiz, hiçliğimiz, sizin şanınıza ne katıyor? Bu azaplar, insana cenneti arzu ettirmek için gerekli midir? Ümit denilen şey ancak kayalar arasında, fırtınaların soluğu altında yetişen soluk ve cılız bir çiçek midir? Ey kıymetli çiçek, ey hoş koku, şu çorak ve kırık kalbi gel de avut. Uzun zamandır ona taze hayat vermeye çalışıyorsun ama boşunadır. Göklerin onun tunçtan bölmelerinde tutunamaz. Onun buz gibi havası seni kurutur. Onun fırtınaları seni söker, yıpranmış, ufalanmış toprağa seni fırlatıp atar. Ey ümit! Benim için artık çiçeklenmeyecek misin?

Sténio (harpi Lélia'nın ellerinden çekerek:

— Bu şarkılarda ıstırap var. Bu şiir acılarla dolu. Bu türlü kara hayallere gömülmekten hoşlanıyorsunuz. İnsafsızca beni harap ediyorsunuz. Hayır, yabancı bir şairin çevirisi değil bu. Şiirin aslı ruhunuzun ta derinliklerindedir. Lélia bunu pek iyi anlıyorum. Zalim ve yola gelmez kadın! Şu kuşu dinleyiniz. Sizden daha iyi şakıyor. Güneşi, baharı ve aşkı anlatıyor. Bu küçücük

varlık, yalnız ıstırap ve şüpheyi şakıyan sizden daha iyi yaratılmış.

XXVIII

ISSIZ YERLERDE

— Sürülerin hiçbir zaman ayak basmadığı, bir avcı kundurasının hiçbir şekilde kirletmediği bu ıssız vadiye sizi sürükledim. Lélia, sizi, orada, uçurumların arasından geçirerek dolaştırdım. Bu yolculuğun tehlikelerini korkmadan küçümsediniz. Buzulun derin yamaçlarında açılan çatlakları, sakın bir bakışla ölçtünüz. Bu çatlakları kılavuzumuz tarafından uzatılan ve dibi görünmeyen uçurumlar üzerinde esneyen bir tahta parçasının üstünden aştınız. Bütün kenarlarına köptükler saçan uçurumların üzerinden, dumanı tüten ve fırl fırl dönen dereelerin ortasından taştan taş konup vücudunu incecik bacakları üstünde dengede tutarak boynu kıvrık uyuyan bir leylek gibi, çevik ve hafif bir hareketle çağlayanları geçtiniz. Bir defa olsun titremediniz. Lélia. Oysa ben kaç defa ürpermiş, umursamadan, dalgın göke bakarak küçük adımlarınızla nereye basacağını öğrenmeye tenezzül etmeden uçurumun üstünden geçtiğinizi görünce kaç defa kanım donmuş ve kalbim durur gibi olmuştu. Siz, pek cesaretli ve pek kuvvetli bir varlıksınız, Lélia. Ruhum heyecanlıdır dediğiniz

zaman yalan söylüyorsunuz. Hiçbir insan sizden daha atak, kendinden daha emin olamaz.

Lélia cevap verdi:

— Cesaret nedir? Ve kimde bulunmaz? Yaşadığımız şu çağda hayatı seven kim? Bu umursamazlık, bir ıyılık meydana getirdiği zaman adı cesaret olur. Ama, değersiz bir alın yazısını ortaya koymak üzere sınırlandığı zaman buna basit bir şekilde tenbellik denilmiyor mu? — Tenbellik Sténio! Gönüllerimizin bir hastalığı, dünyanın bu çağına mahsus bir belâdır bu. Hareketten yoksun erdemler artık yoktur. Cesaretliyiz, çünkü artık korkmaya elverişsiz bir hale gelmişiz. Ne yazık! Evet her şey yıpranır. Hattâ zaafılar, hattâ insan kötülükleri de. Hayat, korkak ve inatçı bir aşkla sevildiği zaman meydana gelen güç bizde artık yok. Dünya üstünde henüz güç varken insan, hile ile, temkinle, hesapla savaşıyordu. Hayat en yiğit insanların tehlike altında durmadan gerilediği devamlı bir döğüş, savaştı. Çünkü en yiğit insan tehlikeler ortasında en fazla yaşayan insandı. Uygarlık, hayatı herkes için kolay ve rahat bir hale getirdiğinden beri bütün insanlar onu tatsız, biteviye buluyorlar. Pek değersiz bir kelime, bir görüş olarak ortaya atılıyor. Geleneklerimizin içinde, düelloyu meydana çıkaran hayatın bu kayıtsızlığıdır. Yüzyılımızın uyusukluğunu ispat etmek için yaratılmış öyle bir sahnedir ki, bu sahnede sakın ve terbiyeli iki insandan biri, kura çekerek ötekini

kin duymadan, öfke göstermeden, hiçbir fayda sağlamadan, öldürecektir. Ah ne yazık Sténio! Artık hiçbir şey değiliz, ne iyiyiz, ne kötüyüz. Artık bir alçak bile değiliz. Tenbel insanlarız biz.

— Hakkınız var, Lélia. Ben de toplumun üstüne gözlerimi çevirince sizin gibi tasalanıyorum. Hiç olmazsa bunları birkaç gün unuttunuz diye sizi buraya getirdim. Neredeyiz? Bir bakın! Yüce bir manzara değil mi? Tanrı'dan başka bir şey düşünebiliyor musunuz? İnsan ayağı çığnememiş şu yosunun üstüne oturunuz. Ayaklarınız altına serilen şu ıssız yerin büyük derinliklerine bir bakınız. Bundan vahşi ama bundan daha canlı bir şey seyrettiniz mi? Şu gür ve avâre bitkehirin gücünü, rüzgârın eğip büküğü ve dalgalandırdığı ormanlardan, ağaçların sisli tepelerinden durmadan süzülen ve buzulun hareli beyaz örtüsü üstünde büyük halkalar çizerek giden şu büyük kartal sürüsünün hareketini görüyor musunuz? Her tarafta alçalan ve yükselen şu uğultuyu işitiyor musunuz? Zavallı ruhlar gibi ağlayan ve hıçkıran derele-ri, heyecanlı, iniltili bir sesle üzüntüsünü belli eden geyikleri çalılıklarda inleyen, acı kahkahalar atan şiddetli rüzgârı, kendini dehşete kaptırmış kadınlar gibi çığlık atan akbabaları duyuyor musunuz? Sonra dağlarda için için uğuldayan, garip, esrarlı, ve anlaşılması imkânsız şu gürültüler; kayaların içinde çatırdayan şu dev gibi

buzullar, yuvarlanıp tortop olan ve kumları beraberinde sürükleyen şu karlar; toprağın içinde durmadan savaşıyor ve kayaları yarmaya, sisleri paralamaya çalışan şu büyük ağaç gövdele-ri; şu anlaşılmasız insan sesleri; doğum sancılarının pençesinde daima inleyen toprağın yarı açık yamaçlarından buraya kadar gönderdiği şu belli belirsiz iç çekişleri; işte bunları bir kiliseden, bir tiyatrodan daha ihtişamlı, daha ahenkli bulmuyor musunuz?

— Bütün bunların güzel olduğu bir gerçektir. İnsan dünyanın hâlâ nasıl bir gençliğe ve güce sahip olduğunu görmek için buraya gelmeli. Zavallı dünyamız o da göçüp gidiyor.

— Ne demek istiyorsunuz Lélia? Tinsel ihtiyarlamamızda yerle göğün suçlu olduğunu mu sanıyorsunuz? Onları tasasız ve hayalci olarak mı ele alıyorsunuz?

Lélia:

— Evet, dedi. Onu suçlandırıyorum. Daha ziyade her şeyin yok olmasını isteyen zaman kanununu suçlandırıyorum. Yüzyılların aşkını, derenin suyu ile sürüklenip uçuruma doğru ilerleyen kuru yapraklar gibi, bizi sonsuzluğun içine gömmek için dünyaları da insanları da hep birden sürüklüyor. Bunu görmüyor musunuz? Ah ne yazık! Hattâ şu porsumuş deriyi bile bırakamayacağız. Şuracıkta, suda boğulmuş bir kadının saçları gibi sarkık ve kederli bir hareketle dalgalanan kuru yapraklar gibi suyun üs-

tünde bile yitiremeyeceğiz. Moleküllerin dağılışı, imparatorların cesetleri ve ancak denizdeki kum taneleri haline gelecek olan insanlığın şu dinsiz döküntüleri üstünden geçip gidecektir. Tanrı, evreni, sokağa atılan bir elbise gibi artık istenilmediği için sırttan çıkarılıp atılan bir manto gibi eğip bükecektir. O zaman Tanrı yalnız başına kalacak. O zaman şanı ve gücü çırpıplak parlayacak ama onları derin derin kım seyredecek? Yaratana ve yok edeni görmek ya da bulmak için tozlarımız üstünde yeni kuşaklar doğacak mı?

Sténio şöyle cevap verdi:

— Dünya göçüp gidecektir ama onun yok olması için insan kafasına göre rakamları sayılamıyacak kadar çok yüzyılın geçmesi gerekecektir. Hayır, hayır, onun henüz can çektiği günleri yaşamıyoruz. Bu düşünce, sizin gibi birkaç şüphecinin öfkeli ruhuna kapanıp kalmıştır. Ama ben dünyanın genç olduğunu pek iyi hissediyorum. Kalbim de, aklım da bana diyor ki o, daha hayatının yarısını, ömrünün en kuvvetli çağını bile tamamlamamıştır. Dünya henüz gelişmektedir. Geride öğreneceğimiz o kadar şey var ki.

Lélia alaylı bir eda ile cevap verdi:

— Şüphesiz, ölüleri diriltmek, ve yaşayanları ölümsüzlüğe kavuşturmak sırrı henüz bulunmuş değildir, ama bu büyük buluşlara varılacaktır. O zaman dünya sona ermiyecek, insan

Tanrı'dan daha kuvvetli olacak, zekâsından başka hiçbir elemanın yardımı olmadan yaşamasına devam edecektir.

— Lélia her zaman alay ediyorsunuz. Ama canım, beni dinleyiniz biraz. İnsanların düne göre bugün daha iyi durumda olduklarını düşünmüyor musunuz? Sonuç bakımından da.

— Bunu düşünmüyorum. Hem ne çıkar? Dünyanın yaşı üzerinde fikirlerimiz bir değil ki. Bütün mesele burada.

— Evet, onu tam olarak bilseydik daha fazla ilerliyemezdik. Onun oluşumundaki sırlarını tanımıyoruz. Ne kadar yaşadığını, daha ne kadar yaşayabileceğini bilemediğimiz gibi ne kadar zamanda kurulduğunu da bilemiyoruz. Fakat içime doğan fikre göre ışığa ve hayata doğru ilerlediğimizi hissetmekteyim; ümit göklerimizde parlıyor. Güneşin ne kadar güzel olduğuna bir bakınız. Okşamalariyle engüvan rengi alan ve utangaç bâkireler gibi aşktan kıpkırmızı kesilen dağlara, cömertçe ve kızıl bir renkle nasıl gülümsüyor. İnsanın Tanrı'nın varlığına erişebilmesi, hiç de muhakemenin mantığı ile olmamıştır. İçimizde tanrısal bir içgüdü meydana getirmek için onun varlığına inanıyoruz. Aynı şekilde sonsuzluk, bilimin o şaşmaz perdeli ile ölçülemez. Ama insan havayı, can verici, kuvvet sağlayıcı prensipleri, maddesi ile ilgili varlığı içinde nasıl duyarsa tinsen âlemin öz suyuna ve tazeliğine ait prensipleri de ruhunda öyle his-

seder. Dağların şu hoş kokukulu rüzgârını derinizin delikçiklerinden içeri girmeden, dokunuzun ipliklerini sağlamlaştırmadan teneffüs etmiyor musunuz? Yaban kekiğinin ve nânenin tadını taşıyan şu donmuş duru suyu, cesaret ve ırci lezzetini hissetmeden, içmiyor musunuz? İnsan bakımına hiç ihtıyaç duymadığı için iftihar ediyormuş gibi görünen şu pek güzel çiçekler arasında hafif ve pek soğuk hava içinde gençleştiğinizi, taze kuvvet kazandığınızı hissetmiyor musunuz? Başınızı çevirin de üstünde katmerli zekkumların bulunduğu şu sık çalılıklara bir bakın. Leylâk dalları ne kadar da taze, ne kadar da saf! Mavi göke bakmak, çiğleri toplamak için nasıl göke doğru dönüyorlar. Bu çiçekler, sizin gibi güzel, sizin gibi vahşi ve işlenmemiş. İnsanın bu çiçeklere karşı gönlünde sakladığı sevgiyi hissetmiyor musunuz?

Lélia gülünmsedi ve gözleri ıssız vadinin üstüne dikilerek uzun zaman hayale daldı. Sonra:

— Şüphesiz, dedi. Kalbimizde kalan bir şeyi devam ettirmek için burada yaşamamız gerekcekti, ama bu bitkileri soldurmadan, şu havayı kirletmeden üç gün bile yaşayamazdık. İnsan, gıdasını bitirerek ve onu veren toprağı sömürerek yürüyüp gider. Tabiatı daima düzenlemek, Tanrı'nın eserini yeniden yaratmak ister. Ben size diyorum ki burada, vadinin içindeki kayalıkları taşımak için bir istek duymadan, dağla-

rın çorak tepeleri üstünde ya da ıslak derinlikler içinde yaşayan sazları yetiştirmek hevesine kapılmadan üç gün bile kalamazdık. Buna siz bahçe yapmak adını vereceksiniz. Eğer elli yıl önce gelseydiniz bu bahçeye bir heykel, zarif bir çardak da kondururdunuz.

— Daima bir alaycı haliniz var. Lélia. Bu yüce manzaranın karşısında gülebiliyor ve alay edebiliyorsunuz. Siz olmasanız bütün bunları yaratanın önünde secde ederdim. Ama size, benim ifritime, bunu istemediğimi, hattâ tabiatın güzelliğini inkâr ettiğimi söylemem gerekiyor.

Lélia haykırdı:

— Of, canım bunları inkâr etmiyorum. Bu ana kadar bir şey inkâr ettiğimi işittiniz mi? Hangi inanç beni, şiiir bulunan ve yüce olan şeylere karşı hissiz bulmuştur? Bana inanç verecek olan gücü mü kötüye kullandım? Ah ne yazık! Tanrı neden insanların hayalleriyle gerçek arasında bir uygunsuzluk yaratmaktan hoşlanıyor? Hayallerimiz arasında hiç yere konmadan havada dolaşan ve güzellik şekli altında ortaya çıkan o mutlu arzular neden ıstırap çekmeye zorlanıyor? Tanrı'nın yokluğundan ıstırap duyan yalnız ruhumuz değil, bütün varlığımızdır, görüşümüzdür. Gökün kayıtsızlığından ya da insafsız davranışından ıstırap duyan etimizdir. Söyleyin bana, dünyanın hangi ikliminde insan aşırı sıcaklık ya da soğukluk duyusundan habersizdir? Kışın, ıslak olmayan hangi vadi vardır? Otaları

rüzgârla yıpranmayan ve köklerinden sökölme -yen dağlar nerededir? Doğuda cılız soylar yetişir ve daima haslız, daima yere uzanmış, yatar dururlar. Kadınlar haremın gölgesinde sararıp solarlar. Çünkü güneş onları kurutacaktır. Üstelik yıpratıcı kuru rüzgâr denizden eser. Bu tasassız soyu, cinayetleri, böyle güneş yüzü görme -yen milletler için bilinmez kahramanlıklar doğuran bir çeşit baş dönmesi verir. O zaman bu insanlar harekete gelmekten sarhoş olurlar. Vahşi hareketlerle, kanlı zevklerle, aşırı sefahetlerle, yorgunluktan ve ıstıraptan bitkin bir halde gelip divanlarının üstüne serilecek hale gelinceye kadar içindeki birikip uyuyan kuvveti ortaya koyarlar.

Bununla beraber bu insanlar, milletler arasında en güçlü, tutkuları içinde en mutlu, hareketleri içinde en sert olarak görünürler. Onun için güneş gerçekten cömerttir. Bitkiler dev gibi büyüktür. Toprak, yemişleri, kokuları, manzaraları bakımından harikulâdedir. Renkleri ve şekilleri içinde bir şatafat övgüsü saklıdır. Kuşlar ve böcekler, kıymetli taşlar gibi, parıldar, çiçekler etrafa iç bayıltıcı bir hoş koku serperler. Ağaçlar da kabuklarının lif lif dokuları içinden etrafa daha güzel kokular yayarlar. Geceler, bizim sonbahar günlerimizde olduğu gibi, berraktır. Yıldızlar burada görüldüğünden dört kat daha büyük görünürler. Her şey güzeldir, her şey zengindir. Orada hâlâ saf ve kaba olan

insan bizim uydurduğumuz ıstırapların bir kısmından habersizdir. Ama onun mutlu olduğunu mu sanıyorsunuz? Hayır. Korkunç ve vahşi hayvan sürüleri onu boğuşmaya zorlar. Evinin etrafında kaplan gökrer. Ya yılan, insanın hiçbir düşmandan bu kadar korku duymadığı o yapışkan ve soğuk canavar, çocuğunun beşiğine kadar süzülür. Sonra fırtına, öfkeli bir boğa ya da sıçrayan, yaralı bir arslan gibi etrafını parçalayan o gürbüz tabiatın büyük ihtilâcı gelip çatar. İnsan ya kaçacaktır ya da ölecektir. Rüzgâr, yıldırım, taşan dereler, her şeyin altını üstüne getirir ve onun kulübesini, tarlasını, sürülerini alıp götürür. Her akşam, ertesi gün nasıl davranacağını bilemez. Bu davranış pek güzeldir. Tanrı böyle bir davranış için ona imkân bırakmaz. Her yıl ona bunun bir yenisini aramak gerekecektir. Ulu Tanrı'ya mutlu bir insanın manzarası hoş görünmez. Ey Ulu Tanrı'm! Belki sen de ıstırap çekiyorsun. Bize bunca kötülüğü reva gördüğüne göre zaferinin ortasında belki de canın sıkılıyordur. Hiç şüphe yok ki, şairane hülyalarımız içinde, dünyanın imtiyazlı insanları olarak haset duyduğumuz bu güneş çocukları, kızgın lavların kaplamadığı, yok edici rüzgârın yalamadığı bir ülkenin, göğün gözdesi olan ve sabahın ilk saatlerinde, bir gün önceki gibi sakin, ılık, hep birden uyanan bir bölgenin var olup olmadığını, Tanrı öfkelenince her tarafa kana susa-

muş panterler, korkunç sürüngenleri saldırıp saldırmadığını arada sırada sormaktadırlar. Belki de rüyalarında, cayır cayır yanan çevrelerinin kararttığı tunçlaşmış alınları üzerinde soğğun ve sisin indiğini görürler. Biz de hayal ettiğimiz zaman güneşin kırmızı ve sıcak bir hal aldığı, kıvılcımlar saçtığını, denizin tutuştuğunu, kumların tabanlarımızı yaktığını görürüz. Buz gibi olmuş omuzlarımız üstüne sıcak ülkelerin sıcaklığını çekmek isteriz. Buna karşılık sıcak ülkelerde oturanlar, ateş yağın göklerinde, yağmurlarımızın damlalarını diz öçkerek kabul ederler. Böylece her yerde insan ıstırap çeker ve sızlanır. Çelimsiz ve sinirli yaratık, boş yere kendini yaratıcılığın hükümdarı görür. Oysa ki o en talihsiz bir kurbandır. Fikir gücü ile madde ile ilgili güç arasında en fazla nisbetsizlik bulunan tek hayvan odur. Onun vahşi hayvanlar dediğı, yaratıklarda madde ile ilgili güç üstündür. Hayvanda, içgüdü ancak hayatın koruyucu bir zenbereğidir. İnsanda daha başka ölçüde gelişen içgüdü, zayıf ve çelimsiz bir oluşumu yakar, azaba sokar. Onda bir kaplanın iştihası, bir yumuşakcaların güçsüzlüğü vardır. Sefalet ve ihtiyaç onu bir kaplumbağanın kabuğı içine hapsetmiştir. Şöhret hırsı, endişe, kafasının içinde kartal kanatları gibi yayılıp açılır. Bütün soylarda birleşen yetilere sahip olmak ister, ama kendisinde ancak boş yere isteme yetisi vardır. etrafı nimetlerle sarılmıştır, toprağın içi ona

altın ve mermeri bağışlar, çiçekler onun otla - masına, kendi göreneğine göre kokuyu ifade et - mesine izin verirler. Havadaki kuşlar, onu süs - lemek için kanatlarının en güzel tüylerini düşü - rürler. Yabani ördek ve karabatak anatüylerin - den meydana gelen zırhlarını onun soğuk ve his - siz vücudunu ısıtmak için bırakırlar. Yün, kürk, kabuk, ipek, şu hayvanın bağırsakları, bu hayvanın dişleri, başka bir hayvanın derisi, ha - sılı hepsinin hayatı ve kanı insanındır. İnsan ha - yatı ancak yok etme ile gıdasını sağlar, bununla beraber onun öyle ıstıraplı ve süresi öyle az bir hayatı vardır ki,

Ressamların ve şairlerin, kendi hayal gücle - rinin gülünç hevesleri içinde daha da korkunç bir şekilde uydurdukları, daha da süslemek ge - rekirse, bize sık sık kâbus halinde gösterdikleri şey sadece at gövdelerinin üstüne kondurulmuş kuş başlarından, deve vücutlarına takılmış tim - sah yüzlerinden meydana gelen tabiata aykırı hatalarla ve birbiri üstüne gelmiş tuhaf yığın - larla ortaya çıkan canlı cesetlerin, kanlı ve za - yıf hayvan iskeletlerinin bir gürültüsünden iba - rettir. Bu kılıçtan geçirmeyi her zaman hisseden korkunun bir israfı, karmakarışık bir kemik yı - ğınıdır. Bunlar acı acı haykırımlar, sakat hay - vanların ağızlarından çıkan tehdit dolu sözler - dir. Rüyalar, sırf tesadüfün bir bileşiminden ibarettir diye mi düşünüyorsunuz? İnsanın, hu - kukla ve gücle birleşen göreneklerin, ortak ya -

saların dışında, elde ettiği hiçbir fikir düzeni içinde itiraf etmek ya da ifade etmek istemediği ve asılsız fikirlerin yarattığı korkularla, uykudaki sanılarla meydana çıkan belli belirsiz ve içgüdüye bağlı vicdan azaplarının bulunabileceğini düşünüyor musunuz? Ahlâk, görenek ve iman tinsel hayatımızın bazı gerçeklerini yok ederken bunların izi dimağın bir köşesinde kahr, zekâ ile ilgili başka yetiler uyuduğu zaman o uyanır. Bu türden başka birçok duyumlar vardır. Sanki başka bir hayatın hâtıralarıymış gibi görünen anılar, sanki mezarda meydana çıkacak ıstıraplarla doğmuş olan çocuklar vardır. Çünkü insan belki de tabutun soğukluğunu, beşikteki kuştüyü yatağına girmek için bırakmıştır. Kim bilir? belki de ölümün, karmakarışıklığı içinden geçmiş bulunuyoruz. Bu korkunç rüyalar bütün rüyalarımızda bize musallat olurlar. Silik hayatlara karşı neden böyle bir yakınlık duygusu gösteriliyor? Tarihte ve insanlar arasında sadece bir ad bırakan yaratıklara karşı hayıflanmalar ve sevgi nereden geliyor? Arada sırada öyle bir saniye kapılıyorum ki ben Shakespeare'i tanıdım; Terquato ile birlikte ağladım, Dante ile beraber cennetin ve cehennemin içinden geçtim. Yabancı iklimlere ait bazı bitkilerin kokusu bize, bu bitkileri yetiştiren ülkeleri nasıl canlandırırorsa eski günlere ait bir isim de içimde bir takım hâtıralar, bir takım heye-

canlar uyandırmaktadırlar. O zaman hayal gücümüz, sanki onları tanıyormuş gibi o alanda gezinip durur. Zavallı bir insan olarak ne biliyoruz?

Sténio: Sadece bir şeyler öğrenemediğimizi biliyoruz, dedi.

Lélia: — İşte bizi de yiyip bitiren bu ya, diye karşılık verdi. Bu öyle bir güçsüzlüktür ki, onu, köle ve sakat bir hale getiren evren, bu güçsüzlüğü boşuna kazanılan zaferlerinin parlaklığı altında zorlukla saklayabilir. Güzel sanatlar, endüstri ve bilimler, uygarlığın bütün temelleri, insan zaaflarının kendi kötülüklerini gizlemek ve sefaletini örtmek için yaptığı devamlı bir çaba değil de nedir? İsraflarına ve zevklerine aykırı olarak, görkemli içimizde yeni duygular yaratıp yaratmadığına, insan vücudunun organik bünyesini yenileştirip yenileştirmedigine bir bakın. Araştırmanın ilmi, anlaşılması imkânsız olan bazı sınırların ötesine itip itmediğine, duygunun gayri tabii bir şekilde kıskartılmasıyla doyurucu hazlar yaratılmakta başarı gösterilip gösterilmediğine, insan aklının aşırı gelişmesi, nazari bilgileri pratik alana sürükleyip sürüklediğine bir bakın. Altmış yüzyıllık araştırmaların etkisiyle meydana gelen ilerlemenin, insan hayatını katlanılabilecek ve sayısız bir hayli yükselen intihar zorunluğunu yok edebilecek bir dereceye kadar yükseldiği şüphelidir.

— Lélia, ben size insanın, büyüklüğü ve gücü

bakımından, son noktaya eriştiğini ıspat etmeye yeltenmedim. Tersine kanaatimi söyleyerek dedim ki, insan soyu bu noktaya erişmek için daha birçok kuşağı gömmek zorunda kalmıştır, o halde şimdi sandığınız gibi ihtiyarlık haline düşmesi için bir çok yüzyıl boyunca bunu devam ettirecektir.

— Delikanlı, etrafınızda bütün inançların yok olduğunu, bütün toplumların gevşemiş bağları içinde çırpınıp durduğunu, bütün yetilerin hayatı kötüye kullanarak, yiyip tükettiğini ve kıralığın ve kilisenin pılıpırtısı, kural olmaya da papaz olmaya da tam mânasiyle hak kazanmış olan halka maske olarak nasıl kullanılmışsa bu prensiplerin de çocuklara öyle oyuncak haline getirildiğini gördüğünüz halde yavaş yavaş ileri doğru yürüyüşü izlediğimize nasıl inanabilirsiniz?

— Ama çürük temeller üstüne oturtulmuş tahtların her zaman sarsıldığını pek iyi bilirsiniz. Diyorlar ki, yeni milletleri saran hürriyet anlayışı, eski milletlerin kendi cumhuriyet sistemlerini nasıl örgütlediklerini okumaya zaman bulamadan, hemen içinize doğan ani bir fikir değildir. Bütün ihtilallerimizde çocukca bir taklit ve intihal özelliği vardır. Fakirle zengin arasındaki savaşıma, zayıfla kuvvetli arasında yapılan savaşın bittiği günden itibaren başlamamış mıdır? Miras hakkının meydana gelmesi, fetih hakkının ortaya çıkması kadar eski değil

midir? Daha dün bizim olan topraklar üzerinde boğuşmuyor muyduk?

Lélia: — Evet, dedi. İnsanın insana karşı yaptığı şu savaşlardan, toplumların devrilmesinden sonra dünya, hâlâ genç ve sağlam olarak yeniden kalkınıyor, yüzyılların yeni bir dönemi için çatısını yeniden kuruyor. Bu, artık olmıyacaktır. Sizin sandığımız gibi biz, sadece, yorgun insan zihninin, kurtuluş silâhlarına yeniden sarılmadan önce savaş meydanında uyduğu şu buhranlı dönemin yarınlarından birinde bulunmuyoruz ki. Düşüp tekrar kalktıkça, yan gelip yattıkça ve ümidi tekrar yakaladıkça, yaralarını sarıp tekrar sağlığını kazandıkça, prangalarının içinde çırpınırken göğşe doğru dönüp haykırmaktan sesi kısıldıkça o heykel gibi insan kocar ve çöker; işte şimdi o bir daha parlamamak üzere sönecek olan bir yığıntı gibi sendeliyor. Daha birkaç saat-ihtilâçla can çekişmesi gerekiyor. Sonsuzluğun rüzgârı, ihtiyaçlarına artık yetmiyecek olan yıpranmış bir dünyanın kalıntıları için savaşa girişmiştir. Frensiz bir milletler kargaşalığı üstünden tasasız geçip gidecektir.

— Öyle ise kıyamet gününün yaklaştığına inanıyorsunuz demek? Ey benim kötümser Lélia'cığım. Bu sonu gelmez dehşetleri yaratan sizin o karanlık ruhunuzdur. Çünkü bu ruh, önemsiz, asılsız sözlerden çok daha geniştir. Fakat her dönemde insan kafası, şu ölüm fikriyle kafasını yorup durmuştur. Yalnızlığı se-

ven ruhlar, bu uğursuz düşüncelerin, şu tufan hayallerinin, evrensel bir dağılıp yok olmanın içinde bocalamaktan hoşlanıyorlar. Yeni bir peygamber değilsiniz, Lélia. Eremyá peygamber sizden önce geldi. Dante'ye yakışır o öfkeli şiiriniz, Pathnos kayalıklarında yüce bir deliye hezeyanlı geceler içinde şarkılar söyleten Apocalypse'in yarattığı hüznü bile yaratamadı.

— Bunu biliyorum. Ama hayalci ve şair olan Jean'ın sesi duyuldu ve zihinleri kurcaladı. Bu dünyayı korkuttu. Her ne kadar bu ses anlaşılmaz gibi görünürse de İncildeki yüceliği kavrayamayan birçok orta halli zekâlar, hıristiyan imanına korku ile tekrar bağladı. İsa spriti-tüacılara cenneti açmıştı. Jean cehennemi açtı ve insanlığın uğradığı belâlara sessizce boyun eğen, ancak bu belâları bir dinsizlik şekli altında insan kılığına bküründüğünü görünce korkak basit insanları dehşete düşürmek için, oradan, beyaz atının üstünde ölümü, elinde keskin bir kılıç bulunan kanlı istibdadı, ata binmiş iskeleti dört nala kalkmış savaşı ve kılığı dışarıya çıkardı. Ama bugün çölde peygamberler haykırıyorlar ve onlara hiçbir ses cevap vermiyor. Çünkü evren kayıtsızdır, sağırdır, yere uzanmıştır ve sessizce ölmek için kulaklarını tıkamıştır. Gücsüz sofuların meydana getirdikleri birkaç dağınık topluluk bir erdem kıvılcımını tekrar tutuşturmak için boş yere çaba ediyorlar. İnsanın tinsel gücünden kalan son döküntüler uçurumun

üstünde birkaç zaman yüzecekler, dünyanın geri dönmek zorunda kaldığı o uçsuz bucaksız denizin dibinde toplanan öteki kalıntılarla gidip birleşeceklerdir.

— Ah, Lélia! Bizim demir çağımız içinde erdemi tekrar oyalandırmak emelini taşıyan şu yüce insanlardan neden böyle ümit kesmeli? Onların başarıları üzerinde sizin gibi şüpheyeye düşseydim, bunu söylemek istemez, dînsizce bir cinayet işleyip kendimi tehlikeli bir duruma sokmazdım.

Lélia şöyle cevap verdi:

— Bu insanları takdir ediyorum. Ve onların arasında sonuncu ben olmak isterdim. Alınlarında bir yıldız bulunan şu çobanlar, o koskocaman canavar Apocalypse'in peygamberlere ait bütün tablolarla ön plânda gösterilen bu korkunç ve kocaman yüzün önünde ne yapabileceklerdir? Solgun ve ahlâksız olduğu kadar da güzel olan bu kadına, doğunun bütün zenginlikleriyle örtünerek ve insanlığın üstünde yürüdüğü bütün yollara zehirli ırmaklar kusan bu ejderha ile yanyana yürüyerek giden şu milletlerin büyük orospusuna, uygarlık adını veriyoruz. Bu, görkemle ve bilimle bozulmuş olan insanlığın kendisidir, bu, bütün erdem sözleri, bütün tinsel kalkınma ümidini yok eden zehirli ırmaktır.

Bu kâhinlikten müteessir olan şair haykırdı:

— Ey, Lélia, siz de şu korkunç ve uğursuz

hayalet misiniz? Kaç defa rüyalarımnda bu korku beni sardı. Araştırma fikrinin insanı içine attığı o tarif edilmez ıstırapın bir tipi olarak bana kaç defa göründünüz. Güzelliğiniz ve kederlerinizle, şüphecililiğiniz ve can sıkıntılarınızla, düşünce - nin kötü kullanılmasından ileri gelen aşırı ıstı - rabı kişileştirmiyor musunuz? Sanatın, şiirin bilimin kendisine kazandırdığı alışkanlıkla geli - şen bu tinsel güce, bütün izlenimlerin ve yeni bü - yük hataların orospusuna kendinizi teslim etme - diniz mi? Atalarınızın basit imanına, Tanrı'nın insan içine, kendini koruması ve huzurunu sağla - ması için koyduğu içgüdüye sadakatle ve tem - kinle bağlanacak ve dindar ve görkemden yok - sun bir hayatın içine kapanacak yerde kendinizi haris bir felsefenin kandırıışlarına kaptırmadı - nız mı? Kendinizi yok etmek için yükselen ve çabucak koşmak için geleceğin, henüz yerine oturmuş temellerini yıkan uygarlığın hızlı akan sularına atmadınız mı? Yüzyılların eserinden birkaç gün elinizi çektiğiniz için sonsuzluğun kum saati kırılmış gibi geliyor size. Ey Lélia bu ıstırap çok gurur taşıyor. Fakat Tanrı, kendi - sine göre ancak denizdeki bir su damlasından ibaret olan yüzyılların fırtına yaratan bu dalga - sını geçiştirecektir. Yırtıcı ejder yiyecek bir şey bulamayınca ölecek ve dünyayı kaplayan cese - dinden daha kuvvetli ve daha dayanıklı yeni bir kuşak ortaya çıkacaktır.

— Uzağa bakıyorsunuz Sténio. İçinde henüz

ağızı süt kokan bir çocuğu olarak bulunduğunuz tabiatı benim kişiliğimde canlandırıyorsunuz. Yetilerinizi henüz yıpratmadınız. Sapan demirinin ve endüstri adı verilen yüz kollu canavarın, hazinelerini almak için göğüslerini porsuttuğunu bir an bile düşünmeden bu güzel mağrur ve çiçekli vadi gibi kendinizi genç hissettiğiniz içindir ki ölümsüzlüğe inanıyorsunuz. İlerleyip giden ve hatalarının ağırlığı altında sizi ezecek ve vaatlerinin dolambaçlı taraflarıyla şekilleri bozacak şu hayatın, farkında olmadan, kendinizi beğenerek ve kendinize güvenerek büyüyörsünüz. Hele birkaç yıl bekleyiniz, bekleyiniz bakalım, o zaman siz de her şey geçip gidiyor diyeceksiniz.

Sténio:

— Hayır, dedi, her şey geçip gitmiyor. Şu güneşe, toprağa, mavi göğe, yeşil tepelere hattâ yaz güneşinin ışınlrına, yüzyıllarca karşı koyan ve kış günlerinin zarif bir anıtı olan şu buzula bakınız. Böylece insanın cılız gücü sezilir. Canım, birkaç kuşağın düşüşü ne gibi bir önem taşıyabilir? Pek değersiz şeyler için göz yaşları dökmüyor musunuz, Lélia? Evrende tek bir fikrin ölebileceğine inanmanız mümkün mü? Yok edilemeyen bu miras, güzel sanatlardaki ilhamlarla ve bilimdeki buluşlarla Pompeia'nın küllerinden ya da Menphis'in mezarlarından her gün o devrin yaşayanlarını, çıkarıldığı gibi sönüp giden soyumuzun tozu içinde el dokunmamış bir

hakde tekrar bulunmuş olmayacak mı? Ah, fikrin ölümsüzlüğünü gösteren ne büyük, ne belli bir delil. Derin esrarlar, zamanların karanlığı içinde kaybolup dünya kendini hâlâ genç sanarak yaşını unutunca kendini artık pek ihtiyar hissetmekten korkuyor. Sizin gibi Lélia o da şöyle diyordu: İşte sonum yaklaştı; çünkü dermansız düştüm. Oysa doğduğum günlerin üstünden o kadar az bir zaman geçti ki. Beni yaşatması için bu kadar az bir zaman yettiğine göre ölmem için pek az bir zaman kalmış olmalı. — Ama insan cesetleri günün birinde Mısır'ın bağrından çıkarıldı. O Mısır ki vahşet çağından çıkmış uygarlık çağını yaşamıştı. Uzun zamandan beri sönen eski ışığı yeniden tutuşan Mısır, dinlenip yeniden kuvvet kazanarak belki de birden sönen meşalelelerimiz üstüne gelip oturacak olan Mısır, yüzyılların tozu içinde uyuyan ve eski dünyanın yaşını yeni dünyaya açıklamak üzere bilimin bu büyük ışığının meydana çıkardığı mumyaların canlı tasvirleriyle Mısır! Bir insan cesedinin iç organlarında gizlenen ve insandaki bitmez tükenmez gücün kutsal ve esrarlı bir anıtı olarak yaradılışın o korku verici uzunluğuna itiraz edilmeden ama hâlâ karanlık bir tanığı olan papirusu meydana çıkarıyor. Hırsla titreyen elimiz, önünde tahripierin durakladığı ve bozulması imkânsız fakat ince kefenlerden ibaret mumyalama sargılarını açmaktadır.. İnsanın sarındığı bu kefenler, belki de ruh denen

şeyin yerine etleri çürümüş kaburga kemiklerinin altına konan bu el yazmaları, rakamlar bilimi tarafından ifade edilen ve bizim için artık kaybolmuş bir sanatın yardımıyla aktarılan ve Doğunun mezarları içinde bulunan insan düşüncesidir. Doğudaki bu mezarlar ölümlerin bıraktıklarını evrenin en büyük gücü olan çürütmenin zararlarına karşı savaşıma sanatını gösterirler. Ey Lália, geçmişin dersleri önünde bilgisiz ve âciz kaldığını, bilinmez ve bir âlemin unutulmuş yığınları üstünde yaşamaya başladığını görerek dünyanın gençliğini inkâr ediniz bakalım.

Lália: — Bu, bilimin, her şeye sahip olması demek değildir, dedi. Yeniden öğrenmek, ilerlemek olmadığı gibi görmek de yaşamak değildir. Hareket etme gücü hele zevk duyma ve onu devam ettirme sanatını bize kim geri verecek? Geri gitmek için bugün çok uzağa gitmiş bulunuyoruz. Örtülü kalmış uygarlıklar için bu, ölüm olacaktır. O zaman karanlıklara gömülecektir. Doğunun yeniden gençleşen milletleri topraklarımız üstüne yaydığımız zehirle gelip sarhoş olacaklardır. Cessür ayyaş olarak tanınan vahşet içindeki insanlar zamanın karanlığı içinde şatafatın birkaç sefahatini uzatacaklardır. Ama onlara vereceğimiz zehir bizim için olduğu gibi, onlar için de birden öldürücü bir şey olacaktır. Neticede her şey tekrar karanlığa yuvarlanacaktır... Canım, güneşin bizden el etek çektiğini

görmüyor musunuz? Yürüyüşü içinde yorgun düşen dünya, hissedilecek derecede karanlığa ve karışıklığa doğru giderek parçalanmıyor mu? Kanınız, bütün Tanrı'ların en güçlüsü olan talihe kendini teslim etmek olan şu gezegenin üstünde bir yas mantosu gibi uzanıp giden soğuk etkilerini hissetmiyecek kadar fazla ateşli, fazla genç midir? Ah soğuk! Bütün derimizin delikciklerine zehirli iğnelerini batıran o derin acı. Çiçekleri solduran, onları bir ateş gibi yakıp kavuran şu uğursuz soluk. Ruhu ve vücudu kaplayan ve düşüncenin ta derinliklerine kadar işleyen, kanı, fikri felce uğratan hem fizik, hem tısel bir hastalık. Soğuk, o lânetli ifrit ıslak kanatlariyle evreni yalıyor. Secde eden milletlerin üstüne vebayı üflüyor. Her şeyi solduran, gökün zengin renkleri, suyun akisleri, çiçeklerin tomurcukları, bâkirelerin yatakları üstüne o puslu ve kurşun renkli örtüsünü çeken soğuk. Çayırların, ormanların, göllerin, kürklü hayvanlara ve bu hayvanların tüylerine varıncaya kadar her şeyin üstüne beyaz kefenini çeken soğuk. Bu soğuk, fikir dünyasında olduğu kadar madde ile ilgili dünya içinde bulunan her şeyi, meselâ Archangel kıyılarındaki tavşanların, ayların postlarını da, yaklaştığı yerlerin ah-lâk özelliklerini de yıpratıyor. Her şeyin uygarlaştığını yani her şeyin soğuyup katılaştığını pek iyi görüyorsunuz. Sıcak bölgelerin o tunc renkli milletleri bizim endüstri dediğimiz tuzak-

larımıza korkak ve güvensiz ellerini uzatmaya başlıyorlar. Kaplanlar ve arslanlar insana alıştırılıyor. Kuzey milletlerine eğlence olmak için çöllere geliyorlar. İklimi hiçbir zaman alışamayan hayvanlar, ehli olarak yaşamak için ılıklaşmış güneşleri altında ölmeden bizi bırakıp git-tiler ve esaret içinde onları öldüren bu acı fakat iftihar edilecek üzüntüyü unuttular. Çünkü her yerde kan fakirleşiyor ve içgüdü büyüyüp geliştikçe donup kalıyor. Ruh kabarıyor ve Prometheus'un ateşi, gökte saklamak için ihtiyaçlarına yetmiyen bu dünyayı bırakıp gidiyor, ama karanlık içinde kendini kaybolmuş hissedince uçarken duruyor ve yere düşüyor. Çünkü Tanrı onun bu ataklığını görerek elini uzatıyor, onu güneşten yoksun bırakıyor.

XXIX

YALNIZLIK

“Nihayet, Trenmor, çocuk razı oldu. İssiz vadide beni yalnız bıraktı. Burada çok iyiyim. Mevsim yumuşak. İnsanları tarafından bırakılmış bir dağ köyü bana ıssız köşe işini görüyor. Komşu vadinin çobanları bana her sabah keçi sütü ve ormanın kurumuş ağaçları ile açık havada pişirilen mayasız ekmek getiriyorlar. Kuru çalı çırpıdan geniş bir yatak, gece için kalın bir manto ve birkaç yaban hayvan sürüsü

işte bunlar madde ile ilgili hayattan fazla ıstırap duymadan bir iki hafta kalmabilecek hale getiren sebeplerdir.

Böylece geçirdiğim ilk saatler bana hayatımın en güzel saatleri gibi göründü. Size her şeyi söyleyebilirim değil mi Trenmor?

Sténio uzaklaştıkça omuzlarım üstünde âdetâ hayatın ağırlığı kalkmış ve kendimi hafıfletmiş hissediyordum. İlk önce beni bırakmaktan doğan ıstırapı, bu ıssız yerde kalmama razı olusunun verdiği üzüntü, korkusu, boyun eğişleri içinde şikâyet bulunmayan göz yaşları, acı karışmayan okşamaları aldığım karara beni pişman etmişti. Aşağıda Monteverdor'un ilk yamacına vardığı zaman onu tekrar çağırmak istedim, çünkü ümitsiz teşebbüsü kalbimi parçalıyordu. Hem sonra onu seviyorum, onu ta içimden nasıl sevdiğimi biliyorsunuz; kutsal, saf, gerçek sevgi içimde ölmemiştir. Bunu da pek iyi bilirsiniz, Trenmor. Çünkü sizi, sizi de seviyorum. Ama sizi onun gibi sevmiyorum. İstırap çektiğinden beri ona karşı içimde beliren hemen hemen çocukça, ürkek şu şefkatli endişeyi size karşı duymuyorum. Hiçbir zaman ıstırap çekmiyorsunuz. Sizi bu şekilde sevenlere ihtiyacınız yok.

Geri dönmesi için ona işaret ettim. Ama o çok uzaktaydı. Kendisine son bir veda işareti yaptığımı sandı. Buna karşılık verdi ve yoluna devam etti. O zaman ağladım, çünkü onu başım-

dan savarken, kendisine yaptığım kötülüğü hissediyordum. Sonra, onu yatıştırması ve her zaman olduğu gibi kıymetli göz yaşlarının yararlı bir hale getiren o kutsal şiiri ona ilham etmesi için Tanrı'ya dua ettim.

Onu vadinin derinlikleri içinde gözden kaybolmayan bir nokta gibi uzun zaman seyrettim durdum. Kimi zaman bir tümsek, kimi zaman bir ağaç kümesi onu saklıyordu. Sonra bir çağlayanın üstünde ya da bir sel çukurunun kenarında görünüyordu. Onun böyle ağır ve hüzünlü gidişini görünce, ona karşı duyduğum acıma hissi söndü. Çünkü o, hızlı akan suların köpürmesine, dağların yeşilliğine karşı hayranlık duyabiliyor diye düşünüyordum. Şimdi o Tanrı'ya yalvarıyor, şimdi kendini bulutlar içine gömüyor. Artık dehasının lyrasını alkort ediyor, ıstı-
rabına, şiddeti azaldıkça daha fazla genişleyen bir şekil veriyor.

Niçin Sténio'nun alınyazısından dehşet duymamı istiyorsunuz? Bunun için kendimi sorumlu tutmak, bu sebeple daha önceden dehşet duymak haksız bir sertliktir. Sténio, söylediğinden ve sandığından daha az zavallıdır. Ah, hayatımı onun hayatı ile öyle büyük istekle değiştirdim ki. Onda, bende artık bulunmıyan öyle bir zenginlik var ki. O öyle büyük, öyle genç, öyle hayata bağlı ki.

Benden en fazla şikâyet ettiği zaman en mutlu olduğu zamandır. Çünkü beni gayri tabii

müstesna bir yaratık olarak ele alıyor. Benim duygularımı ne kadar kabul etmiyorsa ve onlarla savaşıyorsa kendi duygularına o kadar bağlanıyor, onlara ne kadar bağlanıyorsa kendinde de o kadar iman belirliyor. Ah! Kendine inanmak! Gençliğin yüce fakat budalaca kendini beğenmişliği! Geleceğini kendi kendine düzenlemek ve istenilen alın yazısını hayal etmek, yolları tıklım tıklım dolduran tenbel ve yorgun yolcular üstüne yüce ve gururlu bir bakış fırlatmak ve hiç nefesi kesilmeden, hiç yolda tökezlemeden düşünce gibi hızlı ve kuvvetli olarak amaca doğru atılacağını sanma, insanın, irade yerine arzuyu aldığını pek az bilmek! Ey o tasassız mutluluk ve budalalık! Ey o farfaracılık ve toyluk! Biz de böyle idik, Trenmor, pek mutlu değil miydik?

Sténio uzaklaşıp artık seçilmez hale gelince ıstırabımı yokladım. Artık onu bulamadım. Kendimi bir vicdan azabından kurtulmuş gibi ferahlamış hissettim. Çimenlerin üzerine uzandım ve prangası sökülen ve hürriyetinin ilk kullanışı olarak dinlemeyi seçen bir mahkûm gibi uyudum. Sonra bu ıssız yerin yanındaki Monteverdor'a tekrar indim ve benimle Sténio'nun, insanla yalnızlığın, tutku ile hülyanın arasına dağın tepesini diktim.

Hayatınızdaki fırtınalardan sonra meydana gelen o büyüğü huzur hakkında bana söylediğiniz her şeyi, kendimi gökle yer arasında yapayalnız

ve kesin olarak hissettim. Bu ucsuz bucaksızlık içinde tek bir insan yüzü bile yok. Ne dağların üzerinde, ne de havada canlı bir varlık var. Bu yalnızlık sanki beni kabul etmek için vakur bir hal almış ve güzelleşmiş. Ne bir rüzgâr esintisi var, ne de boşlukta uçan bir kuş. O zaman içimden gelen tepkiden korktum. Yürürken oynattığım her tutam ot, sanki ıstırap duyuyor ve şikâyet ediyor gibi geldi bana. Huzuru bozuyor, sessizliği hor görüyordum. Durdum ve kollarımı göğsümün üstünde kavuşturdum ve nefesimi tuttum.

Ah! Ölüm böyle olsaydı. O sadece dinlenme, seyretme, huzur ve sessizlikten ibaret olsaydı. Eğer ıstırap çekmek ve zevk duymak için sahip olduğumuz bütün yetiler felce uğrasaydı, bize sadece zayıf bir şuur, hiçliğimizden belli belirsiz bir sezi kalsaydı. İnsan ıstırap çektiğini ve daha çekeceğini ve Tanrı'nın koruyuculuğu altında orada dinlendiğini bilerek boş ve kederli bir manzara önünde, hareketsiz bir hava içinde böylece oturabilseydi. Ama öteki hayat ne olacak? Bunu, hangi şekli altında isteyebileceğimi bir türlü bulamadım. Şimdiye kadar bana görüldüğü şekil altında beni korkutuyordu ya da bir acıma duygusu uyandırıyor. Bununla beraber arası bir gün bile geçmeden onu istemem nerden geliyor? Belli bir hedefi olmıyan ve kalbi bir tutku gibi yiyip bitiren bu yakıcı ve bilinmez arzu nasıl bir şeydir? İnsan kalbi hiçbir

zaman derinliğine girilememiş ve girilemiyecek olan bir ıstıraplar uçurumudur.

Güneş ufka ininceye kadar orada kaldım. Bütün bu zaman içinde iyiydim. Ama gökte yansılardan başka bir şey kalmayınca tabiatın içine gittikçe artan bir endişe yayıldı. Rüzgâr esmeye başladı. Yıldızlar sanki bulutlarla savaşmaya başladılar. Yırtıcı kuşlar acı çığlıklar kopardılar ve kuvvetli uçuşlarıyla göklere havalandılar. Gece için bir sığınak arıyorlardı. İhtiyaç ev korku ile tedirgin olmuşlardı. İnsanlarda olduğu gibi onlar da sanki zorunluluğun, zaafın, alışkanlığın esiriydiler.

Gecenin yaklaşmasıyla doğan bu heyecan en küçük varlıkların içinde beliriyordu. Güneşte büyük otların içinde uyuyan kocaman kanatlı kelebekler insanın hiçbir zaman bulamadığı esrarlı, gizli yuvalarına kaçmak için fırlı fırlı dönerek havalandılar. Bataklıktaki yeşil kurbağa ile kanatları madenimsi olan cırcır böceği havaya, sınırlar üstünde ıstırap verici bir çeşit tırmalama meydana getiren kederli ve kesik kesik sesler serpmeye başladı. Bitkiler de akşamın ıslak soluğu ile sanki ürperiyorlardı. Yapraklarını kapıyorlar, erkek organlarını büzüyorlar. Çanaklarının dibine taç yapraklarını çekiyorlardı. Başka bitkiler, haberlerini ve öpüşlerini taşıyan hafif rüzgârın estiği saatte sevdalı olanlar,

dokununca insan göğsü gibi sıcak, heyecanlı, cilveli bir eda ile yarı açılıyorlardı. Hepsi de uyumak ya da sevişmek için hazırlanıyorlardı.

Kendimi tekrar yalnız hissettim. Her şey sanki cansız bir hal alınca kendimi şu ıssız yerle aynı, bir taş ya da daha ziyade bir çalı gibi ondan bir parça olmuştum. Her şeyin canlandığını, arzu ve kaygı gibi duyguları ortaya koyduklarını görünce bende bir iradenin, bir ihtiyacın, bir korkunun bulunmayışına içerledim. Ay yükseldi; güzeldi; tepelerdeki otların, bir zümrüt gibi saydam pırıltıları vardı ama ay ve onun geceye mahsus sihirleri benim neme gerekt.? Onun devri boyunca ne fazla bir saati bekliyordum, ne de daha eksik bir saati.

Her yaratmayı ilgilendiren şu saatlerin uçuşu için ne bir hayıflanma, ne bir ümit uyanıyordu içimde. Benim için bu ıssız yerde hiçbir şey yoktu. İnsanlar arasında hiçbir şey yoktu. Gece içinde hiçbir şey yoktu. Hayatta hiçbir şey yoktu. Kulübeme çekildim ve ihtiyaçtan daha ziyade can sıkıntısı etkisi altında uyamayı denedim.

Uyku anack rüyalarında perileri ve cennetleri gören çocuklara, analarının ince tüyleri altında sıcak ve yumuşacık sokulan küçük kuşlara tatlıdır, güzeldir. Ama yetileri aşırı bir gerginliğe varmış bulunan bizler için uyku, o derin rahavetini ve masum hazalarını kaybetti. Hayat, olduğu gibi düzenlenince, gecenin daha kıymetli bir tarafını yani gündüzlerin unutulmasını bi -

zim elimizden alıyor. Kutsal söze göre dünyada sanki kendi varlığından haberi yokmuş gibi yaşayan sizden bahsediyorum, Trenmor. Ama ben hayatımın akışı içinde bir kurala bağlanmadım ve frensiz bir şekilde öteki insanlar gibi yaptım. Vücudun üstün gelen zorunluklarını, ruhun yüce küçümsemesine bıraktım. Hayatın bütün bağışlarını tabiatın bütün lütuflarını iyi tanımadım. Açlığı, iştihâ uyandıran lezzetini sebepleriyle aldattım; uykuyu, amaçsız bir çarpınma ile ve yararsız işlerle oyaladım. Kimi zaman bir lâmbanın ışığında, insan hayatındaki büyük muammaların anahtarlarını kitaplarda arıyordum. Kimi zaman devrin kasırgası içine atılarak kederli bir gönülle kalabalığın içinden geçerek ve onun bütün isteksizlik ve usanç veren unsurları üstüne dalgın bir bakış gezdirerek, gece ziyafetlerinin o hoş kokusu içinde bir sesi, bende bir heyecan yaratan bir soluğu yakalamaya çalışıyordum. Başka bir defa soğuk ve sessiz kırdâ başı boş dolaşarak sisler içine gömülen yıldızları soruşturmaya gidiyor, ıstıraplı bir vecd içinde yerden göğe kadar o aşılmaz mesafeyi ölçmeye kalkışıyordum.

Kaç defa güneş beni, ahenkten parıl parıl yanan sarayında, ya da sabahın çiğ damlalarıyla ıslanmış çayırırlarında ya da karanlıkta yaşayan varlıklara zorla kabul ettirdiği halde uygar insanlar karşısında aciz bir duruma düşen o dinlenme kanununu unutarak saatlerimi geçir-

diğim basit bir hücrenin sessizliği içinde apan-sız yakaladı. Bitkin ve zayıflamış olmasına rağmen isyanlarımı farketmeye tenezzül etmediğim vücudum uykuyu ısrarla isterken insan üstü bir heyecan, bir boş hayalin peşine takılan ruhumu öylesine besliyordu ki! Size şöyle demiştim: milletlere, önceleri dinsel bir iman olarak, sonraları bir kilise kanunu olarak öğretilen spritüalizm, sonunda törelere, alışkanlıklara, zevklere geçti. Madde ile ilgili bütün ihtiyaçlar mağlup edildi. Duygular gibi iştihalar da şiir-leştirilmek istendi. Zevk, altın yaldızla süslü masalardaki kadifenin üstüne gidip oturmak için çimen yataklardan, asma çardaklardan kaçtı. Kibar hayat, organları heyecana getirerek, zihinleri fazla gıcıklayarak zenginlerin evini güneş ışınlarına kapadı. Uykudan uyanan insanlarını aydınlatmak için meşaleler yaktı ve tabiatın saltanattan vazgeçtiğini işaret eden saatlerde hayatın iniyadını koydu. Bu kışkırtıcı ve tehlikeli iddiacıya nasıl karşı koymalı? Bu soluk soluğa ömür içinde, son yarısına varıncaya kadar kuvvetten kesikmeden nasıl koşmalı. Bu yüzden işte kendimi sanki bin yıl yaşamış kadar ihtiyar hissediyorum. Övülen güzelliğim, altında benliğimin ve can çekişmenin gizlendiği aldatıcı bir maskeden başka bir şey değildir. Güç dolu tutkular çağında artık tutkularımız yok.

Bana gelince uykuyu kaybettim. Gerçekten büyük bir kayıp. Onun artık ne olduğunu bilmi-

yorum. Beynimin üstüne çöken ve onu gecenin birkaç saati içinde avlarla hulyalarla dolduran ağır ve ıstıraplı uyuşukluğa nasıl ad vereceğimi bilemiyorum. Fakat şu çocukluğumun uykusunu pek saf, pek taze, pek lûtuflukâr olan şu iyi ve tatlı uykuyu, insanın çift varlığını hazırlayan şu huzuru, ellerin ve kolların üstüne yayılan o yumuşak sıcaklığı, şu sakin nefes alıp veriş, gözlerin üstüne inen lacivert ve altın sarısı örtüyü ve gecenin soluğu ile saçların içinde boyunun etrafında koşan o havaî soluğu kaybettim. Ve onu yeniden hiçbir zaman bulamıyacağım. Yanan ve sıkışan göğsüm, gecenin o ince hoş kokularını içine doldurmadan güçlükle kalkıyor. Gece benim için artık cimri ve korkulu bir çevreden başka bir şey değildir. Rüyalarımnda, birkaç saatlik hayal içinde bütün bir sihirli hayatı özetleyen o sevimli ve zarif düzen artık yok. Rüyalarım gerçeğin o korkunç özelliğini taşıyor. Bütün hayal kırıklıklarımın hayaletleri, orada, her gece daha acınacak bir halde, daha korkunç bir şekilde durmadan yeniden geçmektedir. Kâbusla beraber meydana çıkan her hayaleti, her canavar, ruhumun derin ve gizli ıstırabına cevap veren açık belli bir timsaldir. Artık sevmediğim dostlarımın gölgelerinin kaçtığını görüyorum. Ölmüş bulunan ve ruhları öteki hayatın karanlığı içinde ve başı boş dolaşan kimselerin telâşlı çığlıklarını duyuyorum. Sonra ölümsüzlük adı verilen üstü açık bir mezar gibi yatağımın ayak

ucunda sanki bana daima ağzı açık duruyormuş gibi gelen bu dipsiz çukurun uçurumları içine endişeli ve benzi uçmuş bir halde iniyorum. Rüyamda, hırslı bir gözle bu uçsuz bucaksız derinlikler içinde zayıf bir ümit ışığını arayarak ve yolumun içinde kızıl ve uğursuz bir cehennem parlaklığının dalgalarını bularak basamaklardan ağır ağır indiğimi görüyorum.

Benim rüyalarım böyledir işte. İnsan aklı, acı ve güçsüzlük karşısında daima çırpınıp durur.

Böyle bir uyku hayatı uzatacak yerde kısaltır. Pek büyük bir güc harcanır. Rüyalar içinde daha fazla düzensiz olan ve daha fazla kendi hevesine hareket eden bu düşüncenin çalışması, daha çetin, daha şiddetlidir. Rüyalarda duyumlar sanki gerçek önünde bulunuyormuş gibi acı, müthiş ve hırçın olarak birden uyanırverir. Kuvvetle ifade edilen bir tiyatro temsili hakkında sizden bıraktığı izlenimle hüküm veriniz, Tremor. Rüyada ruh en dehşetli sahnelerde hazır bulunur ve gerçeğin hayalini farketmez. Zihin, tiyatrodaki olduğu gibi sonuca gitme gücüne teslim olmak için, hatasının şuuruna sahip olamayınca vücut, ıstırap ve dehşetin uyandırdığı korkunç heyecanların altında sığırar, bükülür, ve çırpınır. İnsan, göz yaşları ve terden sırsıklam olmuş, ruh, budalaca bir secde ile ezilmiş ve bütün bir gün kendisine zorla kabul ettirilen faydasız bir idmandan yorulmuş olarak uyanır.

Çok sıkıntılı rüyalar vardır. Meselâ, bir ormandaki yaprakları saymak ya da hava kadar hafif ve hızlı koşmak gibi imkânsız bir işi, garip bir çabayı yapmaya kendinizi mahkûm edilmiş sanırsınız. Daima önümüzden giden ve değişik manzaralarıyla bizi daima çeken kararsız ve kaçan bir hayali yakalamak için, vadileri, denizleri ve dağları düşünce kadar süratli bir hızla geçersiniz. Hayatınızda arzuların ve boş hayallerin bulunduğu anlarda bu türlü rüyalar görmediniz mi? Ah! Bu hayalet, sık sık geliyor. Nasıl beni çağırıyor, nasıl beni davet ediyor. Kimi zaman hayatımın sabahında kardeşim ve arkadaşım olan ve benden daha mutlu olarak gençliğinin ve hayallerinin baharı içinde ölen bir bâkirenin o solgun ve zarif şekli altında görünüyor. Beni sessizliğin ve huzurun peşinden yürümek üzere davet ediyor. Onun arkasından yürümeye çalışıyorum. Rüzgârın sürüklediği bir uçucu cevher gibi önümden yürüyor, beni bırakıyor ve bulutların arasında kayboluyor. Bununla beraber ben durmadan koşuyorum. Çünkü birincisidir diye bir sanıya kapıldığım ve aynı ateşlilikle peşine düştüğüm başka bir hayaletin hayal denizinin sessiz kıyılarında yeniden ortaya çıktığını görmüştüm. Fakat arkasına dönünce onun çirkin bir şey, alaycı bir ifrit, kanlı bir ceset, arzu, vicdan azabı gibi bir şey olduğunu farkediyorum. Çünkü uğursuz bir tutku, beni hiçbir zaman doyurmayan, sanki arada

sırada uzaktaki ufkun kızıl dalgaları içine gömülüyormuş gibi bir his uyandıran ve ayaklarının altındaki topraktan bana yeni bir yön çizmek için çıkıveren bu hercai varlığa doğru süsüklüyor

Ah, ne kadar boş! Ruhun bu yolculukları sırasında ne evrenler dolaştım ben. Donmuş bölgelerin aklaşmış ne bozkırlarından geçtim. Ayın pek güzel bembeyaz yükseldiği o hoş kokulu otlakların üstüne hızla bir göz attım. Ucsuz bucaksızlığın insan düşüncesinde korku yaratan o geniş denizlere, uykunun kanatları üstünde hafifce sürünüp geçtim. Gemilerle, narin yelkenlilerle, yırtıcı kirlangıçlarla yarıştım. Uzayda bir saat içinde güneşin, Yunan kıyılarında doğuşunu, yeni dünyanın mavi dağları ardında batışını seyrettim. Ayaklarımın altında milletleri ve imparatorlukları gördüm. Gökün düzlükleri içinde, havanın ıssız alanlarında başı boş dolaşan yıldızların o kırmızı yüzlerini yakından derin derin seyrettim. Gecenin bir soluğu ile dağılıveren gölgelerin o ürkek yüzleriyle karşı karşıya geldim. Hayal gücünün bunca hazinelerini, harikulâde bunca zenginliklerini uykunun o boş sanrıları içinde bitirip tüketmiş miydim? Bunun için yokuluk etmek ne işime yarar? Benim hayallerimi andıran hayalleri hiçbir zaman gördüm mü? Madde ile ilgisi olmayan uçuşum sırasında aştığım karaların, göklerin ve denizlerin yanında tabiat bana öyle fakir, gök

öyle donuk ve deniz öyle dar geldi ki! Hayal gücü, kendi gücünü hor kullanarak daha başta büsbütün yıpranmışsa bizi büyülemek, gerçek hayatın güzelliğinden haz duymak ve takdir etmek bakımından insan ruhunun güçlerinden başka geriye ne kalıyor?

Bununla beraber rüyalar hayatın hayalidir. Gelecekteki olaylar ve dünya tarihini, peygamberlerin kutsal şiiri içinde nasıl korkunç ve anlaşılmasız bir şey olarak yazılmışlarsa rüyalar da bu hayali bana, fevkalâde bir ışığın aşırı parlaklığı yüzünden kararmış olarak gösteriyorlardı. Hayatın kayalıkları, çölleri, harikaları ve uçurumları arasında bir gölgenin ardından sürüklenince kendimi tutamıyarak her şeyi gördüm. Geçip giderken hiçbir şeyden zevk almamakla beraber her şeye karşı hayranlık duydum. Beni kendi kasırgası içinde sürükleyen ve ayaklarımın altından geçirttiği evrenden beni ayıran o uğursuz gücün kanadının altına sığınarak, hiçbir ağır yükün altında ezilmeden bütün bu tehlikelerle yüz yüze geldim.

Alıştığımız uyku bu.

Gündüzler, bize çalışalım, geceler de dinlenelim diye verilmiştir. Her yaratma için harcanan o faaliyet saatleri, bir çeşit hiçliğin içine gömülünce, uyanık kalmamız için akşamı, gündüz biriken az çok kuvveti rüyalarımızda boşu boşuna ziyan etmek için geceyi beklemekle meşgul olur. Birçok yıllardan beri hayatım böy-

le devam edip gidiyor. Ruhumun bütün gücü kendi kendini yiyip bitiriyor. Kendi üstünde çalışıp işleyerek ölüyor. Bütün dış etkisi de, vücudu zayıflatmak ve yok etmektir.

Çalı çırpıdan meydana gelen yatağımın üstünde, atlas yatağımın üstünden daha rahat uymamıştım. Yalnız kiliselerin ön tarafına yerleştirilen saatlerin, saat başını haber veren çanlarını duymadım. Ama kötü bir uyku ile karışıp giden bu uykusuzlukta, bütün bir gece yerine sadece uzun bir saat kaybettiğimi tasavvur edebilmişim. İnsanın, hayatının hangi saatinde yaşadığını bilmesi kaçınılmaz bir zorunluktur. Onun elden çıktığı farkedilince durmadan arar. Gündüz, etrafınızı çeviren her şey ancak zamanın yarattığı bir takım uğraşmalarla anılabilirsiniz. Ya gece, sessizlik içinde, her şey uyurken, unutmaya, bütün varlıkların üstünde sanki dolaşıyormuş gibi görünürken, asma saatlerin o hüzünlü tınlaması, sonsuzluğa doğru attığınız adımları ve geçmişin size harlattığı o geri gelmesi imkânsız birçok dakikaları insafsızca saydırırken bir ölüm çığlığı gibi yükselen ve yaşayanlara mahsus evlerin çın çın öten duvarları ve mezarlıkların sessiz mezarların üstüne kayıtsız gidip çarpan zamanın o sesleri ne vakur, ne ihtisamlıdır. Onlar sizi öyle yakalarlar ve alev alev yanan yatağınızda öfke ve dehşetle öyle çırpıdırırlar ki. Arada sırada şöyle diyodum: — Hayatımın bir parçası, bir parçası daha kopuyor;

bir ümit ışığı daha sönüp gidiyor. Daima kaybolan ve içinde yaşadığımı hissedeceğim uçuruma beni götürmeden geçmişin uçurumuna yuvarlanan saatlerden biri daha uçup gidiyor.

Akşam hiç uyumamaya karar verdim. Ve öyle bir kuvvet kullanayım ki ruhum rüyaların peşinden koşacak yerde, eskiden olduğu gibi bir fikri tekrar yaratabilsin. Uzun zamandan beri artık uykusuzluğa da uykuya da savaş açmıyorum. Bu gece tekrar savaşa başlamak istedim. Mademki madde, içimdeki ruhu söndüremiyor, o halde ruh maddeyi alt etsin. Şaşılacak şey. Bunda hiç başarı gösteremedim. Her iki taraftan ezilerek geceyi bir kanepenin üstünde oturup geçirdim. Ayaklarımın altında ayın, elmas-tan bir saray gibi parıl parıl parlattığı buzul, başımın üstünde, yıldızların, bir kefen üzerindeki gümüşten göz yaşları gibi bembeyaz, iri iri kıvılcımlandığı soğuk ve saf bir gök duruyor.

Bu ıssız yer gerçekten pek güzeldi. Şair Sténio da burada vecdle ve hummalı bir ilhamla dopdolu bir gece geçirmişti. Ama ben, ne yazık, kafamın içinde ancak bir uğultu, bir gürkultu hissettim. Çünkü bu ölüm sessizliği ruhumun üstüne çöküyor ve onu hırpalıyordu. Hiçbir zaman gözlerini aralamıyan, hiçbir zaman ümit verici bir sözle cevap vermiyen tunçtan bir göğes çarpmak için bu dünyada oturmaya elverişsiz, haris, kuşkulu, her şeyi öğrenmeye hevesli bir ruhun ne işe yarayacağını düşünüyorum. Evet

bu pırl pırl ışıyan ihtişamlı tabiattan nefret ediyorum. Çünkü o, insanların bakışı altında sessiz fakat mağrur duran mânasız bir güzellik gibi şurada, benim önümde dikilmiş duruyordu. Ve kendini gösterirken bir hayli şeyler yaptığını sanıyor. Yeniden şu cesaret kırıcı düşünceye kapıldım: — Tam her şeyi öğreneceğim sırada, elinden hiçbir şey gelmiyerek acınacak durumda olacağım. — Bu yüzden hiçbir şeye aldırış etmeyen bir felsefe yürütecek yere hayatımın karar kıldığı bu hiçliğin kederi içine yuvarlanıyorum.”

XXX

“İşte Trenmor, bu ıssız yeri bırakıyorum. İnsanlar arasında rasgele gürültüyü ve hareketi aramaya gidiyorum. Nereye gideceğimi bilemiyorum. Sténio benden bir ay kadar ayrı yaşamaya razı oldu. Bu zamanı burada ya da başka yerde geçirmem onun için o kadar önemli değil. Ben aslında bir şey öğrenmek istiyorum. Acaba şu dünyada sevgi varken mi daha iyiyim, yoksa sevgi bulunmadığı zaman mı? Sténio’yu sevmeye başladığım zaman, sevginin beni terk ettiği noktanın ötesine sürükleneceğimi sanmıştım. Kendimde aşktan ve gençlikten bir şeyler kaldığı inancını uyandırdığım için öyle gurur duyuyordum ki... Ama bütün bu inanç daha şimdiden şüphenin içine düştü. Ne hissettiğimi, ne olduğumu artık bilemiyorum. İçime dönmek ve

kendimi yoklamak için yalnızlığı istemiştim. Dümdüz ve hüzün verici bir deniz üstünde kendi hayatını küreksiz ve dümensiz bırakıvermek, en acı bir şekilde karaya oturmak demektir. Yıldırım da, fırtına da daha iyi. Hiç olmazsa insan kendini görür, geberdiğini hissederek.

Ama benim için her yer, yalnızlıktır. Sonra başka bir yeri bırakıp yalnızlığı mutlaka çölde aramak da deliliktir. Yalnız orası daha sakin, daha sessizdir. İşte beni bu, öldürüyor. Bu bezgin ve kederli hayatta beni hâlâ destekleyen bir şeyin bulunduğunu sezer gibi oldum: bu şey ıstıraptır. İstirap, sinirleri uyandırır yeniden canlandırır, ayaklandırır; ıstırap kalbi kanatır, can vermeyi kısaltır. Bizi yerden kaldıran ve lânetler yağdırmak, haykırmak için bize göğe doğru yükselme gücünü veren şiddetli, müthiş bir ihtilâftır bu. Büyük bir uyuşukluk içinde ölmek, yaşamak da değildir, ölmek de. Bu, bütün üstünlükleri kaybetmek, ölümün bütün hazlarından habersiz olmak demektir.

Burada bütün yetiler uyumaktadır. Bu canlı hava, bu kaba hayat, şiddetli duyumların yokluğu, dinlenmek için şu uzun saatler, bu sade alışkanlıklar ruhun kendini günbüz ve genç tutacağı bir sakat vücut için öyle bir lütuf olurdu ki! Ama ben! Vücuduma dermansızlık veren ruhumdur. Havanın, hayvanlara mahsus yaşam tarzının etkileri ne kadar hayırlı olursa olsun ruh ıstırap çektikçe vücut zayıf düşmek zo-

runda kalacaktır. Hâsılı bu yalnızlık olduğu gibi üzerime çöküyor. Garip şey! Onu severdim, şimdi artık sevmiyorum. Ah! Trenmor bu ne korkunç bir şey.

İçimde bütün dünya yok olunca Tanrı'ya sığınıyordum. Tarlaların sessizliği içinde onu yardıma çağırmaya gidiyordum. Daha iyi bir gelecek düşüncesine saplanarak orada günlerce, aylarca kalmaktan hoşlanıyordum. İşte bugün kendimi öyle yıpranmış buluyorum ki, artık ümit bile bana destek olamıyor. Yine de inanıyorum, çünkü içimde istek duyuyorum. Ama bu gelecek pek uzaktadır. Sonra bu hayat da bir türlü bitmiyor ki! Vay! Bu geleceğe bağlanmak ve ondan zevk duymak imkânsız öyle mi? Her şey bir daha geri gelmemek üzere kaybolmuş mu? Gün oluyor ki bu geleceğe inanıyorum. O günler pek o kadar müthiş sayılmazlar O günlerde apışıp kalıyorum. Ümitsizliğin dikenini, hiçliğin dehşetleri yoktur. Ama sabahın saf ışını ve havanın ılık soluğu ile içimde gerçek bir hayat uyandı mı o günlerde ben, dünyanın en bahtsız insanıyım. Korku, şüphe, sıkıntı beni kemiriyor. Nereye kaçmalı? Nereye sığınmalıyım? Şairlerin güzel ifadelerine göre dizlerime kadar yükselen ve mezarın, ölüleri içinde sakladığı gibi beni zincire vurarak bağlayan bu mermerden sıyrılıp nasıl kurtulmalı?

— Peki. İstirap çekelim. Bu, uyumaktan daha iyidir. Şu sakın ve durgun çölde ıstırap

gevşer, gönül fakirleşir. Tanrı, Tanrı'dan başka bir şey yoktur. Bu da fazla ya da çok az bir şey. Toplumsal hayatın hayhuyları içinde anlayışımıza göre o, doyurucu bir ödünleme, bir teselli değildir. Bir köşeye çekilme hali içinde ise pek ölçsüz bir düşüncedir. Bu düşünce ezer, korkutur ve şüpheyi davet eder. Şüphe, hayal kuran ruhun içine sokulur, iman ıstırap çeken ruhun içine iner. Hem ben ıstırabıma alışmıştım. O benim hayatımdı, eşimdi, kardeşimdi. Zalimdir, amansızdır, merhametsizdir, ama gururludur, kararlıdır o. Daima sağlam kararların ve sert öğütlerin peşindedir.

Ey acılarım bana yeniden dönünüz. Neden beni bıraktınız? Eğer senden başka bir dostum olamıyacaksa, hiç değilse seni kaybetmek istemem. Sen benim mirasım, bana isabet eden bir piyangom değil misin? İnsan yalnız seninle yücelir. İnsanoğlu bugünkü dünyada mutlu olabilseydi, mutlu bir kafanın içinden geçip etrafını çeviren insan soyunun çirkinliğini sakın bir gözle görebilseydi, suç içinde başı dönen ve çamurlar içinde uyuyan bu kabalık daha aptal alçak bir duruma düşmezdi. Ey yüce ıstırap bizi insanların perişanlığı üstünde ağlatırken içimizdeki ağır başlılık duygusunu hatırlatan sensin. Bizi seyreden belki de bizi teselli edeceğini umarak acıyan o tanrısal çobanın ellerine çöldeki kuzular gibi bizi teselli eden ve bizi herkes-ten ayıran sensin.

Ah, evet! İstirap duymayan insan hiçbir şey değildir. O eksik bir varlık, yararsız bir güç, ızlerken işçi kalemını kırarak olan değersiz ham bir maddedir. Sténio hiçbir kötülüğü olmama - sına, buna karşılık senin her türlü kötülüğü yapmana rağmen bu yüzden Sténio'yu senden daha az takdir ediyorum Trenmor, Tanrı seni kırgın ateşinde eritti ve yüz şekilde eğip büktük - ten sonra senden değerli sağlam bir maden meydana getirdi.

Peki ama ben, ben ne olacağım? Ah! Ben de senin gibi uçarak kendimi yükseltebilseydim ve hayatın bütün iyiliklerinden ve kötülüklerin - den daha güçlü bir hale gelebilseydim!"

XXXI

Lélia dağdan indi ve yolunun üstüne serp - tiği biraz altınla sınır boylarındaki vadilerden çabucak indi. Monteverdor fundalıklarında uyu - duktan birkaç gün sonra zenginlik bakımından aralarında yarışan ve bu topraklar üstünden bize kadar gelmiş olan güzel sanatların hâlâ ge - lişmekte olduğunu gören aşağı yaylanın o güzel şehirlerinden birinde bir kraliçenin haşmetini yayıyordu.

Lélia kürek zindanında tekrar gençleşmiş ve taze kuvvet kazanmış, Trenmor gibi, kendi - sinin nefret ettiği şu âlemin, içine korku salan şu zevklerin ortasında cesaretinin gücü ile ye - niden kendine geleceğini umdu. Kendine hâkim

olmaya, vahşi ruhunun isyanlarını yenmeye, hayatın hayhuyuna kendini atmaya, bir zaman için küçülmeye, toplumun şu çirkef çukurunu yakından görmek için kendi kendini avutmaya, kıyaslama yaparak kendisiyle barışmaya karar verdi.

Lélia aynı ıstırapları çekmesine, dünya yüzüne yayılmış bütün ıstırapları kendi kişiliğinde özetlemesine rağmen onda insan soyuna karşı bir yakınlık duygusu yoktu. Ama bu sağır ve kör soyu, onun felâketini ve çöküntüsünü, ashını öğrenmek istemedi hissediyordu. İki yüzlü ve kendini beğenmiş bu insanlar kof bir şiirin parlaklığı altında göğüslerindeki yara izlerini, kanlarının zayıflığını saklıyorlardı. İhtiyarlığın ve fakirliğin her tarafı delik deşik ettiğini görmeyen bir kuşağın ortasında kendilerini pek ihtiyar, pek zavallı gördükleri için yüzleri kızarıyordu. Kendilerini genç sanan insanlar gibi gençleşmek için yalan söylüyorlar, bütün fikirlerinin ağırlığını üstlerinde taşıyorlar, bütün duygularını inkâr ediyorlardı. Onlar sadelik ve saflık içinde farfaracı idiler. Daha analarının göğüsleri üstünde iken süsleri dökülmüştü. Daha az küstah olan bu insanlar kendilerini yüz yılın gidişine kaptırıyorlardı. Neden olduğunu bilmeden, dâvanın nerede olduğunu, sonun nerede bulunduğunu düşünmeden dünya ile birlikte

halsiz ve ağır yürüyorlardı. Kendi can sıkıntıları için fazla tasalanacak kadar dar ve pek basit yaratılıştaki idiler. Zavallı ve zayıf oldukları için her şeyden el etek çekerek, ışıksızlıktan sararıp soduyorlardı. Erdemin ya da kötülüğün kendilerine yardımcı dokunup dokunmayacağını düşünmüyorlardı. Eşit olarak biri ötekisinin altında idi. İnmansız, Tanrı'sız ve bilgisizliğin lûtuflarını kaybedecek kadar tam aydın, güçlerinden dar olan sistemlere boyun eğmek isteyecek kadar bilgisiz olan bu adamlar dünyanın madde ile ilgili tarihinin hangi olaylarla oluştuğunu ispat ediyorlardı ama tinsel âlemi incelemek ve insan kalbinin tarihini okumak hiç istememişlerdi. Körükörüne fikirlerini o budalaca katılığı içinde duraklayıp kalmışlardı. Bunlar, kendi dehalarının hep aynı kalıptan çıktığını kitle halinde toplanarak hâlâ aynı okulun sıralarında oturduklarını, aynı ceza kanununu uygulayabildiklerini farketmeden, geçmiş ve geleceğin yüzyıllar üstünde fikir yürüten günün adamları idiler.

Kimilerinin sayıları pek azdı ama toplumsal bir gücü temsil ediyorlardı. Türün ilkel sağlamlığını hiç kaybetmeden zamanların zehirli havasından geçmişlerdi. Bunlar, kalabalıkla kıyaslanınca müstesna insanlardı. Ama aralarında birbirlerine benziyorlardı. İnancsız bir devrin tek zembereği olan özeniş her şeyi kaba çekicilikten yoksun bir tip güzellik içinde karıştırmak için, her birine dağılmış o erkekçe ve ayırte-

dici asaleti hiçe indiriyordu. Bunlar hâlâ ortaçağın kılıç sallayan adamlarıydı. Onların bakışları vahşi, düşünceleri kuvvetli, kolları sağlamdı. Sanki Armagnac ve Bourgogne adlarını taşıyormuşlarmış gibi zafere susamışlardı ve kandan zevk alıyorlardı. Tabiatın hâlâ yaratmaya devam ettiği bu geniş vücutlarda kahramanlığın o özsuyu eksikti. Aşk, silâh arkadaşlığı, kin, aile gururu, taassup, karakterlere şiddet, hareketlere özel bir görünüş veren kişisel tutkular gibi, onu meydana getiren her şey ölmüştü. Şu hırslı cesaretin hareketi, kuvveti olarak artık iki sabahta yıkılan gençlik hayallerinden, uygarlığın acınacak bir kızı olan o erkeklere mahsus inatçı ve kibirli özenişten başka bir şey yoktu.

Çöküşünün verdiği duygu ile yıpranmış, kederli bir varlık olan Lélia bunu ispat edecek kadar dikkatli ve kendi kendine itiraf edecek kadar samimi tek insandı. Sönen tutkularına ve kaybolan yetilerine ağlayan Lélia merhamet dilenmeden, sevgiyi bulamadan bu âlemin içinden geçip gidiyordu. Bu insanlarla soluk soluğa ve zayıf çarpınmalarına rağmen kendisinden daha canlı, daha faal olmadıklarını pek iyi biliyordu. Ama yine biliyordu ki, onlarda inkârın küstahlığı, bilgisizliğin budalalığı vardı. Dağın üstünde oturarak ayakları altında uzanan zengin fakat kocamış bir sefih olan Kudüs'e ağlayan

peygamber gibi, Lélia bu soyun can verişini seyrediyordu.

XXXII

Ülkenin küçük prensleri arasında en zengin olanlarından biri, bir eğlence tertip etmişti. Lélia bu eğlencede göz kamaştırıcı kıymetli bir taş gibi fakat elmaslarının parlaklığı altında kederli bir kadın olarak göründü. Bir günlük görkemleri altında gururla, tavus kuşu gibi kabaran sonradan görme son orta tabaka halkından daha az mutlu bir hali vardı. Kadınlarda bulunan bu saf zevkler onun için artık yoktu. Son ihtiyarlık günlerinde bile çocuk kalmış kadınlığın bütün zaferlerini özetliyen çocukça bir gururla örtülü bakışını aynalara fırlatmadan, hava gibi hafif uzun ve yumuşak tüylerini, kıymetli taşlarla süslü şeritlerini, altın işlemeli taftasını ve kadifesini arkasından sürüklüyordu. Beyaz ve ince uzun parmaklarını göstermek için elmaslarının iğneleri ile oynamıyordu. Parmaklarını saçlarının kuleleri içinde hazla dolastırıyor-
yordu. Ancak hangi renklerin kendisini süslediğini, kendisine hangi kumaşların yakıştığını biliyordu. Duygularını açığa vurmayan tavırlarıyla, soğuk ve solgun alniyle ve elbiselerinin zenginliğiyle insan bile bile onu İtalyan kadınlarındaki sofuluğun ipek elbiselerle parlak kumaşlarla örttüğü o kar gibi beyaz Meryemlerden biri olarak gördüğünü sanabilirdi. Lélia, güzel-

liğin, mermerden yapılmış Meryem gibi süslerini, altın işlemeli taçını, gümüş işlemeli ince tüllünü farketmiyor gibiydi. Kendi üzerine dikilen bakışları umursamıyordu. Övgüleriyle gurur duyacak yerde bu insanları fazla küçümsüyordu. Baloya ne yapmaya geliyordu?

Oraya hoş bir manzara aramaya gelmişti. Eğlencenin çerçevesi içinde ustalıklı ve aşağı yukarı zevkle sıralanmış bu hareketli ve geniş tablolar onun için incelenecek, eleştirilecek ve bütünüyle ya da parçalarıyla övülecek bir sanat konusu idiler. Soğuk ve fakir bir iklim altında biçimsiz dar evlerin içine insanların bir antropodaki eşya balyeleri gibi birbiri üzerine yığılmasını debdebe ve şıklık diye gösterilerek övünülmesini bir türkü anlamıyordu. Güzel sanatlar duygusunun büyük milletlere pek tabii olarak yabancı olduğunu düşünüyordu. Tavanının kadın saç tuvaletlerini ezdiği, onların çıplak omuzlarını gecenin soğuğuna karşı korumak için baş döndürücü ve nefes tıkıyan yıpratıcı ve hummalı bir atmosferle canlanan bir havanın yer aldığı, ayaklarını valsin tekmelerinden, elbiselerini yakınlarındaki mumlardan güçlükle kurtaran yer yer oturmuş seyircilerin çift sırası içinde sınırladığı dar alan üstünde insanın sanki dans ediyor veya kımıldıyor gibi görüldüğü bu yoğunlu ve sıkışık salonlarda balo adı verilen bu eğlenceye acınıyordu.

Lélia, görkemi ancak büyüklük diye seven

ve hayatının mutluluğu ile toplumsal yüksek varlıkların o ihtişamlı israfı arasındaki şerefi hiç arzulamıyan o çetin insanlardan biriydi. Netekim ihtişamlı ve tantanalı hayatı anlamak imtiyazını ancak güney milletlerine yakıştıyordu. Ve şöyle diyordu: Ticaret ve endüstri ile uğraşan milletlerde zevk duygusu da, güzellik içgüdüğü de yoktur. Şeklin ve rengin kullanışı da şimdiki halde güç yokluğu yüzünden prensiplerde ve hâdiselerde din duygusunu saklıyan ihtiyar milletlerin içinde gidip aramak gerekir.

Doğrusu güzellik iddiasını gerçekleştirmede, hiçbir şey kötü düzenlenmiş bir eğlenceden daha fazla uzaklaşmış olamaz. Bu çeşit bir eğlence, sanatçı için tatmin edici olan bir iki şeyi belki de bütün bir yüzyıl boyunca veremediğine bakılırsa, birçok güç şeylerin bir araya toplanması gerekiyor demektir. Önce iklim, belli bir yer, süsleme, müzik, yemekler ve kılık kıyafet. İspanya ve İtalya göklerine mahsus bir gece, mehtapsız ve karanlık bir gece ister. Çünkü ay, gökte saltanat kurduğu zaman, insanların üstünde kendi duyumlarını aksettiren bir uyusukluk ve hüznün etkisi yapar. Bulutların arasında belli belirsiz pırıldıyan, ışıkla yapılmış donanma ile sanki alay etmiyormuş gibi bir his uyandıran yıldızlarla birlikte bol havalı serin bir gece ister. Odaların içine dalga dalga hoş kokularını yayan geniş bahçeler ister. Portakal ağacının

ve İstanbul gülünün kokusu kalpteki ve dimağdaki heyecanı artırmakta birebirdir. Hafif yemekler, lezzetli şaraplar, her iklimde bulunan yemişler, her mevsimde yetişen çiçekler ister. Az raslanan ve elde edilmesi güç olan şeylerden bol bol bulundurulması gerekir. Çünkü eğlence en gelici ve geçici istekleri gerçekleştirmeli, en hırslı hayal güçlerinin bir özeti olmalıdır. Bir eğlence tertip etmeden önce şunu iyi bilmek gerekir: Uygur ve zengin bir adam, zevki ancak imkânsızlık ümidi içinde bulunmaktadır. O halde insana bunların sağlanması için elden geldiği kadar imkânsızlığa yaklaşmak gerekir.

Dei Bambucci bir zevk adamıydı, bu şey zengin bir adam için pek yüksek pek az raslanır bir özellikti. Bu adamlardan beklenen tek erdem, paralarını uygun bir şekilde harcamalarını bilmeleridir. İnsan bu şartı bulunca bütün öteki değerlerin onlarda bulunmayışına göz yumabilir; fakat çoğu zaman onlar, kabiliyetlerinin altında bulunurlar ve kendi zaaflarının gururundan vazgeçmeden zengin bir şehirli gibi yaşarlar.

Bambucci, pazarlık etmeden, hile yapmaksızna göz yummadan, bir ata, bir kadına ya da bir tabloya değeri kadar para veren dünyada ilk adamdı. Eşyaların aşağı yukarı değerini biliyordu. Bakışı bir tahsildar ya da bir esir tüccarının bakışı kadar bu işlerde incelmışti. Kendisinde koku alma duyusu öyle gelişmiştir ki sadece şarabın kokusunu duyunca güneşin bu bağı yetiş-

tiren tepenin yamacına hangi yönden geldiğini de söyleyebilir.

Hiçbir yapmacık, hiçbir duygu veya şıklık mucizesi onu bir tiyatro kadın sanatkârı hakkın-
da altı aydan fazla yanıtmazdı. Bu kadının sa-
dece tiyatronun içinde yürüyüşünü görmesi
doğum tarihini söyleyebilmesi için yetiyordu.
Yüz adım ötede bir atın koşuşunu görünce baca-
ğında bir baytar parmağının hissedemiyeceği
bir yumuşaklığın bulunduğunu gösterebiliyor-
du. Bir av köpeğinin tüylerine dokununca soyun-
daki saflığın hangi yukarı kuşakta bozulduğu-
nu, Floransa ya da Flaman okuluna ait bir tab-
loya, eser sahibinin kaç fırça darbesi vurduğunu
söyleyebilirdi. Hasılı üstün bir adamdı. Bazı in-
sanlar tarafından öyle tanınmıştı ki bu yüzden
kendisinden şüphe edilemezdi.

Verdiği son şölen elde ettiği yüksek tını
desteklemekte az etkisi olduğu söylenemezdi.
Sarayının dehlizlerine, merdivenlerine, salonla-
rına, serpiştirilmiş kâfur mermerinden büyük
vazoların içi, onları seyreden birçok insanlara
adı, şekli, kokusu meşgul olan yabancı ülkelerin
çiçekleri ile dolu idi. Bunlardan habersiz olanla-
ra yol göstermek, hayran hayran seyrettikleri
şeylerin değerini ve kullanılışını hiç çekinmeden
açıklamak vazifesi ile görevlendirilmiş bu işten
anlıyan 20 kadar insanı balonun içine serpiştir-
mekte büyük bir titizlik göstermiştir. Konağın
ön tarafı ve iç avluları ışıkla parıl parıl yanıyor-

du. Amma bahçeler ancak odalardaki ışıkların aksi ile aydınlatılmıştı. İnsan uzaklaştıkça kendini esrarlı ve yumuşak bir karanlığa gömüldü - ğünü hissediyordu. Gürültü ve hareket hoş kokularla yüklü rüzgârın esintileriyle sık sık kesilen orkestra sesleri, hafif ve tatlı bir şekilde ulaştığı bu gölgeliklerin dibinde sönüp gidiyordu. Yeşil kadifeden halılar davetlilerin elbiselerini buruşturmadan oturmalarını sağlamak maksadiyle çimenler üstüne sanki unutulmuş gibi atılıvermişti. Sonra bazı yerlerde hafif ve berrak bir sesle tınlıyan çıngıraklar ağaçlara asılmıştı. Bu çıngıraklar havanın en ufak esintisi ile sanki içine büzüldükleri çiçeklerin sallanışına uyandıran hava perilerinin hafif sesleri gibi arkası gelmiyen ezgilerin belli belirsiz notlarını yaprak yapmak açarak etrafa serpiyorlardı.

Bambucci heyecanlı ruhlarda bir haz uyandırılmak istendiği zaman duyuların yorgunluğuna sebep olabilecek her şeyden kaçınmanın ne kadar önemli olduğunu biliyordu. Nitekim salonlardaki ışıklar hassas gözler için pek o kadar şiddetli değildi. Her şeyde tatlı ve bakır donukluğunda bir ahenk vardı. Danslar ağırdı ve arada sırada yapılıyordu. Gençlerin birçok kadriş figürlerini yapmalarına müsaade edilmiyordu. Çünkü Bambucci, insanın kendisine ne gibi şeylerin yakıştığını ve neler istediğini bilmediği inancı ile hareket ettiği ve filozofca düşündüğü için, her tarafa herkesin hareket ve istirahat

derecesini ayarlasınlar diye mabeyinciler koymuştu. Derin bir şüpheli ve usta bir gözlemci olan bu insanlar bazılarının ateşliliğini, pek çabuk tüketmesinler diye frenliyorlar, bazılarının tenbelliğe karşı, uyandırılmaları pek ağır olmasın diye sert davranıyorlardı. Gözlerden, usancın yakın olduğunu okuyorlar, size yerinizi ve eğlencenizi değiştirerek bu usancın önüne geçmek için bir çare arıyorlardı. Hattâ yürüyüşünüzdeki telâştan, hareketlerinizdeki çabukluktan bir tutkunun yayılışını ve gelişmelerini seziyorlardı. Hemen her rezaletle son bulacak olan bir hareketi gördükleri zaman ya sizi sarhoş ederek ya da dilemesini istemediğiniz bir dostluk masalı uydurarak bu hareketin önüne geçmesini biliyorlardı. Ama aşk konusunda iki tecrübeli aktör karşısında olduklarını anlayınca birbirine pek yakışan çiftlerin vakitlerini daha kolay geçirecek olan münasebetleri kurmak ve münasebetleri emniyet altına almak için hiçbir şeyden çekinmiyorlardı.

Neşeli Bambucci hayatı çok iyi anlamıştı. Zarif prens eğlencilerine başladığı sırada kulağına kadar gelen ne bir maiyet homurtusu vardı ne de halkın bir bağıışı. Her kaba öğütçü, kötü kehanetlerde bulunan her kötü düşünür onun eğlencelerinden uzaklaştırılmıştı. Prens bu eğlencelerde sadece cana yakın insanların, sanat adamlarının, bugün ağızlarda dolaştığı gibi günün modası olan kadınların, iltifatı bol

erkeklerin, çok sayıda gençlerin, ancak güzel kadınların güzelliklerini meydana çıkarmak için çirkin kadınların, topluluğun geri kalan kısmını muhakkak eğlendirmek gerektiği için gülünç varlıkların bulunmasını istiyordu.

Davetlilerinin büyük bir kısmı hâlâ hayallerini kaybetmedikleri bir çağda bulunan insanlardan, alkış tutmakta bir hayli zevk sahibi olan ve küğümsenemeyecek kadar zengin olan şu aracı sınıflardan ibaretti. Bunlar âdeta bir opera korosu, tiyatronun bir kısmı, gece yemeği ve dekorlar gibi, topluluğun zorunlu bir parçası idi. Bu iyi kalbli vatandaşlar bundan kuşkulandırmıyorlardı. Ama Bambucci'nin salonunda figüran işini görüyorlardı. Aktör olmaları bakımından eğlentinin kazançları yani zevki oluyorlardı, fakat adam yerine konmuyorlardı. Adam yerine konanlar, sayısı pek az olan ve prensin göğsünü kabartan ve onu büyüleyen seçkin birkaç zevk düşkünü topluluktan ibaretti. Bunlar, davetlilerin, hâkimlerin, iyi karşılanan dostların meydana getirdiği gerçekten bir topluluktu. İnsanın gözleri önünden geçirtilen bu gürültücü ve süslü püslü kalabalık prens Bambucci'nin gösterdiği o takdire değer adam seçme özelliğini yalnız kendi hesabına harekete getirdiğine inanarak elinden geleni yapmaya çabalıyordu.

Bu seçkin kişiler, birçoklarına göre, deha ve görkem bakımından il padron delle casa ile boy ölçüşecek kadar kuvvetli idiler. Bambucci çocuklarla karşılaşmadığını pek iyi biliyordu.

Onları her türlü zarif hareketlerle ve icatlarla altetmek bakımından en yüksek şerefi elinde tutuyordu. Eğer marki delle Pamocchie'nin evinde yemekler kızıl renkli tepsiler içinde veriliyorsa, Bambucci, masaların üstüne som altından bir sofrta takımı serpiştiriyordu. Eğer yahuhu Zacchario Pandolfi, karısını herkesin içine üstü elmas bir taçla çıkarıyorsa Bambucci sevgilisini, ayaklarına varıncaya kadar elmaslarla donatıyordu. Eğer düğ Almiri'nin maiyetinde çalışanların elbiseleri altın işlemeli ise Bambucci'nin konağındaki usakların elbisesi hakiki inci ile işleniyordu. Zeki milletlerin aydın hükümdarları arasında asil ve dikkati çeken bir yarışma.

Fakat görüntüye aldanmamalı, prensin giriştiği bu çaba kolay değildi. Tersine pek ciddi bir şeydi. Böyle bir teşebbüse girişmeden önce bir geceden fazla düşünüp taşınmıştı. İlk önce kendisinin değer verdiği bütün rakipleri, parayı ve zekâyı harcama bakımından geçmek gerekiyordu. Hem sonra onları öyle bir zevkle sarhoş etmeliydi ki, yenilgi içinde yaralanan gururlarını unutarak iyi niyetle bunu itiraf edebilsinler. İşte bu geniş teşebbüs Bambucci'nin dev gibi hayal gücünü hiç şaşırtmıyordu. Zaferine güvenerek, zenginliğinden ve Tanrı'nın yardımından tamamiyle emin olarak bu işe atılmıştı. Hattâ dokuz gün önce ruhani bölgenin yetkili insanından bu dillere destan olan gecenin süresince yağmur yağıp yağmayacağını sordurmuştu.

Bütün bir taşra halkının ortaklaşa hizmet ettiği bu yüksek ve üstün insanlar arasında Lélia yabancı kadın olarak birinci sırada bulunuyordu. Parası çok olduğu, ailesinden pek az kişi bulunduğu ve fazla itibarlı bir kadın olduğu için kendisini güzelliği ile, harcadığı paralarıyla, yaradılışının tuhaflığı ile tanınan bu yerde, prens ve gözdelelerinin üzerinde titizce durdukları bir konu idi.

İlk önce, gözlerini korumak için ışıkları yavaş yavaş açılıp pek parlak bir hale gelen salonlardan birine alındı. Bambuccj'un sivil polisleri yeni gelenleri ustaca durdurmak, münasip bir zaman onların meraklarını oyalamak görevini üstlerine almışlardı. Bu sırada öyle bir hal oldu ki, genç Yunan prensi Paolaggi, Lélia ile aynı zamanda içeri girdi. Ve mabeyinciler sütunların aralarını, mozayik döşemenin boşluklarını dolduran zengin, asil, orta tabaka bir halkın ortasında topluluğun bu iki yüksek insanını tanıştırmaktan daha güzel bir oyalama çaresini tasavvur bile edemezlerdi.

Bu Yunan prensinin öyle güzel bir profili vardı ki, ilkçağın hiçbir heykeltisi böyle bir profili yontamamıştı. Benzi Otello gibi tunc renkliydi. Çünkü ailesinde magribî kanı vardı. Ve kara gözleri vahşi bir parıltı ile ışıltı ışıltı. Boyu, Doğu'da yetişen bir hurma ağacı gibi uzayıp gitmişti. Kendisinde bir servi, bir arap atı, bir bedevi, bir ceylan hali vardı. Bütün kadınlar bu haline deli oluyorlardı.

Nazik bir hareketle Lélia'ya yaklaştı ve onu ilk defa görmekle beraber elini tutup öptü. Kendisine mahsus tavırları olan bir adamdı. Kadınlar, onun damarlarında dolaşan Asya'lı kanın sıcaklığı yüzünden yaptığı pek garip hareketlerini hoş görüyorlardı.

Hafif fakat öyle ahenkli bir sesle ve şairane bir üslûpla, öyle içe işleyen bakışlarla ve fazla ilham veren bir eda ile konuştu ki, Lélia sanki bir mucizeyi inceliyormuş gibi beş dakika durakladı. Sonra zihni başka bir şeye takıldı.

Kont Ascanio içeri girince mabeyinciler Bambucci'yi arattılar. Ascanio dünyanın en mutlu insanlarındanı. Hiçbir şeyi umursamıyordu. Herkes onu seviyor, o da herkesi seviyordu. Kontun insan severlik sırrını bilen Lélia ona dehşetle bakıyordu. Ascanio'yu görür görmez alını öyle karanlık bir bulutla örtüldü ki korku içinde kalan mabeyinciler efendilerinin gelip bu bulutu dağıtması için onu yardıma çağırdılar. Bambucci, kartal bakışını Lélia'nın üstünde do-laştırarak, hafif bir sesle mabeyincilerine: – Sizi telâşa düşüren olay bu mu? dedi. Dünyanın en sevimli erkeklerinden birinin, kadınların en kederlisine ne kadar tahammül edilmez bir şey olarak görüldüğünü farketmiyor musunuz? Eğer Ascanio akıllıca hareketiyle başarı sağlasaydı, Lélia'nın değeri, Lélia'nın dehası, Lélia'nın büyüklüğü nerede kalırdı? Eğer Ascanio ona dünyada her şeyin iyi olduğunu ispata kalkışa -

rak bunda başarı gösterseydi Lélia zamanını ne ile geçirirdi? Beceriksiz herifler, şunu iyice bil ki dünyanın kötülüklerle ve aykırılıklarla dolu olması, kimi insanlara göre ne kadar hayırlıdır. Hadi çabuk harekete geçerek şehvet hislerini belli eden şu sevimli erkekten Lélia'yı kurtarınız. Çünkü o, teselli etmektense onu öldürmenin daha iyi olacağını tahmin edemez.

Mabeyinciler Ascanio'ya, gidip Paolaggi'nin güzel alnına yayılan hüznü dağıtması için yalvardılar. Ascanio faydalı olacağına inanarak övünmeye başladı. Durmadan başkalarının azaplarını körükleyen bir adamdı. Zaaflarını birleştirmesinler diye insanların mutlu olduklarını ispat etmekle hayatını geçiriyordu. Onlardan ilgi çekici şeylere inanmanın o tatlı duygusu kaldırılınca, bu insanlar konta karşı boynu vurulacak bir insandan daha fazla kin duyuyorlardı.

Bambucci, Lélia'ya kolunu verdi ve onu Mısır üslûbunda döşenmiş salona götürdü. Lélia oradaki süslemelere hayran kaldı, birkaç üslûp teferruatını nezaketle tenkid etti, sonunda bu kadar güzel bir şey görmediğini söyleyerek, bu işleri pek iyi bilen Bambucci'yi sevince boğdu. Bu sırada Paolaggi, mutlu insan olarak tanınan Ascanio'dan yakasını kurtararak Lélia'nın biraz ötesinde göründü. Eski devirlere ait bir elbise giymişti. Donuk akikten bir sfenkse dayanan bu adam, tablonun en seyre değer

kısmını teşkil ediyordu. Ve Lélia bu adamı görünce güzel bir heykelin ya da güzel bir manzaranın ilham ettiği aynı hayranlık duygusunu hissetmekten kendini alamadı.

Lélia, Bambucci'ya izlenimlerini anlatınca prens sanki oğlunun övüldüğünü işiten bir baba gibi gerdan kırdı. Yunan prensine karşı en küçük bir sevgisi bile yoktu. Fakat genç prens güzeldi, süslü idi ve Mısır üslûbunda döşenmiş salonda büyük etkisi vardı: Bambucci onu bu gece eğlencesi için kiraladığı kıymetli bir eşya gibi düşünüyordu.

O zaman Bambucci, Yunan prensini övmeye başladı. Ama en iyi bir şekilde sakladığı üstünlüğe rağmen insanın titizlik gösterdiği bir eğlencenin kargaşalığı ortasında dalgınlıktan kaçınmanın pek güç olması yüzünden, Osiris'in heykeline baktı. O anda ters bir tesadüfle kafasına, birbirine benzer iki fikir takılınca onlardan kurtulmak imkânını bulamadı.

Evet, dedi, güzel bir heykel... Yani bu adamın pek kibar bir insan olduğunu söylemek istiyorum. Çinceyi fransızca gibi, fransızca'yı arapça gibi konuşur. Kulaklarında gördüğünüz akiklerin, aynı zamanda ayaklarının üstündeki kakma bakır taşlarının, kıymet biçilmez bir değeri vardır. Sonra ateşli bir baş ve güneşin kemi-rip yokedici etkilerini serptiği bir beyin. Hiç kimsenin kopya edemediği bir baş. Bu baş için Mısır'ı soyan iki İngiliz hırsızdan birine bin al-

tın verdim... Onun Petrarkhos tarzında Zamora'ya yazdığı sonnetlerini, Délia'ya yazdığı şiirlerini okudunuz mu? Vücudun nasıl bir vücut olduğunu söyleyemeyeceğim. Fakat kara mermere pek benziyor ve nisbetler o kadar uygun ki...

Bambucci yaptığı kelime oyununu farkedince sözünü kısa kesti. Ama Lélia'ya doğru korku ile başını çevirince Lélia'nın kendisini dinlemediğini ve çabucak uzaklaştığını görerek cesaretini yeniden topladı.

XXXIII

PULCHERIE

Herkes mağriplere mahsus bir üslûpla döşenmiş salona telâşla giriyorlardı. Töreni idare edenler, düzensizliğin önüne bir türlü geçemiyorlardı. Genç asil bir adam, dünyanın ünlü kıbar fahişesi olan ve bir yıldır memleketten esrarlı bir şekilde kaybolan Zinzolina'yı gök mavisi bir domino elbisesi ile gördüğünü iddia ediyordu. Herkes olaydan emin olmak istiyordu. Zinzolina'yı tanımamış olanlar, bu kadar çok övülen bir kadını görmeyi bir şeref meselesi yapıyorlar, onu evvelce görenler de bir daha görmek istiyorlardı. Fakat kıvrak ve ele avuca

sıgmaz bir hayalet olan mavi domino kalabalığın ortasında kurnazca kaybolmuş, kalabalığın onu hâlâ arayıp durduğu başka bir salonda yeniden görünmüştü. Mavi domino elbisesi giyen herkes, devamlı bir şekilde izleniyor ve songuya çekiliyordu. Herkesten kaçan gerçek domino tanınınca bir heyecanlı çılgılık sarayı çınlattı. Zinzolina'nın varlığı meydana çıkarılmadan önce, atlastan bol ve dalgalı kukuletesi ve kadife maskesi altında bir hayalet kaçıp duruyordu. Nihayet hayalet bahçelerin içine daldı. O zaman halk bahçelere fırladı. Kargaşalık çok fazla idi. Herkes koruların içine yayılıyordu. Âşıklar kıskanç bakışlardan kaçmak için bundan faydalandılar. Orkestra boş fakat sesleri aksettiren duvarlar arasında çalışıyordu. Çirkin ve kıskanç kadınlar âşıklarını bulmak ya da onları denemek için mavi dominoyu bahane ettiler. Bu, büyük bir gürültüye, büyük bir maskaralığa, büyük bir üzüntüye sebep oldu.

Bambucci, yorgunluktan soluyan mabeyincilerine:

— Canım, bırakın ne yaparlarsa yapsınlar. Kendi kendilerine eğleniyorlar. Sizin için daha iyi ya. Siz de gidip dinlenin.

Şu merak ve delilik anı, yüzlerdeki ifadelere, uygar bir insanın alışkanlıklarına sığmayan inatçı tveatsız bir şey katmıştı. Can çekişen dünya üstünde hayatın en küçük gidiş gelişini büyük bir titiblikle gözlediğini sanan, ölmek büyük bir titizlikle gözlediğini sanan, ölmek

üzere olan topluluğun her an nabzını yoklayan ve onu kimi zaman pek kuvvetli, kimi zaman pek zayıf bulduğu için şaşırıp kalan Lélia, bu gecenin devamınca zihinlerin düzeninde bilinmeyen bir garipliğe dikkat etmişti. Kalabalık içinde kaybolan ve unutulmuş Lélia hırıldayan, şakıyan ve şık bir koca karı gibi ölüm yatağına kadar düzgün süren şu topluluğun cesedi üstünde fizyolojik sakatlıkları yakından incelemek için bahçede dolaşmaya başladı.

Uzun zaman yürüdükten, birçok toplulukların arasından, hummalı fakat çekici bir tarafı bulunmayan neşeli insanların ortasından saçları dağılmış bir halde geçtikten sonra çin mazılarının gölgelediği sessiz bir yerde yorgunluktan bitkin, oturuverdi. Güçlkle nefes aldığını hissetti. Göğe baktı. Yıldızlar başının üstünde parlıyordu ama ufka doğru kalın bir bulut örtüsü altına gizlenmişlerdi. Lélia'nın ıstıraplı bir hali vardı. Nihayet ağaçların üstünde çiğ bir aydınlığın kaydığını gördü. Şimşek çakmıştı. Duyduğu sıkıntının sebebini anlamıştı. Çünkü fırtına onda daima maddi bir acıya, sinirli bir endişeye, beyninde bir gerilmeye sebep oluyordu. Bütün erkeklerde değilse bile, kadınların hepsi, neden bilinmez bu sıkıntıyı duyarlar.

O zaman Lélia, dıştan gelen bir sebep olmadığı halde zihnin sessizliği içinde uzun bir süre hazırlanmış bir iç sıkıntısının etkisi ile bize sık sık musallat olan şu ani ümitsizliklerden

birine düştü. Can sıkıntısı, müthiş bir can sıkıntısı boğazını tıkadı. Kendini öyle cesaretsiz, kendini hayatın öyle kötü bir anında hissetti ki otların üstüne uzanırverdi. İnsan gücünün ve gurunun tam iflâsını korkunç bir şekilde ifade eden o çocukça göz yaşlarına kendini kaptırdı. Lélia, dış görünüşü bakımından kendi cinsindeki her yaratıktan daha kuvvetli idi. Lélia, Lélia olduğundan beri hiçbir kimse, içini belli etmeyen bu yüzde, ruhun sırlarını asla birden yakalamamıştı. Pürüzsüz ve boyasız yanaklarında bir ıstırap, bir zaaf göz yaşı döküldüğü hiçbir zaman görülmemişti.

Başkalarının merhametinden korku duyardı. En büyük sıkıntısı içinde bile onları gizlemek için bir içgüdüğü vardı. Başını kadife mantosunun içine sakladı. Sonra herkesten uzak, ışıktan uzak, bahçenin yüz üstü bırakılmış bir köşesinde bulunan otların içine büzülerek ıstırapı korkak ve mânasız göz yaşları halinde döküldü. Oracığa büzülüp oturmuş, tortop olmuş, yarasının kanadığını gören ve onu gökreyerek yalayan bir arslan gibi duyduğu acı içinde müthiş, ama bitkin, bir hale gelmiş böyle güzel, böyle süslü bir kadının ıstırap içinde korku veren bir tarafı vardı.

Birdenbire bir el, şu fırtınalı gecenin soluğu gibi ıslak ve ateş gibi yanan bir el çıplak koluna dokundu. Lélia titredi. Kimsenin hiçbir zaman göremediği bu zaaf anı içinde birdenbire gafil avlandığı için öfkeli, ani bir cesaret tep-

kisiyle sıçradı ve bu saygısız insanın önünde dimdik durdu. Bu, balonun mavi dominosu kibar fahişe Zinzolina idi.

Lélia büyük bir çığlık attı. Sonra en sert ifadesini arayarak:

— Tanıdım sizi, siz benim kardeşimsiniz.

Kibar fahişe cevap verdi:

— Lélia maskemi çıkarsam siz de bana seni utanmaz, seni alçak diye bağırır mısınız?

— Lélia: — Vay! dedi, sesinizi tanıyorum. Siz Pulchérie'siniz.

Kibar fahişe maskesini çıkararak:

— Evet kızkardeşinizim. Ananızın babanızın kızı. ona karşı sizin bir sevgi sözünüz yok mu?

Lélia: — Aman kardeşim, her zaman öyle güzelsiniz ki! Beni kurtarınız, beni hayattan ve ümitsizlikten kurtarınız. Bana şefkat getiriniz, beni sevdiğinizi, geçirdiğimiz günleri hatırladığınızı söyleyiniz. Siz benim ailemsiniz, kanımsınız, şu dünyada tek servetimsiniz.

Her ikisi ağlaşıp kucaklaştılar. Pulchérie sevinçten heyecanlanmıştı. Lélia sevincinden kederlenmişti. Birbirlerine yaşlı gözlerle bakıyorlar, şaşkın elleriyle birbirine sarılıyorlardı. Birbirlerini hâlâ güzel bulduklarını, hayranlık duyduklarını, sevdiklerini tasasız insanlar gibi tanıştıklarını söyliyerek bir türlü kendilerine gelemiyorlardı.

Lélia birdenbire kardeşinin kirlenmiş ol-

duğunu hatırladı. Bütün öteki insanlarda affettiği bu şeyin kızkardeşinin kişiliğinde bulunması onun yüzünü kızartıyordu. Bu duygu namus adı verilen toplumsal gururun o aşlamaz gücünün elde olmayan bir kalıntısıdır.

Lélia, Pulchérie'nin ellerinin içine aldığı ellerini çekip iki yanına salıverdi. Bilinmez hangi yeni ümitsizlikle benzi kül gibi, vücudu iki büklüm, gözleri ışıkların akseden sonra sönüp giden koyu yeşillığe takılmış hareketsiz ve cansız kaldı.

Pulchérie bu kederli davranıştan, Lélia'nın dudakları üstünde birden dolaşan buz gibi acı gülümsemeden dehşet duydu. Herkesin kendini mahkûm ettiği zilleti unutarak Lélia'ya acıdı. Bunca ıstırap, iki varlık arasında, bir eşitlik yaratmıştı.

Pulchérie, cezaya çarpılmış oğlunu teselli eden bir ananın edası ve yumuşaklığı ile:

— Siz demek hep böylesiniz, dedi. Kardeşimden uzak uzun yıllar geçirdim. Onunla tekrar karşılaşınca hiç kimsenin artık istemediği eski püskü bir elbise gibi atılmış, çığlıklarını saçlarının örgüleriyle boğarak, bağrını tırnaklarıyla parçalıyarak kendisini toprağa bağlı buldum. İşte sizinle karşılaştığım zaman, siz bu halde idiniz, Lélia. Şimdi bakınız daha da kötü bir durumdasınız. Çünkü ağlıyorsunuz. Şimdi ölü gibisiniz. İstirapla yaşıyordunuz, şimdi hiç de yaşamıyorsunuz. Siz ne hallere düşmüşsünüz!

Aman Yarabbi! Sizi bu kadar gururlandıran bunca parlak bağışlar ne işe yaradı? Bunca ümit ve güvenle tutturduğunuz yol sizi nereye götürdü? Ayaklarınızla başlarımızın üstüne basacağınızı iddia eden siz, hangi felâket uçurumunun içine düştünüz? Kudüs, Kudüs her ne kadar sizi mahvetmişse de, ben yine onu size söylüyorum.

Kalbinin en hassas tarafından yaralandığını hisseden Lélia:

— Gurur, dedi, zavallı budala, bunu söylemek doğrusu sana ne kadar da yakışıyor. Bu çöl içinde ilk önce hangimiz yok olup gitti. Siz mi, ben mi?

Pulchérie kederle:

— Bilmiyorum, Lélia. Bu hayatta epeyce yol aldım. Hâlâ gencim, hâlâ güzelim. Çok doğru, acı çektim, ama henüz yorulmadım. Henüz: — Ulu Tanrım' yetişir artık, demedim. Oysaki sen, Lélia...

Lélia halsiz bir tavırla:

— Haklısınız, ben her şeyi tüketip bitirdim. Kıbar fahişe kişiliğini baştan başa değiştiren bir orospu kahkahası atarak:

— Zevk dışında her şeyi...

Lélia titredi ve elinde olmıyarak irkildi; sonra hızla yaklaşarak kızkardeşinin kolunu yakaladı.

— Ya siz kardeşim, diye bağırdı. Ya siz zevki tatmadınız mı? Demek onu hâlâ bitirip

tüketmişsiniz? Demek siz hâlâ kadınsınız ve yaşayan bir varlıksınız öyle mi? Mademki bunlar sizde bulunuyor, öyle iş bana sırrınızı veriniz. Bana mutluluğunuzu veriniz.

Pulchérie cevap verdi:

— Verilecek mutluluğum yok benim. Onu aramadım. Sizin gibi hayal kırıklığı içinde yaşamadım. Bana verilen hayattan daha fazlasını istemedim. Bütün emellerimi olduğu gibi zevk alabileceğim bir duruma soktum. Erdemimi hor görülmiyecek, akıllıca hareketimi öteki dünyada arzulanmıyacak bir hale getirdim. Anakreon benim dua kitabımı yazdı. Kendime örnek olarak eski Yunan'ı, din olarak eski Yunan'ın çıplak tanrıçalarını seçtim. Eriştığımız aşırı uygarlığın acılarına katlandım. Fakat ümitsizlikten kendimi korumak için din olarak zevki seçtim. Ah, Lélia bana öyle bir hırsla bakıyorsunuz ve beni öyle bir hırsla dinliyorsunuz ki! Demek artık sizde korku yaratmıyorum. Demek ben artık o budala, vaktiyle büyük bir tikslenme ile uzaklaştığınız o aşağılık yaratık değilim.

— Seni hiçbir zaman küçümsemedim, sana acıyordum. Şu anda içimde bir acıma duygusunun bulunmadığına şaşıyorum. Bu yüzden bir sevinç duyduğumu söylemeğe acaba cesaret diyeyim mi?

Pulchérie:

— Hey sizi iki yüzlü spritualistler, sizi. Paylaşamadığınız hazzı kabul etmekten korkuyorsu-

nuz. Hata kimde? Bu dersin size bir faydası dokunabilse bari. Kavgalarımızı çekişmelerimizi ve ayrılmamızı hatırlıyor musunuz? Karşılıklı olarak birbirimize, uğradığımız zararları önceden haber vermiştik.

— Ne yazık ki öyle. Size daha önceden insanların hor görüşünü, yüzüstü bırakılışı, korkunç ihtiyaçlığı söylemiştim, Pulchérie. Artık bir hak iddia edemem. Hele şükür daima genç ve güzelsiniz. Ama daha uzun zaman utancın o kızıl demiri sizi yakmadı mı? Şu anda arsızca bir merakı gidermek için sizi arayan, aylak ve ağgözlü bütün şu kalabalığın, murdar ve tehlikeli bir hayvan gibi, homurdandığını duymuyor musunuz? Peşinize takılan ve sizi pispis kokutan bu sıcak soluğu hissetmiyor musunuz? Dinleyiniz, o sıcak soluk sizi çağırıyor, eline düşen bir av gibi sizi ısrarla istiyor. Ey gözde kadın, siz kendinizi ona vermişsiniz. Ah! Eğer buraya kadar gelirlerse, kızkardeşim olduğunuzu sakın söylemeyiniz. Ya bizi birbirimize karıştırırlarsa. Ya çamurlu ellerini üzerime koymaya cesaret ederlerse. Zavallı Pulchérie işte gürültü yapan ve orada leş gibi kokan bu halk, bütün bu halk işte senin efendin, senin Tanrı'n, işte senin âşıkın... Onun kucaklarında zevki buldun. Zavallı kardeşim ayaklarındaki tozdan daha bayagi olduğunu pek iyi görüyorsun.

Kibar fahişe elini sanki bir bulutu kovuyormuş gibi tunc renkli alnında gezdirerek:

— Bunu biliyorum. Fakat utanmaya meydan okuyorum. İşte benim erdemim, benim gücüm bu. Sizin erdeminiz ise ondan kaçıyor. Bu benim akıllıca hareketimdir, diyorum size. O beni açma götürüyor, engelleri kaldırıyor, her zaman yeniden doğan ıstırapların üstünden atlayıp gidiyor. Savaş armağanı olarak elimde zevki tutuyorum. Fırtınadan sonra o benim güneşimin ışınıdır. Fırtınanın beni attığı büyü bir adadır bu. İtibarımı kaybettim, kaybettim ama hiç de değilse gülünç durumda değilim. Lélia bir işe yaramamak gülünç olmak demektir. Gülünç olmak alçak bir insan olmaktan daha kötüdür. Evrende hiçbir şeye hizmet etmemek son törelere hizmet etmekten daha küçümsenmeye değer.

Lélia dalgın bir tavırla:

— Doğru söylüyorsun, dedi.

Kibar fahişe tekrar söze başladı!

— Zaten gerçekten kuvvetli bir ruh için tanınmanın ne önemi var? Bu kanaatin güçlü önünde, namuslu diye tanınan ruhların ne kadar aşağılık bir şey olduğunu biliyor musunuz? Ona boyun eğmek için insan muhakkak zayıf olması, ona karşı koymak için de insanın kuvvetli olması gerektiğini anlıyor musunuz? Yapılması pek kolay ve içinde her şeyin size cesaret verdiği ve sizi mükâfatlandığı bencil bir hesabın adına siz erdem demiyor musunuz? Bir ananın çabalamalarını, acılarını, kahı amanlıklarını, bir

orospunun çabalamalarıyla, acıları ile, kahr - manlıklarıyla hiç kıyaslıyor musunuz? İtibara hangisinin hak ettiğini düşünüyor musunuz? Ama neden Lélia sözlerim, eskiden olduğu gibi, artık sizi ürpertmiyor? Bana hiç cevap vermeyecek misiniz? Bu sessizlik korkunç bir şey. Lélia demek sen artık bir hiçsin. Demek sen bir dalganın kıvrımı, kum üstüne yazılan bir ad gibi silinip gitmişsin öyle mi? Haydi uyan Lélia, eğer erdem denilen şeyin var olduğuna benî inandırmak istiyorsan bana erdemi savun.

Lélia acı bir sesle:

— Kadın, sözlerinize devam ediniz. Sizi dinliyorum.

Pulchérie devam etti:

— Hasılı, Tanrı'nın bize zorla kabul ettirdiği nedir? Yaşamak değil mi? Toplumun bize zorla kabul ettirdiği nedir? Hırsızlık etmemek. Toplum öyle kurulmuştur ki birçok insanın elinde, yaşamak için toplumun müsaade ettiği, yine toplumun çirkin bir adla kullanılmaz bir hale getirdiği bir meslekten başka bir şey yoktur. Zavallı bir yaratığın bununla yaşaması için nasıl bir çeliğe su vermesi gerektiğini hiç düşünüyor musunuz? Düştüğü zaafı, doyurduğu hayvanlıkları kendisine ödetmek için ne hakaretler aranır. Bunca haksızlıklardan ve alçaklıklardan meydana gelen dağın altında, hiçbir kadının kaçınamıyacağı sevgili, orospu, ana olmak gibi kadınlığın alın yazısına mahsus üç şarta

uymaya ve yürümeye çalışması, yani ya orospuluk pazarında ya da evlenme andlaşmasıyla kendini satması gerekiyor. Canım kardeşim, açığa ve haksız yere namusu lekelenmiş insanların, aşkını kirlettikten sonra onları fazla hırpalayan halkı hor görmeye ne kadar hakkı var. Şunu bil ki eğer bir cennet ya da cehennem varsa cennet ancak en çok ıstırap çekecekler ve ıstırapla örtülü yatakları üzerinde hâlâ birkaç sevinç gülümsemesini, Tanrı'ya sunulacak birkaç kutsamayı bulacakları içindir. Cehennem ise hayatın en güzel parçasını kendi nefisleri için ayıran ve onun değerini hiçbir zaman takdir etmeyenler içindir. Toplumsal zilletin dehşetleri ortasında, kibar fahişe Zinzolina şehvete bağlı kalırken imanını açıklamış olacak; dicci ve saygı gören bir hayatın içinde bir keşiş gibi yaşayan Lélia da, hayatın lûtuflarına ruhunu ve gözünü kaparken her saat Tanrı'yı inkâr edip duracak.

— Ne kadar acı! Beni suçlu görüyorsunuz, Pulchérie. Ama hayatta bir seçme yapmanın, bir plân yaparak o plânı devam ettirmenin benim elimde olup olmadığını bilmiyor musunuz?

Kibar fahişe cevap verdi:

Herkesin sizin hakkınızda ne söylediğini öğrendim. Kadın olarak hal edilmesi gereken bir varlık olduğunuzu gördüm. Bir sırrın ve yapmacıklı bir şiirin etrafında dolaştığınızı öğrendim. Güçsüzlükten ve korkudan bir gurur ka-

zanmakta olan bu iki yüzölçü erdemi düşünürken merhametle gülümsedim.

Léila:

— Beni küçümseyiniz bakalım. İçimde güven öylesine azalmış ki kendimi haklı göstermek için hiçbir şey bulamıyorum. Ama bu pek çorak, pek renksiz bununla beraber pek uzun, pek acı şu tinsel hayatın hikâyesini dinlemek ister misiniz? Sonra bana bu kadar eski acılara, bu kadar derin kederlere bir ilâç bulunup bulunmıyacağını söylersiniz.

Pulchérie beyaz ve yuvarlak kolunu, karanlığa gömülen sazların içinde cilveli ve gülümser bir eda ile saklanan mermerden bir peri heykelinin ayağına dayayarak:

— Dinliyorum, dedi. Söyle bakalım kardeşim, alın yazının zavallılıklarını bana anlat. Ama daha başta müsaade et de bunları çok eskiden bildiğimi sana söyleyeyim. Bir peri kadar ince ve solgun, koluma dayanarak kuşların uçuşunu, çiçeklerin rengini, bulutların değişen manzaralarını dikkatle izleyerek, ağaçların arasında bizi gözleriyle takip ettikten sonra geçip giden avcılarının bakışına karşı hiçbir ilgi duymayarak, korumuzun derinliklerinde dolaştığın zaman gençliğini, boş rüyalar peşinde koşmakla, hayatın zaferlerini küçümsemekle mahvedip tüketceğini, daha o vakit biliyordum. Babamızın tarlalarında yaptığımız o bitmez tükenmez gezintilerimizi, ikimizin birden balkonun yaldızlı kor-

kuluğuna abanıp, sen tepelerin üstündeki beyaz yıldızları, ben keçi yolundan inen üstü başı toz toprak olmuş atlıları seyrederken o uzun hülyalarını hatırlamıyor musun?

Lélia:

— Hepsini pek iyi hatırlıyorum, dedi. Batı tarafının sisleri içinde çoktan silinip kaybolmuş yolcuları dikkatli bir gözle izliyorduk. Ancak elbiselerini ve paketlerini farkedebiliyorduk. Ama onlardan her birini tepeden cesaretle ya da korkarak indiklerini gördükçe ya onları beğenmiş görünüyor ya da küçümsüyorduk. Kararsız, tenbel tayını geminden tutup sürüklemek için yere inen temkinli atlıya insafsızca gülüyorduk. Kuvvetli ve kararlı bir tırısla en dik yamaçlarda tehlikelerle göğüs göğüse gelen atlıyı uzaktan alkışlıyorduk. Dört nala ileri atılıp sel çukuru-na yuvarlanmasına ramak kalmışken iki üç defa sendeleyip atının üstünde dimdik kalan genç bir deliye cesaret vermek için mendilini bir övgü coşkusu içinde sallamak isteyince seni öfke ile tuttuğumu hatırlıyorum.

Pulchérie devam etti:

— Ama o beni ne görebildi ve ne de işitebildi. Vahşi kardeşciğim. Benim bir erkeğe duyduğum ilgi seni kızdırmıştı. Siz ancak tabiatın o erişilmez güzelliklerine, seslere, renklere karşı duygulu idiniz. Ama hiçbir zaman elle tutulur, belirli bir şekle değil. Uzaklardaki bir şarkı size göz yaşları döktürüyordu, ama tepenin üs-

tünde çıplak ayaklı çoban görününce gözlerinizi tiksinererek çeviriyordunuz. Onun sesini işitmekten ve kendisinden zevk duymaktan çekiniyordunuz. Her türlü gerçek, çok canlı tasavvurlarınızı yaralıyor ve pek fazla ihtiyaç hissettiğiniz ümidi yok ediyordu. Doğru değil mi Lélia?

— Doğru kardeşim. Biz birbirimize benze-miyorduk. Benden daha akıllı, benden daha mutlu olarak ancak zevk duymak için yaşıyordunuz. Daha fazla emelleri bulunan ve belki de Tanrı'ya daha az boynu bükük olan ben, yalnız istemek için yaşıyordum. Vadinin sedir ağaçları altında derenin kenarında, karanlık ve esrarlı bu ıssız yerde durup da ağustos böceklerinin o hazin ötüşlerinin, kayadan kayaya düşen suyun gürültüsüne karıştığını dinlediğiniz pek sıcak, pek ağır o yaz gününü hatırlıyor musunuz? Çimenlerin üstüne uzanmıştık ve ağaçlar arasında ve başımızın üstünde kızgın göğü seyrederken bize ağır bir uyku, derin bir gevşeklik gelmişti. Uyuduğumuzun farkına varmadan birbirimizin kolları arasında uyanmıştık.

Bu lâkırdıları işiten Pulchérie kızkardeşinin elini sıkarak titredi:

— Evet, Lélia, o günü sizden daha iyi hatırlıyorum. Hayatımda yakıcı bir hâtıradır bu. Bu hâtırayı içinde sihir dolu belki de utanç dolu bir heyecanla sık sık düşündüm.

Lélia elini çekerek:

— Utançla mı? dedi.

Pulchérie:

— Bunu anlıyamamış ve sezememiştim. O zaman bu duygu için içimi dökmeye hiçbir zaman cesaret edemezdim. Ama şimdi bulunduğumuz şu anda her şeyi söyleyebilirim. Ve hepsini öğrenebilirsiniz. Diule kardeşim... Masum kollarınızda, el değmemiş göğüsleriniz üstünde ilk defa olarak Tanrı bana hayat gücünü ilham etti. Böyle uzaklaşmayınız canım. Birden verilen hükümlere kapılmadan beni dinleyiniz.

Lélia yaklaşarak:

— Birden verilen hükümler mi? gerçekten benim bu çeşit hükümlerim yok. Belki bu bir inanç olabilir. Söyle kardeşim, bana her şeyi söyle.

Pulchérie:

— Peki, dedi. Islak fakat sıcak otların üstünde sessiz sessiz uyuyorduk. Sedir ağaçları istek uyandıran pelsenk kokusunu etrafa yayıyordu. Öğle rüzgârı, yakıcı kanatlariyle, ıslak alnımızda geziniyordu. O zamana kadar neşeli, masum olan ben, hayatımın her gününü yeni bir lûtf olarak kabul ediyordum. Arada sırada ani ve içe işleyen duygular kanımı kaynatıyordu. Bilinmez bir ateşlilik hayal gücümü sarıyordu. Tabiat bana daha da kıvılcımlı renker altında görünüyordu. Gençlik göğsümün içinde daha canlı çırpınış duruyordu. Aynaya bakınca kendimi daha pembeleşmiş ve daha güzelleşmiş buluyordum. O zaman beni aksettiren ve

bana çılgınca bir aşkı ilham eden aynadaki hayalimi kucaklayıp öpmek arzusuna kapıldım. Sonra beni bir gülmedir aldı, otların ve çiçeklerin içinde daha kuvvetli, daha hafif koşup durdum. Çünkü fikremce hiçbir şey, ıstırap içinde kendini açığa vermez. Onu bulmak için kendimi yormuyordum. Buluyordum çünkü aramıyordum.

Pek sakin, pek mutlu olduğum o gün akla hayale gelmiyen, hezeyanlı tuhaf bir rüya bende, o zamana kadar içine girilmiyen, o zamana kadar sakin sakin saygı duyulan bir sırrı bana ilham etti. Canım kardeşim. Tanrı'nın etkisini inkâr ediniz. Zevkin kutsallığını inkâr ediniz. Eğer bu vecit size verilmiş olsaydı Tanrı tarafından size gönderilen bir meleğin, insan hayatının o kutsal çilelerine sizi alıştırmak görevini üstüne aldığını söyleyebilirdiniz. Ama ben rüyamda düpedüz, sıcak ve kırmızı dudaklarını dudaklarıma dokundurmak için üstüme eğilen saçları kapkara bir erkek gördüm. Tasavvur ettiğimden daha mutlu, daha heyecanlı, helecen içinde uyandım. Etrafıma bakındım. Güneş akislerini ormanın derinliklerine serpiyordu. Hava hoş ve güzeldi. Sedir ağaçları sanki göğe doğru uzanmış uzun bir elin parmakları gibi, dallarını ihtişamla göğe yükseltiyordu. O zaman size baktım. Ey benim sevgili kardeşim, siz öyle güzel, öyle güzeldiniz ki! O güne kadar sizi hiçbir zaman bu halinizle görme-

miştim. Genç kızın o gururlu lûtuflukârılığı içinde sizi kendime yakıştırdım. Bana öyle geliyordu ki pürüzsüz yanaklarım, yuvarlak omuzlarım, altın sarısı saçlarım, beni sizden daha çok güzel gösteriyordu. Ama o anda bana güzellik duygusunun başka bir yaratık ilham ediyordu. Artık kendimi tek başıma sevmiyordum. Kendi dışımda bir hayranlık ve aşk konusu bulmaya ihtiyacım vardı. Usulcacık doğrudum ve sizi garip bir merakla, tuhaf bir zevkle seyrettim. Gür saçlarınız alnınıza yapışmıştı. Saçlarınızın sık lûleleri kendi üzerlerine kıvrılmıştı. Sanki bir hayat duygusu onları gölgeden ve terden kadife gibi yumuşak bir hal almış yüzünüzün yanında büzüp bırakmıştı. Parmaklarımı bu saçlarda dolaştırdım. Bana öyle geldi ki saçlarınız parmaklarımı sıkıp okşuyor ve beni size doğru çekiyordu. Göğüslerinizin üstündeki ince daracık ve beyaz gömleğiniz güneşten yanmış teninizi tabîî halden daha esmer gösteriyordu. Uykudan ağırlaşmış göz kapaklarınız, o zaman bugünkünden daha güçlü ve kuvvetli bir renkle canlanan yanaklarınız üstünde beliriyordu. Ah !Ne kadar güzeldiniz, Lélia! Ama benim güzelliğimden daha farklı bir güzelliğiniz vardı. Bu hal beni garip bir şekilde heyecanlandırıyordu. Benim kollarımdan daha zayıf olan kollarınızda, şıklık iptilâsı yüzünden şimdi kaybolmuş olan belli belirsiz ana tüyleri vardı. Kusursuz bir güzelliği olan ayaklarınız derenin içinde yıkanıyor, üstünde

uzun mavi damarlar belirliyordu. Nefes alışınız sanki kuvveti ve sükuneti ortaya koyarak, düzenli bir şekilde göğüslerinizi indirip kaldırıyordu. Bütün çizgilerinizde, duruşunuzda, benimkinden daha düzgün olan dış görünüşünüzde, teninizden daha koyu olan renkte, uyuyan yüzünüzün soğuk ve gururlu ifadesinde sizi hemen hemen tanımama engel olan bilemediğim bir kuvvet ve bir erkeklik vardı. Sizi az önce rüyada gördüğüm o kara saçlı güzel çocuğa benzettim Titreyerek kolunuzu öptüm. O zaman gözlerinizi açtınız ve bakışınız bilinmez bir utançla içime işledi. Sanki suçlu bir hareket yapmışım gibi başımı başka tarafa çevirdim. Bununla beraber kafamın içinde hiçbir kirli düşünce belirmedi. Bu nasıl oldu? Hiç bilmiyorum. Yaratanım, efendim olan tabiatın, Tanrı'dan, ilk aşk dersimi, ilk arzu duygumu alıyordum. Bakışınız alaycı ve sertti. Beni her zaman karşılaştığım o bakışla seyrediyordunuz. Hiçbir bakışınız o andaki bakışınız kadar beni korkutmamıştı. Acaba şaşırdığımı ve yüzümün kızardığını hatırlıyor musunuz?

Lélia:

— Hattâ, dedi. Kendi kendime bir türlü izah edemediğim bir kelimeyi hatırlıyorum. Beni suya doğru eğdirdiniz ve dediniz ki: — Bak da gör, kendini güzel bulmuyor musun? Ben de: — Kendimi senden daha az güzel bulmuyorum,

diye karşılık verdim. — Senin daha fazla bir üstünlüğün var, bir erkeğe benziyorsun, dedin.

Pulchérie:

— Ama bu söz size küçümser bir eda ile omuz silktirdi, dedi.

Lélia. şöyle cevap verdi:

— Kendim için iyi bir alın yazısının hiçbir zaman gerçekleşmiyeceğini düşünürken sizin için bir alın yazısının doğuverdiğini sezememiştim.

Pulchérie:

— Hikâyenize başlayınız, dedi, eğlentinin gürültüleri uzaklaştı, orkestranın bir melodiye isteksiz isteksiz başladığını duyuyorum. Bizi unuttular. Beni aramaktan vazgeçtiler. Bir zaman için serbest kalacağız. Anlatınız.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

XXXIV

Lélia sözlerine şöyle başladı:

“Söylenmesi uzun ve belli hâdiseleri anlatmıyacağım. Hayatımı meydana getiren bütün şeylerin anlatılması, hayatımda geçirdiğim günleri anlatmak kadar uzun olurdu. Fakat size, yetilerin boşuna zenginliğiyle şaşkına dönmüş, daha yaşamadan solup gitmiş, ümitle yıpranmış, belki de fazla güç yüzünden âciz bir duruma düşmüş zavallı bir kalbin hikâyesini anlatacağım.”

Kendi sağduyusu içinde pek insafsız hareket eden kibar fahişe cevap verdi:

— İşte sizi, acınacak derecede gülünç bir hale sokan ve okuduğum bütün şairlere benzetilen tarafınız budur. Çünkü ben şairleri okuyorum. Çünkü bu baylar tarafından pek aldatıcı renklerle tasvir edilen ve kendilerine pek yumuşak davrandığı için haksızlık eden hayatla bağdaşabilmem için onları okuyorum. Çünkü doğru yolu bulmak için iddialarla, kepazeliklerle ve hatalarla dolu fikirlerden nasıl korunmak gerektiğini öğrenmek için onları okuyorum. Çünkü, onlardan yararlı olanları almak ve kötü olanı atmak, yani yüzyılımızın kullanılan dili haline gelen şu pöhpöhlü ifadeyi kapmak ve öğrettikleri

budalalıklarla kendimi süslemekten kaçınmak için orları okuyorum. Siz kendi kendinize yetinmeli idiniz. Kafanızın o verimli kabiliyetini, daha iyi takdir etmek için hâdiselere şiir katmaya çalıştırmalıydınız. Lélia'cığım, vücudunuzun en yüksek kabiliyetini, inkâr etmek değil, tersine zevk duymaya alıştırmalıydınız. Çünkü bunları yapmadıktan sonra ışığın size ne gibi yararı dokunabilir?

Lélia acı bir ifade ile:

— Hakkınız var, insafsız kadın! Ben bütün bunları bilmiyor muyum? İşte bunlar benim kusurumdur, hastalığımdır. İşaret ettiğiniz gibi kaderimdir. Size gelip de kendimden şikâyet edince benimle alaya başladınız. Baştan başa hasta ve zayıf bir kuşağın ıstırabım içinde duyan pek adi, pek bayağı bir tip olduğum için kendimi horluyorum ve cezalandırıyorum. Siz de beni hor görmekle karşılık veriyorsunuz. Siz insanı böyle mi teselli edersiniz?

Bu sözleri umursamıyan Pulchérie gülümseyerek:

— Affedersin meschina! Devam et sözlerine.

Lélia tekrar anlatmaya başladı:

— Tanrı beni, ellerinden çıkan eserlere karşı bir kin veya kayıtsızlık duygusu içinde mi, ya da duygusuz ve öfkeli bir gününde mi yarattı, hiç bilmiyorum. Cehennemden çıkma bir iradenin en korkunç, en bilgiç bağdaşmasından

meydana geldiğimi tasavvur ettikçe kendime karşı kin duyduğum anlar oluyor. Bazı anlarda kendimi tesadüften ve maddeden meydana gelmiş bir varlık olarak görünce küçüklük duyuyorum. Zavallılığımın kusurunu kime yükliyeceğimi bilemiyorum. Kafamın şiddetli isyanları içinde en büyük ıstırabım, yerebileceğim bir Tanrı'nın yokluğu korkusudur. O zaman onu hem yerde, hem göklerde, hem de cehennemde, yani gönlümde arıyorum. Mahvetmek, lânetler yağdırmak, yere çarpmak istediğim için onu arıyordum. Ona karşı beni kızdıran ve içerleten şey, kendisiyle savaşmak için bana bu kadar gücü vermesi, sonra da kendini benden uzak tutması kendisine hücum ettiğim o dev gibi gücü benimle paylaşması, öteki dünyada ya da güven ve zaferi içinde oturarak düşüncelerimin her türlü çabası üstünde nerede olduğunu bilmediğim o yükseklerde durmasıdır.

Bununla beraber görünüşte uğurlu bir saatte doğmuşum. Alnım pek biçimli idi. Gözlerim, hür ve gururlu, her kadının gözleri gibi, kara ve içine girilemez bir özelliği haber veriyordu. Kanım damarlarımda rahat rahat dolaşıyordu. Hiçbir çirkin sakatlık, haksız ve yıpratıcı bir lânetle beni kederlendirmiyordu. Çocukluğum ifade edilemeyen bir şiirin hâtıralarından ve izlenimlerinden ibaretti. Bana öyle geliyor ki, melekler beni kollarında sallamışlar, gözlerim, daha görme duygusunu kazanmadan önce sihirli

görüntüler, gerçek tabiatı bana değiştirerek aksettiriyorlardı.

Güzellik içimde geliştikçe insanlar ve eşyalar yani her şey bana gülüyor, etrafımda her şey aşk ve şiir halini alıyordu. Sevmek ve hayranlık duyma gücü, her gün içimde bir çiçek gibi açılıyordu.

Bu güç öyle yüce, öyle değerli, öyle iyi bir şeydi ki! Aşkla beslediğim o gücün, pek hoş, pek sarhoş edici bir koku gibi, benliğimden buhar halinde yükseldiğini hissediyordum. On-
dan kuşkulandıktan ve yemişlerinden uzun zaman faydalanmak için öz suyunu birden içip tüketmekten uzak kalarak, bu gücü uyandırdım, geliştirdim. Mümkün olan bütün çarelere başvurarak ona akacak bir yol buldum. Ben ne kadar akılsız ve zavallı imişim.

O zaman bu gücü derimin delikciklerinden dışarı sızdırarak etrafa serptim. Hayatımın bitmez tükenmez bir kaynağı gibi onu her şeyin üstüne yaydım. En küçük bir takdir sebebi, en küçük bir eğlence konusu, bana coşkunluk ve sarhoşluk ilham ediyordu. Fikrimce, bir şair, benim Tanrı'mdı, dünya anam, yıldızlar kardeşimdi. Penceremin üstünde bir çiçek açsın, beni uyandırması için bir kuşun ötüşünü gönder-
sin diye dize gelerek Tanrı'yı kutsayordum. Hayranlığım bir vecit, mutluluğum bir sayıklama idi.

Duyarlıgımı uyandıran, altımda ve üstüm-

de ölçüsüz bir şekilde kendini yayan gücüm, böylece günden güne büyüyor ve bütün düşünce- mi o bitmez tükenmez duygularımı bana tekrar gönderen şu kavranması imkânsız evrenin boş- luğuna onları tekrar fırlatarak ilerliyordum. Güneşten kamaşan görme yetisi, denizin görü- nüğü ile ve ufukların dalgalarıyla yorulan iste- me yetisi, yıldızların esrarlı rakamlarıyla ve onların ötesindeki bütün varlıkların sessizliği ile sarsılan inanma yetisi, ruhumu şaşkına çeviri- yordu. Bu suretle ilk gençlikten itibaren ölüm- lü örtüyü yırtıp parçalamadan daha öteye gide- miyecek olan şu yetiler bolluğunu elde ettim:

Hayatın hayhuyuna karıştığım zaman, karşımda öğrenilecek birçok olaylar buldum. Fakat tekrar hissedilecek hiçbir heyecanla kar- şılaşmadım. Bu henüz büyüyen bir kuşağın hi- kâyesidir

O zaman önüme bir erkek çıktı, onu sevdim. Tanrı'yı, gökleri, güneşi ve denizi nasıl seviyor- sam onu da aynı aşkla sevdim. Yalnız artık eş- yaları sevmekten vazgeçtim ve Tanrı'nın öteki eserlerine duyduğum coşkuyu onun üzerinde topladım.

Ah ne yazık! Bu erkek aynı fikirlerle yaşa- mamıştı. Başka zevkleri, başka vecitleri tanı- yordu. Onları benimle paylaşmak istedi. Bir ruh gıdasıyla beslenmiş olan, vücudu mistsizmin o ciddi ve derin düşünceleriyle zayıflamış bulunan, incelemelerin hareketsizliği ile yorgun düşmüş

bulunan ben, gençliğin kendine mahsus iğnelerini elime batırdığını hiç hissetmedim. Genç olduğumu unuttum, tabiat da beni dürtüp uyardırmayı unuttu. Hayallerim pek yüce idi; artık maddenin o kaba iştahlarına yeniden inemiyordum. Ruhumla vücudum arasında haberim olmadan kesin bir ayrılma olmuştu. Tabiata uygun bir alın yazısının istemediği bir yönde yaşamıştım. İşte hazla başlayıp fikir çalıştırmakla bitireceğim yerde hayat kitabının bilim bölümünü açmıştım. Derin derin düşünceler ve spirüalizm beni sarhoş etmişti. Henüz denemediğim bütün şeylerin üstüne ihtiyar insanların lânetlerini savurdum. Yaşama çağına gelince, vakit çok geçmişti: yaşamıştım.

“Yakalanıp elde tutulması gereken ve bir daha geri gelmiyecek olan duygulara mahsus gençliğin ve madde ile ilgili hayatın, bir günlük ömrü olmasına karşılık ruhun gençliği uzundur ve zihin hayatı ölümsüzdür. Kafam, duygularımın ölmesine rağmen hâlâ yaşıyordu. Sararıp solarak ve gözlerimi kapatarak kendimi feda ettim.

“Şiirin, insan ruhunu mahvettiğini söylemekte haklısınız; o, doğurduğu tatlı hülyaların bahasına pek soğuk, pek fakir, pek acınacak halde bulunan gerçek dünyadan ayrıldı. Onun delice vaatleriyle sarhoş olarak, tatlı alaylarıyla avunarak, madde ile ilgili hayata boyun eğmedim. Şiir, bende, dünya üstünde hiçbir şeyin doyura-

mıyacağı pek büyük ve ihtişamlı başka yetiler yaratmıştı. Gerçek, bir an olsun, içinde dolup yayılmak için ruhumu pek geniş buldu. Her gün gururumun önünde alın yazımın mahvını, kendine mahsus zaferleri önünde kederli gururumun yıkılışını haber verecekti. Savaş aşağılık bir zafer oldu. Çünkü var olan her şeyi hor görerek, onlardan parlak bir şekilde zevk almak isterken hiçbir şeyden zevk almasını bilmeyen budala ve mânasız bir varlık olduğum için kendimi horladığımı farkettilim.

Evet bu, büyük ve çetin bir savaştı. Çünkü şiir bizi sarhoş ederken aldattığını söylemişti. O, güzel, sade, gerçek gibi ciddi idi. Birbirinden ayrı bin bir çeşit şekil alır. İnsan ve melek olur, Tanrı olur. İnsan bu gölgeye bağlanır. Onun peşine takılır, onu kucaklar, önünde secde eder. Tanrı'yı bulduğunu, vaad edilen toprağı fethettiğini sanır. Ama ne yazık! Bu iğreti süsler çözümlenmenin gözü altında lime lime olur, zavallı insanın elinde örtünmek için ancak bir paçavra kalır. Ah, o zaman insan ağlar, kutsala küfrederek göğün hakaretleri yağdırır. Hayal kırıklığının sebebini sorar. Kendini talana uğramış sanır. Yerlere yatar ve ölmek ister.

Doğrusu Tanrı onu bu işte neden aldatmıştır? Kuvvetli, zayıfı yemlemekle ne gibi bir şeref kazanabilir? Çünkü şiir gökten iner. İsa, ancak alın yazılarımız için sunulan bir tanrısallığın içgüdüye bağlı duygusundan ibarettir. Ma-

teryalizm, şiiri yok eder ve her şeyi basit oranlarına indirir. O, evreni yarattı, birbiri ile uyuşan şeylerele. Dinsel imanı, hayaletlerden ibaret bir hal şekline soktu. Tanrısallığın içine bir türlü girilemiyen örtülerinin arkasında bizim ibadetimizle ve hasta dimağımızın etrafında bulunduğu meleklerle mahsus yaratmalarla alay etmiyor mu?

Pulchérie:

— Demek hayal de kurmamalı, dua da etmemeli Yaşamakla yetinmeli, hayırsever bir Tanrı'ya karşı duyulan inancı tabii olarak kabul etmeli. Eğer insan kendini daha az beğenir olsaydı, bu şey ona yeterdi. Ama insan bu Tanrı'yı incelemek ve eserlerini gözden geçirmek istiyor, onu tanımak, sorguya çekmek, onu ıstıraplarının sorumlusu görerek ihtiyaçlarına uygun bir hale getirmek istiyor. Onunla eşit şartlar altında andiaşma yapmak istiyor. Şiiri uyduran ve gökle yer arasına bunca aslı astarı olmıyan hayalleri koyan sizin gururunuzdur.

Lélia cevap verdi:

— Gurur, güven, bunlar aynı fikri ifade eden başka başka kelimelerdir. Aynı duyguyu, yüzyüze getirmenin iki ayrı tarzıdır. Ona verdiğiniz isim, vücudumuzun bir tamamlayıcısı, fikir mimarlığımızın kilit taşıdır. Bu, acı veren belirsiz fakat sonsuz yüce fikirle eserini süsleyen Tanrı'nın kendisidir. Bizi öteki canlı yaratıkların üstüne yükseltirken, bize zorla kabul

ettirdiği endişenin, sıkıntının bir şartıdır. O demişti ki: — Devenin kuvvetinden, kunduzun kurnazlığından daha üstün bir yaratık olacaksınız. Ama eserlerinizden hiçbir zaman memnun olmayacaksınız Dünya cennetinizin üstünde daha iyi bir günün o heyecan verici vaadini her zaman arayacaksınız. Haydi gidiniz dünyayı paylaşınız. Faşkat göğü arzulayacaksınız. Güçlü olacaksınız ama ıstırap çekeceksiniz.

Pulchérie:

— Peki, dedi, eğer iş böyle ise sessizce ıstırap çekiniz. Dize gelerek dua ediniz, Tanrı'yı bekleyiniz. Hayatın acıları önünde boyun eğiniz. Yaratan tarafından zorla kabul ettirilen ıstırabı her insanın harcı değildir; maksat onu kabul etmektir. Durmadan haykırmak ve boyunduruğa lânet okumak, onu taşımak demek değildir. İyice biliyorsunuz ki zehirle dolu bir kâseyi bulmak yetmez, onu ta tortusuna kadar içmek gerekir. Sizin dünya üstünde büyük olmanız için ancak bir şansınız var, onu da hor görüyorsunuz. Bu şans kendinize boyun eğmek şansıdır. Kendinize de boyun eğmiyorsunuz. Meleklerin oturdukları yerin kapısını emredercesine çalınca onu vurdum duymaz bir hale getirmekten korkmıyor musunuz?

Haklısınız, kardeşim, Trenmor gibi konuşuyorsunuz. Hayatın âşığı olan siz boyun eğmek bakımından hayattan kopup ayrılmış olan şu adamlarla aynı noktadasınız. Düzensizlik içinde

nasıl bir huzur buluyorsanız o da erdem içinde, aynı huzuru buluyor. Fakat erdemi de kötülüğü de olmayan ben, yaşamak iç sıkıntısına katlanmak için ne yapacağımı bilemiyorum. Ah, ne yazık! Sabrı, hükmünüz altında tutmak sizin için kolaydır. Eğer benim gibi, hâlâ yaşayanlarla ve artık yaşamayanlar arasında bulunmuş olsaydınız siz de benim gibi ümitsiz bir öfke ile çırpınır, bir şey olmak hayata başlamak ve onunla beraber ölmek gibi doymak bilmez bir istek yüzünden azap içinde kalırdınız.

Ama sevdiğinizi söylemediniz mi? Sevmek iki defa yaşamaktır.

— Oooh, aşkıta, pek iyi tanılan bir sonucu aradığınız, onu gerçekleştirebildiğiniz için hiç şüphe yok ki mesele öyledir. Fakat ben, aşk bakımından hiç kimseye benzemedim, benzeyemem de. Duygularımın soğukluğu beni en iğrenç kadınlardan daha da aşağıya düşürüyordu, düşüncelerimdeki coşkunluk beni en heyecanlı erkeklerin üstüne çıkarıyordu. İhtiyaçla, zorunlulukla seviyordum. Ama verdiğim sevinçlerden hiçbirini tatmadan kendimi hiçbir gerçek duyguya ve fedakârlığının konusu olarak içime yerleşen hiçbir hisse bağlanmıyordum. Peşinden koştuğum ve insana mahsus hiçbir hazzın yatıştıramıyacağı mutluluğun o ele avuca sığmayan arzusu, bitmez tükenmez ve derin bir işkence oluyordu. Eğer zihnin coşkunluğunu içimdeki bencilliğin sağlam hesaplarını bozup yok et-

selerdi ben hiçbir zaman sevmezdim. Fakat fikir gücümü nereye harcayacağımı bilmiyerek ibadetimle yaratılan bir putun ayağına yapışarak ve sarılarak onu fırlattım; çünkü bu adam, ötekilere benzeyen bir erkekti. Bana secde etmesinden bıknca alınlığı parçaladım. Onun gerçek hamurunu gördüm. Ama bu pöhpöhlü tapınmalarım arasında onu öyle yüksek bir yere koymuştum ki, o bana Tanrı gibi yüce görünmüştü.

Bu işte en hayıflanacak hatayı işledim. Nasıl sefil bir alın yazımın olduğunu görünüz. Onu kaybedince acınmağa başladım. Elimde onu yerine koyacak hiçbir şeyim yoktu. Hayal edilen bu koskoca erkek yanında her şey bana küçük göründü. Dostluk bana soğuk, din yalancı gibi geldi. Şiir de aşkla birlikte ölmüştü. Vehimleirimle, tabiatımdaki özelliklerin müsaadesi nisbetinde, mutlu günler geçirmiştim. Yetilerimin kuvvetli hamlesinden hoşlanıyordum. Hatanın sarhoşluğu beni gerçekten tanrısal vecidler içine attı. Beni kırdıktan sonra yiyip yutacak olan bu müthiş ve yakıcı tanrısallığın içine fazla gömülüyordum. Bu, acı ile sevincin, ümitle gücün bir hali idi. Fırtınalı ruhum, yemişini vermeden ve bir daha geri gelmiyecek olan şu uğursuz çalkanmalardan zevk duyuyordu. Huzur onu korkutuyor, sükûnet kızdırıyordu. Ona engeller, yorgunluklar, bir araya gelebilecek kemirici

kıskançlıklar, affedilmesi gereken insafsızca nankörlükler, izlenecek büyük işler, katlanılacak büyük felâketler lâzımdı. Bu bir ömürdü, bu bir zaferdi. Erkekçe savaşları, kan kokusunu, tehlikenin sıkı sıkı kucaklamalarını sevmiştim. Belki de zekâ ile saltanat kurmak, kuvvetli sözlerle başka insanlara iyilik yapmak emeli, gençliğimin ilk günlerinde yüzümü güldürmüştü. Kadın olarak dünyada benim için ancak asil bir alın yazısı vardı, o da sevmekti. Ben yiğitçe sevdim. Toplumsal hayatla ve insan oğlunun kalbindeki gerçek bencillikle türlü türlü kılığa girmiş bulunan sağlam fakat kör tutkunun acılarına katlandım. Onu soğutacak ve söndürecek olan her şeye uzun yıllar karşı koydum. Şimdi insanların azarlamalarına acı duymadan katlanıyorum. Kafamın içine doldurdukları vurdu duymazlıkla onların suçlamalarını gülümseyerek dinliyordum. İnsanların döktüğü göz yaşlarını bir türlü dolduramadığı halde, durmadan döküldüğü o öfkenin büyük uçurumunda yorgunluk ve ıstırap payımı tamamladığımı, çabamı yerine getirdiğimi ben de biliyorum. Tanrı de pekâlâ biliyor. Fedakârlıkla gücümü harcadığımı, hayatım, başka bir hayatın arkasında silinerek, gururumun değiştiğini biliyorum. Evet ,ey Ulu Tanrım, bunu biliyorsunuz. Hayaletiniz altında beni ezip parçaladınız. Tozların içine yuvarlandım. Vaktiyle pek azametli olan, bugünse pek acı veren bu gururdan sıyrılıp kurtuldum. Uğur-

suz ibadetim için uzattığınız varlık karşısında ondan uzun zaman sıyrıldım. Ey Ulu Tanrı'm, çok çabaladım. Sessizlik içinde acımı parçalayıp yuttum. Öyle ise beni ne zaman huzura kavuşturacaksınız?

— Kendini övüyorsun, Lélia. Boş yere çırpıp durdunuz. Buna şaşmıyorum. Yücelmek istiyordun ama ulu bile olamadın. İşte bu hal bayağı sevinçlerden sıyrılmasını, seçkin ve müstesna bir alın yazısının olmasını istemekten ileri geliyor. Bir başka yaratıkla aynı derecede mutluluğu paylaşmak için kendinizi fazla asil hissediyorsunuz. Mutluluğu kabul etmeden bu mutluluğu o erkeğe vermek istemiştiniz. İşte bu muhteşem tasarının altında kaldınız. Cömert olmak istemiştiniz ancak müsrif oldunuz. Eğer büyük olmak isteseydiniz, kendi mutluluğunuz yerine bir başkasının mutluluğunu koyardınız. Sevgilinizin kolları arasında, ona her şeyi verdiğiniz için onun zevkinden daha büyük bir zevki taşımış olurdunuz. Bu yüce zevki sık sık arzulamıştım. Göğsümün üstünde mutlu bir adamı seyretmen için kanımın ateşliliğini söndürmediğime, arzularımın inatçılığını yumuşatmadığıma sık sık acınmıştım. Ruhun saf bir hale gelen hazlarını vücudun o hummasına karıştırabilmeyi ne kadar isterdim. Ama uyuşmaz gibi görünmeleri ya da karşılıklı birbirlerini boğmaları nereden geliyor?

Lélia:

Çünkü onları birbirinden ayırıyoruz. Maddeden ayrı olarak ruhun o cömertçe zevklerini iyice öğrendim. Fakat o zevkler bana yetmiyordu; çünkü insanın bencilliği vahşidir, serkeştir, durmadan baş kaldırır, için için bizi kemirir ya da birdenbire bizi yırtarak uyanır. Platonik aşkın o dev gibi hırsını alaya almakta haklısınız. Ruh boş yere yükselmeye çabalar, ıstırap onu daima yere indirir. Oh, hatırlıyorum, bir erkek kalçasının yanında geçirdiğim şu ateşli gecelerin devamınca, kendinden vazgeçmenin böbürlenmelerine karşı gururun isyanlarını inceledim. İnsan kendisinden başka birini, ona boyun eğecek kadar kendini sevebileceğini hissettim.

Pulchérie, daha önce takındığı o alaycı edasını yumuşatarak ve yakınlık duygusunda beraberlik meydana getiren bir hareketle Lélia'nın elini tutarak:

— Hem de bu his, erkeklerin kaba olmalarında ileri geliyor. Canım kardeşim, çapkınlık ve değişiklik isteyen hayatımızın içinde biz kadınların başına birbirine benzeyen işler geldiğini görüyorsunuz. Öyle haller olur ki, birisinin zenginlikleriyle dolup taşarsınız, o zenginlikleri bir başkasiyle paylaşırsınız. Para verecek kadar bizi seven erkeğe çoğu zaman kin duyarız. Teminatımızın karşılığı olarak bizi alçakça seven erkeğe de para veririz. Ama erkek kabadır, kadın fedakârlığının nerede başladığını ve nerede son

bulduğunu bilmez. Bulanık bir kafanın bakışları altında seven bir kadının bağışlarını kabul etmenin akılsızlık olduğunu farketmez. Kadın tek-lifsizce sunar, sevinçle verir; sonra şaşırarak duraklar ve en güçlü, en kuvvetli bir durumda olduğu halde kabul etmekten yüzü kızarmıyan bu erkeği hor görür. Erkek uyuşuktur, kadın ise kıvrak. Hem birbirine çok benziyen, hem de hiç benzemiyen bu iki varlık o şekilde yaratılmışlardır ki, aralarında birbirlerine karşı duydukları aşkda bile bir kin vardır. Kucaklaşmalarından sonra gelen ilk duygu nefrettir, kederdir. Aleyhinde boş yere isyan edeceğiniz tanrısal bir kanundur bu. Erkek ve kadının birleşmesi, Ulu Tanrı'nın tasavvurları içinde geçici olsa gerek. Her şey onların birleşmesine karşı koyar ve değişiklik kendi tabiatlarının bir zorunluluğudur.

Lélia şöyle karşılık verdi:

Bana pek acı gelen taraf, bu erkeğin fedakârlıklarımın genişliğini anlamaması oldu. Sanki o, mimmetten yüzü kızarıyormuş gibi, boyun eğişimin yarattığı o can sıkıcı fikri bir tarafa itiyordu. Safca bir ikiye bölünmüş duygusu ile beni aldatmış gibi görünüyordu. Sabırsızlık ve acı ile ağızından dökülen inleyişleri, bir sarhoşluk belirtileri olarak sanmaktan hoşlanıyordu. Gözyaşlarına insafsızca gülüyordu. Bazan alçakca bencilliği, kendini gurur şeklinde belli ediyordu. Beni kabaca kucaklamaları için kırıp

geçirdikten sonra yanımda tasasız, kaskatı uyuyordu. Bu sırada ben onu uyandırmamak için hıçkırıklarımı içime gömüyordum. Ey kadının zavallılığı ve köleliği! Tabiatın içinde öyle bir durumumuz var ki. Barı toplum bizi yumuşatmak için çabalamalı idi.

“Bununla beraber, onu seçtiğim, uğursuz bir ihtiyaç olarak kabul ettiğim, kendi için gizli bir lütuf olarak derin bir saygı duyduğum bu efendiyi içli bir tutku ile seviyordum; çünkü onu ben seçmiştim. Onu delice tapıyordum. O üstünlüğünü bana ne kadar hissettiriyorsa, ben de onu o kadar seviyor, zincirimi taşıdığım için bu hale o kadar gurur katıyordum. Unutuşunun ya da ihmalinin bana imkân verdiği ilk hürriyet anında yeniden köleliğime lânet etmeye başlıyordum. Aşkımдан bir din, hiç olmazsa bir erdem yaratıyordum. Kendisine ancak içgüdüye bağlı bir beğenme ile boyun eğdiğimi bilmesini istiyordum. Haksızdım. Ben onun üstümde sürdüğü saltanatı çılgınca severken o benim kahramanca zaafılarımı küçümsemekten başka bir şey yapamıyordu.

Onu uzun zaman sevmem, (ruhumun yıpranması bakımından oldukça uzun bir zamandır bu.) netice olarak kişisel doyma yokluğu ile yetilerimin üstünde ortaya çıkan heyecanlı bir uyanmaya sebep oldu. Onun yanında, en yetkin gücün kaynağını bularak, cehennemî bir kucaklama ile doyurulması mümkün olmayan bir çeşit

sayıklama halinde, garip bir hırsım vardı. Göğsümün söndürülmiyen bir ateşle parçalandığını hissediyordum. Onun öpüşleri de içime hiçbir teselli salmıyordu. İnsan üstü bir güçle onu kollarım arasında sıkıyordum. Coşkunluğumun ona ifade edebilecek şeklini bulamadan cesareti kırılmış, bitkin bir halde onun yanına yığılıveriyordum. İçimdeki arzu, duyuların gücünü, daha uyanmadan felce uğratan bir ruh ateşliliğinden ibaretti. Bu, beynimi kaplıyan ve orada inatla biriken vahşi bir kızgınlık idi. İrademin bu büyük hamlesi süresince kanım güçsüz ve zavallı bir halde donup kalıyordu. İşte o zaman ölmem gerekti. Ama bencil adam, güneşin önünde beni boğmaya hiçbir zaman razı olmak istemedi. Bununla beraber bütün zevk alma ümidi orada idi. Ölümün kolları arasında uyurken, nihayet âşkın hazlarını ve gevşekliğini tanımayı umuyordum.

Yatıştığı, doyurulduğu ve doyduğu zaman yanımda onu görünce şaşırarak dehşet içinde kalıyordum. Uyuduğunu seyrederken böyle birçok saat geçirdim. Bu adam bana öyle güzel görünüyordu ki. Sakin alınının üstünde öyle bir kuvvet, öyle bir büyüklük vardı ki. Kalbim onun yanında şiddetle çarpıyordu. Heyecana gelen kanımın o ateşli dalgaları yüzüme kadar yükseliyor, sonra tahammül edilmez ürpermeler ellerimde ve ayaklarımda dolaşıyordu. Madde ile ilgili aşkın heyecanını, maddeye bağlı bir arzunun artmakta olan düzensizliklerini yeniden du-

yar gibi oluyordum. Onu uyandırmayı, kollarının arasına atılmayı, henüz yararlanmasını bilemediğim okşamalarını davet etmeyi şiddetle istiyordum. Ama ıstırabımın şu yalancı kışkırtmalarına karşı koyuyordum. Çünkü bu erkeğin içinde böyle bir ıstırabı yatıştırmaya elverişli bir şeyin bulunmadığını pek iyi biliyordum. Tanrı eğer ruhumun hastaklı gücünü zayıflatmak lûtfunu gösterseydi, ne olurdu. Çünkü onu yalnız o yapabilirdi. O zaman benimle beraber uyanan bu ümit ifritiyle boğuşuyordum. Bayağı ve şehvet uyandıran bu yatakta, bütün hayallerimin ve bütün kuvvetlerimin içine gömüldüğü bir tabut olan bu aşk tapınağından kaçıyordum. Evimin soğuk mermerleri üstünde yürüyordum. Ateşten cayır cayır yanan başımı gecenin havasına bırakıyordum. Sonra diz çöküyor, Tanrı'ya, bana yeniden taze hayat vermesi için dua ediyordum. Eğer bana damarlarımda zayıflayan kanımın gençleşmesi için söz vermiş bulunsaydı ben, Eson gibi, hançerlenmeme, onun gibi etlerimin parça parça edilmesine müsaade ederdim.

Bazan uykumda dünyadan elini ve eteğini çekmiş dimağları yiyip mahveden zengin vecidlerin pençesinde, hoş kokulu esintilerin harekete getirdiği bulutların üstünde o'nunla birlikte sürüklendiğimi hissediyordum. Kayıtsız kollarımı onun boynuna dolayarak, belli belirsiz sözler mırıldanarak göğsüne düşüyordum. O za-

man uyanıyordu. Bu da benim mutluluğum oluyordu. Bu hava gibi varlığın, kanatlarının rüzgâriyle bana ninniler söyleyen bu meleğin yerine erkeği, vahşi bir hayvan gibi kaba, yırtıcı bir erkeği karşımda yeniden buluyor ve dehşetle kaçıyordum. Ama peşimden geliyor, uykusu içinde boş yere rahatsız edilmediğini iddia ediyor, yarı ölü yarı baygın bir kadının göğsünde vahşi zevkinin lezzetini çıkarıyordu.

Günün birinde kendimi, sevmekten öyle usanmış hissettim ki birdenbire bunu kestim. Tutkumda başka bir facia olmadı. Bu uğursuz bağı ne kadar kolaylıkla koptuğunu gördüğüm zaman bu sürenin bitmez tükenmez olduğunu uzun müddet inandığıma şaşırdım.

Tatlı bir tarafı olmıyan bu bitkinlik haline kayıtsız şartsız kendimi salıvermek istedim. Issız bir yere çekildim. Yüz üstü bırakılmış ve ihtilâl fırtınalarıyla yarı yıkılmış olan bir manastır, derin ve ezici bir sürgün yeri olarak bana verildi. Manastır kendi topraklarının üstünde bulunuyordu. Binaların az yıkılan bir bölümünde bir hücre seçtim. Bu, vaktiyle başrahibin oturduğu hōcre idi. Duvarlarının üstünde İsa'nın çarmıha gerilmiş heykelinin asılı durduğu çivilerin izleri görünüyordu. Rahibin duaya alışmış dizleri döşemenin üstünde ve kurtarıcı sembolün altında belli belirsiz izler bırakarak çukurlaşmıştı. Katolik imanının belirtisi olan bu zahitler odasını yeniden süsledim. Tabut şeklinde bir

yatak, bir kum saati, bir kafa tası, kanlı ellerini Tanrı'ya doğru uzatan din şehitleriyle ermişlerin resimleri. Bana bundan böyle insan tutkularına karşı ölmüş olduğunu hatırlatan eşyalarla, bir şairin ve bir natüralistin en neşeli sembollerini birbirine karıştırmayı seviyordum: kitaplar, müzik âletleri ve içleri çiçekle dolu vazolar.

Bu yerlerin göze çarpan bir güzelliği yoktu. Başta, onun keder veren biteviyeliğini ve geniş düzlüklerinin sessizliğini sevmiştim. Orada her canlı duygudan, her heyecan verici hayranlıktan sıyrıldığımı ummuştum. Sessizliğe hasret duyan ben, şu alçak ufuklarda, boynuz şeklinde bir meşeden, mavimsi bataklıktan, renksiz kumların bir çöküntüsünden ibaret olan tek tük ârazilarda, arada sırada yoksun enginliği kesiverdiği şu çalılıklar okyanusunda bakışlarımı tehlikesizce ve yorulmadan gezdireceğimi sanıyordum.

Bu mutlak sessizlikte, kendi kendime yarattığım şu zavallı ve vahşi törelerde, bütün uygarlığın hayhuyundan uzaklaşmada, geçmişin unutuluşunu, geleceğin tasasızlığını bulacağımı da ummuştum. İçimde acınmak için az, arzu duymak için daha da az bir güç kalıyordu. Orada benliğimi kaskatı bir hale getirmek, yeniden insanlar içine katılınca tamamiyle yara almıyacak bir duruma sokmak için kendimi ölmüş saymak, bu yığınlar içine gömülmek istiyordum.

Ruhumun dayanıklılığına güvenmek için vücudun yoksunluğa katlanabileceği bir duruma gelmesi gerektiğinden işe bu yönden başlamaya karar verdim. Görkem içinde yaşamıştım. Keşislere mahsus bir hayatın maddi sertliklerine kendimi alıştıtararak vurduim duymaz bir hale gelmek istedim. Yararı dokunacak her hizmetciyi savdım. Her sabah ancak manastırın yüzüstü bırakılmış dehlizlerinden hücremin dışı açılan penceresine kadar sessizce sokulan yüzünü görmediğim bir insanın ellerinden yiyeceğimi, yaşamam için muhakkak gerekli eşyaları kabul etmek istedim.

Yemeğimi en yavan yiyeceklere indirerek, oturduğum yeri sağlık kurallarına uygun bir hale getirmek ve hayatımı kurmak için kendimi çalışmaya zorlayarak etrafımı büyük bir sadeliği olan eşyalarla çevirerek, en çetin maddi çileleri kendime zorla kabul ettirmek istedim. Toplum içinde zenginliğin verdiği kolay ve aralıksız faaliyete ve harekete alışmıştım. Süratli idmanları, atların o heyecanlı yarışını, açık havayı, gezileri, gürültülü avı seviyordum. Kendimi bile bile bir dayanıklılık hayatına boyun eğdirerek, etimi çileye sokarak beynimin ateşini söndürmeyi düşündüm. Hayalimde manastırın yıkılan duvarlarını onardım. Bütün rüzgârlara açık duran manastırın avlusunu görünmez, kutsal bir tahta perde ile örttüm. Yürüyeceğim yerlere sınır taşları koydum. Ve bütün bir yıl içine

kaplanmak istediğim düzlemi ölçtüm. Kendimi, ceza evinin etrafında hayalen çizilen sınır çizgisini tanımıyacak kadar heyecan duyduğum günler bu çizgiye belli işaretler koyuyordum. Sıvası dökülen duvarlarda, etrafı saran filbahrıların ve sarmaşıkların uzun dallarını söküyor, onları kendime geçmeğe yasak ettiğim yerlerde toprak üstüne yatırıyordum. O zaman andımı tutmamak korkusundan güven alarak kalemin içinde kendimi Bastille'de imişim gibi sağlam bir şekilde kapotulmuş hissettim. Bu geçmiş günlerin ıstırabını dindiren bir kendinden geçme ve titizlik anı oldu. İçimde büyük bir huzur belirdi. Ruhum çok kesin bir kararın etkisi altında uyurken vücudum yoksunluklarla sertleşti. Öyle bir hal oldu ki huzurla yeniden tazelenen yetilerim yavaş yavaş uyandılar ve şiddetle çalışmaya başladılar. Onu yatıştırmak isterken gücümü canlandırdım. Sönmek üzere olan kıvılcımı küllerken hayatın ana kurallarım devam ettiriyordum. Büyük bir yangın meydana getirmek için oldukça şiddetli bir ateşi körüklemiştim. Yeniden doğduğumu hissedince pek o kadar korkmadım. Mezarımın üstünde ağızımdan çıkan kararların hâtırası ile kendimi önleyemedim. Gözlerimde her şeyin önemini yok edecek, duygularım üstündeki her dış etkiyi hiçe indirecek şu tatsız çabayı kabul etmek gerekmişti. Oysaki, yalnızlık ve hayal kurma ben de yeni duygular, yeni yetiler yarattı. Onları

kendi prensipleri içinde boğmaya kalkışmadım. Çünkü beni şaşkına çeviren prensipleri oyalayacaklarını sandım. Onları cehennemin yeni bir telkin gibi uzaklaştıracağım yerde göğün bir lûtfu olarak kabul ettim.

Şiir gelip dimağıma çöktü ; fakat bu yalancı şiir başka renklere büründü ; başka şekiller altında usulcacık içime sokuldu ; o zamana kadar donuk ve değerden yoksun sandığım eşyaların hoş gidecek tarafını buldu. Hayatın bazı taraflarına göre hareketsiz duran bir kayıtsızlığın, bende hemen hemen farkedilmeyen eşyalara karşı ilgi ve özen ilham edeceğini hiç düşünmemiştim. Bununla beraber bu oldu. Azap çekmek için sırta geçirilen bir kıl gömlek gibi kucakladığım düzen, bana yumuşak bir yatak kadar tatlı ve iyi geldi. Varlığıma ait bir parçanın körü körüne boyun eğişini, öteki parçasının devam eden şu gücünü, maddenin şu kutsal fedakârlığını, direnen fakat sakın bir iradenin şu muhteşem saltanatını derin derin seyrètmekten gururlanarak zevk duydum.

Vaktiyle incelemelerde göz önünde tutulan kuralı hor görmüştüm. Yalnız başıma oturdüğüm evde kendime baskı yaparken düşüncelerimin dayanıklılığını kaybettiğini övmüştüm. Oysaki bu düşünceler dimağımın içinde daha iyi oluşarak güçlerini arttırdılar. Birbirinden kopup ayrılarak en yetkin şekillerini alıverdiler. Belli belirsiz idrakler âleminde başı boş dolaştıktan

sonra her şeyin kaynağına giderek geliştiler, alıştırmaların ihtiyacı ve alışkanlığı içinde garıp bir güç kazandılar İşte o an, benim en büyük felâketim oldu. Şiir yolu ile şüpheciliğe, coşku yolu ile şüpheyeye vardım. Böylece tabiatın sistemli bir şekilde incelenmesi beni hem Tanrı'yı övmeye, hem Tanrı'ya küfretmeye sürükledi. Tanrı'nın eserleri içinde eskiden ancak hayranlık duygusunu hissediyordum. İyiliklerle dolu şiirim, evrenin aşırı çirkinliklerini kabul etmiyor ve onların sırtına vahşi, kederli büyüklüğü geçirmeye çalışıyordu. Tabiatı daha titizce incelemeye, onu soğuk bir bakışla, tarifi o tarafsız düşüncesiyle, türlü görünüşleri altında evirip çevirmeye başladığım zaman evreni baskısı altında tutan dehayı daha usta, daha bilgili, daha geniş buldum. Daha kuvvetli bir imanka olarak dize geldim ve benim için yeni olan bir evrenin yaratıcısını kutsayarak, kendini daha fazla ortaya çıkarması için ona yalvarıyordum. Öğrenmeye ve incelemeye devam ettim. Ama ilim, insanın içine ölçülü davranışla ineceği bir uçurumdur.

Evrenin oluşunda, renklerin ve şekillerin ihtişamını coşkunlukla inceledikten sonra varlıklardan her sınıfın eksik, âciz, zavallı olduğuna kadar verince, güzelliğin, bazılarında zaaf yüzünden dengede kaldığım, budalalığın bazılarında, kuvvetin üstünlülüğünü yokettiğini, hiçbir şeyin güvenlik ya da tam bir zevk için oluşma-

diğını, dünya üstünde her şeyin, yerine getirmek zorunda kaldığı bir vazîfesi bulunduğunu, niha-yet uğursuz bir zorunluğun bu ıstırap yarışma-sında hükmünü sürdüğünü öğrenince beni bir korkudur aldı.

Bir an için kendisine kin duymaya zorlan-mamak için Tanrı'yı inkâr etmek ihtiyacını duy-dum. Sonra kendi güçlerimi yoklayarak ona bağlandım. Tabiatın insafsızlıklarına karşı ko-yan şu hayvanlardaki maddi gücün zenginliğin-den, tanrısallığın o menhametsizce kararlarına meydan okuyan ya da boyun eğen şu insanlar-dakî gurur ya da fedakârlık gücünden tanrısâl bir kural çıkardım.

İmanla dinsizlik arasında kalarak huzurumu kaybettim. Bir gün içinde, çok defa, seven bir insan durumundan kin duyan bir insan durumu-na geçtim. İnsan, inkâr ya da tasdik sınırlarının üstüne kendini yerleştirmeyi, daha önceden kes-tirip de bilgelige eriştiğine inanınca, hemen he-men deli olma derecesine gelir. Çünkü insanın elinde ancak imkânsız olan bir yetkinlik, ya da düşünmeye boyun eğmediği takdirde bizi heze-yana sürükleyecek olan içgüdüye bağlı akıl ilerlemeyi sağlayabilir.

O zaman şiddetli bir kargaşalığın içine yu-varlandım. Her insan ıstırapı, kendinin seyredil-mesinden ve kendine acınılmasından hoşlandığı için tehlikeli şiir, gelip benimle incelediğim eş-yalar arasına çöktü. Aslında aşırılıktan ibaret

olan şiir duygusunun etkisiyle bütün acılar etrafında büyüdüler, bütün iyilikler öyle canlı bir heyecanla ortaya çıktılar ki, bu iyilikler tıpkı ıstıraba benziyorlardı. Bana daha büyük, daha dehşetli manzara altında görünen acının kendisi, bilgeliğimle beslenen boş hayallerin, huzurumda yaşayan boş ümitlerinin gömüldüğü o derin uçurumları içimde açtı.

Arada sırada yarı yıkılmış taraçanın tepesinden güneşi seyretmeye gidiyordum. Tarasanın bir kısmı, katolikliğin, vaktiyle ibadete ayrılan yerlere kaplattığı o çirkin mimari ile çevrilmiş ve süslenmiş gibiydi. Altımda şu tuhaf semboller, zamanla kararmış başlarını uzatıyorlar, sanki benim gibi dalgaların yüzyılların, kuşakların akıp gittiğini sessizce seyretmek için düzlüğe doğru eğilmiş gibi görünüyorlardı. Şu pullarla kaplı yılanlar, şu güdük gövdenin üstünde duran kertenkeleler, şu ıstırapla dolu ve himler, günahın, hayalin ve ıstırapın bütün şu özel işaretleri benimle beraber uğursuz, cansız fakat yok edilemeyecek bir hayatı yaşıyorlardı. Batan güneşin ışınlarından biri, sert fakat kararsız şekillerin üstünde gelip oynadığı zaman gövdelerinin kabardığını, dikenli yüzgeçlerinin açılıp genişlediğini, korkunç yüzlerinin yeni işkenceler içinde gerildiğini görür gibi oluyordum. Ne bir insan elinin, ne de bir zaman elinin sarsabildiği şu kocaman taş yığınları içine gömülmüş vücutlarını seyrederken ıstırapla zorunluluk,

öfke ile güçsüzlük arasındaki bitmez tükenmez bir çekişmenin tasvirleriyle kendimi bir tutuyordum.

Çok uzakta manastırın çıkıntılı, kül renkli kütleleri altındaki biteviye ve kederli duran düzlük, sonsuz manzaralarını kat kat açıyordu. Güneş, ufka yaklaşırken, bol ışınlarından meydana gelen büyük bir yangını oraya kadar serpiyordu. Ufkun o erişilmez sınırları arkasında güneş yavaş yavaş kaybolunca, hafifce kızıllaşmış mavi dumanlar göklere doğru yükseliyor ve kapkara düzlük ayaklarımın altında uzanan pek geniş bir kefene benziyordu. Rüzgâr yumuşak fundalıkları yatırıyor ve onları bir göl gibi dalgalandırıyordu. Çoğu zaman bu uçsuz bucaksız derinlik içinde çakılların arasında hışırdayan bir ırmağın gürültüsünden, yırtıcı kuşların otuşundan, manastırın kemerleri altında inleyen ve kapanıp sıkışan rüzgârın çıkardığı seslerden başka bir gürültü yoktu. Arada sırada yolunu şaşırmış bir inek bu yıkıntıların etrafına gelip endişe ile böğürerek aylak aylak dolaşıyor, kendini sakınmadan tehlikeye koyduğu işlenmemiş ve sığınacak bir yerden yoksun topraklar üstünde ürkek bakışını gezdiriyordu. Bir defa da küçük bir çocuk, çingirak sesinin peşine takılarak, keçilerinden birini aramak üzere avlunun içine kadar geldi, beni hiç görmemesi için saklandım.

Gece, ses çıkaran ıslak dehlizlerin altında gittikçe koyulaşarak iniyordu. Küçük çoban ilk önce kubbelerin altında tın tın oten ayak gürültüsünden korkmuş gibi durakladı. Keçisinin, yapı döküntüleri içinde yetişen kühercileli otları istihale ile yediği yere kadar şarkı söyliyerek sokuldu. Bu tapınağın içinde benden başka bir kimsenin hareket etmesi bana çirkin göründü. Ayaklarının altında çıtırdayan kumun gürültüsü, sesine karşılık veren yankı, yalnız başıma altında ibadetimi esrarlı bir şekilde yaptığım, ruhla gök arasında bir münasebet kurduğum bu tapınağa karşı bir hakaret, bir dinsizlik gibi geldi.

İlkbaharda yabani katırtırnakları çiçekle örtülünce, ebegümeciler su birikintilerinin etrafında tatlı tatlı kokularını yayınca ve kırlangıçlar havanın boşluğunu, kulelerin o erişilmez tepelerini gürültü ve hareketle doldurunca, kırlar sonsuz bir haşmetin görünüşlerine büründü ve sarhoş edici bir hazzın o hoş kokuları ile dolup taşı. Sürülerin ve köpeklerin uzaktan uzağa duyulan sesi, yıkıntılarda daha sık yankılar uyandırıyordu. Sabahleyin çalığışu dinsel ilâhîler gibi tatlı şarkılar söyledi. Manastırın duvarları taze süslerle donandı. Engerek otu ile şeytan otu ıslak yarıklar arasından gür bir yeşillikle belirip çoğaldılar. Sarı şabboyalar, kubbelerin altını hoş kokulara boğdular. Yüz üstü bırakılmış bahçede, yıkıp yakmaya rağmen yaşamış

olan yüzyıllık birkaç yemiş ağacı, yosun kaplı iri dallarını pembe ve beyaz tomurcuklarla süsledi. Tek parça halinde duran heykelin ayaklıklarına varıncaya kadar hiçbir yer yoktu ki, ıslaklıkla çoğalan gözle görülmeyecek kadar küçük bitkilerin, yıkıntıları ve yeraltı binalarını süslediği o renk renk zengin ve değişik halılarla örtülmemiş olsun.

Hayvanların ve bitkilerin bütün şu döl verişlerindeki esrarı incelemiştim ve hayal gücümün, çözümleme ile donup kaldığını düşünüyordum. Tabiat yenide ndaha güzel, daha genç doğunca, bana gücümü hissettirdi. Gurur karışık çabalarımınla alay etti. Ancak ilme bağlı kaldığı için övünen şi dik kafalı yetileri zorla yola getirdi. İlmin, hayranlığı boğduğuna, naturalistin gözü ufku daha geniş kucakladıkça şair gözünün sönüp gittiğine inanmak hata olur. İnceleme, bunca inançları bozup yoketmekle beraber, ışıkla yeni inançları da yaratır. Araştırma benden bir taraftan hayalleri silerken, öte taraftan bana bir takım hazineleni ortaya çıkarıyordu. Duyularım fakirleşecek yerde yeniden tazelendiler. İlk baharın parlaklıkları ve kokuları, ılık bir güneşin ve temiz bir havanın o gıcıklayıcı etkileri, toprağın canlandığı sırada, bütün delikcüklerin den aşk ve hayat serptiği bir zamanda insanı kaplayan o açıklanması imkânsız yakınlık duygusu beni yeniden acıların içine düşürdü. Endişenin, belli belirsiz ve âciz arzuların bütün iğne-

lenini yeniden hissettim. Bana öyle geldi ki, ben yeniden kadın oluyordum, tekrar hayata dönüyordum; hâlâ sevebilecektim ve bunları duyabilecektim. Birincisinden daha güçlü, daha heyecanlı, ikinci bir gençlik, anlaşılması imkânsız bir şiddetle göğsümde dövünüp duruyordu. İçimde olup bitenlerden hem korkmuştum, hem keyiflenmişim. Nasıl uyandığını bilmeden bu sarhoşluk halinde heyecana kendimi kaplıyordum. Ama biraz sonra düşününce içime bir korku düştü. Tecrübemin o yürekler paralayıcı talihsizliklerini hatırlıyordum. Geçmişteki felâketler beni geleceğe güvenle bağlamaya elverişsiz bir duruma sokuyordu. Her şeyden korkmak zorundaydım: insanlardan, hele kendimden. İnsanlar beni anlamıyorlardı. Hâdiseler de beni durmadan yaralıyorlardı. Çünkü hiçbir zaman insanların ve hâdiselerin seviyesine yükseleliyordum ya da alçalamıyordum. Hem halin iç sıkıntısı beni kaplıyor bütün ağırlığı ile eziyordu. Öyle sakin, öyle şiirli, öyle güzel olan ıssız evim bazı günler bana korku veren bir şeymiş gibi görünüyordu. Gönül rızası ile beni burada tutan istek bana korkunç bir zorunluk gibi geliyordu. Şu kapısız ve duvarsız manastırda parmaklıkların ve hendeklerin arkasına hapsedilmiş bir rahibin azaplarına benzeyen bir ıstırapla kıvranıyordum.

Sırasıyle içime dolan şu arzu ve korkuda kendime karşı irademın şiddetli savaşıyle

gücüm tazelendikçe onu harcıyıp tüketiyordum. Hiç de bilmediğim bir tecrübenin yorgunluklarına ve cesaretsizliklerine uğruyordum. Hareket etme ve yaşama ihtiyacı içimde pek şiddetli bir hal alınca, bu ihtiyacın beni tüketinceye kadar parçalayıp yutmasına kendimi teslim ediyordum. Geceler, baştan başa, dünyadan vazgeçme çabası içinde akıp gidiyordu. Mezar taşlarının üstüne yatarak kendimi hayal gücümün öfkelerine bırakıyordum. Bilinmeyen bir ifritin kucaklamalarını hayal ediyordum. Sıcak soluğu ile göğsümü yaktığını hissediyordum. Dişlerinin izlerini omuzlarımda hissettiğimi sanarak, tırnaklarımı bu omuzlara batırıyordum. Canlılara karşı Tanrı'dan da daha güçlü, daha cömert olan bu ifritin, son bir ümit olarak yıkma işini geciktiren ve tüketen bir tefeci gibi kendilerine sunduğu şiirin o saf günlerinde, bütün insanların yaptığı gibi o sonsuz cehennem azabı uğruna zevki çağırıyordum.

Çoğu zaman fırtınalı bir yağmur, mihrabın açık duvarları içinde ansızın beni yakalıyordu. Bu yağmura katlanmayı bir vazife biliyordum. Oradan bir teselli çıkaracağımı umuyordum. Arada sırada güneş kendini gösterince beni yorgunluktan bitkin, ilk günün ışığı kadar solgun, elbiseleri kirlenmiş, üstünden suların sızdığı darmadağınık saçlarını toplamaya güç bulamayan bir insan olarak buluyordu.

Arada sırada hâlâ ıstırap, öfke çılgınları

atarak kendimi avutmaya çabalıyordum. Gece kuşları ürkerek havalanıyorlar ve bana vahşi haykırırlarıyla cevap veriyorlardı. Kubbeden kubbeye tekrar eden gürültü, sarsak yıkıntıları sarsıyor, çatının tepesinden yuvarlanan iri kum taneleri sanki kubbenin tepeme çıktığını haber veriyorlardı. Ah! Bu dünya yıkılıp da başıma geçmesini ne kadar isterdim. Haykırırlarımı yükselttim, sesimi daha dehşetli, daha tırmalayıcı bir sesle yankılayan bu duvarların içinde bana cevap vermek, üstüme lânetlerini yağdırmak için aleyhimde birleşmekte telâş gösteren, azaplı binlerce insan oturuyormuş gibi idi.

Bu müthiş gecelerin ardından gamlı bir uyusukluk içinde gündüzler geliyordu. Birkaç saat için uykuya dalmaya muvaffak olduğum zaman uyandıktan sonra bende derin bir uyusukluk bütün bir gün süresince beni herhangi bir ilgi ve irade göstermeye elverişsiz bir hale getiriyordu. O anlarda hayatım, boyun eğme ve alışkanlık yüzünden ahmaklaşmış rahiplerin hayatına benziyordu. Belli bir zaman boyunca ve ağır ağır yürüyordum. İçindeki anlamları hiçbir zaman ruhuma inmeyen fakat ahengi ile ıstıraplarımı yatıştıran ilâhîler söylüyordum. Görünüşleri çorak binaların duvarları üstünde çiçek yetiştirmek hoşuma gidiyordu, bu çiçekler köklerini daldıracak kumları, etrafa yayılmış çimenteroyu buluyorlardı. Kırangıcın çabalarını seyretmeye ve yuvasını iskete ve serçelerin hücumla -

rına karşı korumaya gidiyordum. O zaman hafızamdan insan tutkularının her türlü gürültüsü silinip gidiyordu. Kum üstüne elimle isteye dileye çizdiğim bu ceza evi sınırından, alışkanlıkla bir makine gibi yürüyor, bu sınırın ötesinde atlanıp geçilebilecek bir evrenin bulunup bulunmadığını artık düşünmüyordum.

Sakin olduğum ve aklım başıma geldiği günler oluyordu. Kendi zekâma ve ihtiyaçlarıma göre ele aldığım İsa'nın dini ruhumun yaraları üstüne tatlı bir lezzet, gerçek bir şefkat yayıyordu. Gerçekten, bir insan ruhuna dağılmış bulunan tanrısallık derecesinin peygamber, yarı peygamber, kurtarıcı adıyla insanlara bağışlanması ya da bağışlanmaması meselesini kendi gözlerimle çözmek için fazla bir kaygu duymamıştım. Bacchus, Musa, Konfiçyus, Muhammet, Luther dünya üstünde bu büyük vazifeyi gördüler. Yüzyıllar boyunca insan ruhuna şiddetli sarsıntıların izlerini bıraktılar. Onların etkisi ile düşündüğümüz, bugün onların etkisi ile yaşadığımız bu insanlar bize benziyorlar mıydı? Tinsel güçleriyle toplumları kuran bu dev adamlar, yaratılışımızdan daha yetkin, daha saf bir yaratılışları yok mudur? Eğer insan Tanrı'yı ve aydın kişinin cevherini inkâr etmiyorsa onların en güzel eserlerini inkâr etmeye, bu eserleri tanımamaya hakkı olur mu? İnsanların arasında doğup da zaaf göstermeden, günah işlemeyen yaşamış olan ve İncil'i yazdırtan ve yüz-

yıllar boyunca insanlığın ahlakını değiştiren bu adam, Tanrı'nın gerçek oğludur, denemez mi?

Tanrı bize kötülük için ayrı iyilik için ayrı güçte insanlar göndermiştir. Evreni idare eden yüce irade, dünyanın bir parçası üstünde insan zekâsına ileriye ya da geriye büyük bir adım attırmaktan hoşlandığı zaman yüzyılların ağır yürüyüşünü, tabii sebeplerin geçici etkilerini beklemeden yalnız bu maksat için yarattığı bir insan ve sözü ve hareketi ile bu ani değişmeyi yapabilir.

Meselâ İsa, Pharicien'lerin altın tacının üstüne çıplak ve tozlara bulanmış ayaklarını gelip koymuştur. Eski kanunları bozmuştur. Heyecana gelmiş bir kavme taze hayat vermek için gerekli spritüalizmin o büyük kanunu gelecek yüzyıllara haber vermiştir; insanlık tarihinin içine bir dev gibi gelip dikilmiş ve onu duygular devri, fikirler devri olmak üzere ikiye bölmüştür. İnsanlardaki hayvanlık gücünü bükülmez eliyle hiçe indirmiş ve ruha kavranması mümkün olmayan pek geniş belki de sonsuz bir hayat açmıştır; eğer Tanrı'ya inanıyorsanız dize gelmeyecek misiniz? — Yüzyılların başlangıcında Tanrı ile beraber olan o insan Kelâmullahdır. Tanrı'dan geldi, Tanrı'ya dönüyor. İnsanları yeniden elde ettiği için Tanrı'nın sağında oturmuştur, bundan böyle onunla beraberiz, diyecek misiniz? — Tanrı İsa'yı gökten gönderdi. İsa yeryüzünün Tanrısı oldu. Tanrı'nın ruhu, İsa'

nın içinde idi ve Tanrı ile İsa arasındaki boşluğu doldurdu. Bu, İsa'nın varlığı ve saltanatı için parçalanmaz, basit bir teslis değil midir?

İnanan ve ibadet eden her insan, imanın Tanrı ile beraber içine din birliğini de koyduğu her yaratık Tanrı ruhunun insan ruhundaki tecellilerinin gücüne göre, şu esrarlı teslisin daha çok ya da daha az zayıflamış bir yansımasını kendi içinde aksettirmiyor mu? Ruh ve ruhun, yoktan var edilmiş bir amaca doğru hamlesi, bu yüce hamlenin esrar dolu amacı, bütün bunlar, kuvvet, savaş, zafer gibi üç farklı bilgi halinde Tanrı'yı teceli ettirmiyor mu?

Bütün insanlığın içinde beliren bu üçlü sembolü katolik iman tarafından, aşkın, evrenin ruhu olduğunu işaret etmek için bir güvercin şekli altında tasvir edilen İsa, dünyanın Babası ve Ruh-ül Akdes arasında muhteşem ve yetkin olarak bir defa daha meydana gelebildi.

Pulchérie cevap verdi:

— Bu mistik semboller beni göldürüyor. Bakınız sizler ne kadar da seçkin ruhlar, saf cevherlersiniz. İlhamın büyük kitabını görmeyiniz ve onu yorumlamanız gerekiyor. Tanrı sözünün, gururlu felsefenizin yorumlarına boyun eğmesi gerekiyor. İnce fikirlerin zoru ile, kendinize göre tanrısal esrarlara bir mânâ vermeye muvaffak olunca sizin tarafınızdan açıklanan âdetlerinize göre yaratılan yeni iman önünde her şeye boyun eğiyorsunuz ve eserleri-

niz önünde kendinize secde etmek tenezzülünü gösteriyorsunuz değil mi? Bunu itiraf ediniz Lélia.

— Bunu inkâra kalkışmıyacağım kardeşim. Eğer benim için inanmanın ve ümit etmenin tarzı bu ise ne önemi var? O insanlara ne mutludur ki ruhun yardımı olmadan gerçek mânaya boyun eğler. Ah! İsyankâr ruhlara gerçek mânâ önünde boyun eğdiren duygulu ve çılgınca o mutlu hayaller! Bana gelince, ben bu ibadetin özel işaretlerinde, dinsel tören usullerinde yüce şiirin o tertemiz şefkat kaynağını buluyordum. Katolik kiliselerinin şekil ve durumu, mihraplarının biraz tiyatromsu süslemeleri, papazların haşmeti, ilâhiler, kokular, içe dönüşün ve sessizliklerin aralıkları ortasında kilisenin doğduğu dinsiz törenlerin bir yankısı olan o eski zaman şaşaası, içime her zaman öyle bir saygı sokmuşlar ki, onlar beni, tarafsız bir eğilim içinde ansızın yakalamışlardır.

Manastır çıplak ve yıkıktı. Ama bir gün molozların arasında aylak aylak dolaşırken bir mahzenin kapısını gördüm. Kendisini gizleyen çöktüntüler sayesinde bir hezeyan ve yakıp yıma anının hoyratlıklarından kurtulmuştu. Kapıyı tıkayan kireç artıkları ve böğürtlenler arasında kendime bir geçit açarak çok zarif işlenmiş ve iyi muhafaza edilmiş küçük bir yeraltı tapınağına götüren loş ve dar bir merdivenin alt basamağına kadar sokulabildim.

Kubbe o kadar sağlamdı ki, döküntülerden meydana gelen koskocaman bir yığıntının ağır lığına karşı koyuyordu. Islaklık resimlere zarar vermemişti. Oymalı meşe ağacından bir dua iskemlesi üstünde karanlık içinde bir gün önce unutulmuş hissini veren herhangi bir papazın koyu renkli elbisesi seçiliyordu. Ona yaklaştım ve elbiseleri görmek için ona doğru eğildim. O zaman keten ve kaba softan yapılmış bir elbisenin kıvrımları altında diz çökmüş bir insan şeklini duruşunu farkettim. Kavuşturduğu ellerinin üstüne eğilmiş başı, kara kukuletenin altına gizlenmişti. Sanki öyle derin bir iç dönüşü gomulmuştu ki, dehşete, inanılmaz düşüncelere kapılarak ırkıldım. Artık hareket yapmaya cesaret edemiyordum. Çünkü açtığım geçitten gelen dışardaki hava tozlu elbiseyi oynatıyordu. Adam kıvıldanıyor gibi idi. Ayağa kalkmak üzere olduğu söylenebilirdi.

Bir insanın kardeşleri kılıçtan geçirildikten sonra yaşaması, derinliğini ve etrafını bilmediğim bu yer altı tapınağına nefesine eziyet ederek ve ıstırap çekerek kapanıp otuz yıl yaşayabilmesi mümkün müydü? Bir an için buna inandım ve daldığı derin düşünceyi bozmaktan korkarak, ona ne söyleyeceğimi arayarak, kendisine bir şeyler söylemeye cesaret edemediğim çekilip gitmeye hazır, saygı ile oraya zincirlenmiş, hareketsiz durdum. Fakat gözlerim karanlığa alışıkça sırska ve çıkıntılı kollarının üstünde düm-

düz düşen kumaşın yumuşak kıvrımlarını seçtim. Önünde bulunduğum esrarı anladım ve şu kutsal iskeletin üstüne saygı ile elimi götürdüm. Başlığı, elim değer değmez, toz halinde yere dökülüverdi. Elim, bir insan iskeletinin kuru ve soğuk kafa tasına rasladı. Rüzgârın birkaç tutam saç hâlâ oynattığı ve sakalın, çene altında kavuşturulmuş ellerin pek zayıf oynak yerlerini kucakladığı bu rahip başını ilk defa görmek, yüce ve insana dehşet veren bir şeydi. Ağzına kadar kühercile doldurulmuş bazı mahzenlerin cesetleri kurutmak ve onları yüzyıllarca muhafaza etmek özellikleri vardır. Şu tabiî etkilerle çürümekten korunan birçok cesetler bulunmuştur. Bir parşömen gibi saydam ve sarı deri, katlaşmış ve büzülmüş kaslar üstüne yapıştı; dudakların iç tarafı sağlam ve parlak dişlerin etrafında kıvrılıp kalmış. Kirpikler fersiz gözlerin etrafında sanki dıştan dikilmiş gibi duruyor. Yüz çizgileri bir çeşit ağırbaşlı ve sakin bir ifade taşımakta idi. Gergin ve beresiz alın kasvetli bir haşmete bürünmüştü; eller ve ayaklar ölümün kendilerini birdenbire yakaladığı o kas-katı durumlarını muhafaza ediyorlar. Bu feci insan artıklarında kimsenin inkâr edemiyeceği bir büyüklüğün özelliği vardır. İnsan onlara dikkatle bakarken sanki içine uyanışın imkânsız oluşuna inanmıyormuş gibi bir his gelir.

Gözlerimin altında duran şu iskelette, durumu sebebiyle, hâlâ yüce bir taraf vardı. İba-

detin huzuru içinde bir ihtilâç göstermeden ve can verirken azap duymadan ölen bu rahibin etrafı bir zafer halesiyle çevrilmiş gibi idi. Son saatlerinde earafında ne gibi şeyler geçmişti? Asil bir hata yüzünden amansız bir çileye kendini mahkûm eden bu insan, başının üstünde katı yürekli kardeşleri ölüm ilâhileri söylerken manastırın dibinde, her şeye boyun eğen ve tam bir güven içinde Ulu Tanrı'nın kucagında mı uyumuştı? Bu sam bende, bu yer altında hiçbir yerin duvarla örülmediğine, ibadete ayrılmış bu yerde görünürde hiçbir höcrenin bulunmadığına emin olduğum zaman uyandı. Demek bu din şehidinin, ıssız köşesinde birdenbire yakalayan ihtilâl fırtınası olmuştu. Belki de halkın haykırışlarını işiterek onların saygısızca hareketlerinden kaçmak, mihrabın basamakları üstünde son vuruşu göğüslemek için oraya inmişti. Ama hiçbir yara izi böyle bir şeyin olduğunu göstermiyordu. Duruma hâkim olanların hoyrat elleri altında binanın dış kısımlarının çökmesi, birdenbire onu bu ıssız köşeye kapatmış ve Vestales'lerin işkencelerini çekmeğe boyun eğmiş olduğu sanısına kapıldım. Ölümün dinsizlere bile lûtufla olduğu o müthiş günlerde belki de bir işkenceye uğramadan sevinç içinde ölmüştü. Belki de İsa'nın önünde secdeye kapanarak ve cellâtları için dua ederek ruhunu Tanrı'ya sunmuştu.

Bu iskelet, bu hüzünlü ve çarmıha gerilmiş

İsa benim için kutsal eşyalar haline geldi. Bu soğuk, karanlık kubbenin altına sık sık gidiyor, kanıma ateşini söndürüyordum. Rahibin iskeleti üstüne yeni bir elbise geçirdim. Her gün onun yanbaşımda diz çöktüm. Bir ıstırap ve sürgün arkadaşıyla konuştuğu gibi ıstırapımın çırpınışları içinde onunla yüksek sesle konuştum. Bu cesede karşı delice ve kutsal bir sevgi duydum. Barıştırması için Tanrı ile benim arama girmesini istedim. Rüyalarımda Eyyüb Peygamber'in görüntülerindeki ruh gibi, onu yatağımın önünden geçerken gördüm. Dehşet ve ümüt sözlerini hafif bir esinti gibi belli belirsiz bir sesle mırıldandığını işittim.

Bu yer altı kilisesinde tepeden açılmış bir pencereden gelen ışıkla yıkanan bir yarım kemer içine gömülü beyaz mermerden büyük bir İsa heykelini de seviyordum. Daha o zamanları bu mahzen penceresi tıkanmıştı. Ama zayıf birkaç güneş ışını dışarda karmakarışık yığılmış taşların aralarından hâlâ içeri sızıyordu. Donuk ve yerde sürünen bu ışık İsa'nın solgun alını üstüne garip bir hüznün serpiyordu. Bu ıstırap ve şiir dolu sembolün karşısına geçip onu seyretmekten zevk duyuyordum. Tanrısal bir sevincin ifadesiyle süslü bu maddi ıstırapın hayalinden daha acıklı ne vardır? Kollarını göğes doğru uzatarak, kanla ve göz yaşlarıyla yıkanan bu din şahidi ne büyük bir düşünce, ne büyüktür remiz. Ey yeryüzünden göklere bir bu-

hurdan, bir dua gibi uçan ve bir haç üstünde yükselen ıstırabın sureti! Tanrı katına doğru kanlar içinde çırpıplak yönelen ıstırabın kefareti olan kurban! İşkence ile kırıp parçalanmış, kol vebacakları gerilip askıda kaldığı o sembol haç, o neşeli ümit! Zekânın mihrabı olan, insan gücüne uğursuz bir taç gibi zorla kabul ettirilen ve üzerinden kanlar sızan ey dikenli çelenk! Sizden sık sık yardım istedim. Sık sık önünüzde secdeye kapandım. Ruhum kendini çoğu zaman bu haçın üstünde gördü. Aynı dikenlerle kanadı. O, İsa adı altında tanrısal bir ümitle tekrar uyanan insan ıstırabına, kendinden vazgeçmeye, yani insanlık hayatının kabulüne fakat, göğsüne yükselmeye yani, şiddetli acı içinde huzura ve ölüm içinde ümide sık sık taptı.

İkinci kış, birincisinden daha az sakın geçti. Yalnızlık ve yoksunluklar ortasında, başlangıçta hayatımı devam ettirmeye çabaladığım sabırlı fedakârlık, ertesi yıl beni yüzüstü bıraktı. Yazın hulyaları ve gevşekliği ruhumun durumunu, vücudumun düzenini değiştirmişti. Kendimi daha sağlam, ıstıraba daha elverişli, daha hassas ama onu çekmekte daha az sabırlı, bununlaberaber ondan kaçınmakta daha tenbel hissediyorum. Kendime sevinçle kabul ettirdiğim bu sert davranışlar bana şimdi acı geliyordu. Bu sert davranışlarda ilk zaman beni destekliyen o iç açıcı hazzı artık bulamıyordum.

Gündüzlerin kısaldığı taraçanın üstünde

hülyaların o kederli zevkinden beni yoksun bırakıyordu. Gecenin o uzun saatlerinin akıp gittiği höcremin dibinde çoğu zaman dışardaki eşyalardan kendimi sıyırmak için yaptığım çabalardan yorulmuş, araştırma içindeki dikkate veya düşünce içindeki düzene elverişsiz benliğimi dış izlenimlerin kederi ile ezilmiş buluyordum. Pencerenin içine oturmuş ayın, karla örtülü damlar üzerinden yükseldiğini ve iç avluların işlemeli oymalarında asılı kalan ince uzun buz parçalarının parıldadığını görüyordum. Kar, kocamış sedir ağaçlarının dallarında gürültü yapmadan ayrılıyor ve alt dallara topak halinde sessizce düşüyordu. İnsan, avluyu kaplayan bütün kuru böğürtlenleri tek canlı varlığı uyandırmadan, bir yılanın rslık çaldığını ya da bir böceğin vızılдаğını işitmeden oynatabilirdi.

Bu kasvetli yalnızlık içinde huyum değişti. Fedakârlık, duygusuzluk şeklinde soysuzlaştı. En salt, en karışık, en korkunç fikirler nöbet nöbet gelip dimağıma çöktüler. Boş yere kendi üstüne kıvrılmaya, günlük hayatımı yaşamaya çalışıyordum. Geleceğin benim için belli bir şekli olacağını, onu kendi kendime yarattıktan sonra kabul edeceğimi, kendime geldiğim şu şimdiki zamanın üstüne onu aynen uygulamam gerektiğini düşünüyordum. Bilemediğim o geleceğin belli belirsiz hayaleti bütün rüyalarımda dalgalanıyor ve aklımı allak bullak ediyordu. Halin benim için yaşamadığını, ruhumu bu ceza

evine kapatmak için boşuna çabaladığımı, onu her zaman bu ceza evinin ötesinde başı boş do-laştığını, ona evren gerektiğini ve kendisine ev-ren verildiği gün onu tüketeceğini seziyordum. Sonunda şunu hissediyordum ki, hayatımın işi gücü, beni kaybolmuş sevinçlere, henüz müm-kün olmayan hazlara doğru yöneltiyordu. Yal-nızlık içinde aradığım bu sevinçler benden kaçı-yorlardı. Her yerde olduğu gibi orada da kâse nin dibinde acı bir tortu bulmuştum.

Andımın can vermesi yakıcı bir yaz sonuna doğru oldu. Sağlığımı ve kafamı hissedilecek derecede bozan korku ve istek karışımı ile bu işin sona yaklaştığını gördüm. İnanılmaz bir hareket ihtiyacını duyuyordum. Artık çok ya-şadığımı ve hayatın aşırılığı ile ıstırap çektiğimi düşünmeden heyecanla hayatı çağırıyordum.

'Buna rağmen kendi kendime, daha şimdi-den yokluğu içine düştüğüm hayatta ne bulaca-ğım? diyordum. Ancak boş olduğunu anladığım hangi zevklere, geçirdiğim sert imtihan önün-de bir türlü açılıp gelişmeyen hangi inançlara bağlanacağım? Yalnızlık içinde bir türlü bula-madığım huzuru insanlardan mı dileneceğim? Tanrı'nın veremediğini onlar mı vereceklerdi? Eğer gönlümü boş bir hayalin peşinde tüketir-sem, yanlış yoldan dönmek için kendimi mah-kûm ettiğim bu ıssız yeri bırakıp gidersem, son-

ra ümitsizliğe karşı nerde bir sığınak bulurum? Bütün hayallerimin dibine inince güçsüzlüğümün tam ve çürütülmez delilini verince, dinden, felsefeden doğan hangi ümit bana gülmseyebilir ve beni kucaklayabilir?

Bununla beraber, yine kendi kendime dünden el etek çekmek, fikir yürütmek neye yarar? Şu yıkık mezarların arasında insanların sefahatleri içine girdiğimden daha mı az ıstırap çekiyordum. İnsana yeni ıstıraplar yaratmaktan başka bir işe yaramıyan ve fıkirlerinde direnen bir felsefe nedir? Amacı ıstıraptan kaçmak olacak yerde onu arayan ve inim inim inlen, çile çektiren din nedir? Bütün bunlar gururun ve deliliğin aşırı bir hali değil midir? Yalnız duyugların zevklerine dalmış olan insanlar, düşüncenin bütün incelikleri bulunmadan daha mutlu, daha büyük olamazlar mıydı? Tanrı belki de kıyamet gününü bu yücelişe, hakaretlerini yağdıracaktır, diyordum.

Bu kararsızlıklar ortasında, kaypak irade me kitaplarda bir yön arıyordum. İlkel çağların o saf şiirleri, Süleyman'ın o zevk dolu ilâhileri, Longus'un şehvet uyandıran çoban şiirleri, Anakreon'un o hayasız felsefesi, yüce çıplaklıkları içinde bana, ermiş Thésée'nin insanı, körü körüne heyecanlandıran mistik ah vahlarından daha dinsel gibi görünüyordu. Fakat çoğu zaman keşşiliğe ait kitaplara kendimi, bir yakınlık duygusu ile, kaptırıyordum. Hristiyanlığın o bü-

tün tinsel izlemlerinden boşına sıyrılmak istiyordum. Fakat daima oraya dönüyordum. Ruhumda gelin ilâhileriyle ürperen Daphni ile Chloé'nin kucaklaşmalarına gülümseyen bir geçici gençlik yaşıyordu. Bir anlık zaman, gerçekten basit bir kalbin devam ettiremediği, bir doğu güneşinin ateşiyle yeniden tazelenemediği bu tabiata aykırı ateşi yok etmeye yetiyordu. Ermişlerin hayatım okumaktan hoşlanıyordum. Bu güzel şiirlerin, bu tehlikeli romanların içinde insanlık öyle yüce, öyle güçlü görünüyordu ki, yer yüzünde insanları olduğu gibi seyretmeye, eğilip bakmaya imkân vermiyordu.

Bu derin ve sonu gelmez yalnızlık günlerini, höcrenin içinde doğan bu sofuca acıları, bu yüce fedakârlıkları, bu müthiş çileleri, okşanan asil bir gurur duygusu hesabına hayatın bayağı acılarını teselli eden bu ihtişamlı ve delice hareketleri seviyordum. Yalnız başına yaşayanların kendi ruhlarının sırrı içinde aldıkları şu tatlı ve şefkatli tesellileri, tapınağın karanlıkları içinde erimiş bir ruhla dine inanan bir kimsenin o içli dışlı konuşmaları, François de Sales ile Marie de Chandel'in o safca mektuplaşmalarını hele insanla Tanrı, ekmek şarap töreni sırasında İsa ile İmitasyon'un o adı bilinmeyen yazı arasında sarsılmaz bir aşkla hayalci bir metafizikle dolu şu iç dökmelerini okumaktan hoşlanıyordum.

Bu kitaplar derin düşünceler, merhamet ve

şiiir ile dopdolu idi. Yalnız başına yaşamayı gü - zelleştiriyordu. Yalnızlık içinde büyüklüğü, ça - lışma içinde barışı, vücut yorgunluğu içinde ru - hun huzurunu vaadediyorlardı. Bu kitaplarda öyle bir mutluluğun yansımasını, öyle tatlı bir bil - geliliğin ibelirtisini buluyordum ki, onları okur - ken aynı amaca erişme ümidi içimi dolduruyor - du. Bu ermiş insanlar, benim gibi, şiddetli ar - zuların etkisi altında dünyaya yeniden dönmek istediğini duymuşlardı ama cesaretle bu arzuların üstüne yükselmişlerdi. İki yıllık bir savaş ve za - ferden sonra meydana getirdiğim eserden vazgeç - menin, pek çetin çabaların yemişini kaybetmek, alçaklıktan daha ziyade delice hareket etmek ol - duğunu biliyordum. Kararımla kendimi yeniden bağlayınca, aşağı yukarı uzunca bir süre andımı tazeleyince belki dayanıklılığımın yemişlerini hemen toplayacaktım. Manastırımın içinde daha birkaç gün bekliyerek ermişlerin dünya ötesi mutluluğuna erişeceğim yerde kendimi mahvet - mek için belki de bir daha geri dönmemek üze - re insan topluluğuna dönecektim.

Aklımı yiyip tüketen bu uzun savaşlardan sonra ümitsizliğe düşüyordum. Hayatımın bun - ca fırtınalar ortasında dolaştıracak ve savuna - cak kadar bir değeri olup olmadığını kendi ken - dime küçümseyerek düşünüyordum.

İlkbahar yaklaşınca kadar bu kararsızlık - lar içinde bocaladım durdum. Andım can çeki -

şirken acılarımı dindirmek için son çareye başvurdum: büyük heyecanlardan sonra her zaman sürüklenip bitkinliğe kendimi kaptırdım. Yetilerim uyanıp da, bu uyanışın beni hayata itmesini veya unutulma içinde kösteklemesini beklerken geleceğimin ne olacağını düşünmeden birçok günler geçirdim.

Gerçekten bana daha önce acı çektiren o yakıcı ve arzulu endişenin yeni iğnelerini hissetmekte gecikmedim. Bir gün hürriyetimin bana verildiğini sezdim. Hiçbir andın beni artık Tanrı'ya bağhyamazdı, ben insanlığa aittim. Eğer duygularımı ve zekâmı işletmeyi büsbütün kaybetmeyi istemeseydim ona dönmenin belki de zamanı idi. Hayatımda çoğu zaman yer alan çöküntü günleri beni derin bir korkunun içine saldı. Sırası ile budalalığın ve dililiğin kuruntusuna karşı çırpındım.

Bir akşam dinsel imanım içinde derinden derine bir sarsıntı hissettim ve şüpheden dinsizliğe geçtim. Uzun saatler kavranılmaz bir gurur duygusunun büyüğü altında yaşadım. Sonra bu yükseklikten dehşetin ve kederin uçurumlarına yeniden düştüm. Şimdiye kadar insanlara katlanmamda etkisi olan tanrısal ümidi kaybedersem kötülüğün ve suçun hayatımın içine hemen sokulacağını hissettim.

Gök gürültüsü tepemin üstünde şakladı. Baharın ilk fırtınası idi. Nisan ayının henüz se-

rin günlerini bazan ansızın altüst eden şu mevsimsiz fırtınalardan biri. Yıldırım düşerken ve gök ateşi bulutları yararken bir hayranlık ve coşkunluk duygusunun beni imanın içgüdüsüne götürmesin, bu mümkün değildir. Bu duyguyu hissettiren ne bir yıldırım gürültüsü ısıtmış, ne de bir şimşek parıltısı görmüştüm. Elimde olmuyarak titredim. Alışkanlıkla bir Tanrı korkusuna kapılarak haykırdım. Ey Ulu Tanrı'm, siz yücesiniz. Yıldırım ayaklarınızın altındadır ve alnınız ışık saçıyor...

Fırtına büyüyordu. Manastırda gerçekten sığınılacak biricik yer olan höcreme döndüm. Gece erken bastırdı. Yağmur sağnak halinde yağıyordu. Rüzgâr uzun dehlizin içinde aralıksız inliyor, bembeyaz şimşekler her tarafta yarılan bulutların altında sönüyordu. Issız evimde, sığınacağımın emniyetinde, eşyaların düzensizliği ortasında, beni çeviren sarsılmaz fakat gerçek huzurda sözle tarif edilmez bir rahatlık, göğşe karşı heyecanlı bir minnet duygusu buldum. Şiddetli fırtına bakımsız bodur ağaçların, ve yıkıntıların üstüne serptiği toz ve tebeşir kasırgalarını yıkıntılardan kaldırıyordu. Sarmaşıkların dallarına kırlangıçların tozlu kemerler altında yarı kurduğu o dayanıksız barınağını söküp atıyordu. Zavallı bir çiçek, yeni açmış bir yaprak yoktu ki, soldurulmasın, sökülüp atılsın. Deve dikenleri, dağılmış tüyleriyle havayı dolduruyordu. Kuşlar ıslak kanatlarını bü-

küyorlar ve fundalıklar içine sığınıyorlardı. Her şey sanki fazla hırpalanmış, yorulmuş, kırılıp dökülmüştü. Yalnız ben, büyük sedir ağaçlarının fırtınaya karşı müthiş savaşının, yabancı mürverlerin taze tomurcukları üstünde yağmurun yaptığı zararları, isteksiz bir bakışla izleyip zaman zaman kendimi oyalıyarak, kitaplarımın ortasında rahat rahat oturmıştım. — Höcremin dibinde huzur, dışarda fırtına, kırıp geçirme, işte benim alın yazımın hayali, diye haykırdım. Ey Ulu Tanrı'm eğer ben size bağlanmasaydım, kaderin rüzgârı, şu yapraklar gibi beni sürükleyecek, beni şu körpe ağaçlar gibi kırıp geçirecekti. Oh, Tanrı'm beni yeniden alınız. Aşkımı, bağlılığımı, andlarımı kabul ediniz. Ruhumun güvensizlik ve ümit arasında böyle bocalamasına, perişan olmasına artık müsaade etmeyiniz. Benimle eşyalar arasında salt ve sonsuz bir kopmanın, yalnızlıkla sökülmez bir etkisi altında doğan yüce ve sağlam düşüncelere yeniden beni götürünüz.

İsa'nın önünde dize geldim. Gecenin sessizliği içinde bir ümit ve cezbe hareketi ile ve yüksek sesle okuduğum bir andı beyaz duvarın üstüne yazdım:

Burada hâlâ gençlik ve hayat dolu bir varlık kesin ve müthiş bir andla kendini ibadete ve derin düşünceye vermiştir.

Gökle, ölümle, vicdanla beraber manastırından hiçbir zaman ayrılmıyacağına, dünya üstün-

de onun sayılı olan günlerinden geri kalanını orada yaşıyacağına and içti.

Bu sert ve garip karardan sonra içimde büyük bir huzur hissettim. Saatten saate şiddetlenen fırtınaya rağmen uyudum. Sabaha karşı korkunç bir çatırtı ile uyandım. Kalktım, pencereye koştum. Bir gün önce avlunun etrafında zarif direkleriyle ayakta duran dış dehlizlerden biri tayfunun gücüne boyun eğmiş ve çökmüştü. Rüzgârın yeni bir saldırışı, bir çeyrek saat önce çöken binanın başka kısımlarında şakladı. Kırıp geçirme tabiat üstü bir iradenin etkisi altında yayılıyor gibi idi. Bana yaklaşıyordu. Altına sığındığım dam sarsılmaya başladı. Yosunlu kiremitler parça parça uçuyorlardı, binanın iskeleti sanki titriyor, fırtınanın her yeni saldırışıyla duvarları itiyordu.

Şüphesiz ben de korkmaya başladım. Çünkü asılsız ve çocukça fikirlere kapıldım. Tanrı'nın beni buradan kovmak için, ıssız evimi yıkacağını, pervasızca andımı çürüttüğünü, insanlar arasına dönmek için beni zorladığını düşündüm. Tehlikeden kaçmaktan ziyade yüce iradeye boyun eğmek için kapıya doğru atıldım. Kafamın hayalci durumuna ve hastalık derecesindeki duygunluğa çok daha uygun bir fikirle şaşırmış bir halde eşiği atlarken birden durdum. Tanrı'nın sürgün hayatımı kısaltmak ve cesur kararımı ödüllemek için bana ölümü, fakat ermişlere ve kahramanlara lâayık bir ölümü gönderdiğini

kafamdan geçirdim. Bu manastırda ölmek için and içmemiş miydim? Ölüm yaklaştığına göre ondan kaçmaya hakkım var mıydı? İstiraplarla ve ümitlerimle beraber beni kurtarmak görevini üstüne alan bu yıkıntıların altında ibadet ve çile ile temizlenmiş olarak Tanrı'ya dönmekten ve gömülmekten daha asil ne olabilirdi? Şöyle bağırdım: — Seni selâmlarım, ey yüce misafir; mademki Tanrı seni gönderdi. Hoş geldin. Öteki dünyada da benim mezarım olacak bu höcrenin eşğinde seni bekliyorum.

O zaman yere kapanarak secde ettim ve bir vecd içine gömülerek bekledim. Manastırın son parçaları bu karanlık sabah vaktinde ayakta kalamıyacağa benziyordu. Güneş doğmadan önce dam uçtu. Bir duvarın kenarı göçtü. Nerede olduğumu artık seçemiyordum.

Fırtınanın, bu ıssız düzlüklerde yolunu şaşırttığı bir papaz, manastırın çöken duvarları dibinden önce korku ile uzaklaşmış sonra fırtınanın öfkeli sesleri arasında bir insan sesi duyduğunu sanmış. Eski yıkıntıları kaplayan yeni yıkıntılar arasına tehlikeden korkmıyarak atılmış. Vücudumu örtüp gömecek yıkıntıların altında beni baygın olarak bulmuş. İnsanlık tarafı olmayan şu aynı insanda imanının verdiği o merhamet, çaba ona beni kurtarmak için o amansız gücü buldurmuştu. Beni atının üstünde, düzlükler, vadiler, ormanlar arasında taşıdı. Bu

papazın adı Mgñus'du. Onun yardımıyle ölüm-
den kurtuldum ve yeniden ıstıraba döndüm

İnsan topluluğuna tekrar girdiğimden beri hayatım eskisinden daha zavallı bir hal aldı. Önce bana öyle geldi ki, sanki Tanrı tabiatın bin bir sesi ile gökle konuşuyordu ve bana benze-
yen bir varlıkla hayatı paylaşmak için henüz zaman pek erkendi. Ah ne yazık! Herkesten ayrı olarak lânetlenmiş bir varlık olduğumu, bu varlığın yaşamadığım unutuyordum... Tabii ve kusursuz bir aşkın benim için erişilmez sonuçları üstünde aydınlanınca ancak gücünün yarısına erişerek, platonik aşkın vehimlerini gerçek-
leştirerek kendimi kurtaracağımı umdum. Benim gibi aynı alın yazısıyla gelişmiş bir ruhu güçlükle bulacağımı pek iyi bilerek hiçbir insan gözünün, esrarını öğrenemeyeceği çilelere, kur-nazca fikirlere başvurdum.

Kendimi bencil ve gizli zevkimin içine kattım. Garip aşkımın konusuna, düşüncemin inceliklerine ve zevklerine ortaklık etmesini kabul ettim. Bu erkek kendini nasıl bir sevgi ile sevdiğimden habersizdi. Benim hiçbir erkeğe karşı tutku beslemeyeceğimi sanarak bundan başka bir şey olmayacağını düşünerek üzüntü ile kendini avuttu. Ama mutluluğumdan cimrice hareket eden bu kutsal ve huzur verici bir dostluğun o masum dış görünüşleri altına gizlenip ateşi titizlikle saklarken zevkle onun tadını çıkarmaya, sırdaş olarak yalnız Tanrı'ya tapmaya,

içteki tutkunun coşkularına benliğimi salıvermeye kendi kendime söz verdim.

Doğrusu ya, ilk günlerde, bir sözle kendinden geçirilip deliye çevirebileceğim bu erkeği sakın ve mutlu görünce kendimde bir mutluluk duydum. Elimi elleri arasında tutarken, bana gökteki meleklerden bahsederken ve yanımda sakın sakın otururken gözlerimi, temiz alnında, sakın göğsünde içe işleyen bir bakışla gezdirdiyordum. Gözümden bir kıvılcım sıçratarak ve daha canlı bir sıkışla onun parmaklarında parmaklarımın izini bırakarak bir anda beynini tutuşturabileceğimi, kalbini çarptırabileceğimi düşünüyordum. Bu kadınca arzuyu duymak ve bu arzuya karşı koymak bana tatlı geliyordu. Bu gizli savaşın bende uyandırdığı hazzı, ıstırabı seviyordum. Beni gençleştiriyordu. Beni baştan başa tutkulara, gerçekleştirebilen isteklere kendini kaptıran insanlara benzetiyordu.

Arada sırada sırrımın meydana çıkıvereceğini düşününce yüzüme bir sıcaklığın yükseldiğini hissediyordum. Bu gizli fakat şiddetli heyecanları yatıştırmak için başımı omuzuna dayıyordum. O zaman beni böyle görmekten şaşır- mış, korku ile kollarımdan sıyrılıyor ve bana: — “Ey Lélia, diyordu. Canım siz kimsiniz? ateş misiniz ya da buz mu? Sizi kabul etmeli mi ya da size karşı zor mu kullanmalı? Her zaman tinsel güçten, parlak akıldan söz açıyorsunuz. Nasıl oluyor da yanbaşıınızda güç eziliyor ve akıl şaşı-

ıyor? Ne yazık! Sözlerimi mahkûm eden ve onlarla alay eden, bütün duygularımı köstekleyen, bütün istekleri kabul etmeyen şu soğuk ve acı gülümseyişle zaten beni taş gibi kaskatı bir hale getiriyorsunuz. Demin neden yakıcı bir bakışla, yarı açık dudaklarla, insafsız ve kışkırtıcı bir kayıtsızlıkla üzerime eğildiniz? Acaba benimle bir çocuk gibi oynayacak kadar beni küçümsüyor musunuz? Erkek olduğumu unuttunuz için mi bu teklifsizliğe cesaret ediyorsunuz? Siz öyle az kadınsınız ki sebep olduğunuz ıstırap ve perişanlığı anlamıyorsunuz.”

Onun hemen hemen gerçeğe ulaşmak üzere olduğunu görünce bütün şüphelerini ayaklandıran bir kayıtsızlık ve hoppalık gösterisi içinde kendimi gizliyordum. Arada sırada duygularında beliren o ateşli ve ekle olmayan hamleyi buz gibi soğuk bir alayla köstekliyordum. Sonra küçümsemelerimi ona unutturmak için dostluk örtüsüne tekrar sarınıyordum. Saf ve tatlı okşayışlarımla onu kurnazca kendinden geçiriyordum. Bir akbabanın aviyle oynadığı gibi onunla oynuyordum. Bazan ona ıstırap veriyor, acısından haz duyuyordum. Bazan da hafif bağışlarla onu mutluluğa götürüyordum. Egemenliğim altında idi ve beni kendisinden daha güçlü, daha kurnaz bir hale getiren soğuk kanlılığımı ve hesaplı hareketimi neye yoracağım bilmeden zekâmın üstünlüğünü ona kabul ettiriyordum.

Şüphelendi ve şiddetli arzu duyduğu için

uzun zaman bir şeyler umdu. Sebat ve metane - time inanınca sevgisi azaldı. Ben kendimi nasıl yalancıkta sevmek istiyormuşum gibi gösteriyorsam o da beni öyle sevdi. Doğrusu ya ben bu şekilde sevmek istemiyordum. O zaman içimde bir ıstırap ve öfke uyandı. Kıskançlık demir tırnaklarını beynimin içine batırdı. Eski - den sevgilime karşı göstermediğim kıskançlığı şimdi dostuma karşı duyuyordum. Vaktiyle duyguların vefasızlığına karşı ıstıraptan yüzüm kızardı. Bundan böyle bir gönül vefasızlığına ağlamam için kendimde yetki hissetmiyordum.

Ama sırrımı açığa vurmaktan acılarımı anlatamazdım. Kendimi yenmeyi öğrenmiştim. Bunun için kendime yüz defa baskı yapmayı başardıktan sonra kendi hesabıma başkalarını aldatmak benim için kolaydı. O zaman karşılık görmeden boyun eğdim. Kendimi, ateşli ama hayvanca ve yaradılışıma aykırı olan bir aşkın konusu olduğum zaman daha tatlı fedakârlık, daha saf coşkunluk anlarında incinen ve baskı altında kalan bu aşkın yakıcı ıstırapları içinde buldum.

Ama insanın tanrısal kanunlara karşı savaşmak istemesi boşunadır. Kendine benzeyenlere geçirilen boyunduruğa başını vermeyince tehlikeli bir hürriyete kavuşur. Tanrı iradesiyle çizilen yollardan uzaklaşırken şaşırır ve mahvolur.

İçimde tabii vazifelere karşı duyduğum hoş-

görürlük, imkânsız bir hayata karşı beslediğim şu yakıcı emel, beni bir çeşit fikir bozukluğuna götürdü. Kendimi, hiçbir erkeğe madde ile ilgili aşkın o çabucak ve isteye dileye kabul edilmesine bağlı hissetmiyerek ateşli ve tasalı hayal gücünün evrende dolaşmasına, yol üstünde bulunan her şeyi elde etmesine izin verdim. Kendi seviyemden son derece aşağı düştüğümü itiraf etmek gerekirse de, mutluluğu bulmak, benim biricik düşüncem, hareket tarzımın biricik kuralı ve irademin biricik amacı oldu. Farkında olmadan etrafımda dolaşan gölgelere doğru arzularımın dalgalanmasına imkân verildikten sonra rüyada onların peşini kovalamaya, uçarken onları yakalamaya, mutluluk olmamakla beraber hiç değilse birkaç günlük heyecanı onlardan zorla istemeğe kadar işi ileri götürdüm. Düşüncemin bu gözle görünmez hovardalığını törelerin sertliği ile karşılaşmadığı için kendimi, bir vicdan azabı duymadan, bu hovardalığa kaptırıyordum. Hayalen vefasız bir kadın oldum. Yalnız sevdiğim erkeğe değil, her ertesi gün beni bir gün önce sevdiğim erkeğe karşı vefasızlığımı gördüler. Çok geçmeden bu çeşit tek aşk daima hırslı ve hiçbir zaman doymak bilmeyen ruhu doldurmaya yetmediği için birçok hayaletleri aynı zamanda kucakladım. Aynı günde ve aynı saatte yayı ile sinir tellerimi titreten coşkun bir müzikçiyi, derin düşünceleriyle bana ortak çıkan hayalci feylesofu sevdim. Hem bana göz

yaşı döktüren aktörü, hem gönlüme kadar ulaşan sözleri aktöre yazdıran şairi sevdim. Hattâ eserlerini gördüğüm fakat yüzlerini görmediğim ressamla heykelciyi sevdim. Bir insan sesi, bir tutam saç, bir elbise, sonra sadece bir portre, yüzyıllarca önce ölmüş bir adamın portresi bana aşk telkin ediyordu. Bu hayalden ibaret hayranlıklara kendimi ne kadar bırakıyorsam onlar da o kadar sık, gelici geçici ve boş bir hal alıyorlardı. Dıştan hiçbir belirti onları asla ortaya çıkarmıyordu. Bunu Tanrı çok iyi bilir. Utançla ve dehşetle şunu itiraf edeyim ki, bu yüksek yetilerin hoppaca kullanılması ruhumu yıprattı. Tinsel gücün pek aşırı harcanışının hâtırasını saklıyorum ama sevgilerimin hazinesini en sonuna kadar bilmeden yağma eden insanların adlarını artık hatırlamıyorum.

Neticede ruhum böyle israf edilerek sönüp gitti. Artık ben coşkudan başka hiçbir şeye elverişli değildim. Bu duygu hayalimin konusu üstüne serptiği en küçük ışığı yok edince karşıma yeni tapınılacak bir insan çıktığı zaman bir çok defa sevgiliyi değiştirmek zorunda kaldım.

Bundan sonra şöyle yaşıyorum: hasta dişiğimin içinden geçen son geçici hevese esirim. Ama ilk önce pek sık, pek amansız olan bu geçici hevesler, sonraları yumuşak ve seyrek bir hal aldılar. Çünkü coşkular da soğumuştü. Tenbellik ve nefretle dolu uzun günlerden sonra arada sırada gençliğin ve canlılığın o kısa saat-

lerini tekrar buluyorum. Can sıkıntısı beni yıpratıyor, Pulchérie, can sıkıntısı beni öldürüyor. Benim için her şey yok oluyor, uçup gidiyor Her tarafiyle hayatı, her şekliyle toplumu, her parlaklığı içinde tabiatı gördüm. Şimdi ne göreceğim? Bir günlük uçurumu doldurmak başarısın görünce, ertesi günün uçurumunu ne ile dolduracağımı korku ile düşünüyorum. Arada sırada bana öyle geliyor ki, hâlâ takdire değer insanlar, ilgi göstermeğe değer eşyalar var. Ama onları incelemeye kalkışmadan önce yorgunluk duyarak, yese kapılarak bundan vazgeçiyorum.. Bende insanların değerini takdir etmek için yeteri kadar duyarlık, eşyaları anlamak için yeteri kadar zekâ kalmadığını hissediyorum Karanlık ve sessiz bir ümitsizlikle kendi üstüme kıvrılıyorum. Hiç kimse nasıl bir ıstırap çektiğimi bilemez; insan topluluğunu meydana getiren kaba insanlar, bendeki zenginliğin bütün zevklere ulaşabildiği ve bendeki güzelliğin ve görkemlin bütün emelleri gerçekleştirdiği halde kişiliğimde ne gibi bir şeyin eksik olduğunu birbirlerine soruyorlar. Bütün bu insanlar arasında bir tanesi yok ki onun zekâsı, hiçbir şeye takılmasın ve dünyada arzu edilecek hiçbir şey bulamamanın büyük bir felâket olduğunu anlamak için yeteri kadar geniş olsun.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Pulchérie, Lélia'nın hikâyesine başladığından beri, takındığı düşünceli tavır içinde daha uzun zaman kaldı. Her ikisi de susuyorlardı. Nihayet kibar fahişe kızkardeşinin elini yakaladı ve ona dedi ki:

— Sizi yalnız bir şeyin kurtaracağına inanıyorum: O da Tanrı'ya ve yalnız bir yere dönmenizdir. Görüyorsunuz ki seni ciddi olarak dinlemişim.

— Pulchérie bana öğüt verdiği mesele üzerinde bir karar almanın zamanı değil. İmanım sarsıldı, kalbim perişan oldu. Tanrısal bir aşkı tutuşturmak için daha fazla genç, bambaşka asil bir tutkuyu tutuşturmak için de saf olmak gerek. Ruhumu devamlı bir tapınma ve minnet duygusuna yüceltmek için artık bende güç yok. Çoğu zaman Tanrı'yı ancak ıstırap çektiğim için suçlamak, haşın davranışı için yermek üzere düşünüyorum. Eğer arada sırada onu kutsayorsam, bu kutsama bir mezarlığın yakınından geçtiğim ve hayatın kısaldığını düşündüğüm sırada oluyor.

Pulchérie cevap verdi:

— Çok çabuk yaşadınız. Lélia ya yetilerini alışkanlıklarını değiştirmelisiniz, ıssız bir

yere çekilmelisiniz, ya da zevki aramalısınız. Bu iki şeyden birini seçiniz.

— Monteverdor dağlarından geliyorum. Eski vecitlerimi ve sofuca hayallerimin büyüsunü tekrar bulmayı denedim. Ama her yerde olduğu gibi orada da can sıkıntısından başka bir şey bulamadım.

— Kendi kendinizi koruyan ve sizi kendinize mahsus düşüncelerden kurtaran bir toplumsal duruma bağlamanız, bir yabancı iradeye boyun eğmeniz ve bu iradenin, zoraki bir çalışmanın hayal gücünüz üstünde yaptığı o devamlı ve yıpratıcı çabayı şaşırtıp oyalaması gerekir. Canım rahibe olunuz bitsin gitsin.

— Bunun için bâkir bir ruhumuz olmalı. Vücudumdan başka temiz bir yerim kalmamış ki benim. İsa'nın akılsız bir karısı olurdum, hem saf olmadığımı da unutuyorsunuz. Ben, bu bölgenin kadınları gibi tesbihlerin hayat tazeleyici erdemine, Hristiyanlığın salt gücüne inanmıyorum. Onların sofuluklarında kendilerine huzur veren, yeni hayat getiren ve onları uyutan bir taraf var. Makine gibi boyun eğmek ve önceden düzenlenmiş ve ezberlenmiş kelimelerle dua etmek için kendimi zorunlu görmekten ziyade içimde Tanrı'nın, ibadetin o çok yüce fikri yaşamaktadır. Pek heyecanlı olan benim dinim, katolikliğin afaroz ettiği bir mezhep olurdu. Eğer elimden cezbe alınsaydı, geride bana artık hiçbir şey kalmazdı.

Pulchérie:

— Peki, dedi, madem ki rahibe olamıyor - sun. Kibar fahişe olunuz.

Lélia şaşkın bir tavırla cevap verdi:

— Ne ile? Duygularım ölmüş benim.

Pulchérie gülümsiyerek:

— O duygular, dedi, sende yeniden uyanacaktır. Vücut ruhtan daha asi bir güçtür. O madde ile ilgili nimetlerden yararlanmak üzere gönderildiği için insanın elinde onu idare edebileceği madde ile ilgili birçok çare bulunmaktadır. Haydi benim zavallı hayacım. Varlığının şu âciz parçasıyla barış. Bütün erkekler tarafından tapınılan ve geçmiş günlerde olduğu gibi yine çiçeklenebilecek olan güzelliğini daha uzun zaman küçümseme, zekânın sana kabul ettirmediği hazları maddeden beklediğin için yüzün kızarmasın. Bunu söylemiştin. İstirabının nereden geldiğini pek iyi biliyorsun: bu Tanrı'nın sıkı sıkıya bağladığı iki gücü ayırmak istemendir.

Lélia:

— Ama kardeşim, dedi. Siz de aynı şekilde hareket etmediniz mi?

— Hiçbir zaman! Ötekini dışarda bırakmadan berikini üstün tuttum. Kalbim, duyguların eğilimlerine yabancı kaldığını mı sanıyorsunuz? İnsanın kucakladığı âşık Tanrı lûtuflarını aynı kardeşle paylaşan aynı Tanrı'nın bir erkek kardeşi, kulu değil midir? Lélia emrinizde sizin için bun-

ca şiir bulunurken maddeyi meydana çıkarmak, gerçek izlenimleri güzelleştirmek için bin türlü çare arayıp bulamadığınıza şaşıyorum. Sizi yalnız hor görmenin duraklattığına inanıyorum ve eğer bu delice ve haksız fikri değiştirseydiniz, benim gibi bir hayat yaşayacağınızı sanıyorum. Kim bilir belki de daha fazla güçle, daha fazla tutkuları ilham edebilirdiniz. Geliniz zaman zaman elbiselerin sırmalarından hafifce kıvılcımlar saçıldığını, yassı şapkalaradaki beyaz tüylerin her iki tarafa uçar gibi sallandığını gördüğüm şu ağaçların altındaki boş yollarda beraber koşalım. Aşk ve güçle dolu genç ve güzel bunca erkek, ağaçlar altında zevk ararken, başı boş dolaşüyor. Geliniz, Lélia peşimize düşmeleri için onları kışkırtalım: hızlı hızlı onların yanlarından geçelim. Elbiselerimizle onlara hafifçe dokunup yürüyelim. Lâmbaların ışık demeti içinde gördüğünüz pervaneler kendilerini mahveden alevin içinde aşktan deliye dönüp ölmek için nasıl birbirlerini arıyorlarsa, yakalıyorlarsa, ayrılıp yeniden bitişiyorlarsa biz de onlar gibi kaçalım. Hadi, size söylüyorum, geliniz. Titre-yen adımlarınıza önderlik edeceğim. Bütün bu erkekleri tanıyorum. Etrafınıza en sevimlilerini, en şıklarını toplıyacağım. Keyfiniz istediği gibi gururlu ve zalim olacaksınız, Lélia. Ama onların sözlerini işiteceksiniz. Omuzlarınızda onların soluklarını duyacaksınız. Akşam rüzgârı saçlarının kokusunu genişliyen burun de-

liklerinize getirdiği zaman belki de ürpereceksiniz. Belki de bu akşam baştan başa hayatı tanımak için hafif bir merak hissedeceksiniz.

Ne yazık Pulchérie onu bütün korkunçluğu içinde tanımadın mı? Size anlattıklarımı artık hatırlamıyor musunuz?

Bu erkeği ruhunuzla seviyordunuz: onun yanında gerçek zevki tatmayı düşünmüyordunuz. Bu basit bir şey, bir yeti fazla gelişince öteki yetileri boğup felce uğratması gerekiyor. Ama burada iş, başka türlü olacak.

Kibar fahişe, Lélia'yı sürükledi. Sesini alçaltarak konuşmasına devam etti: — Ama ilk önce kılığını değiştirmelisin. Şüphesiz Lélia'nın büyük adını halka ilân etmek istemezsiniz. Gerçeği söylemek gerekirse yaşadığınız perhiz hayatı erkeklerin zihninde benim çapkınca hareketimden daha ağır suçlamalara sebep oluyor. Fakat akılsız bir kadının bayağı şöhretini hor görürken belki de korkunç ve esrarlı tutkularından şüphe edilen bir varlığın alın yazısı altında bulunmuyorsunuz. Hadi benimkine benzeyen bir domino elbisesi gelip giyininiz. Hele seslerimiz arasında belli benzerliklerin yardımıyla, aramızda seçtiğiniz zavallı fakat ihtişamlı rolünüze tehlikesizce inebilirsiniz. Geliniz, Lélia.

Göğü yaran şimşekleri hayran hayran seyretmek için sütunların altında, birbirini sıkıştıran halk, iki kızkardeşi mavi atlastan kukuleleri içine sarınarak vestiyerden çıktıkları sırada birbirinden ayırdı. Lélia bir maske dalgasiyle sürüklendi. Bunların arasında kendi elbisesine benzeyen o kadar elbise dolaşıyordu ki kızkardeşi Pulchérie'yi bulmak için bir denemeye hiç cesaret edemedi. Deneyeceği rolden daha şimdiden utanarak, korkarak, iğrenerek devamlı şekilde başaramıyan bir hayatın kalıntılarını tesadüfün heveslerine salıvermeye karar verip bahçelerin içine daldı.

Bu defa farkında olmadan prens Bambucci'nin seçkin davetlilerine ayırdığı korulardan birinin içine girdi. Burası, kapısını prensin pek tecrübeli adamlarından meydana gelen bir topluluğun koruduğu yemyeşil bir yeraltı yolu idi. Bu adamlar sarayın içinde denenen bütün aşk oyunlarını haber alıyorlar ve sarayın içinden her saat haber toplayan postacılar gelip nöbetçileri değiştiriyorlar ve onlara gizli yere sokabildikleri kılavuzları gösteriyorlardı. Rahatsızlık veren her insan, her kuşkulu koruyucu oradan davete lüzum kalmadan çekilip gidiyordu. Yalnız kadınlar maskelerini çıkarmadan içeri girebiliyorlardı. Hepsinin aşk bakımından hareketi nazikti.

Burası can sıkıcı engellerin dışarda ayırdığı ahabplar için sığınılacak bir yer ve bir ba-

rınakdı. İnsan orada kendini güvenlik içinde hissediyordu. Orada her şey şaşılacak derecede düzenle geçiyordu. Toplu halde geziniyorlar ve halka şeklinde yerlere oturuyorlardı. Yeşillikle örtülü yollar ve alanlar ışıklı ve insanla dopdolu idi. Sırdaşlar, büyük taraçaları denize kadar uzanan Aphrodise köşküne hangi kapıdan, hangi yoldan gidildiğini pek iyi biliyorlardı.

Lélia bu tehlikeli gölgeler altında daha birkaç adım atmamıştı ki, bir ses yanbaşında mırıldandı:

— İşte Zinzolina. ünlü Zinzolina!

Sırmalarla, sorguçlarla süslü bir erkek topluluğu birden onun peşinden telâşla yürüdü.

— Vay canına, Zinzolina demek beni tanımıyorsun? İnsan vefalı dostlarını böyle unutmur mu? Hadi koluma gir, yalnız gezen güzelim; eski tanrıların bayramını kutlayalım.

Bir başkası Lélia'nın kolunu yakalamaya çalışarak:

— Yook, yook şu Piémon piçini dinleme; saf bir Napolili olan ve ilk günlerde sana aşkın tatlı sırrını öğreten bana gel, bana. Şehvet soluklariyle kumruyu, sıcak kucaklamalariyle yılanı artık hatırlamıyor musun?

Uzun boylu bir İspanyol süvarisi, Lélia'nın kolunu zorla kendi kolunun altına aldı:

— Benim iyi kalbli Zinzolina'm, hepinizin

arasından beni seçti, dedi. O benim gibi Endülüslü bir soydandır, asla yurttaşını ve bir İspanyol kışizadesini tanımamazlık edemez.

Bir Alman şöyle bağırdı:

— Zinzolina her memlekettendir. Bunu bana Viyana'daki halvèt odasında söylemişti.

Bir Sicilyalı bağırdı:

— Tedesco. Eğer Zinzolina bizim yerimize seni beğenip seçerek hakarete bulunursa ondan öcümüzü alacak hançer, bak burada.

Vesayetten henüz kurtulmuş toy bir delikanlı:

— Hadi, hadi, kura çekelim. Zinzolina, adlarımızın yazıldığı kâğıtları şapkamın içinde karıştırırsın.

İspanyol kışizadesi cevap verdi:

— Benim adım kılıcımın üstünde yazılıdır.

Sonra korku yaratan bir eda ile kılıcını kınından sıyırdı.

Prensin adamları araya girdiler ve Lélia kaçtı.

Ama uzun zaman yalnız kalamadı. Bir Rus prensi yolun dönemecinde ona:

— Zinzolina, dedi, burada ne arıyorsun? Hem neden yalnızsın? Beni bir saatcik olsun sevmek istemez misin? Çarların hediyesi olan elmaslı bir kordon veririm sana.

Lélia küçümseyen bir hareket yaptı. Bir Fransız kışizadesi bunu farkettti:

— Ne kabaca hareket, dedi. Bu yabancılar

ne sallapati, ne de küstah oluyorlar. Ne zamandan beri kadınlarla böyle konuşuyoruz? Bu hilcâr adam sizi kim için satın alıyor? Beni dinleyiniz, beni.

Bu adam da sarayını, şaraplarını, atlarını sundu.

Zinzolina onlara şöyle cevap verdi:

Mademki sizler, hırs için bunca kandı-
rışlarda birleşiyorsunuz, o halde verdiğiniz zev-
kin pek az bir şey olduğunu çok iyi anlıyorsu-
nuz. Kucaklamalarınız için bu kadar çok para
verdiğinizize göre onların pek çirkin ve iğrenç ol-
ması gerekir. Bütün bunların içinde aşk nerede?
Hiç değilse duyguların ateşliliği nerede? Bura-
da hayvanlık ve kokuşma var. Kuvvetten, ken-
dini beğenmeden, zenginlikten başka sofraya ge-
tirilecek yemeğiniz yok mu sizin? Acaba zevk,
uygarlık altında ölmüş ve boğulup gitmiş mi-
dir? İlk çağların aşkı yeryüzünü bıraktı mı?
Başka göklere doğru uçup gitti mi?

Lélia o zaman kukuletesini omuzlarının üs-
tüne attı. Halk, böyle pek ciddi, pek küçümser
yüzü görünce dağıldı. Pulchérie'nin pek küstah
takdirkârları Lélia'nın önünde saygı ile eğildi-
ler.

Pulchérie onun geniş yakasına yapşarak:

— Daha şimdiden teşebbüsten vaz mı geçi-
yorsun? Hayır, hayır henüz zamanı değil, Lélia.
Büsbütün ümidini kesme: saatin gelmedi.

Lélia:

— Benim saatim gelmiyecek, dedi. Bütün bu şeyler bende nefret uyandırıyor, beni kızdırıyor Solukları soğuk, saçları sert, kucaklamaları öldürücüdür. Elbiselerinin ağır kokusu beni tiksindiren, bilmediğim o kaba, tatsız buharlanmayı gizleyemiyor. Oturmaktan ve onlara hakaret yağdırırken geçtiklerini görmekten başka bir isteğim yok benim.

— Peki bu tarafa gel. Az önce karşılaştığım, boşuna cilve yapıp kendime çekmeye uğraştığım genç bir adamın konuşmasını dinle. Belki de şefkat, sende geri kalan kalıntı üstünde daha etki uyandıracak.

Lélia dip tarafı küçük bir lâmba ile hafifce aydınlatılmış bir yapma mağaranın altında kızkardeşinin peşinden yürüdü.

Pulchérie onu karanlık bir köşeye saklıyarak:

— Burada durunuz, dedi. Sonra şu kumral saçlı güzel delikanlıya bakınız. Tanıyor musunuz?

Lélia cevap verdi:

— Nasıl tanımam. Bu, Sténio'dur. Ama gızli bahçelerde, eğer aldanmıyorsam, şu ünlü köşkün yeraltı yollarından biri olan bu mağarada ne arıyor? O şair Sténio, mistik Sténio, âşık Sténio değil mi?

Pulchérie:

— Oo, dedi, onu dinleyiniz. Aşktan deliye döndüğünü göreceksiniz, ona acıyacaksınız.

O zaman Pulchérie Lélia'yı saklandığı yerde bıraktı. Ayaklarının ucu ile Sténio'ya yaklaşarak onu öpmeye çalıştı.

Genç adamın içi gururla dolarak:

— Beni bırakınız madam, dedi. Okşamalarınıza ihtiyacım yok. Bunu size söyledim. Aradığım kadın siz değilsiniz. Sesinizin rengine aldanarak bu bahçelerde peşinize düştüm. Ama maskenizi yüzünüzden söküp çıkarınca sizin bir kibar fahişe olduğunuzu pek iyi liliyorum. Hadi, gidiniz, madam. Ben sizin olamam. Zavallının biriyim. Zaten para ile satın alınabilecek zevkleri hiç arzulamıyorum. Benim için dünyada bir kadın var. Burada mı? Onu tanıyor musunuz?

Pulchérie cevap verdi:

— Lélia'yı tanırım, çünkü o, benim kardeşimdir. Eğer şu karanlık kubbelerin altından arkamdan gelerseniz, sizi, onu görebileceğiniz bir yere götürürüm.

Genç adam:

— Oh, dedi. Yalan söylüyorsunuz. Lélia sizin kardeşiniz olamaz. Bana onu gösteremezsiniz. Bana onu göstereceğinizi umarak, saf bir çocuk gibi, buraya kadar arkanızdan geldim. Ama beni aldattınız. Bakın yalnız geliyorsunuz.

Yavrucuğum. Ben istesem seni ona götürebilirim. Ama ilk önce şunu bil ki, Lélia seni sevmiyor. Lélia hiçbir zaman senin aşkını mükâfatlandırmıyacak. Bana inan ve ondan bek-

lediğin mutluluğu başka yerde ara. Kafanda bu vehmi kovalamıyorsan hiç olmazsa zevk pınarlarından geçerek sarhoş ol. Yarın, yine hayaletinin peşinden koşmak için uyanırsır. Ama hiç olmazsa bu delice ve nefes nefese koştuğun sırada hayatın hep bekleme içinde, hayal içinde tükenip bitmiyecek. Keyif veren şaraplarımızla, okşamalarımızla avunup yeni bir hayata kavuşunca seni bulutların derinliklerine çağıran o ateş kanatlı ifritin peşine düşmiyeceksin. Gel başını göğsümün üstüne koy Sen ne kadar deli bir gençsin. Uzun zaman alakoymak ve uyutmak istemiyorum seni. Şiirine ve Lélia'na doğru yeniden cesaretle bir hamle yapabilmek için bu çeşit yürüyüşte sadece oyalamak istiyorum.

Sténio şiddetle:

— Bırakınız beni, bırakınız beni, dedi. Sizi küçümsüyorum. Size karşı hınç duyuyorum Lélia değilsiniz. Onun kardeş değilsiniz Onun gölgesi bile değilsiniz. Vereceğiniz zevkleri istemiyorum ben. Onlara ihtiyacım yok benim. Mutluluğu vermek istediğim yalnız Lélia'dır. Eğer o beni kovarsa yalnız başıma yaşayacağım ve bâkir öleceğim. Saf bir aşkla yanan göğsümü kibar bir fahişenin memeleri üstünde kirletmiyeceğim.

Pulchérie kızkardeşini Sténio'ya doğru çekerek dedi ki:

— Gelsene Lélia. Şövalyeler zamanına lâ-yık bir vefayı mükâfatlandır bakalım.

Sténio Lélia'yı görünce bir hayret çığlığı kopardı. Sevinci sanki bir ıstırap ifadesi kadar derindi. Tekrar yere oturmak zorunda kaldı. Güzel yüzü sarardı. Başını, elinde olmadan ki- bar fahişenin göğsüne doğru eğdi.

Lélia, kızkardeşine hafif bir sesle bir şeyler söyledi ve Pulchérie kayboldu. Sténio onun hangi kapıdan çekilip gittiğine bakmaya bile tenezzül etmedi.

O zaman Lélia, genç şairin elini yakaladı. Onu kubbede aralıklı asılı duran lâmbaların aydınlattığı soğuk ve loş dehlizlerin altına götürdü. Sténio titriyor, rüya gördüğünü sanıyordu. Lélia'nın kendisini nereye götürdüğünü düşününce pek şaşırmıştı. Elini kendi elinin içinde hissediyor ve onu uyandırmaktan korkuyordu.

Şu yeraltı dehlizinin ucuna geldikleri zaman Lélia maskesini tekrar yüzüne taktı ve çingırağın ipek kordonunu çekti. Sanki bir büyü etkisiyle kapı kendi kendine açılıverdi. Lélia ile Sténio Aphrodise köşküne giden merdivenlerden çıktılar. Ayak gürültüsünün halılar üstünde boğulup gittiği bir dehlizi geçtikleri sırada Sténio yanbaşında Lélia ve Pulchérie gibi bir kadının hızlı hızlı geçtiğini görür gibi oldu. Ama hiç telâşlanmadı. Çünkü Lélia'nın elini tutuyordu. Onunla beraber güzel bir halvet odasına girdi. Lélia maskesini çıkardı ve onu yandaki odaya fırlattı. Sonra Sténio'nun yakınına altın işlemeli bir divanın üstüne gelip oturdu.

Bilinmez hangi muzip ve saygısız bir el dışardan sürgüyü çekti.

Lélia:

— Sténio, dedi Benim sözümü dinlemediniz. Bir aydan önce beni gelip aramanızı size yasak etmiştim. Bakınız daha şimdiden peşime takılıyorsunuz.

Sténio cevap verdi:

— Beni buraya azarlamak için mi getirdiniz? Pek uzun gelen bu ayrılıktan sonra sizi böyle kızgın olarak mı görecektim? Ayrılışımızın üstünden bir yıl geçmedi mi? Sizden uzakta geçen günleri nasıl saymamı istiyorsunuz?

— Bensiz yaşayamaz mısınız, Sténio?

— Yaşayamam, yoksa deli olacağım. Yanaklarımın daha şimdiden nasıl çöktüğünü, dudaklarımın hummanın ateşiyle nasıl solduğunu, uykusuzluktan gözlerimin ve göz kapaklarımın nasıl mahvolduğunu görünüz. Yalnız hayal gücümün hasta olduğunu hâlâ söyleyecek misiniz? Ruhun vücudu öldürebileceğini görmüyor musunuz?

— Sizi bunun için azarlamıyorum, yavrum. Solgunluğunuz sizi üzüyor ama sizi güzelleştirmiş. Demin kızkardeşimin kandırışlarına karşı koymanız göğsümü kabarttı. Böyle sevilmenin güzel bir şey olduğunu anlıyorum. Mutluluğumu sende aramaya çalışıyorum, Sténio. Evet buna karar verdim, artık aramıyacağım. Hayatı tatlı bir hale getirebilen şey sizin sevginiz gibi bir

sevgidir. Ben ona lâayık değilim ama minnetle kabul ediyorum. Lélia'nın artık duygusuz olduğunu söyliyemezsiniz. Sizi seviyorum, Sténio. Bunu iyice biliyorsunuz. Yanlış anlaşılmasından ve kötü paylaşılmasından korktuğum bu duyguya karşı savaşıyorum. Ama sizinkinden aşığı bile olsa size vereceğim aşkı kabul edeceğinizi birçok defa bana söylemiştiniz. Artık direnmiyeceğim Kendimi Tanrı'nın iyiliğine ve kalbinizin gücüne bırakıyorum. Bakınız sizi sevdiğimi hissediyorum. Memnun musunuz, mutlu musunuz, Sténio?

Sténio kendinden geçmiş bir haide Lélia'nın ayaklarına kapanarak ve onları göz yaşlariyle yıkayarak:

Oh, çok mutluyum. Acaba rüya görmediğim doğru mu? Böyle konuşan acaba Lélia'nın kendisi mi? Mutluluğum okadar büyük ki, hâlâ buna inanamıyorum.

— İnanınız, Sténio ve ümit ediniz. Belki Tanrı size de bana da acıyacaktır. Belki kalbime yeni hayat verecek sizinkine lâayık bir hale getirecektir. Tanrı, pek saf, pek dindar olan size ödölünü vermeliidir. Onun tanrısal ışığını üstüme çağırınız.

— Oh! Böyle konuşma Lélia. Onun önünde benden yüz kere daha büyük değil misiniz? Benden çok daha uzun sevmediniz mi? İstirap çek-

mediniz mi ? Oh ! Mutlu ol ve pek çetin alın yazı-
nı nihayet benim kollarımda dinlendir. Beni
sevmek için yorulma, zavallı kalbini, benim için
yeterli olamamak korkusu içinde üzüp durma.
Oh ! Yine tekrar tekrar söylüyeyim. Elinden
geldiği kadar beni sev.

Lélia kolunu Sténio'nun boynuna doladı.
Dudaklarına uzunca, âşık bir ana öpüşünü kon-
durdu. Sonra tarif edilmez bir gülümseme ile
andlaşmalarını kabul eden göğü gösterdi. Sténio
onun ayakları dibinde aşıktan ve sevimlikten
sarhoş olmuş bir halde oturup kaldı. Bu kucak-
laşmadan sonra uzun bir zaman geçti.

Lélia tatlı ve uzun bir hulyadan kendini sı-
yıtarak dedi ki :

— Eh, Sténio bak bana söyleyeceğiniz bir
şey kalmadı. Daha şimdiden daha az mutlu gö-
rünüyorsunuz.

Sténio :

Ooh, hayır meleğim, diye cevap verdi.

Ama yüzü aksini söylüyordu. Elleri ihtilâç-
la titriyordu. Alnının üstünden bir bulut geçti.

Lélia ayağa kalkarak :

— Koyda gondolla bir gezinti yapmaya gel-
mez misin ?

Sténio kederle cevap verdi :

— Ama neden hemen birbirimizden ayrılı-
yoruz ?

— Ayrılmıyacağız.

— Ama canım, bu kalabalığın arasına yeni-

den girmek ayrılmamız demek değil mi? Burada ne kadar rahattık. Zalim kadın! Daima hareket etmeye, oyalanmaya ihtiyaç duyuyorsunuz. Şunu itiraf ediniz Lélia. Can sıkıntısı benim yanımda bile peşinizden geliyor.

Lélia tekrar oturarak:

— Yalan söylüyorsunuz, sevgilim, diye cevap verdi.

Yüzü öyle güzel, öyle ıslıl ıslıldı ki, Sténio'nun içine bir güven geldi.

Peki öyle ise beni bir daha öp.

Lélia ilk defa yaptığı gibi, onu öptü. Fakat dudaklarını onun dudaklarından çekmek isteyince Sténio ıstırapla inledi ve halıların üstüne yığıldı.

Lélia onu yerden kaldırarak başını dizlerine doğru çekti:

— Aman Yarabbi, neniz var?

Sténio: Ateşim var ve kendimi hasta hissediyorum, dedi.

— Aşkım size hiç iyilik getirmedi mi yavrum? Hâlâ sizi üzüyorsam ben ne kadar bedbahtım.

— Lélia bana acı mıyacak mısın?

— Sana acımak mı? Daha fazla ne yapabilirim? Ruhumun bütün asi güçlerini sana boyun eğdirdim. Zevkimin en güzel, en temiz duyusunu sana sundum. Daha ne istersin?

-- Ne mi isterim? Ne mi isterim? Soğuksunuz Lélia, oh, bir mermer gibi soğuk. Ben

hastayım, yanıyorum. Göğsüme hava girmiyor. Bu kokular beni tutuşturuyor. Bu çiçekleri söküp atınız, beni öldürüyorlar.

Sténio sararıyordu. Lélia dalgın bir tavırla onu seyrediyordu.

Lélia hemen hemen küçümseyen bir sesle:

— Bana kendinizi acındırdınız. İstedığınız bir rulu değil, bir kadın değil mi?

Sténio:

— Her ikisi de. Çünkü nihayet ben bir Tanrı değilim. Gençliğim bana işkence ediyor. Sadece bir kadın istemiyeceğimi siz de pek iyi biliyorsunuz, Lélia. Ama Tanrı ve ruh olan siz kollarımda tek bir gün kadın olamaz mısınız? İddialarınızdan hiçbirini benim için değiştirmeyeceğinize göre aşkınıza inanmamı nasıl isteyebilirsiniz? Ey, Lélia bu, tabiatın bir isteği olduğunu, sevişen iki varlığın birleşmesiyle sözle anlatılmaz hazların meydana gelebileceğini hissetmiyor musunuz? Hayran olduğu bir şeye sahip olmasını istemesi insanın cevherinde bulunmuyor mu? Güzel bir çiçek gözünüze ilişince onu koklamak, sizin, yalnız sizin olması için göğsünüzde saklamak, sapından koparmak istemez misiniz? Ah! Ne kadar güzelsiniz Lélia! Sizi seyreden, size hayran olan bütün erkeklerden daha mutlu olmamı istemiyor musunuz?

Lélia'nın yavaş yavaş alnı karardı. Nihayet öfke ile şöyle dedi:

Daima zekânın o yüce hamlelerine karı-

şan kaba istekler. Daima düşüncenin pek saf olarak yarattıkları şeyler üstünde erkeğin o kirli solumaları. İşte benden istediğiniz bütün şey bu değil mi? Pek şairane, pek yüce olan tutkularınızın amacı olarak gösterdiğiniz o tanrısal mucizeye benzer sonuç nerde kaldı?

Sténio ümitsizliğe düşerek yüzünü yastıklara gömdü, divanın işlemelerini ısırды. Hıçkırarak:

Hareketlerinizle beni öldüreceksiniz, beni öldüreceksiniz, dedi.

Lélia'nın dışarıya çıktığını sandı ve korku ile başını kaldırdı. Kendini derin bir karanlık içinde buldu. Lélia'yı aramak için karanlıkta ayağa kalktı. Hafif terli eli, onun elini yakaladı.

Lélia'nın tatlılaşmış sesi ona:

Bak yavrum, sana acıyorum. Göğsümün üstüne gel ve üzüntünü unut.

XXXVI

Sténio uykudan kazan gibi olmuş başını kaldırdığı zaman kuşların cıvıltıları kırların içinde, günün yaklaştığını ta uzaklardan haber veriyordu. Ufuk aklıyordu. Sabahın serin havası kokulu esintileriyle genç adamın terden ıslanmış solgun alnına kadar geliyordu. Sténio'nun ilk hareketi Lélia'yı öpmek oldu, ama Lélia maskesini takmıştı ve ona rahat durmasını işa-

ret ederek hafifce itti. Sténio zorla ayağa kalktı. Yorgunluktan, heyecandan ve zevkten bitkin bir hale gelmişti ve yarı açık pencereye doğru yaklaştı. Fırtına tamamiyle dinmişti. Bir saat önce göğün yüklü olduğu bulutlar kara ve uzun şeritler halinde yuvarlanıyor ve rüzgârla yer yer sürüklenip kül rengi ufka doğru ilerliyorlardı. Deniz, köşkün beyaz merdivenleri ve kıyının kumları üstünde gevşek ve köpüklü dalgalarını çarpıyordu. Sabahın esintisi ile sallanan portakal ve mersin ağaçları dalgaların üstüne eğiliyor ve sert bir esinti içinde çiçekli dallarını sarsıyorlardı. Işıklar Bambucci sarayının bin bir penceresinde sönüyorlardı. Ve birkaç maske, solgun yüzlü heykellerle işlenmiş sütunlar altında başı boş dolaşıyorlardı.

Sténio şu hayata hayat katan havaya göğsünü ve burun deliklerini açarak bağırdı: — Aman ne tatlı bir saat! Ey benim güzel Lélia'cığım, kurtuldum. Yeniden gençleştim. İçimde sanki yeni bir insan hissediyorum. Pek lezzetli, pek dolgun bir hayat yaşıyorum. Lélia dize gelerek sana teşekkür etmek isterim; çünkü ölmek üzereydim, sen hastalığımı iyileştirmek istedin, bana göğün hazlarını tattırdın.

Lélia, Sténio'nun boynuna kollarını dolayarak:

— Sevgili melek, dedi. Demek şimdi kendini mutlu hissediyorsun, öyle mi?

Sténio:

— İnsanların en mutlusu oldum, dedi. Ama yine de olmak istiyorum. Maskeni çıkar, Lélia. Neden yüzünü benden saklıyorsun? Sarhoş eden dudaklarını tekrar bana ver: demin olduğu gibi beni kucakla.

Lélia:

— Olmaz, olmaz, dedi. Sanki deniz dalgalarının oynak tepeleri üstünden yaklaşıyormuş gibi hissedilen şu müziği dinle.

Gerçekten harikulâde bir orkestradan gelen sesler dalgaların üstünde yükseliyordu. Çok geçmeden müzikçiler ve maskeli insanlarla dolu bir sürü gondol portakal ağaçlarının ve kara meşelerin çevirdiği koydan birbiri ardından göründüler. Gondollar, koyun durgun suları üstünde, güzel bir kuğu gibi yavaşca akıp ilerliyorlardı.

Orkestra sustu. Biçimi Asya ülkelerine ait bir kayık filonun önünde hafifçe limana kırdı. Ötekilerden daha narin, daha şık bu gemiye bütün sazları bakırdan olan müzikkiler binmişti. Parlak bir farfaradan sesler yükseliyordu. Çok ahenkli ve uzaklara kadar sürüklenip giden bu madeni sesler dalgaların üstünden atlayarak köşkün duvarlarına çarpıyordu. Bütün pencereler birden aralandı. Aphrodise köşkünün halvet odalarına sığınmış bütün mutlu âşıklar balkonların ve taraçaların üstüne çift çift sıralandılar. Gondolların üstündeki dedikoducu ve kiskanç erkekler aç gözlerini boş yere onların üs-

tünde dolaştırıyorlardı. Aşıklar köşkte bulunan yeni elbiseleri sırtlarına geçirmişlerdi Maske-
lerinin altında neşe ile küçük filoyu selâmlıyor-
lardı.

Lélia, Sténio'yu onların arasına götürmek
istedi. Ama Sténio'nun içine daldığı o tatlı gev-
şeklikten kurtarıp onu oraya gotürmeye razı
edemedi.

Sténio dedi ki:

— Benim, onların neşesi ve şarkıları umu -
rumda mı? Tanrı'nın verdiği hazları az önce tat-
tığım zaman bir hayranlık ya da bir zevk duy-
madım mı? Hiç olmazsa bu hâtıranın tadını çı-
karmak için beni rahat bırak.

Fakat Sténio birden ayağa kalktı ve kaşla-
rını çattı.

Elinde olmayan bir ürperme ile:

— Acaba dalgalar üstünde şarkı söyleyen bu
ses kimin? dedi.

Lélia cevap verdi:

— Bir kadın sesi, gerçekten güzel ve gür
bir ses. Bakınız gondollar onu dinlemek için kı-
yıda nasıl birbirine giriyor

Bu insan sesinin dolgun ve vakur ahengi
ona doğru yükseldikçe yavaş yavaş rengi deği-
şen Sténio:

Ama, dedi. Burada, yanımda olmasaydı-
nız, eliniz elimin içinde bulunmasaydı bu sesin
sizin, Lélia sizin sesiniz olduğuna inanırdım.

Kadın cevap verdi:

Birbirine benzeyen sesler vardır. Bu gece kızkardeşim Pulohérie'nin sesi sizi aldatmamış mıydı?

Sténio yalnız denizden gelen sesi dinliyordu. Asılsız bir korku ile heyecanlanmış gibi idi:

— Lélia diye bağırdı. Bu ses beni hasta ediyor, beni korkutuyor. Eğer devam ederse beni delirtecek.

Bakır sazlar bir şarkının melodisini çaldılar. İnsan sesi sustu; sonra sazlar susunca bu ses tekrar başladı ve bu defa o kadar ayırt edilebilir halde duyuldu ki Sténio heyecanlanarak ileri doğru atıldı ve pencerenin yaldızlı kanadını ardına kadar açtı.

— Bütün bunlar muhakkak rüyadır, Lélia. Ama orada şarkı söyleyen kadın... Evet, kayığın başında ayakta yalnız duran kadın, sizsiniz Lélia, ya da sizin benzeriniz.

Lélia omuzlarını kaldırarak:

— Delisiniz siz. Bu nasıl mümkün olabilir?

— Evet ben deliyim. Ama sizi çift görüyorum. Sizi görüyorum ama burada yanıbaşında sesinizi duyuyorum. Sizi burada duyuyorum ama sesinizi yine de aşağıda işitiyorum. Evet, bu, sizsiniz, benim Léliam'sınız. Böyle güçlü, böyle güzel ses onundur. Deniz rüzgârı ile dalgalanan kara saçlar onundur. İşte dalgaların üstünde sıçrayan gondolun üstünde ilerleyen odur. Oh, Lélia! Acaba öldünüz mü? Acaba geçtiğini gördüğüm hayaletiniz mi? Acaba peri

misiniz, ya ifrit, ya da kötü bir cin misiniz? Magnus bana çift olduğunuzu tekrar tekrar söylemişti.

Sténio, pencerenin dışına bütünü sarktı ve dalgalar üstünde geldiğini gördüğü, sesi, duruşu, ve elbisesi Lélia'ya benzeyen kadını seyrederken kendi yanında duran maskeli kadını unuttu.

Bu kadını getiren kayık köşkün dibine geldiği zaman güneş dalgaların üstünde, parlak ve saf bir hal almıştı. Lélia birden Sténio'ya doğru döndü. Dostça alaylı bir işaret yaparak ona yüzünü gösterdi. Gülümsemesinde öyle alaycı, öyle insafsızca bir umursamazlık vardı ki, nihayet Sténio gerçekten şüphe etti.

Sténio bağırdı:

— Bu kadın, Lélia'nın tam kendisi. Oh evet, bir rüya gibi önümden geçen, bana küçümser ve alaycı bir bakış fırlatan odur. Ama beni okşamalarıyla kendimden geçiren kadın, kollarımda hayatım, ruhum diyerek sıktığım bu kadın öyle ise kim?

Korku uyandıran bir tavırla mavi dominoya yaklaşarak:

— Peki öyle ise madam, bana adınızı söyler misiniz ve yüzünüzü gösterir misiniz? dedi.

Kibar fahişe yüzünden maskesini çıkararak cevap verdi:

— Hay hay. Ben Kortizyanalı Zinzolina, Lélia'nın kızkardeşi Pulchérie'yim. Madem ki

bir saatçik olsun Sténio'nun kalbine ve duygularına sahip oldum, öyle ise Lélia'yım. Haydi nankör böyle şaşkın bir tavırla bana bakmayınız, beni gelip dudaklarımdan öpünüz. Dize gelerek bana teşekkür ettiğiniz mutluluğu hatırlamıyor musunuz?

Sténio hançerini çekerek bağırdı:

— Kaçınız, önümde biraz daha durayım demeyiniz. Çünkü neler yapabileceğimi ben de bilmiyorum.

Zinzolina kaçtı: köşkün pencereleri dibinde bulunan rıhtımın üzerinde yürürken alaylı bir sesle bağdı:

— Hoşça kalınız, şair Sténio. Şimdi sizinle nişanlıyız, birbirimizi göreceğiz.

XXXVII

“Lélia beni öyle zalimce aldattınız ki! Anlamadığım bir soğuk kanlılıkla beni bir oyuncak haline getirdiniz. Duygularımda söndürmek istemediğiniz yok edici ateşi tutuşturdunuz. Ruhumu dudaklarıma çağırdınız. Sonra da küçümsediniz. Size lâıyk değilim, bunu anlıyorum. Ama beni mertçe sevebilirdiniz. Eğer Tanrı sizi kendisine benzer yaratmışsa yeryüzünde onun örneğini devam ettirirsiniz diye yaratmadı mı? Eğer aramızda gökten gönderilen bir melek olarak bulunuyorsanız yürümekte olduğunuz tepeleri ayaklarımızın tırmanmasını bekliyecek

verde göreviniz bize elinizi uzatmak, bilmediği -
miz yolu bizlere öğretmek değil midir?

Hastalığımı iyileştirmek için utanca baş -
vurdunuz. Bir kibar fahişenin kolları arasında
uyanırken ani bir ışıkla uyarılacağımı sandınız,
Erişilemeyen bilgeliğiniz içinde, gözlerimin ni -
hayet açılacağını ve bana kollarınız arasında sön -
dürdüğünüz fakat kızkardeşinizin şehvet uyan -
dıran okşamalariyle yer değiştirdiğiniz hazlara
karşı ancak içimde hakir bir kuçümseme buluna -
cağını umuyor muydunuz? İşte Lélia ümidiniz
boşa çıktı. Aşkım bu imtihandan muzaffer ve te -
miz olarak sıyrıldı. Alnım Pulchérie'nin öpüşleri -
nin izlerini saklamadı; bu alnı kızarmıyacak. Adı -
nızı mırıldanarak uyudum. Hayaliniz rüyalarım -
da idi. Küçümsemenize rağmen siz tamamiyle be -
nimsiniz. Size sahip oldum. Kutsal varlığınıza
karşı saygısızlık ettim. Fakat ihtilâçlı kucakla -
malarım, ağzımın şehvetli ürperişleri, bütün
bunlar sizin içindi. Kızkardeşinizin bundan ha -
beri yok. Çünkü onu birçok defa itmıştim.

Ey sevgilim, ıstırabımı, saygısızca öfkemi
affet. Ben bir nankörüm. Sizi yermeye hakkım
var mı? Öpüşlerim dudaklarınızın mermerini
tekrar ısıtmadığına göre böyle bir mucizeye lâ -
yık değilim. Ama dize gelerek sana yalvarıyo -
rum, söyleyiniz bana hiç olmazsa söyleyiniz, ne
gibi şüpheler, ne gibi korkular sizi benden
uzaklaştırıyor? Bana boyun eğince emrim al -
tına gireceğinden mi korkuyorsun? Mutluluğun

bende hükmedici bir efendi mi yaratacağını düşünüyorsun? Eğer şüphe ediyorsan ey benim Lélia'm, eğer benim bitmez tükenmez minnetimden şüphe ediyorsan o zaman sana acıma duygusu vermesi için Tanrı'ya dua etmekten ve ağlamaktan başka elimde bir şey bulunmuyor. Çünkü yeni andlara dilim varmıyor

Şunu bana sık sık tekrarlamıştın. İlhamlarıma ihtiyacın yoktu. Bunu sezmiştim. Erkekler saflığını ve güvenini ciddi olarak kötüye kullandılar. Kalbinde derin yaralar açıldı. Bu kalb uzun zaman kanadı, yara yerleri tekrar kapanırken izlerini hissedilmiyecek şekilde kalbini yeniden kaplaması olağanüstü bir olay değildir. Sevgilim, seni geçmiş hayatın ıstırapları için sevdiğimi demek bilmiyorsun. Hayat fırtınalarına eğilmeden karşı koyan o sarsılmaz ruha taptığımı demek anlamıyorsun? Beni kötülükle suçlama. Eğer huzur ve sevinç içinde yaşasaydın, seni daha az seveceğimi hissediyorum. Eğer aşkım için suçlu olan biri varsa o da hiç şüphe yok Tanrı'dır. Çünkü şuurumun içine güce karşı derin saygıyı, hayranlığı, cesarete karşı canla başla bağlılığı koyan odur. Çünkü senin önünde eğilmeğe bana emreden odur. Hâtıraların güvensizliğini bir hayli açıklamaktadır. Beni sevmekle hürriyetinin elinden kaçacağından, sana bunca gözyaşına mal olmuş bir mülkü kaybedeceğinden korkuyorsun. Ama Lélia söyle bana bu kadar göğsünü kabartan hazineyi ne

yapıyorsun? Yetilerinin o mahvedici faaliyetini kendi içinde bir noktaya toplamakta başarı gösterdiğinden beri daha mı mutlusun? Tanrı'nın, ayakların altında bir zaman çırpınmasına izin verdiği insanlığın, senin gözlerinde ancak bir tozdan ibaret olduğundan beri senin için tabiat daha zengin, daha ihtişamlı bir sahne mi oldu? Şehirlerden el etek çektiğinden beri tarlaların otlarında, sellerin gürültüsünde, ırmakların o ihtişamlı akışında daha güçlü, daha güvenilir bir büyü bulabildin mi? Ormanların o esrar dolu sesleri kulağına daha hoş mu geliyor? Bize coşku veren heyecanları unuttuğundan beri yıldızlı gecelerin sırrına erebildin mi? Menfaatlerimizi gizli gizli fısıldayarak seni teselli eden o gözle görünmez postacılarla konuşuyor musun? Şunu itiraf et ki, mutlu değilsin. Hürriyetinle kendini, işe yaramaz bir elmas gibi süslüyorsun, ama kendini oyalamak için halkın hasedinden ve şaşkınlığından başka bir şey yok elinde. Aramızda oynayacak bir rolün kalmamış senin, bununla beraber, boşluktan bıkmış usanmışsın. Çevrende kendi dehanla boy ölçüyecek bir alın yazısı bulamıyorsun ve yalnız başına fikir yürütmenin bütün sevinçlerini tüketmişsin. Bayağı bir insanın peşinden koşamayacağı o ıssız düzlükleri aştın: ancak gözlerimizle ölçmeye cesaret ettiğimiz dağların tepesine ulaştın. İşte bak, başın dönmeye başlıyor. Atardamarların genişliyor ve uğultular yapıyor. Şakaklarının

kabardığını hissediyorsun. Elinde sığınacağı Tanrı'dan başka bir şey yok. Oturduğun taht artık senin değil: ya dinsiz olmalısın ya da bizim yanımıza kadar inmелisin.

Tanrı seni haşmetine ve gücüne göz diktiğin için cezalandırdı, Lélia. Arzularının pervasızlığını cezalandırmak için seni yalnızlığa mahkûm etti. Sana aşkını ve görevini hatırlatmak için yalnızlığın çenberini günden güne genişletti. Seni o, kutsamak ve sevmek için göndermişti. Beyaz omuğlarının üstüne saçlarının o hoş kokulu örtülerini, göz yaşlarımızı silmek için yaymıştı. Kıskaç bir gözle, gülümsemek zorunda olduğun dudaklarının o kadife gibi tazeliğine, göğü derin derin düşünmek ve bize göstermek zorunda olduğun gözlerinin o ıslak parlaklığına bekçilik etmişti. Kullanışlarını başka yöne çevirdiğin bütün o değerli Tanrı vergilerinin bugün senden hesabını soruyor. Güzelliğini ne yaptın? Yaratanın seni, alayı ve hor görmeyi sık sık kullansın, samimi aşklarla alay etsin, andları inkâr etsin, söz verdiği şeyleri yerine getirmesin, güvenli ve saf gençliği ümitsizliğe düşürsün diye mi seçtiğini sanıyorsun? Lélia, duygularınızın uyuklamasından göğsünüz kabarıyor ve cesaretle diyorsunuz ki: — Artık erkeklere meydan okuyabilirim. Artık ne el sıkışmalarından, ne de aşk dolu bakışlardan korkuyorum. Aklım karışmadan ve şaşalamadan onların yakıcı öpüşlerini dudaklarımda hissedebi-

lirim. Hiçbir şekilde paylaşmadan onların azaplarını seyretmeye, üzüntüsüzce kendimi verebilirim. — Ama duygularınızın uyanmasından korkmuyor musunuz? Kölesinin gururlu isyanını yenilgeye uğratmak için sahibinizin bir gün kosteklenmesi imkânsız olan bir arzuyu size göndermesinden, mermei tutuşturacağını söylemesinden korkmuyor musunuz? Bu korkunç kehanet gerçekleştiği zaman gururunuzun mihrabı üstünde öldürdüğünüz azaptan kıvranan kurbanların öcü öylesine alınmış olacak ki. Hor gördüğünüz insanlara muhtaç bir hale gelmiş olacaksınız. Dudaklarınız bugün hiç aldırış etmediğiniz bakışları dilenecek kadar kirlenmiş olacak. Ne aşağılık bir durum değil mi? Ama hiçbir zaman bu kadar aşağıya düşmeyeceksiniz.

Ah! Zaman kaybetmeden bana geliniz. Kollarınızı bana açınız. Kendinizi ümitsizliğe kaptırmayınız. Beni bırakınız da uyuşmuş duygularınız üstünde okşamalarımın gücünü deneyeyim. Bırakınız da sizi gençleştireyim, bırakınız da size taze hayat vereyim. Bırakınız da sizi kucaklıyayım ve sizden ıstıraplı inlemeleri söküp atayım. Bana geliniz Lélia, sabredeceğim ve her şeye razı olacağım. Kanınızın yeniden ısınmasını ve kalbinizin açılıp genişlemesini öfkelenmeden bekliyeceğim. Sizden benimki gibi ani bir sevinç istemiyeceğim. Kendimi mutluluğunuz için feda edeceğim. Göz yaşlarımızın birbirine karıştığı o anın geleceğine güvenim var Ortak

bir mutluluk içinde birbirine karışmış olan ruhlarımız, Tanrı'ya şükranlarını sunacaktır. Benliğinizde yaşayacağım. Belki de daha canlı, daha az geçici olan gençlik yıllarının sarhoşluğuna yeniden kavuşacaksınız.

Ümitlerime gülüyorsunuz. Külleri tutuşturmak isteyen emek dolu güvenime acıma hissediyorsunuz. Ama zavallı Lélia'cığım, rüzgâr külleri üfürüp dağıtmadıkça canlanmak için havadan başka bir şey beklemeyen o gömülü ucu yanık odunu aramak delilik değildir. Lélia'cığım, belki de kalbinin içinde kendinin de henüz bilmediği, henüz kanamayan ve aşkın erişebileceği bir köşe vardır. Gücün, ne gibi samimi bir tutku örttüğünü kim bilir? Tanrı'nın sana bağışladığı yetilerin tükendiğini kim güvenle söyleyebilir? Eğer güvenip alın yazını bana bağlasaydın ancak senden umduğum mutluluğu anlayacak ve bana daha güzel günler yaratmak için hemen yeniden hayat bulacaktın. Fedakârlıkta ve vefada beni geçmen için kendini cömertçe bir gıpta ile tutuşmuş olarak kıskanç hissedecektin. Usta bir kaptanın parmağı ile, bindiğin geminin parçalandığı, kayalıkları işaret ettiği gibi kendini zorlayarak gençlik yıllarının felâketlerini unutacaktın.

Ancak korunma ve analık şefkatindeki bu devamlı ve çabuk değişme size hayat vererek

beni geleceğin tehlikelerine karşı kuvvetli bir hale getirecektin.

Bana sık sık söylemiştin, ben de inanmış - tım: ruhunda benim, içine giremiyeceğim bir esrar, gözümün delip geçemiyeceği karanlık kıvrımlar var. Ama beni seveceğin gün Lélia seni baştan başa tanıyacağım, çünkü bunu bil - memezlikten gelemezsin. Hayatta ne kadar genç olursam olayım, aşkın da din gibi, ilham kayna - ğı olduğunu ve aklın farkında olmadığı gizli yol - ları ışıklandırdığını iddia etmeye hakkım var. Ruhlarımız kutsal ve bir din ve iman birliği içinde birleşeceği gün Tanrı her ikimize de gö - rünecektir. Vicdanını kendi vicdanımda açıkca okuyacaktım. Yaralarının izleri altında akan kanı görecektim ve dudaklarımı hâlâ akıyormuş gibi onların üstüne bastıracaktım.

Dostluğunuzu Trenmor'a saklayınız. Bu dostluk ona yeter. Çünkü o kuvvetlidir, azap çe - kerek temizlenmiştir. Sağlam bir adımla yürü - yor. Tavafinın amacını biliyor. Ama bende er - kekçe bir vazifenin gücünü ve büyüklüğünü ya - ratan böyle bir irade yok. Onun canını sıkın tutkulara, onu kurtaran zaafllara, yolunu tıka - yan insanlara, kendi tasavvurlarına göre, boyun eğdiren ve bir türlü yaralanmıyan bencillik yok bende. Kalbimin derinliğinde yüksek fakat ger - çekleşmesi imkânsız arzulardan başka hiçbir şeyle beslenmedim. Yüksek insanlar içinde ya - şamaktan hoşlandım. Onların içlidişli ve teklif -

siz topluluklarının rüyalarımnda hiç eksik olmasını diledim. Üstün karakterlerin devamlı hayranlığı içinde yaşadım ve onları taklit etmenin ve peşlerinden gitmenin karşı konmaz ihtiyacıyla içten ürperdiğimi hissettim, ama arzudan arzuya yorulmadan dolaşarak yalnız başıma daldığım derin düşünceler, ateşli dualar, gözlediğim ve hayallerimin kanatları altında yarattığım şeyleri tamamlamak gücünü Tanrı'ya kadar ulaştıramadım.

İşte Lélia sizi bunun için seviyorum. Erkeklerin sizde kabul etmedikleri şey benim vazifemi almış olmanızdır. Bu görevinizi reddetmekten uzak kalarak, dize gelerek sizden onu rica ediyorum. Bundan daha başta eminim, bütün arzularımı isteyeceksiniz ve arzularım iradenizin o düzenli sınırını asla aşmıyacaktır.

Eğer tabiat bana bayağı bir yaradılış verseydi yolumun üstünde aşkıma kendini verecek birçok kalbler, ümidimi ve emelimi karşılarına koyacağım birçok sevgiler bulurdum. İlk gelen omuz, başımı yaslamak için bana rahat gelebilirdi. Alnım bütün dudaklara serinlik verebilirdi. Yıllarımın mutluluğunu bayağı bir çamurla yuğururdum ama Tanrı beni bütün insanlardan daha yüksek ya da daha alçak bir yere koymuş. Ayaklarım bu insanların önlerinde açılan dar yolda yürürken kanayacaktı. Bununla beraber atmak istediğim ilk adımlarla önümde söküp atmam gereken bir takım sarmaşıklar buldum.

Yalnız başıma yaptığım bu yolculuk beni yakıcı yaralardan kurtaramıyor.

Ey Lélia, sizden gelmesi gereken ve gelecek olan bağışların, önderim, dayanağım olacağını hâlâ umuyorum. Işığım ve başvuracağım insan siz olacaksınız. Kararlı ve şaşmaz elinizle gönlümün emel edindiği ve ruhumun ayırt etmesini bilmediği amacı her gün bana gösterecek sizsiniz. Ey benim sevgilim, kendimi teslim ettiğim ve huzur bulduğum yalnız sizin iç âleminizdir. Düşüncelerimin bozuk düzen gürültüsünü, çılgınca hayallerimin o karmakarışık savashlarını dindirecek sizin sakın ve ciddi sesinizdir. Güzel ve genç, zayıf ve sarsılmış başka bir kadının bilgisiz aşkı içinde lââyık olduğu güven ve mutluluğu bulamıyacağını bilememezlikten gelemesiniz. Bu kadın tutku dolu düşüncemden, sahip olmadığım bilgeliği, hâlâ aramakta olduğum sağlamlığı boşına isteyecekti. Onun safça okşamaları beni avutacak yerde azap verecekti. Öpüşleri şikâyet halini alacak ve sevinç göz yaşları cevapsız kalan azarlamalarla karşılaşacaktı. Her defasında bana: — Hadi, git peşinden geleceğim, diyecekti ve ben ona af dilemeğe hazır bulunacaktım.

Dinsiz olmadan şüpheye düşemiyeceğim ve kutsala küfretmeden inkâr edemiyeceğim içindir ki, Tanrı, yolum aydınlansın diye sizi yarattı. Sonsuz iradeleri ile önceden belli sonuca beni

götürsün diye en gözde meleklerinin arasından sizi seçti.

Kendimi ellerinize teslim ediyorum, fakat bütün bir alın yazımı gözetesiniz diye değil. Çünkü sizin de gerçekleştirilecek bir alın yazınız var. Güçleriniz için ağır bir yükür bu. Lélia'cığım, sizden istediğim şey, kendımı size bağlama- ma izin verilmesidir. Hayatınızı hayatıma örnek yaparak ıstırap çekmeme, bildiğim gibi hiçbir zaman geçici heveslerden ibaret olmayan tasavvurlarınıza göre günlerimi çalışmakla ya da dinlenmekle, hareketle ya da araştırma ile doldurmama müsaade edilsin.

Bakışlarımda yüzlerce defa sezdiğiniz o alçak gönüllü yalvarmalara, alaylı ve ümit kırıcı bir şekilde karşılık verdiniz. Son ümitlerimi size bağlıyorum. Benliğinize sığınmışım. Eğer beni unutuverseniz benim halim nice olur, Lélia'cığım."

XXXVIII

"Size karşı belki de haksızlık ettim, ama bu haksızlık beni azarladığınız, beni suçlandırduğınız haksızlık değildir. Suçlu değilim, sizi aldatmadım, sizinle oynamak istemedim. Yanınızda sizin yüzünüzden birkaç saniyelik küçümserlik, birkaç öfke buhranı göstermişimdir. Ama temiz çocuk, kızmam size karşı değil, insanın yaradılışına karşıdır.

Sizi Pulchérie'nin kollarına atmam size hakaret olsun diye ve hayattan daha az korksun diye yapılmadı. Hattâ size bir ders vermeyi de düşünmedim. Yaradılıştan soğuk olan aklımın, tecrübesiz saflığınızı yenmesinden hangi zaferi elde edecektim. İstirap çekiyordunuz. Geleceğinizin, uğursuz bir şekilde gerçekleşmesini arzu ediyordunuz, Sizi doyurmak, sizi belirsiz bir bekleyişin, toyca bir merakın azaplarından kurtarmak istedim. Eğer zengin ve bereketli hayal gücünüz içinde bu olaylara aslından daha fazla bir değer vermişseniz şimdi kabahat benim mi? Eğer benim ruhum ve bütün erkeklerin ruhu gibi ruhunuz, arzu için sonsuz yetilere sahipse ve duyularınız haz için sınırlı bulunmuyorsa hata benim mi? Hayallerinizin o inanılmaz ve yakıcı ateşliliğini iyileştirmekte ve yatıştırmakta madde ile ilgili aşkın o sefilce acısından sorumlu ben miyim?

Ayaklarımın dibinde duyguların hezeyanına uğradığınız için size ne kin duyabiliyorum, ne de sizi hor görebiliyorum. Bu hezeyan Tanrı'nın içinizde sakladığı kaba çerçeveden sıyrılmak için ruhunuza bağlı bulunmuyordu. Madenin yalancı emellerinden şiir dolu ve kutsal olan bu ruhun ihtiyaçlarını ayırt etmek için pek toy ve pek bilgisizdiniz. Sadece dimağın bir hummasından ibaret olan bir şeyi kalbin bir ihtiyacı gibi ele aldınız. Zevki mutlulukla karıştırdınız. Hayatı tanımadan ve birinin yerine

ötekinin gerçekleştirme işinin insana verilmediğini bilmeden önce hepimiz aynı şeyi yaparız.

Bu dersi size veren ben değil alın yazınızdır. Aşkınız için anaca bir kalble göğsü kabaran bana gelince, ben, aşağılık bir hazı sizde uyandırmayı kabul etmemiştim ve bir kadının kolları arasında ilk hayal kırıklığınızla karşılaşmak zorunda kalacağınıza göre elbette sizi, mesleği razı olmak ve uyarmak olan bir kadının kollarına teslim etmek hakkımdı.

Alnınızı utançla kızartmaya hiç çalışmadım. Zevkin o alnı kirletmediğini söylemekte haklısınız. Sizi seviyorum, dün kadar bugün de sizi takdir ediyorum. Bilgi edinmenizden, ıstırap çekmenizden başka sizde değişen hiçbir şey görmüyorum. Size acıyorum ve bu yüzden şefkatim artıyor. Eğer sizi şu hiçlik ve yalnızlık uçurumlarına indirmek için Pulchérie gibi, kendimi bir meşale olarak kullanmış olsaydım işte o zaman alçalır bayağılaşırdım. Böyle bir vazife, itiraf edeyim ki, gururuma iğrenç görünüyor; ama bu sizin hatanızdır. Bana Tanrı gibi tapmanıza, arkasından da bir esiriniz, bir cariyeniz olmamı istemenize lüzum yoktu.

Sizi ihtiyarlatmayı ve değiştirmeyi arzulamadım. İnandığınız gibi ben şehvetin hazları yerine size hor görünüşü telkin etmeye karar vermiş değilim. Tersine, onları daha birleştirici bulmanızı ve birkaç gün için duygularınızı sarhoş etmenizi, ruhunuzu dinlendirmenizi,

sonra saf bir aşkın o temiz büyüsunü takdir etmeye daha elverişli, daha şakin bir halde bana dönmenizi istedim. Bunun yerine bir başka kadının kollarında beni aramakta inat ettiniz. Tedbirsiz ve suçlu bir çocuk gibi kendiniz için kutsal olabilecek bir kadının düşüncesiyle oynamayı denediniz. Ama ne mutlu ki, Tanrı, arzuya arkası gelmiyen bir harcama gücü vermedi, evirip çevirip baktıktan sonra onları küçümseyerek atıvereceğiniz korkusu ile o çok saygı gösterdiğiniz konuları sizin erişemeyeceğiniz yere koydu. İsa'nın kanı kutsal bir kaba kapatıldı. Sonra da kilisedeki kutsal dolabın arkasına saklandı. Eğer halkın gözü bu duvarları delip geçseydi, o halk şüphe etmeyi, inkâr etmeyi çabucak öğrenecekti. Böylece Tanrı, kutsal arzuların ateşi inceleme ile elde edilmekle kendiliğinden sönmessin diye ruhla bekleyişin o belirsiz konuları arasına görünmez ve aşılması imkânsız engeller koydu.

Benim vazifem, sizin yanınızda oraya kaldı. Ve ben görevimi yerine getirdim. Sizden daha tecrübeli, daha denenmiş ve dünyadan daha fazla ayrılmış olduğum için göge daha çok yakın bulunuyorum. Milletler kralının ayaklarına pabuçlarını getiren bir yıldız gibi önünüzde parlayacaktım. Yıldız Tanrı değildi, hattâ bir melek bile değildi. O, tevaf edenlerin yolunu aydınlatmak için Ulu Tanrı'nın soluğu ile tutuşmuş bir meşale idi. Tevaf eden bu insanlar eğer

yıldıza emir verebilseler, uçuşunu ağırlaştırıp ve hızlandırabilseler, onu kendilerine doğru çekip keyiflerine göre boşluğun içine bırakabilse - lerd, bu yıldız soluklarının esintisiyle sönerdi. Bu insanlar da bilinmeyen vadilerin ortasında adını bilmedikleri ırmakların kıyılarında yüzüstü bırakılmış olacaktı.

Böyle konuşunca sizi kızdırıyorum, çünkü size bir çocuk gibi muamele ettiğimi söylüyorsunuz. Neden sabırsızlanıyorsunuz Sténio? Benden daha genç, benden daha mutlu olduğunuza göre neden kendinizi ezilmiş hissediyorsunuz? Onlardan lekese ve kirlenmeden mi sıyrıldığımı sanıyorsunuz? İşkencenin azaplarından yarı kırılmış bir halde kurtulan kurban, kalabalığın üstüne boş yere, cüretli bir bakış gezdirebilir mi? Cellâtların pırangası altında ondan gökremeler ve küfürler yükseldi mi? Eğer o imanına ihanet, Tanrı'yı inkâr etmişse, vücut gücünü ve ısırtıp duygusunu kaybettiği görülerek ona bir mehil bırakılmış değil midir? Ah, kalbin işkenceleri arasında kaç defa: — Öç alıcı Tanrı, vuruşlarınızı ağırlaştırınız. Boşuna zahmet çekmeyiniz çünkü onları artık hissetmiyorum, diye son lânetlerimi yağdırarak bitkin ve cansız yere yuvarlanmışımdır.

Tanrı'nın henüz hiçbir cezaya çarptırdığı ve saf bir anber gibi dualarını kabul ettiği itaatli çocuk, alnını tapınağın basamaklarına çarpan bir cezanın göz yaşlarını dökmediniz.

Ve öfkesine kapılmadınız. Belki Tanrı rahmetinin hazinelerini onunla paylaşmayı kabul edecektir. Ama imtihanlarının sonu gelmez ki. Cennetin melekleri arasında bir tahta sahip olmaktan önce, belki de sonsuz ölümün, kendisini şüphe ve yorgunluk içinde birden yakalayacağı o kefarete ve ceza dünyasında ona yerde sürünmek gerekecektir.

Şaşmayan hak, hükmedici adalet! Taze casereletlere emeği esirgemeyiniz. Narin bitkilere rüzgârı idareli kullanınız Sténio'ya huzur verici, tatlı bir hayat yaratınız: Sténio cezasını çekeceği bir suçu yoktur.

Ey benim genç şairim, vaktiyle sizinle başka bir dille konuşmuştum! Eğilip bükülmez bilgeliğinizi yumuşatmaya çabaladım... Size Trenmor'un değerlerini gösterdim. Büyük felâketlere, büyük iradelere saygı duymasını öğrettim. Ama aynı kayalıklar içine atarak aşkıma değer verilmesini söylemedim. Temiz kalınız, uzun zaman huzur içinde kalınız. Sizi Trenmor'dan büsbütün başka bir şekilde seveceğimi söyledim. Ama size nasıl dayanak olacaksam o da bana dayanak olacak. Ve her üçümüz birbirimize yarıdım ederek kutsal bir aşkla birleşerek gerçeğe, bilgelige, belki de huruza kavuşacağız.

Bu sözlerimde kusur ettim mi? Trenmor'a karşı saygımı, size karşı şefkatimi devam ettirmedim mi? Size destek olan elimi çektim mi? Her adımda korkuya kapılarak, yorgun düşerek

ve seçtiğiniz kılavuza homurdanarak geride kalmanız nereden geliyor? Bize bağlanıp tehlikeler arasında bir felakete uğramadan hayat yolunu geçebilecek iken, neden korku ve şaşkınlıkla, gevşiyorsunuz? İşte çocukça isteklere boyun eğerek onları yatıştırdığım ve avuttuğum için bana kızılıyorsunuz. Pazarlık yapmadan ve zararı dokunmadan sizi yakalıyarak kendini vermiş olan genç ve güzel bir kadının okşayışlarına vücudunuzu salıverirken sanki saygısızca bir hareket işledim. Pulchérie hiç de bayağı bir fahişe değildir. Tutkuları yapmacıklı, ruhu iğrenç değildir. Devamlı bir aşkın muhtemel taahhütlerine karşı az tasalıdır. Sadece bir Tanrı'ya tapar ve ancak kendini ona feda eder. Bu Tanrı zevktir. Ama onu şiirle, hayasızca fakat ciddî bir saflıkla örtmesini bilmıştır. Duygularınız onun verdiği zevki çağırıyor, benim duygularım da sizi reddediyordu. Sizi doyurdu diye neden Pulchérie'yi hor görmeli? Kendisinden istediğiniz fakat sahip olmadığı bir şeyi kendi dışında aradı diye neden Lélia'ya lânet etmeli?

Hayatımı yaşadıkça aşkdaki aşırı ateşlilik onun istediği o salt elde etme, üstüne aldığı o bitmez tükenmez haklar hakkında, gençliğin kabul ettiği fikirlerin yanlış ya da en azından uğursuz olduklarını tanımaya bir türlü gönlüm razı olmuyor. Bütün nazariyeleri iyi karşılanabilir-di; ben de evlilikteki sadakat nazariyesini, müstesna ruhlar için uygun bulurdum. Kimi

insanlarda karşılıklı hürriyet, karşılıklı hoş görürlük, her türlü kıskanç bencilikten sıyrılma görülür; kimi insanlarda mistik ateşlilik, sessizlik içinde uzun zaman gizli kalan tutuşmalar olur; kimi insanlarda uzun ve haz verici çekingenlik vardır. Nihayet başka birtakım insanlarda da meleklerin huzuru, kardeşliğe yakışır iffet ve sonsuz bekâret bulunur. — Bütün ruhlar birbirine benzerler mi? Bütün insanların aynı yetileri var mıdır? Kimi insan dinsel imanın sertlikleri, kimi insan şehvetin rehavetleri, bir başkası da tutkuların çabalar ve savaşları, daha başkaları da şiirin o belli belirsiz hulyaları için yaratılmadılar mı? Gerçek aşk duygusundan daha keyfe bağlı hiçbir şey yoktur. Bütün aşklar, ateşli ya da sakın olsun, şehvi ya da keşişlere mahsus olsun, devamlı ya da geçici olsun, gerçektir. Bunlar insanı ya intihara ya da zevke götürürler. Kafada doğan aşklar kalbin aşkları kadar insanı büyük davranışlara götürürler. Onlar ne kadar şiddetli ise o kadar da ezici olurlar ama süreksizdirler. Duyguların aşkı fedakârlık ve savaşıma ile asilleşebilirler, kutsallaşabilirler. Rahibe duvağına örtülmüş kaç tane bâkire İsa'nın ayaklarını öperken ve gökteki kocalarının mermerden elleri üzerine sıcak göz yaşları dökerken farkında olmadan tabiatın etkisine boyun eğdiler. Bana inanınız Stenio benciliğinin elinde tuttuğu vesakladığı şu tanrılaştırma, aşkta şu tinsel birleşme kanunu, iradeleri kavramak-

ta ne kadar âciz ve delice ve Tanrı önünde ne kadar gülünçse toplumdaki evlenme kanunu, şimdi, insanların gözlerinde o kadar âciz, delice ve gülünçtür Pek ayırmalı iki şeyi birbirine karıştırdınız: duyguların aşkı ve ruhun aşkı. Sonuncusunu telkin edebilirim ve paylaşabilirim. Ama ötekisi benim için yoktur. Daha doğrusu onu hissetmek için yaratılmamışım. Duyguların aşkını hor görmekten uzağım. Ancak zayıf vücutlara hazin bir örneğini verdiğim ve şu yaşadığımız devirde çoğalan yalancı yetilere karşı önemsiz bir acıma duygusu var içimde. Ama ben, olduğum gibiyim. Ne kadar kırgın olursam olayım — bu kırgınlıkla alın yazımı kabul etmişim, — ona boyun eğmem, sakat halimden mümkün olduğu kadar yararlanmam gerekiyor. Gücsüzlüğüme karşı savaşmam, emellerimi kuvvetlerimle ahenkli bir hale getirmek için onları küstürmemem gerekiyor.

İstirap çekmekte olduğum öyle bir hakikattir ki, eğer ihtiyaç alanında her gün biraz gerileseydim ya da vazgeçseydim, kaçınılmaz payım korkunç bir ümitsizlik olurdu. Gönül yalnızlığı, en temiz samimiyetlerin ortasında peşimden geldi. İçten gelen bütün dertleri dökmekte ruhların kucaklaşmasında vaktiyle hayal ettiğim ve ancak gölgesini yakaladığım mutluluğa bir türlü erişemedim. Ama beni ancak fedakârlığın kurtarabileceğini ve yeni arzuların, yeni hataların hastalığımı daha da kötüleştire-

ceğini, tedavisi imkânsız bir hale sokabileceğini pek iyi hissediyorum.

Aşkın iki katlı güçleri içinde, yetilerini elde etmek, ruhun ve duyguların sevinçlerini yeniden şiddetle hissetmeye elverişli olmak, biliyor musunuz Sténio, aramızda birçoğuna verilmiş değildir. Bu oluşum zenginliği size bağışlanmışsa, bu dünyada kendinize benzer biriyle karşılaşmadınızsa bu, gücenmenize sebep olamaz. Alçak gönüllülükle itiraf edeyim ki, ben o insan değilim. Zavallı varlığıma sokulan ıstıraplar, beni alaylı ve küçümser yermelerden kurtarmak için şuramda duruyor.

Belki de bana düşen paydan sızlanmamam gerekiyor. Birçokları bana Tanrı içime zekâyı koyarken fazla iltimas ettiğini söylediler. Ama düşünce — bunu sık hissettirdim — onu kullanan insan için tehlikeli bir güç, kendisini yükselten eli yaralıyan bir silâh, bizi uçurumdan uçuruma başı boş dolaştıran parlak fakat aldatıcı bir fenerdir. Bu acı kaynağı, çoğu zaman lânetle andım. Sık sık Tanrı'dan beni ormanlardaki hayvanlara benzetmesini istedim, ama, ıstırabımın şaşkınlığı içinde gerçekleşmesini görmek istemediğim bir arzuyu olgunlaştırıyordum. Issız yerlerin güzelliklerini, bulutların parlaklığını, dalgaların uçsuz bucaksızlığını seyretmek için içimde insan düşüncesinin yaşaması şartıyla panterlerin postuna bürünmeye, insanın bilmediği o ıssız yerlerde gömülmeye, martıların kanatlarına sahip olmaya, fırtınaları

yüklenerek denizleri aşmaya razı oldum. Vücuttaki çeviklik, kuşlardaki görüş kabiliyeti, kaplanlardaki iştihâ gibi duygularımdaki fevkalâde ve ihtişamlı bazı üstünlüklerin değerini, düşünceyi işletmeden takdir etmeyi, güçlerini elde etmeden Tanrı'ya şükretmeyi bir türlü anlamıyordum. Bugün hâlâ bu güçlerin aldatmasından yorgun ve amaçsız endişeleriyle üzüntülü bir halde bulunmakla beraber yetileri madde-den sıyrılarak kullanmayı emel edinmem, iyi niyetden ileri gelmiyor. Belki de kızkardeşimin o delice ve tasasız hayatını reddederim. Çünkü düşüncemin da aynı sarhoşlukları, vecitleri, bir saati bütün bir gençliğe bedel tanrısal hazları vardır.

Sténio eğer tehdidiniz gerçekleşseydi ve göğün ateşi içinde sönüp beni duyguların düzensizliği içinde yüzüstü bıraksaydı, Tanrı'nın öfkesi ile irademin etkisini kaybedecek kadar değişip gönlümün sevmediği fakat duygularımın hırsıyla gözleyeceği şu erkeklerin kolları arasında utançla benzi sararmış, heyecan içinde atılsaydım... Ah, böyle bir hal başıma gelseydi, emin olunuz, Lélia ile kurduğunuz dostluktan uzun zaman yüzünüz kızaracaktı. Bizde tinsel güç yok olunca, hayvanca ihtiyaçlar bize hükmedince, kendimize karşı duyduğumuz saygı, konuşmasını kesince ve kendimizi alçaklığın uçurumlarına yuvarlanmak üzere bulunca bizi Tanrı yüzüstü bırakır. Biz de Tanrı'yı yüzüstü bırakırız. Uçsuz bucaksız ve ölümsüz düzen içinde

bizi birbirimize kefil yapan o minnetlilik ve aşk kanununu aşmış bulunuyoruz. Evrenini bir parçası değiliz artık. Evrensel ahengi karıştırıyoruz Çünkü hayvanlaşmış insan hiçbir türe ait değildir. Yok olmaya, hiç değilse bir tarafa atılıp unutulmaya mahkûmdur. Eğer toplum ona katlanmak için zorlanmışsa bu, insanı horlar ve küçümsemesi altında onu ezer. İnsanların hor görüşü hakettikleri zaman ve amansız adaletin arkasında Tanrı'nın o babaca hoşgörülüğünü ve huzur verici adaletini istemek için hiçbir açık kapı kalmadığı zaman korkunçtur. O halde, Sténio yürünecek iki yol yok. Eğer mistisizmin çileleri bizi alt edemezse, bilgeliğin öğütleri artık varlığımızda kaba tutkulardan ibaretse ölmemiz gerek. İnsanlara karşı bir sığınak vardır, o da intihar. Tanrı'ya karşı bir sığınak vardır, o da hiçlik.

Şu halde beni değiştirmeye kalkışmayınız, bu işe benim gücüm yetmez. Bu teşebbüste, sizin gücünüz de yıkılıp bozguna uğrayacaktır. Yavrucuğum, ben sevebileceğiniz tek kadınsam yanınızda kalınız. Razıyım buna. Arkadaşınız olacağım. Size zarar veririm korkusu ile beni uzaklaşmaya zorlamazsanız, sizi ihmal etmiyeceğim. Görüyorsunuz ya Sténio talihiniz kendi elleriniz içinde. Temizlenip durulmuş şefkatimle, platonik kucaklamalarım ile yetininiz. Sizi bir âşık, bir kadın gibi sevmeyi denerim... Ama neden kadının görevi aşk taşkınlıklarıyla sınırlı olsun? Erkekler, cinsiyetinin özelliklerine saygısızlık ola-

bilecek taşkınlıklara karşılık veren bir kadını suçlandırıdıkları zaman haklı bir tarafları var mı? Kızkardeşlerin zekice özenlerini, annelerin o yüce fedakârlıklarını hiçe mi sayıyorlar? Ah! Benim bir küçük kardeşim olsaydı hayatta ona önderlik eder, onu ıstıraplarından korumaya, tehlikelerden kaçırmaya çabalırdım. Eğer çocuklarım olsaydı onları güğsümde beslerdim. Kollarımda, ruhumda taşırdım. Onun için hayatın her türlü acılarına, çaba harcamadan göğüs gererdim. Bunu öyle hissediyorum ki cesur, heyecanlı, yorulmak bilmez bir ana olurdum. Öyle ise siz benim kardeşim, oğlum olunuz ve herhangi bir evlenme düşüncesi size, nikâhı düşmeyen biriyle münasebet kurmak gibi garip görünsün. İnsanın geceleyin benliğini altüst eden, uyanınca hayıflanmadan ve kuvvet harcamadan kovduğu o garip rüyalar gibi, bu düşünceyi kovunuz. Eğer gençliğiniz, göz yumulan zevklere karşı kuvvetli bir istek duyuyorsa müsaade ediniz de sizi onların kaçınılmaz tehlikeleri üstünde uyarayım. Müsaade ediniz de, Tremor size bu çetin yollarda önderlik etsin. Bununla beraber insan, kendinden kuvvetli ve asil bir kalbi taşıdığı zaman bu gibi yollarda yürüyebilir. Size destek olalım, öğüt verelim diye doğduk; çünkü sizden çok önce dünyaya geldik. Sizin hayatınız başlamakta, bizimki ise sona ermektedir. Tutkularınızı paylaşmayız ama

onları idare edebilirsiniz. Kendi hesabınıza yaşayınız. Hayatın zincirleri sizde ıstıraplı yaralar açmışsa ve bu ıstırapları duyuyorsanız onları iyileştirmemiz için bize geliniz.

Böylece her üçümüz mutluluğa kavuşabiliriz. Bu sevgi ve saflık dolu andlaşmayı kabul ediniz. Elinizi ellerimiz arasına güvenle koyunuz. Size destek olmaya hazır olan omuzlarımıza huzurla yaslanınız. Fakat artık kuruntular içinde yüzmeyiniz. Ayırtetme yetisini ve aklı benden yok edecek kadar gençleşeceğimi artık ümit etmeyiniz.

Sizde güç yaratan bağı koparmayınız. Medet umduğunuz dayanağı yıkıp devirmeyiniz. Birbirimize karşı duyduğumuz sevgiye isterse-
niz aşk adı veriniz ama bu, öyle bir aşk olsun ki anacak ruhların, içinde kıtsal arzuları tutuştuğu birer meleklerin konuğu olarak bilinsin.”

XXXIX

“Demek öyle! Lânet olsun size! Çünkü ben de kendime lânet ediyorum. Buz gibi soluğunuz gençliğimi daha çiçeği üstünde iken soldurdu. Haklısınız ve sizi çok iyi anlıyorum, madam; size ihtiyacım olduğunu itiraf ederken bana ihtiyacınız olmadığını ilân ediyorsunuz. Neden şikâyetçi olayım? Bunun cevapsız kalacağını iyice bilmiyorum muyum? Heyecanlarımı, üzüntülerimi, fırtınalarımı paylaşacak kadar düşmek-tense iddia ettiğiniz huzur içinde kalmayı uygun

buluyorsunuz. Doğrusu ya, mantığınız ve bilgeliliğiniz çok. Sizinle tartışmaktan uzak kalarak susuyorum ve sizi takdir ediyorum. Fakat size karşı kin duyabilirdim, bana verdiğiniz bir hak-tır bu; bu yüzden pek yıprandığımı söyleyebilirim. Size karşı derin ve sonsuz bir kın duyacak kadar bana kötülük ettiniz, çünkü gerçek bir haksızlık göstermeden beni uğursuz yapacak ve benden şikâyet hakkını kaldırarak çareyi bulmuş oluyorsunuz. Gençliğimi ve heyecanımı, karşı koymadan size teslim ederken soğukluğunuz, sızı, hücum edilmesine imkân olmıyan bir durum içinde önüme çıkardı. Bana acımak için tenezzül göstermediniz, bu basit bir şey; neden başka türlü olmadı? Bir yakınlık duygusu aramızda yaşayabilir miydi? Hangi işlerle, hangi büyük hareketlerle, hangi üstünlüklerle size lâyık olabilirdim? Bana hiçbir şey borçlu değildiniz. Kanlar içinde yaralı bir insanın yanından geçerken yapılan o ucuz ve acıma ve şefkat duygusunu lûtfetmiş oldunuz. Zaten bu da fazla değil miydi? Bu hal hiç olmazsa uygunluğunuza ispat etmek için yetmez miydi?

Ah! Evet siz iyi kalbli bir kızkardeş, şefkatli bir anasınız. Takdire değer bir fedakârlıkla beni fahişelerin kolları arasına atıyorsunuz. Ümitlerimi kırıyor ve gerçekten pek azametli bir ciddiyetle hayallerimi yıkıp mahvediyorsunuz. Dünyada saf zevklerin, temiz mutlulukların hiçbir şekilde bulunmadığını haber veriyor-

sunuz. Bunu ispat etmek için, bütün bir şehrin öpüşleriyle hâlâ sıcacık bir göğsün üstünde uymaya göndermek üzere sanki beni kabul ediyormuş ve bana tanrısal hazlar vaadediyormuş gibi görünen göğsünüzden itiyorsunuz. Lélia, Tanrı akıllılık etmiş de size hiç çocuk vermemiş. Ama bana sizin gibi bir ana verirken öyle bir haksızlık etti ki.

Teşekkür ederım size Lália; ama bu ders bir hayli sert oldu. Bilgelige ulaşmak için belki da bana bundan fazla ders verilemez. İşte uyandırıldım ve yanlış yoldan döndüm. İşte bakın nasıl ihtiyarladım ve tecrübelerle doldum. Bütün sevinçler, bütün aşklar centte imiş. Aman ne kadar da iyi. Ama bütün zorunluluklarıyla hayata, endişeli ve heyecanlı gençliği, insanı hasta eden o ateşli arzuya, hayvanca ihtiyaca, felsefeye dayanan sinsi ve hayasız kötülüğe katlanmalı imişiz. Varlığımızı ikiye bölmeli imişiz: birisi din için, dostluk için, şiiir için; ötekisi ahlâksızlık için, kirli işler için, Tapınaktan dışarı çıkmalı, Mesaline'in yatağı üstünde Tanrı'yı unutmalı, alınlarımıza hoş kokular sürmeli, rezilce bir hayatın içinde yuvarlanmalı, aynı günde hem meleklerin arlığını içimize çekmeli, hem hayvanlığın kalabalığına boyun eğmeli imişiz. Ama, madam, ben bunları sizden daha iyi anlıyorum, hatıâ daha da ileri gideceğim. Öğütlerinizin bütün sonuçlarını benimsiyorum. Hayatımı cennetle cehennem arasında paylaşmaya el-

verissiz, duadan sefahata, aydınlıktan karanlığa geçmek için pek yetersiz, pek bayağı olan ben, temiz sevinçlerden, tanrısal vecitlerden vazgeçiyorum, kendimi duyguların heveslerine, tutuşan kanımın ateşliliğine bırakıyorum. Zinzolina'lar ve ona benzeyenler yaşasın. İncelemelerle, derin düşünmelerle, dualarla yenilgiye uğratılmasına lüzum olmayan sarhoşluklar ve kolay elde edilen zevkler yaşasın. Evet maddenin yetilerine hor bakmak gerçekten delilik olurdu. Kollarınızda duyduğum gerçek mutluluğu kızkardeşinizin kollarında da duymadım mı? Hata mı anlamadım mı? Bu yüzden kendimden bir an için olsun şüphe etmedim mi? Tanrı tanıktır, hayır. Hiçbir şey beni uçurumun kenarında tutmadı. Hiçbir gizli önsezi, körolası gözlerim önünde gülerek yaptığınız o haince kaypaklığı bana haber vermedi.

Delice bir sevincin o kabaca belirtileri metresimin hoş kokusu kadar başımı döndürmüştü. Bir kadın kokusu duymuştum ama benim kaba ateşliliğim sırasında Lélia'nın Pulchérie'sini seçememiştim. Bitkindim, sarhoştum. Ateşli gecelerimin hayalini göğsümde sıkığımı sanmıştım. Buz gibi soğukluğu olduğunu anlamaktan uzak, bilmediğim bir kadının aşkı ile içimi doldurmuştu. Tanrı'ya şükrettim. En hor bakılacak bir değiş tokuşu, hıçkırışlarla, taşkınlıklarla kabul etmiştim. Ruhumda Lélia benim olmuştu. Ağızım da kuşulanmadan, tik-

sinmeden, güvensizlik göstermeden Pulchérie'yi yiyip parçalamıştı.

Aşkolsun size madam. Bu işi başardınız, beni inandırdınız. Duyguların zevki, kalbin bütün zevklerinden, kafanın bütün doyurmalarından sıyrılarak var olabilmiş. Size göre ruh, duyguların yardımı olmadan yaşayabilir. Çünkü sizin, havadan daha hafif yüce bir tabiatınız var. Ama ben ölümlü, aşağılık, kaba zavallı bir adamım. Bir kadının yanında göğsüm kabarmadan, bakışım bulanmadık, kafam şaşırıp ezilmeden, onun elini tutamam, soluğunu teneffüs edemem, anlımı onun öpüşlerine uzatamam. Öyle ise bu tehlikelerden kaçmalı, ya da bu ıstıraplara boyun eğmeliyim. Değersiz ve isyan ettirici bir aşkla sevdiğim kadının horgörüşlerinin ateşliliğini ilham ettiğiniz için artık yüzünüz kızarmıyacak.

Ama ruhum bozulmadığı, sevgili olarak bana uzattığınız zevk düşkünü bayağı kadınların kolları arasında kutsal bir aşkla dolu bir kalbi taşıyamadığım ve tanrısal hazların hâtırasını dünyanın hazlar duygusu ile bağdaştıramıyacağım için hayal gücümü bundan sonra söndürmek, ruhumu değiştirmek, bağrımı asil arzulara kapamak istiyorum. Benim için yarattığınız hayat seviyesine inmek ve şimdiye kadar hayallerle yaşadığım gibi gerçeklerle yaşamak istiyorum. Şimdi erkeğim değil mi? İyilik ve kötülük hakkında artık bilgim var. Yalnız ba -

şıma yürüyebilirim. Öğreneceğim hiçbir şey yok artık. Huzur içinde kalınız, ben o huzuru kaybettim.

Demek gerçek kendini böyle gösterecekmiş öyle mi? Tanrı'nın vaadlerine inanarak, insanın tarladaki otlar kadar iyi olduğunu, hayatını başka bir hayatla karıştırabileceğini, kendini tamamlayabileceğini, kendine benzer bir hayatla birleşebileceğini, kutsal taşkımlığın kucaklamaları içinde birbirini özümseyeceğini hayal ettiğim zaman, ah! Ben ne zavallı bir deli, ne akılsız bir çocukmuşum. Oysaki ona öyle inanıyordum ki. Bu esrarın, güneşin sıcaklığı ile Tanrı'nın gözü önünde, çiçeklerin çanaklarında tamamlandığını sanıyor ve kendi kendime: — Temiz bir kadına karşı temiz bir erkeğin aşkı şu öteki aşklar kadar lezzetli, meşru, ateşlidir, diyordum. İnsandaki yetileri bozan, evrenin düzenini yokeden kanunları, töreleri, görenekleri artık hatırlamıyordum. İnsanları azap içinde bırakan hırslara yabancı kalarak, toplumun o yoldan geçtiğini, ateşli ruhlara, kendilerini küçümseyerek ışıklarını söndürmek ve yıpranmak için uydurma sevinçlerin, çorak zevklerin kucağından başka kaynak kalmadığını düşünmeden aşka sığınıyordum.

Ama hak kimin? Her şeyden önce Tanrı'nın değil mi? Tanrı'yı suçlandıracak bir duruma asla düşmedim. Ama Tanrı'nın kararlarından çekinmeyi, onun amansız hareketlerine karşı yer-

meyi bana öğreten sizsiniz. Lélia. Gözlerimi kamaştıran güven dolu ama aslı astarı olmayan fikir işte silinip gidiyor. Tanrı'yı saklayan bulut sıyrılıyor. İçimin derinliklerine inince zaafımı anladım. Budalalığımдан yüzüm zıkardı. Maddenin gücünü, pek ıftihar ettiğim, saltanatına inandığım ruhun aczini görerek hırsımdan ağladım. İşte şimdi kim olduğumu biliyorum. Sahibimden beni neden böyle yarattığını, neden çorak zekânın ve gururlu ince hayal gücünün en kaba arzulara boyun eğdiğini soruyorum. Neden duygular susmaya zorlanabiliyor ve kalbin içgüdüsünü, aklın anlama yetisini boğabiliyorlar?

Ey utanç! Ey utanç ve ıstırap! Bu kadının öpüşlerini mermer kadar soğuk bulacağımı sanıyordum. Ona yaklaşırken kalbimin tikslenme ile kabarcacağını düşünüyordum. Ama onun yanında mutluluğa kavuştum ve ruhum bu ruh-suz vücuda sahip olunca genişleyip ferahlamıştı.

Küçümsenecek bir insanım ben. Tanrı'ya da, varlığını korumaktan ziyade içine fırlatmak için bana uçurumların dehşetini öğreten bir fener olarak, bir yıldız olarak size de kin duyuyorum. Oysaki Lélia siz, gözlerimi kapatarak bu çirkin gerçeklerden beni koruyabilir, yüzümün kızarmıyacağı bir zevki, lânet etmiyeceğim ve nefret etmiyeceğim bir mutluluğu bana verebilirdiniz. Sonsuz ıstırapın kapılarında birkaç gün olsun beni tutabilirdiniz. Ama bunu istemediniz. Bu eğişin önünde bana: — Tehlikeleri çü-

çümseyerek eşiği atlamak istediğinize göre artık şu cehennem kapısında ümidi bir tarafa bırakınız, diye bir mektup yazmaya ve haber vermeye tenezzül etmeden kötülüğün içine beni ittiniz. Her şeyi gördüm, her şeye meydan okudum. Sizin kadar bilgili, akıllı ve zavallıyım. Ne türlü iyilikler yapabileceğimi, hangi emellerden vazgeçmek gerektiğini, hayatınızı yiyip mahveden ıç sıkıntısının hangi kaynaklardan fışkırdığını biliyorum. Madem ki bunu yapmak gerekiyor o halde kullanacağım. Hoşça kalınız, beni pek fazla uyardın, pek ilgili bir insan yaptın. Bu bilgileri sana borçluyum. Lânet olsun sana Lélia!”

BEŞİNCİ BÖLÜM

XL

Ş A R A P

Bir sabah şehrin kapısında bir yabancının durduğu görüldü. Otlarla kaplı vadilerin arasından yaya olarak geliyordu. Ayakkabıları hâlâ çok ıslaktı. Beyaz bastonundan başka bir silâhı olmadan yalnız başına yürüyordu. Sade elbisesini, ciddî alnını, sakın yürüyüşünü görenler, eski günlerin bir havarisi gibi, ona saygı duydular. Boynunda siyah bir yaka, Katolik papazlarına mahsus bir traş bulunmadığı halde kendisine bir şeyler sorduğu ilk şehirli uzun saçlarından, siyah elbisesinden onu bir papaz sandı. Yabancı adam sakın ve alçak gönüllü bir tavırla Bayan Zinzolina'nın oturduğu konağın hangi semtte bulunduğunu sorunca ağırbaşlı adam irkildi.

Şehirli alayla karışık neşeli hayretini tutarak: — Sayın piskopos, sadık hizmetkârı ile galiba alay etmek istiyor. Eefendimiz muhakkak isimde yanılıyorlar... Zinzolina... Bayan..

Yabancı öğrenmek istediği şeyi öyle bir ahenkle, öyle kesin, öyle metin ve soğuk bir eda ile tekrarlamıştı ki etrafında hemen beliren ayalcılar, sesi ve tavrı korku uyandıran bu adamın ne istediğini sanki birbirlerine soruyorlarmış gibi, bakışıp kaldılar.

Hiç dinlenmeden hemen kibar fahişenin

konağına gitmek isteyen yabancıya bir kılavuz verildi.

Uşaklar onun eski püskü papucunu, bastonunu ve geniş şapkasını görünce sırtlarını çevirdiler. Sorularım dinlemeğe bile tenezzül etmediler. O zaman yabancı, kılavuzlarını savdı ve kendisini içeri sokmamağa yeltenenlere gayet soğukkanlı bir tavırla, bastonunu sallıyarak konağa girdi. Kısa boylu bir uşak Zinzolina'nın davetleriyle konuştuğu salona korku ile girdi.

— Bir rahip, bir papaz bayanın adamlarım ucu demirli bir bastonla döverek, Japon vazolarına, heykellere, yarin moyaziklerine zarar verip küfürler savurarak zorla konağa girdi.

İçlerinde umulmayan bir tanesi müstesna, bütün davetliler ayağa kalktılar ve içeriye almamak için rahibi karşılamağa koştular. Ama Zinzolina davetlilerin öfkesini paylaşacağı yerde bir kahkaha atarak, kendini bir koltuğa sırt üstü attı. Sonra dostlarını yatıştırmak, tekrar yerlerine oturtmak için kalktı.

— Yol verin, rahibe, yol verin. Ben insafsız ve öfkeli papazları severim. En fazla cehennem azabına onlar lâyıktır. Sayın papazı içeri alsınlar, kapıları ardına kadar açsınlar ve Kıbrıs şarabı getirsinler.

Uşak bu emre boyun eğdi ve kapı açılır açılmaz, dipte ciddi ve haşmetli yüzüyle Tremor'un ilerlediği görüldü. Fakat onu tanıyan

ve tanıştıracabilecek olan tek davetli öyle bir uykuya dalmıştı ki, bu şaşkınlık, öfke ve neşe taşkınlıkları bile onu bir an için kımıldatmadı.

Zinzolina'nın neşeli dostları kilise namzedini daha yakından görünce bu garip elbisenin bir papaz elbisesi olmadığını anladılar, fakat yanılmasında inat eden kibar fahişe bu adamı karşıladı ve kendini bir Meryem Ana kadar tatlı ve güzel göstererek:

— Piskopos, arşivek, kardinal veya papa, hoş geldin, bana bir öpücük ver.

Trenmor kibar fahişeye bir öpücük kondurdu. Dudakları öyle kayıtsız, öyle soğuktu ki, kadın yarı öfkeli, yarı korku içinde bağırarak üç adım geriledi:

— Meryem Ana'nın altın saçlarına bir hayaletin kondurduğu bir öpücüktür bu!

Ama biraz sonra kırıcı sözünden pişman oldu ve Trenmor'un, davetliler üstünde dalgın ve endişeli bir bakış gezdirdiğini görünce, onu yanındaki bir sandalyaya doğru çekti.

Üstüne Benevenuto'nun eski Yunanın o şehvet uyandıran sefahatını temsil etmek üzere işlediği güllerle süslü gümüş bir kupayı Trenmor'a uzatarak: — Haydi, güzel rahibim, uysuk dudaklarını Vezür'ün eteklerinde yetişen üzümlerden yapılmış şu şarapla ıslat.

Sonra Kastarico'nun adını anarak, iki yüzlü bir eda ile işaret etti:

— Söyle bana seni bize doğru getiren kim?

Ama dur, sen söylemeden önce ben bulayım. Sana ipekten bir elbise versinler, saçlarına koku sürsünler. İster misin? Şimdiye kadar gördüğüm rahiplerin en güzelisin. Şefkatli efendimiz neden bana cevap vermiyerek kaşlarınız böyle çatılmış?

Trenmor dedi ki:

— Eğer konukseverliğinize kötü bir şekilde karşılık veriyorsam, affınızı dilerim madam. Buraya şu pis ayaklarımla tıpkı bir gezer satıcı gibi girdim, ama siz beni bir prens gibi kabul ediyorsunuz. Sizin gibi mantıklı, mükemmel yaradılışları severim. Bütün erkeklerin sevgilisi bir fahişeyi, bütün ermişlerin sevgilisi bir rahibe kadar takdir ederim. Ama sizinle konuşacak zamanım yok benim, ziyaretimin başka bir sebebi var Pulchérie...

Zinzolina titireyerek:

— Pulchérie mi? dedi. Anamın bana takdığı adı bildiğinize göre kimsiniz siz? Hangi memleketten geliyorsunuz?

Trenmor:

— Şimdi Lélia'nın bulunduğu memleketten geliyorum, diye cevap verdi.

Kıbar fahişe dalgın ve ciddi bir tavırla sözüne devam etti:

— Kızkardeşimin adını hayırla an!

Sonra cilveli bir eda ile ilâve etti:

— Her ne kadar o, âşıkının ölüm terekesini bana devretmişse de...

Trenmor dehşetle:

— Ne diyorsun kadın! dedi. Böyle bir gençliği, böyle bir özsoyu hemen tüketip nasıl mahvettiniz? Henüz yaşamamış olan bu çocuğu daha şimdiden ölüme nasıl teslim ettiniz?

Kadın cevap verdi:

— Eğer sözünü ettiğiniz Sténio ise o henüz hayatta.

Davetlilerden biri, bir genç adamın yüzü yastıklara gömülü olarak uyuduğu geniş kanepeye belirsiz ve tasasız bir bakış fırlatıp ilâve etti:

— Yaşayacak daha birkaç ayı var.

Trenmor'un gözleri aynı yöne çevrildi. Sténio'nun boyunda, fakat çok daha sıska bir adam gördü; çok ince olan kol ve bacakları sarhoşluktan ziyade bir hummayı haber veren bir bitkinlik içinde, hareketsiz duruyordu. İnce ve seyrek saçları bir kadın teni kadar beyaz ve pürüzsüz olan bir boyun üstüne kıvrımları açılmış lüleler halinde düşüyordu. Fakat boynun yuvarlaklığını kaybetmiş çevresi hastalıklı ve örselenmiş bir erkekliği belirtiyordu.

Trenmor, kıbar fahişenin üzerine, onu sarartan ve titreten bir bakışla gözlerini dikerek kalın ve içten bir sesle:

— Demek orada yatan Sténio? dedi. Belki bir gün gelecek Pulchérie, Tanrı eserlerinizden

en temizinin, en güzelinin hesabını soracak, bunu düşündüğünüz zaman korkmuyor musunuz?

— Burada bulunan ve aynı hayatı süren hepimiz genç ve sapsağlam yaşarken Stánio'nun daha şimdiden böyle yıpranmış bir duruma düşmesi benim kabahatım mı? Benden başka sevgilileri olmadığını mı sanıyorsunuz? Sadece benim soframda sarhoş olduğunu mu düşünüyorsunuz! Ya siz Trenmor sefahatın hezeyanını tatmadınız mı? Çünkü sizi söylevlerinizle tanıyorum ve şimdi kim olduğunuzu biliyorum. Güç dolu ve geleceği müjdeleyen o zengin zevin kollarından çıkmadınız mı? Zaten onun mahvını hazırlıyan bir suçlu varsa o da Lélia'dır. Bu genç şairi yanında saklamalı idi. Tanrı ona tek bir kadını büyük bir saygı ile sevmesini, onun için Sonnet'ler yazmasını, sakin ve yalnız bir hayatın derinliğinde en hareketli hayatların fırtınalarını hayalinde yaşatmasını nasip etmiş. Bu adam, sefahatle geçen hayatımızı, ateşli şehvetlerimizi, sabahlara kadar süren o yakıcı uykusuzlukluklarımızı kendi dehasının serabı içinde uzaktan görmeli ve onu şiirlerinde anlatmalı idi amma onlara ortak olmamalı, orada bir görev almamalı idi. Kendisini zevke davet ederken her şeyi bırakması için ona öğüt mü verdim? Lélia'ya onu kovması ve yüzüstü bırakmasını mı söyledim? Ona benziyen insanların hayatlarında duyguların sarhoşluğu, bir yorgunluk giderme

olacağını, ama bir oyalanma konusu olmayacağını iyice biliyor muydum?

Trenmor kederli bir tavırla onun elini sıktı ve kalın bir sesle cevap verdi:

— Hakkınız var madam. Bu genci mahveden Lélia'dır.

Pulchérie sözüne devamla:

— Buraya onu aramak ve eğlencelerinden kaçırmak, yeniden dinlenme ve düşünce âlemine götürmek için mi geldiniz? İçimizden hiçbiri buna engel olmaz. Hâlâ onu seven ben, onu kurtardığınız ve Lélia'ya ve Tanrı'ya geri verdiğiniz takdirde size minnet duyacağım.

Pulchérie'nın bütün dostları hep bir ağızdan bağırıldılar: — Hakkı var... Onu götürünüz, onu götürünüz. Varlığı bizi üzüyor. O bizden değil. Aramızda daima yalnız kalmıştır. Sevinçlerimizi paylaşıırken sanki bizi küçümsüyor gibi bir hali var onun. Haydi Sténio uyan, elbiselerini sırtına giy ve bizi bırak.

Ama Sténio, bütün bu patırtılara kulakları tıkalı, kırıcı sözlerle dolu bu isteklerin ağırlığı altında hareketsiz duruyordu. Uykusunun sersemliği Sténio'yu, Trenmor'un onun namına utanç duyduğu bir duruma sokuyordu.

Trenmor ciddi bir eda ile:

— Çok asil genç baylar, bu çocuğun hali sizi hiç de yanıltmasın. Eğer onun akli uyuyorsa ruhu uyanıktır...

Bu sözleri söylerken Sténio'yu uyandırmak için yaklaştı.

Orada bulunanlardan biri Trenmor'a:

— Yapacağınız harekete dikkat ediniz Sténo'nun uyanması fecidir. Uyuduğu zaman kimse kötü bir sonuç elde etmeden ona dokunamaz. Geçen gün sevdiği bir köpeği öldürdü. Çünkü hayvan dizlerine sıçrayarak Sténio'yu zevkle gördüğü bir rüyadan uyandırmıştı. Dün masaya dizlerini dayamış otururken Emerenciana ona öpücük kondurmak isteyince elindeki bandığı yüzüne fırlattı ve onu yaraladı. Yüzündeki yara izi sanırım ki hiç kaybolmayacak. Kendinin tenbih ettiği saatte uyandırılınca uşakları kovar; ama uyandırılmayınca da onları döver. Aman dikkat ediniz. Bıçağı masanın üstünde duruyor. Onu göğsünüze saplayacak kadar ileri gidebilir.

Trenmor düşündü:

— Aman yarabbi, ne kadar da değişmiş! Uyku bir çocuğun uykusu kadar safdır ve bir dost eli kendisini uyandırınca ilk bakışı gülümseme, ilk sözü hayır dua olurdu. Zavallı Sténio! Bu hallere düşmek için öyle ıstıraplar ruhunu karartmış, öyle yorgunluklar vücudunu yıpratmıştı ki! Bu türlü uyumak ancak bir kumarbaza, bir kürek mahkûmuna vergidir.

Trenmor, geniş kanâpenin arkasında ayakta duruyor, hareketsiz ve karanlık düşüncelere dalmış Sténio'yu seyrediyordu. Kesik kesik ne-

fes alışı ve rüyası iç çırpınışlarını belirtiyordu. Genç adam birdenbire kendiliğinden uyandı, tok ve vahşi bir sesle bağırarak sıçradı. Fakat sofrayı ve kendine hayret ve gülümseme ile bakan davetlileri görünce geniş kanepeye yeniden oturdu, kollarını göğsünün üstünde kavuşturaarak, şaşkın gözlerini onların üstünde dolaştırdı. Şarap ve uykusuzluk bu gözlerin şeklini değiştirmiş, kenarlarını yuvarlaklaştırmıştı.

Genç Marino alayla Sténio'ya bağırdı:

— Hey Yakup! Tanrı'nın ruhunu şaşırttın mı?

Yüzü birden kinle karışık alaylı bir ifadeye büründü ve Trenmor'a, taşıdığı ifadeye göre daha da garip görünen Sténio: — Onunla ağır bir savaşa giriştim, ama şimdi Marino'nun ruhiyle savaştığıma göre en çetin şampiyonlardan biriyle görülecek işim var demektir, diye cevap verdi.

Marino sözüne devam etti:

— En iyi ruh, kendi seviyesindeki bir adamla boy ölçüşen ruhtur. Biz buraya elde kadeh olduğu halde, ruhları belli, neşesi devamlı, huy-ları eşit insanlarla savaşmak üzere toplanmış bulunuyoruz. Zinzolina'nın kadehini örten güller buraya geldiğimizden beri üç defa yenilendi. Güzel ev sahibemizin alnında bir hoşnutsuzluk ya da bir can sıkıntısı kırışıklığı henüz belirmedi. Çünkü davetlilerin neşesi bir an için olsun gevşemedi. Zevk dostları arasında kederli

ya da neşeli, hasta ya da sağlığı yerinde, uyurken ya da ayakta hiç uzlaşamıyan tek bir insan bile eğlenceyi karıştırabilirdi. Sténio hesaba katılmaz. Çünkü onun yıldızı daha ilk saatte sönüp gitti.

Pulchérie:

— Bu çocuğu bu kadar hırpalıyacak ne var sanki? İnce yapılı ve hastalıklıdır. Bütün gece şu köşede uyuyup durdu.

Sténio esniyerek:

— Bütün bir gece mi? Daha sabahı bulmadık mı? Yanan meşaleleri görerek güpegündüz yere gömüldüğümüzü sanıyordum! Eh! Toplandığımız zaman saat ancak altı idi. Birbirlerinden hâlâ bıkmadıklarına mı şaşıyorsunuz? Doğrusu asil baylarımızın seçimini ve uygunluğunu görünce bunun harikulâde bir şey olduğunu gördüm. Bana gelince, ben, bütün zamanı unutarak geçirmek şartıyla burada tam sekiz gün kalabilirim.

Zamarelli. — Peki uyumak için neden başka yere gitmiyorsunuz? Zaferle dolu yıllarını geçirip geçen yıl ölen, şüphesiz yüzyılının birinci sınıf ayyaşlarından olan haşmetli prens Bambucci, sofrasında uyuyacak olan nanköre ya müebbet suya ya da en azından kürek cezasına mahkûm ederdi. Gerçek bir şehvetperestin düzenli bir hayatla kuvvetlerini tazelemesi gerektiğini, bir yatak içinde kederli tek başına içenlerin sayısı kadar şişelerin önünde uyuyan

saygısızların bulunduğunu, haklı olarak, iddia ediyordu. Bu adam seni, bütün ters işleri yaparak, başkaları uyuduğu sırada uyanık kalıp şiirler yazarak, dolu kadehlerin, çıplak ayaklı kadınların yanında halsizlikten bitkin düşerek, yorgunluk içinde zevk aramağa uğraştığını görseydi sana öyle bir hakaret ederdi ki!

Sténio bir taraftan gösteriş olsun diye, bir taraftan bitkin bir halde bulunması sebebiyle Zamarelli'nin söylevinden bir kelimeyi bile işitmemiş göründü. Ancak son kelimede:

— O çıplak ayaklı kadınlar nerede? diyerek kendine ağır gelen başını biraz kaldırdı.

Antonio cevap verdi:

— O kadınlar, sabahleyin bize daha güzel, daha genç görünmek için elbiselerini değiştirmeye gittiler. Az sonra Tarquata'nın yanındaki yerimi sana bırakmamı ister misin? İstedğin için buraya gelmiştin, ama onunla konuşacağın yerde bütün gece uyuyup durdun...

Sténio görünüşte bütün alaylara aldırış etmiyerek cevap verdi:

— Benim için pek önemi yok... İyi yapmışsın!... Marino'nun metresinden başka artık hiçbir şey düşünmüyorum. Zinzolina, onu buraya getirt.

Marino:

Gece yarısından önce böyle bir istekte bulunsaydın sana kadehinin parçalarını yutturabilirdim; ama saat altı ve metresim bütün bu

zamanı burada geçirdi. Şimdi eğer istersen onu al.

Zinzolina Sténio'nun kulağına doğru eğildi:

— Sténio, sana karşı duyduğu aşktan hasta düşen prenses Claudia yarım saat sonra buraya gelecek, kimseye görünmeden bahçedeki küçük köşke girecek. Dün seni onun saflığını ve güzelliğini övdüğünü duydum. İstedim ki Claudia mutlu olsun ve Sténio kırallarla boy ölçüşsün.

Sténio sevgi ile: — Benim iyi kalbli Zinzolina'm, dedi.

Sonra tekrar kayıtsızlığına bürünerek:

— Claudia'yı sevdiğim doğru, ama bu iş dündü... İnsan beğendiği bir şeyi ele geçirmemelidir. Çünkü onu kirletir, arzu duymak için artık hiçbir şey kalmaz.

Zinzolina:

— Claudia'yı istediğiniz gibi sevebilirsiniz. Diz çöker, elini öper onu meleklerle kıyaslar, sonra ruhunuz eski düşüncelerinizin hüznüyle uzlaşan o ideal aşkıa dolunca çekilip gidersin.

Sténio sabırsız bir hareketle:

— Hayır! dedi. Ondan artık bahsetmeyiniz. Ona hasta olduğumu ya da öldüğümü söyletiniz. Bu halimden nefret edeceğini hissediyorum. Şerefini ve derecesini unutarak kendini çapkın bir liseliye teslim ettiği için şerefini kaybettiğini ona söylerim. Uşak, keseyi al. Dün sabah pencereimin altında şarkı söyleyen çingene kızını bana getir.

Uşak saygılı bir sessizlikle:

— Bu kız pek güzel şarkı söylüyor, ama efendimiz onun yüzünü görmedi ki... dedi.

Sténio öfke ile bağırdı:

— Canım, sana ne?

Uşak:

— Ama efendimiz o kız öylesine çirkın ki... dedi.

Sténio:

— Daha iyi ya.

Uşak:

— Ama gece kadar kara.

— Her ne olursa olsun onu derhal istiyorum, dediğimi yap. Yoksa seni pencereden aşağı atarım ha...

Uşak boyun eğdi, ama kapıyı kapatır kapatmaz Sténio ona yeniden seslendi:

— Hayır, dedi. Bu kadını istemiyorum. Hava istiyorum, güneş istiyorum. Güneş göklerde yükselirken biz neden burada karanlığa gömülüp kalmışız! Bu hal bir lânetlemeye benziyor.

Antonio:

— Şamdanların parlaklığını görmediğinize göre yine uyudunuz mu? dedi.

Sténio, yüzü sarararak:

— Onları uzaklaştırsınlar ve pancurları açsınlar, dedi. Temiz havadan, açılmakta olan çiçeklerin kokusundan kendimizi neden yoksun bırakıyoruz? Göğün görünüşünü güpegündüz kaybettiğimize göre ne gibi bir cinayet işledik?

Marini omuzlarını kaldırarak dedi ki:

— İşte şair yeniden kendini göstermeğe başladı. Gün ışığında içilmiyeceğini bilmiyor musunuz? Ancak bu işi ya bir Alman ya da bir sonradan görme yapabilir. Şamdansız bir ziyafet, kadınsız bir balo gibidir. Zaten yaşamasını bilmiyen bir davetli saatlerin akışını bilmemei, sokakta gece midir, gündüz müdür, orta tabaka halk yattı mı, yatmadı mı ya da Kardinaller uyandı mı, uyanmadı mı diye tasa çekmemelidir.

Sténio kırıcı ve hor gören bir eda ile:

Zinzolina, burada teneffüs edilen hava bozulmuş. Şu şarap, şu etler, şu duman tüten içkiler, bunların hepsi bir Flâman hapishanesini andırıyor. Bana hava veriniz, yoksa şamdanları deviririm, yoksa pencerenizin camlarını kırarım.

Davetliler kızgınlıkla yerlerinden kalkarak bağırıyorlar:

— Buradan çıkacak ve dışarıda gidip hava alacak biri varsa o da sizsiniz.

Zinzolina, geniş kanepenin üstüne baygın düşen Sténio'a doğru koşarak:

— Canım, onun hiçbir şey yapamayacağını görmüyor musunuz? dedi.

Trenmor, Sténio'nun yardımına koştu, ötekiler tekrar yerlerine oturdular.

— Zinzolina'nın şu veremli şaire tutulup kızların en delisi haline gelmesi ve onun bütün

yapmacıklı hareketlerini ciddiye almasını görmek acınacak bir şey!

Pulchérie:

— Kendine gel, yavrucuğum, diyordu. Şu ruhları kokla, pencereye doğru eğil, alnına gelen saçlarını oynatan havayı hissetmiyor musun?

Sténio cevap verdi:

— Beni kızdıran, beni öfkeliendiren ellerini hissediyorum. Onları yüzümden çek. Çekil git. Misk kokuyorsun. Daha çok orospu kokuyorsun, söyle de bana rum versinler. Kendimi sarhoş olmağa hazır hissediyorum.

Zinzolina sözüne son derece tatlılıkla devam etti:

— Sténio siz hem zahm, hem delisiniz. Bakınız en iyi dostlarınızdan biri bir saattenberi yanınızda duruyor. Onu tanımıyor musunuz?

Sténio:

— Mükemmel, dostum, dedi. Tenezzül edip eğiliniz bakalım. Bana o kadar uzun görünüyorsunuz ki yüzünüzü görmem için ayağa kalkmam gerekiyor. Ama yüzünüzün görülmeğe değer bir yüz olduğuna pek emin değilim.

Trenmor eğilmeden dedi ki:

— Hangisini kaybettiniz, görme duygunuzu mu, yoksa hafızanızı mı?

Sténio bu sesi tanıyarak bir şaşkınlık hareketi yaptı ve birden dönerek:

— Bu yüz artık bir rüya olamaz değil mi? Hayatım uyumakla ya da aylak aylak dolaşmak-

la geçince hayalle gerçeği nasıl ayırt edebilirim? Demin burada bulunup ta en maskaraca ve en takır tukur mısraları okuduğunuz sırada rüya görüyordum... Bu beni şaşırtıyordu ama ne de olsa eskidenberi tanıyan insanlara karşı aynı şekilde hayretimi göstermemiş miydim? Hem sanki bana uyuyordum, kavga ediyordum, ve siz de hâlâ orada duruyordunuz gibi geliyordu bana. Hiç değilse gölgenizin duvarların üstünde dalgalandığını görüyorum sanısına kapılıyorum. Uyuyor muydum, yoksa uyanık mıydım, artık bilmiyordum. Şimdi söyleyiniz bana siz Trenmor ya da benim gibi boşuna bir gölge, silik bir rüya, insan şekline girmiş bir isim ya da hayâletsınız değil mi?

Trenmor cevap verdi:

— Hiç olmazsa bir dostun hayâleti değilim ve ben sizi tanımakta nasıl hiç tereddüt etmiyorsam siz de beni tanımamazlıktan gelemezsiniz.

Sténio, Trenmor'un elini sıkmağa, kederli kederli gülümsemeye çalıştı. Ama yüz hatlarındaki o saf canlılık kaybolmuştu; artık minnettarlığını ifade ediş tarzının bile küçümser, fakat dalgın bir tarafı vardı. Kirpiklerden yoksun gözlerinde gençlik devirlerinde bulunan o hâreli ağırlık artık kalmamıştı. Bakışı size dümdüz, kaba, dik dik ve hemen hemen kibirli bir eda ile çarpıyordu. Kendisi eski günlerin hâtırasına kaptırmaktan korkarak ayağa kalktı ve

Trenmor'u sofraya doğru sürükledi. İçten gelen bir utancın ve cesur bir böbürlenmenin garip bir alışımı ile, arkadaşını masaya içki içmesi için davet etti.

Zinzolina azarlıyan bir eda ile:

— Ne yapıyorsunuz, hayatınızı tüketmek için böyle hızlı hızlı koşacak mısınız? Demin bir ölü gibiydiniz. Gençlikten ve kuvvetten sizde arta kalanı bu yakıcı içkilerle tüketip mahvetmek mi istiyorsunuz! Oooh, Sténio gidiniz, gidiniz, Trenmor'la birlikte gidiniz. İyileşmenizi imkânsız bir hale sokmayınız

Sténio:

Trenmor'la gitmek mi? dedi Onunla nereye giderim ben? Aynı yerlerde oturabilir miyiz? Tanrı'nın kendini gösterdiği o Horeb dağından koğulmadım mı? Yeğenlerim Kenan topraklarında görünürler diye çölde kırk yılını harcamadım mı?

Sténio bardağını ihtilaçlı bir elle sıktı. Yüzünün üstüne kara bir tül inmiş gibiydi. Bu yüz, sefahat yüzünden nisbetsiz farklarla yanaklara yayılan ve gençlikle iyice bağdaşan ve o taze renkten farklı olan heyecanlı bir kızılıkla canlandı.

— Hayır, hayır, dedi. Trenmor'un dostu ile yeniden tanışmadıkça, gitmiyeceğim. Artık içimde güven dolu saf bir delikanlı yaşamadığına göre hiç olmazsa cesur bir hayatı, Sténio'nun küllerinden meydana gelen şehvet düşkünü

zarif bir insanı görmelidir. Zinzolina kadehleri doldurun. Efendim olan Don Juan'nun büyük ruhu ve Trenmor'un gençliği için içiyorum. Hayır, hayır bu yetmez, kadehimi içimi parçalayan baharatla doldursunlar, o kadının içine insanı değiştiren biberi, sevgi yaratan karanfili, kan dolaşımını hızlandıran tarçını döksünler. Haydi kepaze uşak, dilimi cayır cayır yakması, beynimi tutuşturması için nefret verici karışımı hazırla bana. Ayakta durabilmem için bana yutturmak zorunda kaldığın o içkiden içeceğim. Çünkü bir saat da olsa kendimi genç hissetmek, deli olmak, sonra ölmek istiyorum. Sarhoşken ne kadar güzel olduğumu, tanrısal şüirin içime nasıl döküldüğüne, hummanın ateşi damarlarımda dolaşırken düşüncemin, göğün ateşi ile nasıl tutuştuğunu göreceksiniz.

Haydi Trenmor, dumanı tüten kupa masanın üstünde duruyor, ey benzi sararmış sefihler, ey çıtkırıldım ayyaşlar hepinize meydan okuyorum. Benimle alay ettiniz, haydi bakalım şimdi hanginiz bana kafa tutmağa cesaret edecek?

Antonio, Zamerelli'ye:

— Bizi bu toy farfaracıdan kim kurtaracak? Hareketlerindeki küstahlığa tahammülümüz kalmadı artık, dedi.

Zamerelli:

— Bırakınız, diye cevap verdi. Ne yaparsa yapsın. Bizi kendi varlığından kurtarmak için zaten çalışıyor.

Sténio içine baharat karıştırılan şarabını içer içmez müthiş bir ıstırap duydu. Ateşli bir kızgınlığın hareleri solgun benzinde belirdi. Alnından terler boşandı. Ve gözlerini hemen hemen vahşi bir parlaklık kapladı.

Marino, muzaffer bir eda ile bağırdı:

— İstırap çekiyorsun, Sténio.

Sténio cevap verdi:

— Hayır.

— O halde bize harhoşluk üzerine hazırladığın şarkılarını oku.

Pulchérie:

— Sténio, şarkı söyleyemezsiniz, dedi. Denemeye kalkışmayınız.

Sténio:

— Söyliyeceğim, canım, ben sesimi mi kaybettim! Coşku ile alkışladığınız şair, sesinin ahengi ile sizleri şarabın verdiği sarhoşluktan daha tatlı bir başdönmesi içine gömen insan artık ben değilmiyim?

Davetliler hep birden haykırdılar:

— Doğrudur, şarkı söyle Sténio, şarkı söyle.

Sonra sofranın etrafında birbirlerine yaklaştılar, çünkü aralarında hiç kimse Sténio'nun ilham vergisine itiraz edemezdi ve kendisini bir düzensizlik içine attığı o sinirlilik ortasında şiirin bir parıltısını yakaladığı zaman herkes onun etkisinde kalıyor ve peşinden sürüklendiğini hissediyordu.

Değişik, fakat kuvvetli, titrek ve evrenin en tatlı dili ile şarkısını söyledi:

SARHOŞLUĞA İLAHİ

Dolaşsın içimi hoş kokular damar damar
Silinlip gitsin artık bütün o boş umutlar
Anılarına dek.

Sönüp giden günlerin ki sıkıcı gölgesiyle
Koyu bulutlar gibi arı bir göl dibinde
Kararır gelecek.

Unutalım, unutalım! En yüce bilgelik bu
Unutmak geçmiş günlerin verdiği sarhoşluğu
ve bilmemek yine de.

Daha bir sade diye bir gün öncesi ya da
En güzel yıllarımız solup da kaybolmakta
Akşam olmadan önce (*.)

Marino sofranın alt başından bağırdı:

— Sesin zayıflıyor, Sténio. Mısralarını sanki arıyor, kafanın içinden çekip çıkarmak için bir çaba harcıyor gibisin. Hiç yavaşlamadan on iki kıt'ayı içine doğduğu gibi söylediğin zamanları hatırlıyorum. Ama sesin sönüyor. Sténio, sevgilin, de, aşk perin de senden bıkmışlar.

Sténio, Marino'ya hor gören bir bakışla cevap verdi. Sonra elimi masaya vurarak daha emin bir sesle okumaya başladı:

(*) Bu şiiri, dilimize Tahsin Saraç çevirmiştir.
(Çeviren.)

İçki getirin bana ve kadehim dolunca
Taşsın, dudaklarım dalarken tortusuna
Bu ıslıl ıslıl dalganın.

Kansın, kurusun ve istesin yeniden
Yepyeni bir sıcaklık, şu şaraptan, bitiren
Ve beni dengi kılan tanrıların.

Kamaşan gözlerime kalın tül insin benim
Sönsün şu belirsiz ışık ve ben dirileyim
Şu gece sonunda.

Tokuşan kadehlerinizin o çınlayan sesini
Yellerin kıpırdattığı o dalgalar örneği
Okyanus ortasında.

Bu cümbüş ortasında açılırsa gözlerim
Şu köpükten kızaran şu titreyen dudağım
Bir öpücük arasa.

Şu zevkim için gelmiş aşk kadınlarının
Çıplak omuzlarına karşı o ateşli arzularım
Dinmek bilmesin asla.

Şu donan kanımda benim şehvetli öpmeleri
Tutuştursun yeniden sarsıcı ateşlerini
Yirmi yaşında bir papazın.

Ellerim ellesin benim alnımdaki çiçekleri
Şu parmaklarım örsün kokulu örgülerini
Dalgalı saçlarının.

Koparsın arzın dişim o yürek oynatan tenlerini
 Koparsın onlardan korkunç bir çığlık, ve o titrek
 sesleri

Özür dilesin benden.

Ve son bir çabada karışsın ahlarımız
 Son bir meydan okuyuşla kansın çığlıklarımız
 Öylece öleyim ben (*.)

Marino bağırdı:

— Sarardın Sténio, yeter okumanı kes.
 Yoksa son mısrada son nefesini vereceksin.

Sténio öfke ile haykırdı:

— Sesini kıs, yoksa kadehini gırtlığına
 tıkarım.

Sonra alnından boşanan terleri sildi ve
 perişan çizgileriyle, ateşten kıpkırmızı olmuş
 yüzüne yayılan mavimsi solgunluğa aykırı
 düşen o erkekce sesiyle ayağa kalkarak okuma-
 ğa başladı:

Güzel bir ölümü eğer Tanrı benden esirgerse
 Bir ölümü, taçlanmış mutlulukla ve ünle

Ve hissedersen ki ancak.

Güçsüz bir kızgınlığın ölümsüz bir can çekişmesi
 Zayıf bir alevlin soluk bir aksi gibi

Arzularım sonra da yaşayacak.

Aşağılayıp o korkunç lefendimin kaprisini
 Şu ulu şarap sürdürmesin işkencesini

Bu beden ki uyuşmakta;

(*) 352 sayfadaki nota bakınız.

**Bir veda öpüşüyle dudaklarınız öpüşsün
Donmuş bir uykuda tüm arzularını sönsün
Ve lânet olsun Tanrı'ya (*.)**

Bu cümleyi bitirirken Sténio mosmor ke-sildi, eli titredi, dudaklarına götürdüğü kadeh düşüverdi. Cesaretine şaşırıp kalan, bitkin göğ-sünden hâlâ çekip çıkarmasını bildiği o erkekçe ahenkle kendilerinden geçen arkadaşlarının üstünde bir zafer bakışı fırlatmağa çabaladı. Ama vücudu irade ile zorlanmış bir savaşa ar-tık karşı koyamadı, çöktü; Sténio, yeni bir hal-sizlik hissederek kendinden geçip yere yuvar-landı. Başını Pulchérie'nin oturduğu iskemlenin kenarına çarptı. Genç kadının elbisesi Sténio'nun kanı ile kıpkırmızı olmuştu. Zinzolina'nın haykırmasına öteki Fahişeler koşuştular. Bu kadınların süsleri ile ve güzel kişilikleriyle göz kamaştırmaya geldiklerini görünce artık Sténio'yu düşünmedi. Pulchérie, uşağının ve Trenmor'un yardımı ile Sténio'yu bahçenin gölgelikleri al-tında en güzel Garre mermerinden fışkıran bir pınarın yanına kadar götürdü.

Trenmor. kibar fahişeye:

Beni onunla yalnız bırakınız, bundan sonra o, artık benim.

İyi kalbli olmasına rağmen tasasız bir ya-ratık olan Zinzolina, Sténio'nun soğuk dudakla-rına bir öpücük kondurdu. Delikanlıyı Tanrı'ya

(*) 352. sayfadaki nota bakınız.

ve Trenmor'a emanet etti ve uzaklaşırken derin derin içini çekti. Az sonra, neşenin daha canlı, daha gürültülü bir hal aldığı ziyafet sofrasına döndü.

Marino, genç kadının kupasını kendine uzatırken ona:

— Ümit ederim ki ayyaş Sténio'na bu cânım kupayı bir daha vermezsin. Cellini'nin eserdir. Düştüğü sırada az daha onu zedeliyecekti.

XLI

CLAUDIA

Sténio kendine gelince arkadaşının telaşlı özenlerine küçümser bir eda ile boyun eğdi ve Trenmor'a:

— Niçin biz burada tek başımıza duruyoruz? Neden bizi cüzzamlılar gibi dışarıya attılar, dedi.

Trenmor arkadaşına:

Sefahat arkadaşlarınızın arasına artık dönemezsiniz dedi. Çünkü bu insanlar sizi horluyorlar ve bir kenara atıveriyorlar. Her şeyiniz tamamiyle mahvolmuş, hırpalanmış. Tanrı'yı bıraktınız. İnsana ait ne kadar konu varsa hepsini harcadınız ve işleri sonuna kadar götürdünüz. Bağrındaki bir sığınağı size daima açık bulunduran dostluktan başka artık elinizde bir şey yok.

Sténio acı acı söylendi:

— Dostluk bana ne yapacak? Daha başta beni yüz üstü bırakıp mutluluğum için gücünün olmadığını ilân eden o değil mi?

— Dostluğu kabul etmeyen sizsiniz. Onun lûtuflarını tanımadınız ve inkâr ettiniz. Zavallı çocuk! Bize döndünüz, kendinize geliniz. Lélia sizi çağırıyor; hatalarınızdan dönerseniz Lélia onları unutacak.

Sténio, öfke ile:

— Beni rahat bırakınız, dedi. Önümde o kadının adını sakın bir daha anmayın. O mel'unca etki yüzünden güven dolu gençliğim mahvolup gitti. O cehenneme yakışır alaycılık gözlerimi açtı. Hayatı bana, çıplaklığı ve çirkinliği içinde gösterdi. Lélia'dan söz açmayınız bana. Onu artık tanımıyorum. Yüz çizgilerini unuttum. Bu kadını vaktiyle tanıdığımı şöyle böyle hatırlıyorum. Yanından ayrıldığımdan bu yana yüz yıl geçti. Şimdi Lélia'yı görseydim, daha güzel, daha genç, daha saf, daha ateşli ve zevkleriyle beni doyuran yüzlerce kadına sahip olduğumu düşünerek merhametle gülerdim. Bundan sonra, kalçaları mermerden olan böyle bir putun önüne diz çökmeğe neden gideyim? Pygmalion'un ateşli bakışlarını, bu bakışları canlandırmak için Tanrı'nın iyi dileklerine kavuşunca ben onu ne yapayım? Bana öteki kadınlardan daha fazla ne verebilir? Bir zaman oldu ki sonsuz sevinçlere, tanrısal hayranlıklara inandım. Onun kollarında dünya ötesindeki yü-

ce mutluluğu, Tanrı'nın ayakları dibinde meleklerin durduğu o vecdi hayal ediyordum. Ama, bu gün göklere de, meleklerle de, Tanrı'ya da, Lélia'ya da artık inanmıyorum. Kendimdeki değerleri fazla şişirmek edimden gelmez. Beni uyarmakta titizlik gösteren Lélia'nın kendisidir. Artık bir hayli şey biliyorum. Belki de Lélia'dan fazla. Beni artık çağırmasın. Çünkü bana ettiği her kötülüğü kendisine geri veririm ve çok acı öç alırım.

Trenmor:

— Acıların bana güven veriyor, öfken hoşuma gidiyor. Seni geçmişin hatırasına hissiz bulacağımdan korkuyordum. Görüyorum ki bu hatıra, seni derinden derine öfkelendirmiş ve Lélia'nın direnmesi, hafızanda iyileşmesi imkânsız bir yara olarak kalmış. Tanrı'ya şükürler olsun; Sténio sadece vücut sağlığını kaybetmiş; ruhu hâlâ güçle ve gelecek günlerle dopdolu.

Sténio öfke ile bağırır:

— Ey kendini beğenmiş filozof, ey kendine güvenen alaycı, can çekişmemi hor görmek için mi geldiniz buraya? Yoksa çektiğim azap önünde duygudan yoksun sükûnetinizi gösterek budalaca bir zevk mi duyuyorsunuz? Geldiğiniz yere dönünüz ve beni şu hayhuy ve sarhoşluk âlemi içinde ölmeğe bırakınız. Başkalarının şefkati ile alçalarak değil, belki de kendi şaşkınlıkları

ile yıpranarak sönen bir ruhun son çabalarını küçümsiyerek kırmağa çalışmayınız

Trenmor başını önüne eğdi ve sustu. Bu vahşi ve gururlu insanın öfkesin. yatıştırıcı olacak sözler arıyordu. Kalbi kederle dolmuştu. Ciddî yüzü her zamanki mutluluğunu kaybetti, göz yaşları kirpiklerini ıslattı. Sténio onun göz yaşlarını gördü ve elinde olmıyarak heyecana kapıldı. Bakışları karşılaşmıştı. Trenmor'un gözlerinde öyle bir ıstırap okunuyordu ki Sténio yenilgiye uğrıyarak bu adama karşı içinde bir acıma duygusu hissetti. Birkaç zamandanberi kendisinde beliren alaycılık ve kaygısızlık, duyduğu ıstıraplar için içinde bir utanç yaratmıştı. Sténio, dostluğun kalbini yumuşattığını his edince şaşalar gibi oldu ve bir an etki altında kaldı. Sonra Trenmor'un kollarına heyecanla atıldı. Çok geçmeden bu hareketinden utandı ve ayağa kalkar kalkmaz uzun bir Venedik mantosuna sarınmış bir kadının çardağın gölgesine gömüldüğünü farketti. Bu, prenses Claudia idi. Arkasında yürüyen sırdaş hizmetçisi ile beraber bahçedeki binalardan birine doğru yürüyordu.

Sténio keten gömleğinin yakasını düzelterek ve elmas kopça ile ilikliyerek:

— Zavallı çocuğun benim için acı duymadan, yavaş yavaş eriyip gitmesine elbette müsaade edemem. Galiba Zinzolina onun geleceğini unuttu. Buluşma yerine ondan önce varmak benim için bir şeref olacak.

Sténio, aynı zamanda Claudia'nın yürüdüğü tarafa doğru başını döndürdü. Bir de dağ ke-
çisinin o hoş kokusunu hava içinde sezdiği za-
man nasıl burun deliklerini genişletirse Sténio
da burun deliklerini öyle genişletti.

Bir gençlik parıltısı, perişan alnını aydın-
lattı. Sanki göğsü arzu ile kabarmış gibi idi.
Elini dostunun elinden çekti. Claudia'yı karşıla-
mak için köşke doğru yavaş yavaş koşmağa
başladı; fakat birkaç adım sonra yavaşladı. Va-
racağı yere çaba harcıyarak ve isteksiz görü-
nerek geldi.

Gazinonun kapısına Claudia ile aynı zaman-
da vardı. Yorgunluktan soluyarak basamakların
korkulukluğuna dayandı. Utançtan yüzü kıza-
ran ve heyecanlanan genç düşes, aşkına sebep
olan şairin de kendisi gibi şaşırdığını ve heye-
canlandığını sandı. Fakat Sténio, Claudia'nın
gözlerindeki parlaklığı görüp biraz canlanınca
bir silahlı menadi emniyeti ve bir mabeyin-
cinin o saygılı zarafeti ile merdivenlerden yuka-
rı çıkmak için elini düşese uzattı.

Genç kız yalnız kalınca yüzü ateş gibi kı-
zarmıştı. Titreyerek oturduktan sonra Sténio
onu uzun uzun seyretti. Prenses Claudia çocuk-
luktan daha yeni kurtulmuştu. Artık şekli belli
olan endamı henüz tam gelişmemişti. Kara kir-
piklerinin aşırı uzunluğu, son derece düzgün ve
atlas gibi parlak teninin sarı rengi, ateşli ve
baygın gözlerinin etrafına yayılan hafif mavi

renklerdeki ahenk, yorgun ve hastalıklı duruşu, bütün bunlar onda mevsimsiz gelişen bir genç kızlığı, aşırı bir hayal gücünü haber veriyordu. Claudia, ateşli bir vücuda, fırtınalarla dolu bir geleceğin belirtilerine rağmen sağlığın bütün sihrini hâlâ taşımasına pek fazla genç oluşuna borçlu idi. Heyecanları belli oluyordu ama, onları açığa vurmuyordu; fakat gözleri yaşlarla ıslaktı, ürkek sesi sanki acıma ve koruma dileniyormuş gibi idi. Arzu ve korku bu çelimsiz varlığı, bu utangaç, fakat ateşli bâkireyi alt üst ediyordu.

Sténio, takdir duygularına kapılarak, böyle bir zengin hazinenin kendi emrine verilmiş olmasına içten içe hayret etti. Prensesi ilk defa bu kadar yakından görüyor, ilk defa ona böyle dikkatle bakıyordu. Onu, hayalinde canlandırdığından çok daha güzel, çok daha istek uyandırıcı buldu, fakat sönen ve her şeye kayıtsız kalan duyguları, bundan böyle soğuk ve şüpheli kalacak olan ruhunu aldatmıyordu. Bir bakışta Claudia'yı süzdü. İnciden bir saç filesi altına toplanmış saçlarından tâ atlas ayakkabılarının kucakladığı o minicik ayaklarına kadar bütün varlığını kendine bağladı. Fakat kafasında doğan bir düşünce ile genç kıızı fakir bir şairin kollarına sürükliyen ilk delice hareketten başlayıp, prenlere yakışır ve zevkle dolu bir ihtiyarlığın o kabaca çapkınlıklarına varıncıya kadar onun gelecekteki hayatını tasavvur etti ve gözlerinin

önünden geçirtti. Sténio, içinde acı ve korku, daha fazla bir tikslenme duyarak genç kıza, bir lâkırdı söylemeden bakıp duruyordu. Dalgınlığının kendisini düşürdüğü gülünç durumu farkeder etmez genç kıza yaklaşmağa ve onunla konuşmağa yeltendi. Duymadığı bir aşkı duyuyormuş gibi gösteremezdi. Kızın elini tam babaca bir hareketle yakalayıp hemen hemen ciddi bir merakla sordu:

— Söyleyiniz bakalım, kaç yaşındasınız?

Genç prenses bu umulmadık hareketten, sıkıntıdan, öfkeden ve korkudan hemen hemen şaşırmış ve kendinden geçmiş bir halde cevap verdi:

— 14 yaşındayım.

— Peki yavrum. Günah çıkaran papasınıza gidip söyleyiniz de, buraya geldiğiniz için sizi affetsin. Sténio'nun alın yazısı içine sizi bir yıldan, yani bir asırdan daha uzun bir zaman sonra gönderdiği için Tanrı'ya muhakkak şükrediniz.

Sténio bu son cümleyi bitirince iki sevgilinin hareketlerini gözetlemek üzere bir pencere boşluğunda bekleyen prensesin hizmetçisi onlara doğru atıldı ve zavallı Claudia'yı kolları arasına alarak Sténio'yu öfke ile haşladı:

— Seni küstah herif seni! Ünlü hükümdarınızın bakışları ile size şeref verecek kadar alçalarak gösterdiği lûtfâ böyle mi minnetinizi gösterecektiniz. Dize gel, köle herif, dize gel!

Eğer evrenin en yetkin güzelliği ruhunuzda hiç bir etki uyandırmıyorsa bari cüretiniz Bambucci'lerin kızına karşı borçlu olduğunuz saygı önünde eğilsin.

Sténio şöyle cevap verdi:

— Bambucci'ların kızı bana kadar inmeğe tenezzül gösterdiğine göre daha başta kendime eşit birisi gibi muamele etmeme razı olmuş demektir. Şu anda pişmanlık duyuyorsa onun için ne büyük bir şey. Zaten akılsızca hareketi yüzünden göreceği tek ceza budur. Fakat o, kendisini buraya içki ve sefahat gününden bir gün önce değil de, bir gün sonra getiren Meryem Ana tarafından korunduğunu söyliyerek övünebilecektir. Kadımlar, her ikiniz de dinleyiniz; ölümün yaklaşması ile uslanan ve her şeyle ilgisini kesen bir adamın sesini duyunuz. Alçakça yollara sapan ey çirkin ruhlu ihtiyar dadı ve ey yersiz tutkulara kapılan, tehlikeli ve uğursuz bir güzelliğe sahip olan genç kız dinleyiniz. Yüzünüzde beliren buruşukluğa kadar, kalbi ahlâksızlıklara yataklık eden ey markiz, ey namli orospu. Bu maceranın hâtırasını bir saate varmadan Sténio'nun hafızasından silecek olan ilgisizliğe önce siz teşekkür etmelisiniz. Eğer bu ilgisizlik olmasaydı sarayda gözlerinizdeki maske düşecek, ince filizlerini soldurmağa kalkıştığınız bir aileden haklı olarak koğulacaktınız. Ahlâksızlığın, tamahın, orospuluğun, köleliğin, ihanetin örneği, milletlerin cüzzamlısı, insan so-

yunun en aşağılık, en rezil yaratığı, buradan defolup gidiniz.

Claudia'yı hizmetçisinin kollarından çekip alarak yüzü al al olmuş, allak bullak bir hale gelmiş olan genç kıızı aydınlığa doğru çekerek:

— Ya sen, zavallı yavrum iyice dinle, bir gün tutkuların ve kaderin keyfiyle sürüklenecek kaybolan güzel yıllarının arkasına korku ile bir göz attığın zaman Sténio'yu hatırla ve uçurumun kenarında dur... Bana bak Chaudia, gönlünü kaptırdığını sandığın, şüphesiz hiçbir zaman yüzüne bakmadığın bu adamla korkmadan, heyecanlanmadan yüz yüze gel. Senin yaşında bir insan gönlü çırpınır, içi içine sığmaz, kendine karşılık veren bir kalbi arar, karşılaşır, güvenir ve kendini teslim eder. Saflıkla ve bilgisizlikle kötü kötü oynayan o insanlara lânet olsun! Sana gelince Claudia, genç, güzel ve heyecanlı sandığın bir adamın şiir okuduğunu duydu. Zavallı Claudia şimdi ona bak ve nasıl bir hayaleti sevdiğini bir gör. Dazlak kafasına, cıvıllı ellerine, fersiz gözlerine bir bak. Şu bitkin kalbin üstüne elini koy. Yirmi yaşındaki şu ihtiyarın durmak üzere olan ve ağır ağır atan nabızlarını say. Henüz erkek tüylerinin çıkmadığı bir yüzün etrafındaki kırlaşan saçları gör. Hayal ettiğin Sténio, dindar şair, gün batımında harpının üstünde şarkılarını okuduğu zaman Tanrı'sal hayallerinin içinden geçtiğini görür gibi olduğun o ateşli melek o mudur?

Söyle bana. Eğer sarayının merdivenlerine bir göz atsaydın, kapısını bekleyen mermer arslanlardan birinin üstüne oturmuş olan ve şimdi konuşan o soluk yüzlü hayaleti görebilirdik. Bu gün olduğu gibi meleklerle mahsus güzelliğine, su gibi akan sesine kayıtsız kalarak, ama yalnız onbeş yaşındaki prensesin, sefahat içinde yazılan, sarhoşluk etkisiyle içe doğan ezgilerin nasıl cümle cümle ayırdığını duymak için içinde bir merak taşıyarak, onun soluşunu, bitkinliğini görürdünüz. Ama bu adamı görmüyordunuz Claudia. Bereket versin ki gözlerin o insanı artık yaşamadığı göklerde arıyordu. Bu adam, köşkünün eşiğinde uyuyan kertenkeleler arasında ve ayaklarının dibinde sürünürken inancın ona kanatlar takıyordu. İşte genç kız, bütün hayallerin, bütün aşkların böyle olacak. Eğer gençliğini, ruhunun gücünü devam ettirmek istersen bu hayal kırıklığını hatırla tut. Bununla beraber hâlâ ümit edebiliyor ve inanabiliyorsan, sabırsızlığını gerçekleştirmekte acele et. Ateşli ruhunun içinde arzuyu sakla ve onu köstekle. Bütün gücünü ümidin körlüğüne, ancak bir günlük ömrü bulunan ve bir daha geri gelmeyecek olan çocuk kalbine sal. Hayallerinin hazinesini akıllıca kullan, dikkatle sakla, idareli harca. Çünkü düşüncenin ateşliliğine, duygularının endişe veren ıstırabına boyun eğeceğin gün altın ve elmaştan yapılmış putunun kaba bir balçığa döndüğünü göreceksin Artık kol-

larının arasında sadece sıcaklığını kaybetmiş cansız bir hayaleti sıkabileceksin. Heyecanı ve uğursuz koşuşunun içinde bir gölgeden başka bir şeye ulaşamıyacaksın ve çok geçmeden kalabalığın ortasında vicdan azablarıyla başbaşa, kendi topluluğun içinde aç, Sténio gibi bütün bir gün bile yaşamadan ihtiyarlıktan halsiz ve ölü olarak kolun ve kanadın kırılmış yere çökeceksin.

Sténio bu sözleri söyledikten sonra gazinodan dışarı çıktı ve Trenmor'un yanına gitmeğe davrandı. Fakat Trenmor merdivenin alt basamağına gelmişti. Onun omuzuna vurdu. Yarı açık pencereden hepsini görmüş ve işitmişti.

— Sténio, dedi. Demin döktüğüm göz yaşları bir saygısızlık, ıstıraplı bir küfürdü. Siz üzgün ve bedbahtsınız. Ama yavrum Lélia'dan daha yüce, Trenmor'dan daha tecrübeli, Tanrı'nın sevgi ile kollarım açtığı ululardan daha safsınız.

Sténio içten bir gülümseme ve acı bir gülüşle:

— Trenmor, dedi, deli olduğunuzu iyice görüyorum. Demin ortaya attığım şu ahlâk dersinin istihkâmlarını kum tanelerinden yapan ve hayal düşmanlarına karşı kendini koruduğunu sanan şu çocuklaşmış ihtiyar askerin pek zavallı komedyasından başka bir şey olmadığını görmüyor musunuz? Çapkın ihtiyarların ağzı süt kokan kızları sevdiği gibi benim de erdemi

aynı şekilde sevdiğimi ve hazzını kaybettiğim kadın süslerini övdüğümü anlamıyor musunuz? Beni bunca erdeme sarılmış bir hayalci, çocuklaşmış bir insan olarak mı görüyorsunuz? Ve zevkin aşırılığı beni âciz bırakmasaydı bu kıza karşı sevgi göstereceğimi mi sanıyorsunuz?

Sténio bu sözleri acı ve şeytanca bir eda ile tamamlayınca derin bir hulyaya daldı ve Trenmor onu köşkten daha uzak bir yere sürükledi. Genç adam kendini götürdükleri yer hakkında hiçbir merak duymuyormuş gibi göründü.

XLII

CAMADULE RAHİPLERİ

Trenmor, yaya yolculuğundan hoşlanmakla beraber yürüme gücünü kaybeden Sténio'yu götürmek için bir araba buldu. Gün ışıırken yola çıktılar. Muhteşem yerleri rahat rahat seyrederek gidiyorlardı. Sténio'nun yüzü kederli ve sakindi. Bu yolculuğun sonu ve amacı nereye varacak diye bir defa olsun sormadı. bir harp esirinin hissizliği ile kendisini götürmelerine müsaade ediyor, gelecek günlere karşı duyduğu kayıtsızlık sanki ona yaşadığı andan hâz duyacakmış gibi bir his uyandırıyor. Çoğu zaman bu sihirli ülkenin manzaralarını takdirle seyreliyor ve bir dağa tımanmak veya bir nehrin kenarında oturabilmek için atları durdurmasını

Trenmor'dan rica ediyordu. O zaman tabiatı anlamak ve onu öğmek için coşkunun parıltılarını, şiirin hamlelerini yeniden buluyordu.

Ama şu bir anlık uyanmaya ve yeniden hayata dönüşe rağmen Trenmor genç arkadaşının içinde sefhatin o tamir edilemez yıkıntılarını görebiliyordu. Eskiden onun canlı ve uyanık düşüncesi her şeyi yakalıyor, her eşyanın dış görünüşüne renk, şekil, hayat veriyordu; ama şimdi Sténio, uğursuz ve şehvetten kıvranan bir hayvanlık içinde düpedüz bir bitki hayatı yaşıyordu. Sanki zekâsını kullanmağa tenezzül etmiyormuş gibi bir his uyandırıyor. Ama gerçekte bu zekâyı idare edecek kadar gücü yoktu. Çoğu zaman boşuna zekâsını çağırıyor, fakat o artık boyun eğmiyordu. O zaman kaybettiği yetileri hor görmeye yelteniyor, fakat neşesindeki acılık, öfkesini ve ıstırabını ortaya koyuyordu. İsyan eden hafızasına gizliden gizliye çıkışıyor, tenbelleşen hayal gücünü kırbaçlıyor ve yorgun, hissiz dehâsının böğrünü mahmuzluyordu: ama bunlar boşuna idi; amaçsız ve düzensiz hulyaların o karma karışıklığı içine bitkin bir halde yeniden yuvarlanıyordu. Fikirleri dimağının içinden, gözün karanlık içinde oynadığını görür gibi olduğu ve hiçliğin o bitmez tükenmez gecesi içinde bir daha ortaya çıkmamak üzere silinmek için birbiri ardından gelen ve çoğalan hayal kıvılcımları gibi konuk

kopuk, anlaşılma ve kavranamaz bir şekilde geçip gidiyordu.

Bir akşam üstü gün batımında, gür ormanlarla kaph bir vadiye girdiler. En güzel dereler, incir ve mersin ağaçlarının gölgesinde kıvrıla kıvrıla sessizce akıyorlardı. Yarı vahşi hayvan sürülerinin otladıkları ormanın iç tarafındaki ağaçsız geniş meydanlar, koyu renkli bu ağaç yığınlarını açık yeşil bir çizgi ile bölüyorlardı. Bu memleket zengindi ama ıssızdı. Orada şuraya buraya serpiştirilmiş, hemen hemen gizlenmiş dağ köşklerinden ibaret evler görünüyordu. İnsan orada bir yandan tabiatın her türlü lûtuflarından, her türlü zerafetlerinden, öte yandan yüz üstü bırakılmış tabiatın bütün inceliklerinden, bütün şiirlerinden zevk duyabiliyordu.

Yolcularımız, şu güzel vadinin içine girmek için indikleri tepenin yamacına varınca Trenmor, arkadaşını yere indirdi. Araba, atlar, dik ve tehlikeli yolun üstünden onların peşi sıra gelirken iki arkadaş yürüye yürüye vadinin hafifçe dalgalı ve bereketli topraklarına vardılar.

Sténio tekrar tekrar haykırdı:

— Sürülerini gözetmekten başka kaygısı olmıyan, sessiz ormanın gölgesinde uyuyan yıldızların doğuş ve batışından başka gözliyecek bir konusu bulunmayan şu kaba ve tasasız çobanlar, ne mutlu insanlar! Çalılıkların içinde ça-

ba harcamadan yamaçlara tırmanan şu yaban keçileri daha da bahtiyar. Yorulmadığı ve zorlu bir hareket yapmadığı halde hayattan zevk alan bütün şu yaratıklara ne mutlu!

Yolun dönemeçlerinden birini döndükleri zaman Sténio birden manzaranın bütün çevresini bir cambazhane gibi vadiyi saran dağın yamacı üstünde geniş, beyaz bir çizgi farkettiler.

Trenmor'a:

— Bu nedir? dedi. Acaba ihtişamlı mimari bir çizgi midir? Yoksa kayaların içinde her zaman bulunan tebeşirden bir duvar mıdır? Ya da kocaman bir çağlıyan, bir koşu meydanı ya da bir saray mıdır?

Trenmor cevap verdi:

Bu bir manastır, Camadule rahiplerinin manastırıdır.

Sténio cevabı dinlememişti. Islık çalarak yürümesine devam etti.

Gece olmuştu. Şöyle böyle belli olan yola öyle bir karanlık bastı ki sürücü ağaçlara çarpmak korkusu ile daha ileri gidemedi. Sürücüyü bir dağ köşkünde misafir ettiler. Ama iki yolcu istirahatata çekilmek için vakti pek az ilerlemiş bularak yürümeğe devam ettiler ve rastgele ormana daldılar.

Trenmor memleketi gayet iyi tanıyordu; ama yolu şaşırmış gibi göründü. Sténio'nun nefretini uyandırmaktan ve maksadını daha önceden sezip hürriyet duygusunu aklına getirmek-

ten çekinerek geceyi nerede geçireceklerini bilmiyormuş gibi bir tavır takındı. Yavaş yavaş dağlara yaklaştılar. Ve Trenmor, Sténio'nun yorulduğunu görerek arabalarını bıraktıkları yere dönmelerini teklif etti.

Sténio: yürüdüğümüz yolu tekrar dönmek-tense burada ölmem daha iyi. Yoruldum, daha uzağa gidemiyeceğim, diye cevap verdi.

Trenmor:

— Bu durgun ve soğuk derelerin sisleri içinde, ıslak otların üstünde tehlikesizce uyuyamazsınız, dağın eteğine varmak için bir çaba harcayınız. Bakın, hafif yokuş, fakat yürümesi kolay bir yol. Belki bir yüksekliğe varacağımız zaman daha emin bir sığınak ararız. Sténio.

Sténio adeta sürüklenmeğe başladı. Dağın eteğine yayılan bir ağaç kümesini aşınca ayın ışıkları altında Camadule rahipleri manastırının şık ve zengin ön yüzünü karşılarında buldular. Trenmor kendilerini misafir etmeleri için manastırın kapısını çaldı. Rahip olmıyan bir emektar onları içeriye aldı. Ricalarına tek bir kelime bile cevap vermeden onları tavaf edenlere ayrılan salona doğru götürdü. Sténio yorgunluktan bitkin bir halde öyle derin bir uykuya daldı ki nerede bulunduğunu tamamiyle unuttu. Ertesi gün birgün önceki hadiseleri hatırlamıyarak, bulunduğu yerin neresi olduğunu anlamıyarak uyandı ve geyindi. Trenmor'u çağırma-yı bile hatırına getirmede. Trenmor'u da, Bam-

bucci sarayından ayrılışını da, adını sormadığı kırların içinde yaptığı yolculuğunu da unutmuştu. Sanki ona gürültü ve kalabalık bir konaktan birdenbire ıssız ve sessiz bir eve geçiş gibi bir duygu geldi. Odasından dışarı çıktı. Karşılaştığı eşyaların üstüne kayıtsız bir kararsızlıkla, cansız bir hayretle dolu bir bakış fırlattı.

İlk gördüğü şey uzun bir salon oldu. Bu salonun beyaz mermerden kubbesi, mavi damarlı pembe mermerden yapılmış Korent üslûbu sütunlarla desteklenmişti. Sütunlarda içinde sarı sabırların dikenli büyük uçları dik bir şekilde durduğu, bakır taşından vazolarla birbirinden ayrılıyorlardı. Sonra Piransi'ye yakışır bir derinlik içinde ardı ardına gelen ve yere serilen bir halı gibi en güzel çiçeklerle renk renk süslenmiş tarhların doldurduğu büyük avlular geliyordu. Bütün bu çiçekleri daha henüz kaplamış olan çiğ onların üstüne gümüşten bir tül çekmiş gibiydi. Bu tarhların toprak üstüne çizdiği ölçülü biçili süslerin tam ortasında pınarlar, akik taşından yapılmış havuzların içinden fışkırıyor ve şeffaf fıskiyelelerini sabahın mavi renkli havası içinde yükseltiyorlardı. Büyük binanın üstünü aşmaya başlayan güneş, ilk ışınlarını bu ince ve etrafa dağılan yağmurun üzerine düşürerek her fıskiye'nin tepesine el-mastan bir sorguç konduruyordu. Ancak Sténio'nun ayakları dibinde ürkeklik gösteren enfes Çin sühünleri, çiçekler arasında nakışlı saçakla-

rını, kadifemsi kalçalarını sürüyorlardı. Tavus kuşu kıymetli taşlara benziyen elbisesili çiçeklerin üstüne yayıyor ve mis kokulu ördekler havada belli belirsiz çemberler çizen altın renkli sinekleri kovalıyorlardı. Salınışları hazin fakat gururlu olan bu esir kuşların alaycı ve şikâyet dolu çığlıklarına gürültülü ve neşeli birbir ses, göklerde hürriyeti seçen kuşların o birbir meraklı teklifsizlikleri karışıyordu. Açık göz ve kendine güvenen Florya heykellerin hareketsiz başlarına gelip konuyordu. Küstah fakat ürkek serçe, kümes hayvanlarından kuru ot aşırmağa gidiyor, yumurtlıyan tavukların en küçük gıdaklamasından ürkerek hemen havalanıyordu. Saka kuşu kendisiyle rüzgârın paylaşmadığı çiçeklerin sorguçlarına takılıp kalıyordu. Böcekler de uyanıyorlar, günün ilk sıcağı ile dumanı tüten ve ısınan otlar içinde gürültü etmeğe başlıyorlardı. Vadinin en güzel kelebekleri yabancı ülkelerden getirtilen bitkilerin öz suyunu emmek için küme küme geliyorlardı. Bu özsuyunun lezzeti onları öylesine sarhoş ediyordu ki elle tutukdukları zaman kaçmıyorlardı. Havada dolaşan bütün bu sesler, sabahın bütün hoş kokuları insan emeğine, yaratmanın bağışlarına karşı Tanrı'ya şükretmek için saf bir anber gibi, saf bir ilâhi gibi yükseliyordu.

Fakat bütün bu hayvanlarla şu sanat eserleri ve zenginliğin görkemleri arasında yalnız

insan eksikti. Bahçıvanın tırmığı insan adımlarının bütün izlerini yolların kumları üstünde silmek istiyormuş gibi daha yeni gezdirilmişti. Sténio'ya bu sihirli sahnenin ahengi bozuluvorecekmiş, hulyasının sihirli duvarları sanki kendi üstüne çökecekmiş gibi geliyordu. Çünkü şairlere yakışır fikirlerinin, hastalıktan doğan sanıların kaynaşması içinde gördüklerinin gerçeğine varmayı hiç istemiyordu. Manastırın aralıklı sütunlarının gerisinde vadinin uzaktaki o ıssız derinliğini görünce bir perinin gözdesi olan ağaçların ve ormanın içinde kendinin uyuduğunu ve uyandığı zaman sihirbazlar kraliçesinin onu âşık etmek ve deliye döndürmek için sarayının elle tutulamayacak kadar ince harikaları ile etrafını çevirdiğini seve seve hayalinde canlandırdı.

Kakula ve yaseminlerin hoş kokusu ile sarhoş olarak bu güzel yerlerde yalnız başına bulunmaktan memnun ve kendini hemen hemen bir kral ya da Tanrı sanarak bu hayale varlığını bütün yumuşaklığı ile salıverdiği zaman kıvılcımlanan renk renk camları bir haremın hareli ipek perdelerine benzeyen uzun ve yüksek bir pencereye yaklaştı. Balıklarla dolu havuzun kenarına oturdu. Duru suyun içinde yakuttan serpmeye gümüş renkli yolları bulunan alabalığına, yeşil ve açık hareli altın sarısına bürünen sazan balığına bakarak eğleniyordu. Hareketlerinin yumuşaklığına, madenimsi gözlerinin parlaklığına suların üstünde hareketli gölgesi belirince

ürkek kaçışlarındaki o tasavvur dilemiyen çevikliğine hayret ediyordu. Ermişlerin, Yahudi-nin tahtı dibinde söylemek zorunda kaldıkları gibi birdenbire ilâhiler esrarlı binanın tâ dibinden yayılmağa başladı ve orgun titreşimlerine onun genizden gelen seslerine karışarak manastırın çevresini doldurlu. Her şey sanki dinlemek için susmuştu. Hayrete düşen Sténio çocukluk günlerinde okduğu gibi, elinde olmıyarak, diz çöktü.

Dolgun ve kalın erkek sesleri, ateşli ve ümit dolu bir dua gibi Tanrı'ya doğru yükseliyordu İçeride işleyen ve pek duru çocuk sesleri bu erkek seslerine meleklerin sâf vücudunda ifadesini bulan cennetin o erişilmez vaadleri gibi, cevap veriyorlardı.

Rahipler şöyle söylüyorlardı:

- Yüce Tanrı'nın meleği. Bize koruyucu kanatlarını aç. Daima uyanık duran iyiliğini, teselli eden merhametini bizden esirgeme. Tanrı seni bütün erdemleri arasında ve göğün bütün güçleri içinde yumuşak ve hoşgörür olarak yarattı. Çünkü seni insanlara yardım etmek ve onları teselli etmek, İsa'nın ayağı dibine dökülen göz yaşlarını kirletmeden bir kabın içine toplamak, ahret günü yüce Tanrı'nın o sonsuz adaleti önüne onları sunmak görevini verdi.

Çocuklar da çın çın öten kubbenin tepesinden şöyle cevap veriyorlardı: Ulu Tanrı'dan ümid ediniz. Siz ki göz yaşları içinde çabalıyor-

sunuz. Çünkü koruyucu melek altında büyük kanatlarını insanın zaafları ile Tanrı'nın öfkesi arasına germektedir. Tanrıyı övünüz.

Sonra rahipler söze başladılar:

“Ey meleklerin en genci ve en safı! Tanrı seni sonuncu olarak yarattı. Çünkü sen insandan sonra yaratıldın. Onun eşi, onun dostu olarak seni cennete yerleştirdi. Fakat kadın geldi. Ve erkek ruhu üstünde senden daha etkili oldu. Gazap meleği cezalandırmak için onlara doğru gökten yere indi. Oysaki sen onları sürgünde peşlerini bırakmadın. HAVVA'nın dünyaya getirdiği çocuklarına baktın. Ey mübarek varlık!

Çocuklar yine şöyle cevap verdiler:

“Tanrı'yı seven hepiniz dize gelip şükrediniz. Koruyucu meleğe dua ediniz. Çünkü güçlü kanatlariyle aşağıdan yukarıya duaları, yukarıdan aşağıya bağışları götürmek için göklerden yere, yerden göklere durmadan çıkar ve iner. Tanrı'yı övünüz.

Genç bir papazın erkekçe gür sesi şu kıt'ayı okudu:

“Sabahleyin soğuktan büzülmüş bitkileri tekrar ısıtan sıcak soluğundur. Dolunun tehdit ettiği insanların hasadlarını bâkir elbisenle örtten sensin. Denizin rüzgâriyle sarsılan, balıkçının kulübesine destek olan senin koruyucu elindir. Gece rüyalarının ortasında seslenerek uyuyan anneleri uyandıran, yeni doğmuş yavruları-

na meme vermesini haber veren sensin. Bâkirelerin saflığını devam ettiren, kötü rüyaları, kirlî hayalleri yok eden ve görünmez bir tıksım gibi portakal ağaçlarının dallarını onların baş ucuna koyan sensin. Hasatçının çocuğu sapanın açtığı çukurda uyurken onun yanında güneşte sürünen ve beşiğin üstüne tırmanmağa hazır olan yılanı ve akrebi yolundan çeviren sensin. Kutsal kitapta acılarımıza bir ilâç aradığımız zaman dua kitabının yapraklarını açan sensin. O zaman zavallılığımıza uygun düşen ayetlerle bizi karşı karşıya bırakarak kötü arzuları kovacak kutsal satırları gözlerimiz önüne seren sensin”.

Çocukların sesleri şöyle dediler:

“Koruyucu meleğe yalvarınız. Çünkü ulu Tanrı’nın melekleri arasında o en güçlüsüdür. Ulu Tanrı onu yer yüzüne gönderdiği zaman her defasında bu meleği kendine doğru çekeceğine ve günah işleyen bir insanı ona bağışlayacağına söz verdi. Tanrı’yı övünüz.”

Ötekilerden daha titrek ve Stênio’nun ilk defa işitmediği sanısına kapıldığı bir ses cevap verdi:

“Koruyucu meleğe yalvaralım; geçmiş olayların hâtırasını kalblerimizden silmesini ondan istiyelim. Dua edelim de, çilelerle dolu bir âlemin kandırıcı ve yalancı putların çekici kuvvetleri üstüne içine girilemez bir yas tülü çeksin. Yine ona dua edelim de, içimizdeki kut-

sal ateşi tutuştursun ve suçlu arzuların yakıcı ateşliliğini söndürsün. Meryem Ana heykellerimizin alnına daha sert bir görünüş verdirdin. Onun heybetli yüz çizgilerine bakarak lekesiz ayaklarını öperek uğursuz hayallere, kötü düşüncelere kapılmıyalım. Dua edelim de rüyalarımızda görüldüğü zaman bir kadının ince yüz çizgilerine yumuşak bakışına, dalgalı elbisesine, uzun saçlarına bürünmesin ”

Rahibin birdenbire sesi kesikti. Belki de şaşkınlıktan ya da heyecandan gelen uzun bir sessizlik koro içinde bu yarım kalan kıt'anın arkasından uzayıp gitti. Nihayet çocuk sesleri: “Koruyucu meleğe yalvarınız. Tanrı'yı öğünüz!” diye tekrarlıyarak bu İlâhiyi tamamladılar.

Sténio bu sırada genç bir papazın küçük kiliseden tek başına çıktığını, manastırın kemerleri altına telaşla daldığını gördü. Dikkati çeken sesinin ahenginde olduğu gibi bu adamın yürüyüşünde de evvelce görmüş olduğu İrlanda'lı papaz Magnus'u tanır gibi oldu.

XLIII

M E Z A R L A R

Rahipler alayı Sténio'nun önünden ağır ağır geçip de son rahibin elbisesi avlunun kemerleri arkasında kaybolunca Trenmor arkadaşının yanına geldi ve yanına oturarak onun dış

eşyalardan aldığı izlenimi yüz çizgilerinde okumağa çalıştı. Sténio'ya romanımsı bir hayal ilham eden bu bir anlık heyecan kaybolunca delikanlı eski soğuk ve uyusuk halini yeniden aldı. O zaman onu bu yerlere sürükliyen hâdiseleri hatırladı ve kayıtsızlıkla:

— Dün akşam bana bu rahiplerin Camadule mezhebinden olduklarını söylüyordunuz değil mi? dedi.

Trenmor:

— Evet, diye cevap verdi. Bu mezhep en zengin, en huzur verici, Roma kilisesi ile en az bağlı olan mezheplerden biridir. Binalarının güzelliği, sahip oldukları toprakların genişliği ve yararlandıkları hürriyet kendilerini bilimlere ve güzel sanatlara bağlamalarına imkân vermiştir. Onların arasında sayıları bir hayli yüksek müzikçiler, astronomi bilginleri gösterilebilir. Kimisi şair ve ressamdır. Kimi de kendisine fizik ve kimyaya öyle vermiştir ki bayağı bir insanın gözlerinde bunlar sanki simyacı ve münecim papazların eski geleneklerini devam ettiriyorlarmış gibi bir his uyandırırılar. Hasılı asil ve kutsal şiir, uyarıcı ve güçlü iman, şuurlu ve sabırlı bir incileme şu dünya üstünde bir yere sığınmışsa o da bu manastırın içindedir. Binaının dış tarafında açılıp gözlerimiz önüne serilen bu pek ustaca haşmet, şu bahçelerin işlenmesi, şu kuşhanenin tertibini idare eden ciddi bilgi, patriklere mahsus şu sadelik dikkatinizi

çekmedi mi? Meşru bütün isteklerin gerçekleştiğini, namuslu bütün ihtiyaçların, asıl bütün ihtiyaçların ve içinde günah bulunmayan hayallerin yerine getirildiğini görmüyor musunuz? Öyle sanıyorum ki ıstırap duyan bir ruh bu tapınağa yaklaşıncı huzur bulacak ve yorgun bir kafa şu akıllı ve huzur verici alışkanlıkların ortasında dinlenecek ve gençleşecektir. Bu hususta ne düşünüyor sunuz Sténio?

Sténio:

-- Düşünüyorum ki, ruhun doymak bilmez arzusu bütün bu kandırıcı şeylerin üstünde yaşamaktadır. Düşünüyorum ki insanın o yorulmak bilmez merakı kendi kendine yetinmek çabasını boşa çıkartmaktadır.

Trenmor, bu inatçı ve sert aklı uyutmak ve ona hakim olmak zamanının henüz gelmediğini görerek Sténio'yu sabah kahvaltısı yapmak üzere başrahibin odasına götürdü. Sonra kendisiyle beraber mezarlığa gelmesini teklif etti.

Mezarlık dağın yamacında idi. Bir yandan kalın sütunlu bir salonla manastıra bağlı idi, öte yandan kumlu ve çıplak bir sel yatağı ile çevrilmişti. Bu sel çukurunun dibinde huni şeklinde bir göl, gamlı bir sessizlik içinde uyuyordu. Hiçbir dayanak noktası bulunmadığı için gölün kenarına inmeğe imkân yoktu. Hiçbir kayalık bu dik yamaçta destek bulamamış, hiçbir ağaç bu gevrek toprakta köklerini salamamıştı. Bu inişi oyan çitler onu dol-

duruncaya kadar uçurum hareketsiz dalgalarının ortasında zengin bir bitki örtüsünü beslemekte idi. Dev gibi büyük Mısır fulları, yirmi uzun kolu bulunan tatlı su polipleri, bir balıkçı küreğini asla iz bırakmadığı bu suyun yüzüne geniş yapraklarını, çiçeklerini uzatıyordu. Birbirine karışmış gövdelerinin üstünde meydana gelen bir sürü çardağın altında zümrüt derili yılanlar, tatlı ve sarı gözlü semenderler, insanın kurduğu ağlardan ve tuzaklardan uzak olduklarına emin, güneşin verdiği haz içinde uyuyorlardı. Gölün yüzünde o kadar sık bir yeşillik vardı ki insan yüksekte bunun bir çayır olduğu sanısına kapılırdı. Kamışların meydana getirdikleri ormanların uzayıp giden sapları düzlüklerde yayılan bir hasat gibi rüzgârın eğip büküttüğü kadıfemsi püskülleri suya aksettiriyordu.

Sténio, bu sel çukurunun vahşi manzarası ile büyülenerek oraya inmek, yaprakların meydana getirdiği o hain ağa ayağını basmak istiyordu.

Onlarla beraber gelen ve kukuletesini yüzüne indiren bir papaz genç adama:

— Durunuz yavrum, dedi. Çiçeklerle kaplı bu göl dünya zevklerinin bir tasviridir. Etrafı gönlü kandıran şeylerle çevrilmiştir; fakat dipsiz uçurumları gizlemektedir.

Sténio gülümsüyerek sordu:

— Sayın rahibim, bunu nereden biliyorsu-

nuz? Bu uçurumun dibini yokladınız mı? Tutkuların o fırtınalı dalgaları üstünde yürüdünüz mü?

Camadule rahibi şöyle cevap verdi:

Pierre, Genezareth'in dalgaları üstünde İsa'nın peşinden gitmeyi denedi. Birkaç adım sonra, içinde imanın bulunmadığını, insan oğulları gibi fırtınalar üstünde yürümek isteyerek kendisini fazla tehlikeye sokmuş olduğunu hissetti: — Ulu Tanrı'm, mahvoluyoruz! diye bağırdı. O zaman Tanrı Pierre'i kendine doğru çekerek ölümden kurtardı.

Sténio:

— Pierre, dedi. Kötü bir dost, alçak bir öğrenci idi. Paylaşmak korkusu ile efendisini inkâr eden o değil mi? Tehlikeden korkan ve ondan kaçan insanlar Pierre'e benzerler. Onlar ne insandır, ne de hristiyan.

Camadule rahibi başını önüne eğdi ve cevap vermedi.

Trenmor, Sténio'yu fikrinden vaz geçirmeye zorluyarak mezarlığın manzarasına karşı hayranlığını belirtti. İnsan elinin büyümeleri için hiçbir zaman çalışmadığı o kocaman serviler, mezarları öyle kara bir perde ile örtmüşlerdi ki insan güpe gündüz mezarların arasında diz çöken rahiplerin solgunluğu ile lahitler üzerine uzanmış mermerden şekilleri şöyle böyle fark ediyordu. Korkunç bir sessizlik, şu ölümlerin üstünde süzülüyordu. Rüzgâr bu sık ve

esrarlı ağaçların arasına sokulamıyordu. Güneş oraya tek bir ışınını bile sızdıramıyordu. Işık ve hayat sanki bu boşluğun kapılarında durdurulmuş gibi idi. Eger insan oradan geçmeyi dileseydi, ya daha hazin ve daha sessiz olan şu sel çukurunun kenarında duraklayabilir, ya da manastırın içine girebilirdi.

Sténio bir mezarın üstüne oturarak:

— Çok şükür! dedi. Bu mezarlık manastırın döşeli dayalı ve kokulu iç tarafından daha iyi geldi bana. Her şeyin bir yeri olunca memnun olurum: Kibar fahişelerin evinde sefahat ve tenbellik, rahiplerin evinde sertlik, nefse eziyet. Ama sayın rahibim, söyleyiniz, neden benden yüzünüzü saklamakta inat ediyorsunuz? Sesinizin ahengini çok iyi tanıyorum. Zaten daha güzel zamanlarda birbirimizi görmüştük.

Magnus, kukuletesini ağır ağır indirerek kederli bir insanın davranışı ile çoktan saçları dökülmüş başını, kurumuş elinin üstüne dayıyarak:

— Demek daha güzel günlerde ha!

Sténio:

— Evet, dedi. Sizin için, benim için daha güzel günlerde. Çünkü o günlerde yüzümde gençliğin gülleri açılıyordu. Dağda son defa sizinle karşılaştığım zaman her ne kadar halinizde bir şaşkınlık vardı ama nabızlarınız hummalı, sakalınız kara, saçlarınız güldü, rahibim.

Rahip üzüntü ile:

— Demek vücudun o uğursuz ve boşuna tazeliğine, yüzü renklendiren, kafa tasını yakıp kavuran kanın o mahvedici gücüne büyük değer veriyordunuz.

Genç adam cevap verdi:

— Peki ama, daha değerli nemiz var? Hayatımızda bir defacık olsun, sahip olduğumuz başka hangi gerçek zenginliği gösterebilirsiniz?

Papas:

— Ama o çağ, tehlikeler, ıstıraplar çağıdır. Bu çağı kendini mahvetmeden atlatabilenlere ne mutlu!

Sténio bakışını bir an Magnus'un çökük ve solgun yüzünde gezdirdi. Sonra kederli ve alaylı bir tavırla Trenmor'a doğru dönerek:

— Beni niçin buraya getirdiniz? Niçin beni bu canlı hayaletin, şu yeşermiş mezarların bakışları altına soktunuz? Ölümün hayattan daha mutlu, daha bereketli olduğunu isbat etmek için mi? Hiçliğin zevklerini bana önceden tattırmak için mi? Yerinizi ve konunuzu iyi seçtiğinize inanıyor musunuz? Dış görünüşe göre yaşamaktan daha fazla ölüme gıpta ettiğimi bilmiyor musunuz? Bu adama gelince, Monte - Rosa'nın tepesinde çılgına dönmüş bir halde karşılaştığımdan belki de haberiniz yoktur. Zaten içinde uyumak istediğim bu mezarların hayatına çekilmem için benden nasıl bir cesaret istiyorsunuz? Tutkuları yüzünden şaşkına dön-

düğünü göndüğüm şu papazın sözünde bana nasıl bir güven vermeyi umuyorsunuz?

Trenmor bir bilge gibi cevap verdi:

— Sana hayatın ölüm kadar huzur verici olabileceğini, insanın, kendindeki pek güçlü iradeye boyun eğmesi için perişan aklını topluyabileceğini göstermek istedim. Tanrı'nın içimize koyduğu bitmez tükenmez pınarların, güçlerin, elimizde olan iyiliklerin neler olabileceğini göstermek istedim. Görüyorsun ki insan şaşırmadan, yorulmadan, aşırı hareketlere sapmadan, şiir, bilim, güzel sanatlar gibi dünya üstünde en büyük şeylerden haz duyabiliyor. Eger burada bir an kalabilirsen göreceksin ki bu yalnızlık ortasında en seçkin, en kuvvetli varlıklar öteki hayattaki esrarlı alın yazılarını beklerken dinlenmeye, yeniden güç kazanmaya gelmişlerdir. Göreceksin ki zehirli yaralarının ağır, fakat muhakkak iyileşmesini, en değerli yetilerinin ihtişamlı ve geniş bir şekilde artışını bulmuşlardır.

Camadule rahibi ilâve etti:

— Göreceksiniz ki Tanrı rahimdir, sevgisi sonsuzdur, acıması devamlıdır, keremi pek güçlüdür. Kutsal mihrabların dibinde ağlıyacaksınız ve bir dindara yakışır bu göz yaşları kalbinizin yaralarına bir merhem olacaktır. Gün geçtikçe lütûflarla dolu bu köleliğin hayırlı etkile-

rini his edeceksiniz. Ateşli istekleriniz bu boyunduruk altında parçalanacak, asıl istekler tekrar üste çıkacaktır. Fedakârlık ve minnet sevinçleri içinizde yaşıyan heyecanlı hataların, mel'unca ateşliliklerin hâtırasına varıncaya kadar her şeyi silip süpürecektir.

Sténio dedi ki:

— Rahibim, gençliğe kızyorsunuz. Oysaki benden ancak birkaç yaş büyüksünüz. Daha bu sabah koruyu melek tanrıçasına dua kitabında bulunmayan ve şimdi benim varlığında bulunduğundan daha ziyade sizin hayal gücünüzde yaşıyan bir gençliği ortaya koyan bir kıt'ayı eklediniz.

Papaz sarardı. Sonra sarı ve kemikli elini Sténio'nun mavimsi soluk elinin üstüne koydu:

— Yavrum, dedi. Bu kadar zalim olduğunuz göre bahtsızlığa uğramışsınız, öyle değil mi?

Trenmor, ciddî ve kederli bir eda ile dedi ki:

-- İnsanın çektiği ıstırap hayırlı ve şefkatli bir hale gelmelidir. Bu işde zayıf ruhlar, düşmanlık içinde çürüyüp giderler. Kuvvetli ruhlar ise bu ıstırapın içinde temizlenirler.

Sténio, nihayet heyecana gelerek bir eliyle papazın kolunu, öteki eliyle Trenmor'un kolunu yakalayıp bütün tavırlarından sıyrılarak:

— Ben bunu bilmiyor muyum? Büyüklükten ve güçten yoksun bir ruh, sakat ve zavallı

bir varlık olduğumu anlamıyor muyum? Eğer ben Trenmor ya da Magnus olsaydım bulduğum durumda ne yapardım?

Sonra her iki adamın kolunu bırakıp bir mezar taşının üstüne acı bir öfke hareketi ile oturarak:

— Ama ne yazık! Niçin üstümde boşuna çabalar harcıyorsunuz? Niçin yararlanamadığım öğütleri, güçlerin üstünde olan örnekleri veriyorsunuz? Zenginliklerinizi önüme sermekten, size bağışlanan bunca gücü elverişli olduğunuz çabalarınızı bana göstermekten ne zevk alıyorsunuz? Ey kuvvetli insanlar, kahraman adamlar! Arık toprak! Bir kürek mahkûmundan, bir papazdan meydana gelen ey ermişler; ey kürek mahkûmu, siz, toplumsal hayatın bütün cezalarını üstünüze çektiniz, ey papaz, siz, birkaç yıllık iç hayatınızla ruhun bütün işkencelerini özetlediniz. Her ikiniz de insanların çekebileceği bütün ıstırafları çektiniz. Usancın ve yoksulluğun ne olduğunu gördünüz. Trenmor siz, darbelerle, Magnus siz de oruçla mahvolup gittiniz; Bununla beraber ayakta dimdik, alnınız göğe doğru kalkık duruyorsunuz. Oysaki ben vahşi hayvanların, kaba iştihaların, kirli ahlâksızlıkların ortasında sefih bir çocuk gibi sürünüp duruyorum. Peki! Beni bırakınız da rezil hayatımın içinde öleyim. Göklere doğru şanlı yükselişinizin manzarası ile benim şiddetli ıstıraflarım gelip de işkence katmayınız. Eyyüb

peygamberin arkadaşları gübreler üstüne uzanmış zavallı kadına kendi mutluluklarını gelip böylece övünüyorlardı. Hazinelerinizi, gururunuzun harcanması korkusu ile iyice saklayınız. Bilgelik ve alçakgönüllülük zaferinizin bekçisi olarak uyanık kalsın. Bu hazineleri, elinde hiçbir şey bulunmıyan insanlara göstermek gibi çocukça istekten kaçınınız. Çünkü çirkin, içi kin dolu, kıskanç, zavallı adam, öfkeli olduğu bir sırada, bu zenginliklerinin üstüne tükürebilir ve onların değerini küçültebilir. Trenmor zaferiniz belki de hayalinizde canlandırdığınız kadar gerçek ve parlak değildir.

İnsafsızca davranan akıl belki de şiddeti azalmış tutkular ve belirsiz arzular üstünde iradenin zaferine ait bayağı bir açıklamayı yapabilir. Magnus dikkatli olunuz. İmanınız belki de benim alaycı bir bakışımla, göstereceğim cüretli bir şüphe ile sarsılmıyacak kadar kuvvetli olmayabilir. Etin arzuları, üstünde akılla elde edilemiyen zafer belki de bir kadının adını ağzıma alırken sizi kızartamıyacağım ya da sarartamıyacağım kadar tam değildir. Gidiniz, dua etmeğe gidiniz. Meryem Ana'nın mihrabı önünde amber yakınız. Kiliselerinizin taşları üstüne başınızı eğiniz. Nefse cefa, fedakârlık üzerine gidip andlaşmalar yapınız. Ama bana kalan şu son günlerimden zevk almak için izin veriniz. Beni sizin gibi üstün oluşumlara elverişli bulmayan Tanrı, ancak ufkuma bayağı

bir gerçeği, adı zevkleri dikti. Bunları sonuna kadar kullanmak istiyorum. Birbirimizden ayrıldığımızdan beri ben de aklın yolunda kocaman bir adım atmadım mı? Göğe erişemeyeceğimi görünce öfkeye kapılmadan ve bir küsümseme hareketi yapmadan dünya üstünde yürümeye koyulmadın mı? Bana lâayk görülen hayatı olduğu gibi kabul etmedin mi? Varlığımın üstünde asî ve meraklı bir ateşliliği, belli belirsiz ve hayal dolu emelleri, karşı şonmaz arzuları his edince onları söndürmek, onları yenmek için her şeyi yapmadın mı? Kardeşlerim sizlerin yürüdüğü yoldan başka bir yol tutturdum. İşte hepsi bu. Teninize cefa olsun diye sırtınıza kıldan bir gömlek geçirerek ve perhiz ederek kendinizi iyileştirirken ben de kötü hareketlerle kendimi yatıştırdım. Sizin gibi yüksek ruhlar böyle sert vasıtalar, şiddetli cezalar gerekiyordu. İnsanlara mahsuz hâdiselerin verdiği alışkanlık sizin tunçtan meydana gelen yaradılışlarınızı kırmağa, tabiat üstü güçlerinizi tüketmeğe yetmedi. Ama bütün hâdiseler Sténio'nun seviyesine uygundu. Kendini onlara yüzü kızarmadan salıverdi. Nankörce bir hareket yapmadan kendini onlarla iyice doyurdu. Eğer vücudu, şimdi bu iştihalara karşı pek isteksiz görünüyorsa, şu sıska zevk çocuğu vereme yakalanmışsa, ona dünya yüzünde uzun günleri saymaya nasip etmeyen yine Tanrı'dır. Bu yüzdendir ki o, ne bir asker, ne bir papaz, ne bir kumarbaz, ne bir bil-

gin, ne de bir şair olarak yaratılmıştır. Çiçeklerini açar açmaz ölüme mahkûm olan bitkiler, Tanrı'nın öteki insanlar arasında uzun bir sürgün hayatına mahkûm etmediği insanlar vardı. Yalnız rahibim, sizin de benim gibi kafanızda saçlar dökülmüş, elleriniz kurumuş, göğsünüz yassılaşmış, dizlerinizde kuvvet kalmamış, nefesiniz sıkışmış. İşte sakalınıza kır düşmüş. Bununla beraber daha otuzunda bile yoksunuz. Can çekişmeniz belki de benimkinden daha ağır olacak. Belki de tam bir yıl sonra oraya peşimden geleceksiniz. İşte bakın her ikimiz de tutkularımızı yenmeğe, duygularımızı soğutmağa muvaffak olabildik mi? Biz de imtihandan geçmiş ve temizlenmiş olarak geçtik değil mi rahibim? Sizden daha fazla küçülmüştüm. Çünkü imtihan daha kuvvetli ve daha emin oldu. Çünkü amaca ulaştım. Düşmanı nihayet yere serdim. Belki de benim baş vurduğum aynı çareleri ele alsaydınız daha iyi yapardınız. Bunlar en kestirme yollardı. Ama işin ne önemi var? Ölüme ve ıstıraba daha kısa bir zamanda varamayacaksınız. Elele verelim. Bizler kardeşiz. Siz yüce idiniz. Ben zavallı idim. Güçlü bir yaradılışınız vardı. Ben ise bir sefildim. Ama bizim için az sonra açılacak olan mezarlar miras olarak azıcık olsun bir tozu bile bulamıyacaklar.

Sténio konuştuğu sırada birçok defa heyecanlanmış olan ve bir nefret, korku ifadesi ile gözlerini göğe doğru kaldırmış bulunan Magnus

son cümlelerde daha sakın, daha emin bir tavır takındı. Sténio'ya :

— Delikanlı, dedi. Şu incecik deri ile son bulmıyacağız ve ruhumuz mezarın putlarına yem olmayacaktır. Tanrı'nın aramızda eşit bir hesap tuttuğunu mu tahmin ediyorsunuz? Kıyamet gününde epey cefa çekmiş, göz yaşları içinde dua etmiş olan insanlar için daha büyük lûtuflar, putların önünde dize gelerek günahın zehirli pınarlarından içmiş olanlar için daha sert cezalar bulunmıyacak mı?

Sténio :

— Onu nereden biliyorsunuz rahibim, dedi. Tabiat kanunlarına aykırı olan her şey belki de yüce Tanrı'nın gozünde pek uygun görünür. Felsefe incelemeleri adı verilen şu yüzyılda bazıları bunu söylemek cesaretini gösterdi. Ben onlardanım ama kendinizi uzak tuttuğunuz, kendimi bu işlerle uğraşır görerek kötü zevkli saydığım bu beylik sözleri tekrarlamaktan kaçınıyorum. Yalnız size bir soru soracağım; bu soru da şu: kötü cinlerin bir cilvesi olan, yastığının başı ucuna getirilen bir kadının kolları arasında uyuduktan sonra şaşkınlıktan, kızgınlıktan, boşuşmaktan, zaferden, kinleri koğmak için okunan dualardan ve tecrübe ettiğiniz, yaptığınıza şüphe etmediğim bütün bu şeylerden sonra güneş doğarken âyinde doğru dürüst dua okumağa hiç bir dehşet duymadan İsa'nın vücuduna dokunmağa gider miydiniz?

Magnus şöyle cevap verdi:

— Tanrı'nın lûtfu ile belki de ellerim kutsal hamursuz ekmeğini tutmak için oldukça temiz kalırdı. Bununla beraber önce nefsim eziyet edip böyle bir şey için kendimde cesaret bulmak istemezdim.

— Çok güzel rahibim. Benden daha az temiz olduğunuzu pek âlâ görüyorsunuz; çünkü şimdi dünyanın en güzel kadınının yanında bütün bir gece ona karşı nefretten ve tiksınmeden başka bir şey duymadan uyuyabilirim. Gerçekten oruç tutmakla, dua etmekte zamanınızı öldürdünüz. Vücudun hâlâ ruhu dehşet içinde bıraktığını ve ihtiyar bir insanın hâlâ yeni bir insanın vicdanını bulandırdığına göre hiç bir şey yapmadınız. Midenizin çökmesinde, dimağınızı harekete getirmekte, vücudunuzun ahenkli düzenini bozmakta büyük bir başarı gösterdiniz. Bu yüzden sözünü ettiğim imtihana boyun eğerek birdenbire günahları itiraf etmeden, âyinde şaraplı ekmeği yiyecek bir hale gelmediniz. Sonuç olarak ancak maddeye bağlı intiharı, yani dininizin iğrenç bir cinayet olarak suçlandırdığı bir işi yaptınız... Nefsinize eziyet ettğiniz ilk günlerde olduğu gibi kötü arzuların etkisi altında bulunuyosunuz. Tanrı size gereği gibi yardım etmedi.

Rahip ayağa kalktı ve çökük vücudunu dik-

leştirerek bir defa daha göğ'e baktı. Sonra müthiş bir yeis içinde iki eliyle yüzünü kapatarak:

— Ey ulu Tanrı'm! Gerçek kendini böyle mi gösterecekti? Yalvarmalarımı, af dilemelerimi red mi edecektin? Beni kötülük meleşinin ellerine mi bırakacaktın. Hıçkırıklarıma, yalvaran çığlıklarına kulak vermeğe tenezzül etmiyerek benden elini çekecek miydin? İstirablarım boşuna mı idi? Boğuşma ve işkence ile dolu bütün bir hayat yok mu olacaktı?

Kaba elbisesinin yanlarından cılız ve uzun kollarını havaya kaldırarak hâlâ bağıırıyordu:

— Hayır, buna inanmam. Bu zamâne çocuğunun dinsizce sözlerine papuç bırakamam. İşin sonuna kadar gideceğim. Borcumu tamamliyaacağım. Eğer kilise beni aldatmışsa, eğer peygamberler ne iduğu belirsiz ruhlardan ilham almışlarsa, eğer tanrısal emir gerçek anlamını değıştirmişse, eğer çabam senin ısrarla üzerinde durduğun isteklerden daha uzaklara gitmişse, hiç olmazsa göğü fethettirmek için beni dünyadan ayıran inatçı arzuyu, vahşî iradeyi göz önünde tutmalısın. Tanrım, senin için içimi kemiren, öteki tutkularla kemirilen bir ruhtan daha yüksek sesle konuşan o yakıcı tutkuları kalbimin derinliklerinde okuyacaksın. Nurdan ve sabırdan yoksun olduğum için beni affedeceksin. Benim sadece fedakârlıklarımı ve niyetlerimi tartacaksın. Eğer bu haçı ölünceye kadar

taşırsam, sonsuz huzurunun rahmeti içinde bana payımı vereceksin.

Sténio dedi ki:

— Evrendeki düzen içinde acaba huzur yok mu? Tanrı'nın yalnız sizin için yarattığı yeni bir evrene kendinizi lâıyk görerek oldukça büyük olduğunuzu mu sanıyorsunuz? Göklerde başı boş meleklerin, işe yaramaz erdemlerin bulunduğuna mı inanıyorsunuz? Bütün güçlerin hareketli bir halde bulunduğunu, Tanrı olmadığı halde değişmez ve sonsuz bir hayata kavuşamayacağınızı bilmiyor musunuz? Evet Magnus Tanrı sizi kutsayacak ve ermişler, altın harplarında öğütlerinizi söyleyecekler. Fakat şu dünyada size emanet edilen bu seçkin ruhu Tanrı'nın ayakları dibine bâkir ve yorulmamış olarak getirip de:

— Tanrım, bana güç veriniz, onu sakladım. Size geri veriyorum. Sonsuz huzuru armağan olarak veriniz bana. — Dediğiniz zaman Tanrı bu secde eden ruha şöyle cevap verecek: — Pe ki evladım benim hâlemin içine gir, benim kıvılcımlar saçan alayımnda yerini al. Bundan böyle asıl işler göreceksin. Havadan hafif düzlükler içinde ayın arabasını süreceksin. Bulutların içine yıldırımlar salacaksın, nehirlerin akışını durduracaksın. Fırtınalar yaratacaksın. Elemanlar içinde tanrısal cevher olacaksın. İnsanların ruhlariyle alış veriş yapacaksın. Benimle eski kardeşlerin arasında önemli görevler göre-

ceksin. Yeri göğü durduracaksın. Yüzümü görüp benimle konuşacaksın. — Güzel bir şey bu Magnus. Şiir itibarım bu yüce hatalarda bulur ama, şiir bu hali aldıktan sonra onu istemezdim. Böyle bir emeli bekleyecek kadar büyük değilim. Burada olsun, gökte olsun bir görev isteyecek kadar kendimde güç göremiyorum. Başka bir hayatın zaferlerinden sonra göğüs geçirmek sizin o koskocaman gururunuzla yakışır. Ben dünyadaki bütün milletlerin üstünde yükselen bir taht bile istemiyorum. Yaratılmama sebep olan hiçlikten başka bir şey umacak kadar tarrısal iyilikten şüphe etseydim tarlalarda tek-melerin ezdiği, fakat yüzü kızarmıyan ot, taşçı kaleminin yonttuğu fakat kanamıyan mermer, rüzgârın yorduğu, fakat bu yorgunluğu hissetmeyen ağaç olmak isterdim. Kendisinden beni varlıkların en cansızı, en anlaşılmazı, en yumuşak başlısı yapmasını dilerdim. Eğer o beni bir midyenin jelatinli cevheri içinde yaşamağa mahkûm etseydi o yüce varlığı yine de güç beğenir bulurdum. Kendimden geçmelerden, başarılarından korkuyorum. İçime doğan her fikirden çekiniyorum. Bütün varlıklarla beraber son bulmaktan başka ne gibi bir şey dileyebilirim. İşte rahibim sizden daha memnunum. İstirablarınızın ve yorgunluklarınızın antlaşmasını sonsuzluk için yenilemek üzere yüce divanın önüne titreyerek yaklaştığınız sırada ben sonsuz geceye doğru endişelenmeden ve korkmadan gidiyorum.

Kıskanç değilim. Alın yazınızı takdir ederim ama benimkini daha uygun bulurum.

Magnus işittiklerinden korkmuş ve kendinde bunlara verecek cevap bulamıyarak Trenmor'a doğru eğilmişti. İki eliyle doğru yolu bulmuş adamın elini kuvvetle sıkarken keder dolu gözleri sanki gücünün dayanağını ondan bekliyormuş gibi idi.

Trenmor şöyle söze başladı:

— Hiç üzülmeğiniz rahibim. Yaralı bir ruhun ıstıracları sizdeki güveni sarımsın. Çaba harcamaktan yorulmayınız. Hiçliğin utandırıcı arzusu yalancı bir okşama gibi körlensin. Dinsiz bir hale gelmemiz için imân hazinesini saklamakta çektiğiniz güçlükten daha fazla güçlük çekerdiniz. Onu hiç dinlemeyiniz. Çünkü kendini aldatıyor. Onlara karşı arzu duymaktan çok uzak kalarak dua ettiği şeylerden korkuyor. Sana gelince Sténio, sen zekânın kutsal meşalesini içinde söndürmeğe boşuna çabalıyorsun. Onun ateşi, söndürmek için yaptığı her çabadan, yeniden daha kuvvetli, daha güzel canlanıyor. istemediğim halde cenneti içine dolduruyorsun. Şair ruhun, vatanımın acı hâtırasını kovamaz. Tanrı bu ruhu kendinden uzaklaştırdığını hatırlıyarak kibirlerinden temizliyeceği, yaralarını iyileştireceği zaman o, aşkla secde edecek, sonsuz nurun kendisi için yandığına şükredecektir. İnsan hayatındaki o karanlık ve korkunç rüyanın bir bulut gibi arkasından silindiğini

görecek ve bu karanlık içinden Tanrı'yı düşünmeden, uyanışı ümit etmeden nasıl geçtiğine şaşacaktır. Ey ulu Tanrım nerdeydin? Beni bir an için sürükliyen bu gırdabın içinde ne hallere düştüm? diyecektir. -Fakat Tanrı bu şair ruhunu teselli edip, belki de başka imtihanlarla yoklayacaktır. Çünkü o bu imtihanları şiddetle istemektedir. İradesini yeniden bulduğu için mutlu ve göğsü kabarmış olarak bu imtihanlardaki geçecek, harekethiliğin zorlu kişilerin unsuru olduğunu his edecektir. Yıldızlardan meydana gelen tacından vaz geçtiğine şaşıp tanrısal güçler arasında görevinin ne olduğunu soracak, onu azametle yeniden ele alacaktır. Çünkü Tanrı rahimdir. O, gücün kullanılmasını sonradan kendilerine daha değerli bir hale getirmek üzere ümitsizliğin o çetin imtihanlarını ancak cennetle müjdelenmiş kişilerine göndermektedir. Bak, Sténio ruhun en tanrısal etkisi olan arzu, semin içinde uyukluyor. Bırak da vücudun yeniden güç kazansın. Kanına birkaç gün için huzur ver. Sonra kalbindeki şu kutsal ateşin, insanı insan yapan ve dünyadaki hâdiselere, göklerdeki unsurlara kumanda etmeğe lâyık olan zekânın, şu sonsuz emanetin uyandığını his edeceksin.

Sténio:

— Atını idare edebildikçe ve metresine karşı koydukça insan yine insandır. Tanrının bizim gibi cılız kişilere paylaştırdığı kuvvetin nasıl

da güzel kullanıldığını görüyorsunuz. İnsanın belli bir tinsel ululuğa karşı hassas olması demek hiç bir şeye inanmaması, hiç bir şeyden korkmaması demektir. Öç alıcı bir Tanrı'nın öfkesi önünde her saat diz çökenler öteki hayatın cezalarından korkan adî birer köleden, başka bir şey değildirler. İradenin bilinmez herhangi vehmine uyararak kendine bir put yaratan ve bu putun önünde her türlü istihalarını öldüren, bütün heveslerini kırıp parçalayan bir insan kendi zevkleri içinde ıstırapı bulacağım, hayallerimle sürükleneceğim diye korkan bir ödlekten başka bir şey değildir. Zorlu kişi, Tanrı'dan da, insanlardan da, kendisinden de korkmaz. İyi ya da kötü eğinimlerinin bütün bu sonuçlarını kabul eder. Bayağı insanın hor görmesi, budalaların güvensizliği, ahlâksızların ayıplanması, yorgunluk, sefalet onun ruhunda hummadan ve vazifelerden daha fazla etki yapmazlar. Şarap onu heyecana getirir ama sarhoş etmez. Kadın onu eğlendirir, ama hükmedemez, zafer arada sırada onun topuklarını okşar, fakat bu insan ona öteki orospular gibi muamele eder. Kucaklayıp sahip olduktan sonra kapı dışarı eder. Çünkü o başkalarının korktuğu ve derin bir saygı duyduğu her şeyi hor görür; alevin içinden geçen bir pervane gibi kanatlarını yakmadan ve aklın meşalesi önünde kül olup düşmeden geçip gider. Bu pervane gibi cılız ve kısa ömürlü olduğu için bütün rüzgârların sürüklemesine, bütün

çiçeklerin oyalamasına müsaade eder ve her türlü ışıktan memnun olur. Fakat imansızlık kendisini her şeyden korur. Kararsız rüzgâr onu sürükler ve gecenin yalancı hayalleri olan serseri gök taşlarından, insanlıkla ilgili sefaletlerin, bütün çirkinlikleri bayağı bir gammazı olan güneşin parlaklığından kurtarır. Zorlu kişi, geleceği hakkında hiçbir güven tedbiri almaz. Halin tehlikelerinden hiç biri önünde irkilmez. O, bilir ki bütün ümitler rüzgârın sayfalarını çevirmek görevini üzerine aldığı bir kitapta sıralanmıştır ve bilgeliğin bütün tasarıları kum üzerine yazılmıştır. Yine o bilir ki dünyada dalgaları beklemeden sizi ıslatırken sağlam durmaktan, sürüklediği zaman yüzmekten, sizi batırdığı zaman kollarını kavuşturup ölmekten ibaret olan ancak bir erdem, ancak bir bilgelik, ancak bir kuvvet vardır.

Fikrimce zorlu kişi akıllı adam demektir. Çünkü o zevklerinin düzenini sadeleştirir, onları bir araya toplar. Bu zevkleri, hataların, boş böbürlenmelerin, asılsız fikirlerin çevresinden sıyrır. Hata hep müsbettir, hep gerçektir, hep kişiseldir. Tanrısı tabîi ve güzeldir, şeytanca hareket eder, fakat safdır. Onu çırpıplak soyar. Onu kendisinden gizliyen lüzumsuz süsleri söküp ayacağının altında çiğner. Ama tapınağındaki iki yüzlü bilgiçlerden daha vefalı, daha samimi hareket ederek, budala bir bilginin lâftan ibaret aforizmalarını hor görerek hayatın her saatinde

Tanrı'sının önünde diz çöker. İmanının kurbanıdır, onun için yaşar ve ıstırap çeker. Tapındığınız şu mânasız ve kötü olan öteki Tanrıyı inkâr ederek ve ona meydan okuyarak kendi Tanrısı için ve kendi Tanrısı ile beraber ölür. Fırtınaya karşı döğüşmek üzere kılıcını çeken insan dinsizdir ve ataktır. Ama yıldırımları harekete getiren Tanrı'dan daha cesur ve daha uludur. Ben bunu söylemeğe cesaret ediyordum. Ama siz Magnus bu cesareti kendinizde bulamıyordunuz. Beni dinleyen Trenmor, benim babam olan — bundan yanılmıyorsunuz — hıristiyan-dan daha fazla filozof, bir din adamından daha fazla metin olan ve imandan daha fazla güce, pişmanlıktan daha fazla sebata itimat eden Trenmor, bir kelime ile siz rahibimden daha fazla takdir edilebilen ve takdir edilecek olan Trenmor, aramızda hakem olabilir ve en yüksek yetilerimizden olan gücü içimizden hangisinin en iyi savunduğunu ve onu muhafaza ettiğini görebilir.

Trenmor şöyle karşılık verdi:

— Aranızda hakem olmayacağım. Tanrı her ikinize ayrı ayrı kabiliyetler verdi. Ama her birinizden güzel bir pay aldı. Magnus'a fikirler için direnme duygusu bağışlandı. Sténio, eğer isterseniz sizinikleri soyutlayınız. Zaferlerle dolu bir iradenin ihtişamlı manzarasını ciddi bir şekilde seyretmek için önceleri dinsiz, âşık ve deli olan, fakat şimdi burada manastırın gö-

reneklerinin düzenine boyun eğmiş olan ateşli ve sakın şu papazı görünce hayranlık duyacaksınız. Bu papaz uzun zaman korkunç boğuşmalara karşı koyma yetisini, lânetlenip mahvolduktan sonra yeniden ayağa kalkmak gücünü nereden aldı? Ölmek üzere olan Lélia'nın başı ucunda Tanrıyı inkâr ettiğini duyduğunuz aynı insan mıdır? Dağda şaşkın şaşkın koştuğunu gördüğünüz aynı kişi midir? Bu bir yeni adamdır. Bununla beraber aynı fırtınalı, aynı ateşli ruhtur. Duyguları aynı şekilde hararetli, dehşetli ve daima taze, daima bakirdir. Arzu aynı şekilde şiddetlidir ama günün birinde doymuştur: İstemiyerek insan hâdiselerinin peşinde şaşırmış bir halde koşar, fakat anlaşılabilir bir sertliğin, yüceliği bulunan ümit kaynağının etkisi ile daima Tanrı'ya döner. Ey rahibim, aynı ibadeti yapmadığımız, Tanrı'ya çeşitli görenekler içinde yalvardığımız gerçek olsa bile gözlerimde daha az kutsal, daha az ulu olamazsınız. Çünkü savaştınız. Düşmanınızın ayakları altından tekrar doğruldunuz. Hâlâ da yaraların izleriyle kan ve terden bitkin bir hale düşerek, ama silâh elde ölmeğe karar vererek yorulmak bilmeden yigıtçe döğüşüyorsunuz. İsa adına, Sokrates adına devam ediniz. Din uğrunda şehit düşenler, bütün devirlerin kahramanları sizi seyrediyorlar. Göklerin tepesinden çabaları-

nıza alkış tutuyorlar. — Ama sen, Stenio, alnında bir yıldızla doğan çocuk, güzelliğin, meleklerin şekline ilham kaynağı oluyordu. Sesin, Iskoç harplarının üstünde göğüs geçiren gecenin seslerinden daha ahenkli idi. Dehan baştan başa aşk ve şiirden ibaret olan yeni bir gençliğe hayat veriyordu. Çünkü şarkıcılar ve şairler heyecanlı ruhlara yeniden hayat vermek, ateşli alınlarını serinletmek için insanlara gönderilen peygamberlerdir. Daha küçük yaşlarında lekesiz bir elbise ve ışıklı bir hale gibi saflık ve zerafete bürünerek yürüdüğüne göre alın yazından dehşet duymıyacağım. Geleceğinden ümitsizliğe düşmek elimden gelmiyor. Magnus gibi bir azaba, güçlü insanlara mahsûs korkunç bir ıstıraba uğradım. Ama şu andan itibaren bu hayat, Magnus gibi, seni yükseltecektir. Hâlâ savaşıyorsun. İşkenceden kanlara bulanmış iddiana rağmen sana yardım eden eli iyi tanımıyorsun. Ama az sonra kararan yıldızların gök kubbesinde daha ak, daha güzel parıldadığını göreceksin.

Sténio sordu:

— Peki, bunun için ne yapmalı Trenmor?

Trenmor:

— Sadece istirahat etmelisin, dedi Çünkü tabiat, sana benziyen insanlara karşı kerimdir. Sinirlerinin zamanla yatışması, yeni izlenimleri kabul etmek için dimağının dinlenmesi gerek-

lidir. Yorgunlukla arzularını söndürmek hayırlı bir şeydir. Ama sönmüş arzularını uyandırmak, yorgun anlarda yapıldığı gibi onlara bağırıp çağırmak, ıstırapı kabul edecek yerde zorlamak, güçlerin ötesinde daha şiddetli sevinçleri, gerçeği iyice gördüğünden çok fazla keskinleşmiş zevkleri aramak, bir saat içinde bütün hayat durumlarını harekete getirmek, işte bunlar geçmiş ve geleceği kaybetmenin yoludur. Biri ürkek zevklerin hor görülmesi yoluyla, ötekisi halin ötesine geçmenin imkânsız oluşu ile gerçekleşir. Bugün başta öğütler dinlemeğe hazır değilsiniz. Ama bir sevgi delilini göstermeğe hazır olduğunuz için her zaman öğünebilirim yavrum.

Sténio, Trenmor'un elini sıkarak:

— Her zaman, dedi.

Trenmor:

— Peki! Dönüşüme kadar burada kalacağınıza söz veriniz, and ediniz. Eğer otuz gün sonra geri gelmezsem andınızı bozabilirsiniz.

Ayağa kalktılar ve manastıra girdiler. Ertesi gün Trenmor, Sténio'dan epeyce uğraşıp söz aldıktan sonra yola çıktı.

XLVI

DON JUAN

Bir akşam Sténio, Magnus'un koluna girdi ve onu gölün kenarına götürdü. İnsan eli değ-

memiş bu yeri, uçurumun üzerine doğru eğilmiş sedir ağaçlarını, ay ışığı ile gümüşümsü bir renk alan kumları ve üstünde yıldızların başka bir ince hava tabakası içinde duruyormuş gibi, yansıdığı bu hareketsiz suyu seviyordu. Kara yılanların yumuşak, fakat hüznün verici ışığını, sazlar arasında suyun hışırtısını, mezarlarla arkadaşlık eden yarasaların sessiz uçuşunu seviyordu. Ruhu, türbelerin arasında, sel çukurunun kenarında, kıyısı olmıyan gölün dibinde, ümitli bir düşünceyi, talihin bir gülümsemesini arıyordu. Uzun zamandanberi alnı sakın, ağzı sessiz kaldığı için Magnus Tanrı'nın bu delikanlıya acıdığını, ıstırap çeken kalbine tanrısal ümitlerin hazinesini açtığını sandı. Fakat birdenbire Sténio sessizliği bozarak ayın ak ve saf ışığı altında rahibi durdurarak, tertibyesizce bir bakışla ta içine kadar sokularak:

— Rahip, dedi. Lélia'ya karşı duyduğum aşkı ve seni inkârcı ve dinsiz yaptıktan sonra nasıl deli divane ettiğini bana anlatsana!

— Aman yarabbi, emrediniz de bu felâket benden uzaklaşsın.

Sténio tekrar söze başladı:

— Eğer bana gerçeği dostdoğru söylersen nihayet seni rahat bırakacağım Magnus. Evet, soruma yalancı bir utanç göstermeden, iki yüzlülük etmeden cevap verirsen, alaylarımın dü-

şüncelerinizi altüst edip karıştırmıyacağına and ederim.

Rahip cevap verdi:

— Sor bakalım, zalim çocuk? Eğer günah işlemeden bunu yapabilirsem sana açıkça her şeyi söyleyeceğim.

Sténio:

— Açık yüreklilik hiç bir zaman günah olamaz. Tanrı'nın önünde suç olan gurur ve gösteriştir. Konuş, eğer çilelerinle, yalnızlığa çekilmekle, dualarınla, iradenin harcadığı çabalarla huzurunu bozan düşmanı yendiğini ve uzaklaştırdığını bana söylersen ve İsa üzerine bunun böyle olduğuna and edersen buna inanacağım.

— Sorun pek çetin oldu, oğlum! Onurunuz benim söyleyeceklerimden nasıl bir tatmin umabilir?

— Onurum bir saman çöpü gibi kırıldı Magnus; bu yakıcı merakı ilham eden o değildir. Hiç olmazsa bana bu işde bir kesinlik, bir ümit gerekiyor. Eğer imanınız sizi kurtardı ise, eğer sıkıntı ve şüphe günlerinde dua ve göz yaşları ile asilleştirdiğiniz ve kutsal bir hale getirdiğiniz şu güveni kazandıınızsa, benim de secdeye kapanmam, dua etmem gerekecek. O zaman Tanrı beni kurtarır.

Rahip cevap verdi:

— Dua ediniz, oğlum, ümit ediniz... Göklerdeki saltanat...

Sténio, Magnus'un sözlerini şiddetle keserek:

— Susunuz, bu melek size aynı yürüyüşü verdiği gibi hep aynı dili kullanmaya zorluyor. Bana gerçekten yararlı olmak ister misiniz. And ediniz

Rahip titriyerek cevap verdi:

— Size cevap vereceğime and ederım.

Sténio:

— İsa'nın adına mı?

Magnus:

İsa'nın adına, mademki esenliğiniz söz konusu oluyor.

Peki öyleyse söyleyiniz bana: Sizi kurtaran Tanrı'nın keremi midir? yoksa sizin kendi gücünüz mü? İman size elmastan bir zırh mı giydirdi? Yoksa ölçülü davranışınız mı sizi koruyucu duvarlar arkasına gizledi? Bilge olduğunuz, ya da kendinizde bir zaaf duyarak kadının o yakıcı bakışını koğmak için mi geldiniz buraya? Yoksa döğüşmeye son vererek, şeytanın gurunun kırarak, ölümün size sonsuz zafer kapılarını açıncıya kadar göklerin direkleri altındanmış gibi bu manastırın kubbesi altında dinlenmek ve huzur içinde uyumak için mi geldiniz?

Magnus cevap verdi:

— Ben zayıf bir adamım. Ifriti yere sere-medim. Tanrı'nın lütfû olmayınca kendimi hâlâ öyle sefil hissediyorum ki beni mahvetmek ihtimali olan tehlikelerle şüphesiz yüz yüze gele-bilirim.

— Zaten ben de kaçışınızın ilk gününden itibaren bir türlü ileri gidemediğinizi söylüyordum.

— Böyle konuşmayınız oğlum, karşı koymak için kuvvetli bir arzuyu içinde yaşatmak bu kadar önemsiz bir şey midir?

Sténio sertçe cevap verdi:

— Önemsiz bir şeydir rahibim. İçinde güç bulunmıyan bir emel nedir ki. Dünyada bundan daha hor görülmeğe değer bir şey var mı? Kendinizi büyük sanıyorsunuz, çünkü kanınızın ateşliliğini hafifletmek için oruç tutuyorsunuz. Çünkü kendiniz de dünyanın baştan çıkarıcı arzuları arasına mermerden ve tunçtan duvarlar yükseltiyorsunuz. Kendinizi bu mezarlığın içine diri diri gömünce ve elinizin artık kaldıramadığı kapıları üzerinize kapatınca sessizce dişlerinizi kırıyor, toprakları ısıyor, yavaş sesle kutsala küfrediyorsunuz. Ve bir coşkunluk, ya da korkaklık gününde höcreye indiğiniz için kendinizi kutsal bir insan sanıyorsunuz. Eğer ibadetiniz sizi temizlemiş, çabanız sizi sertleştirmiş, cesaretiniz sizi olgunlaştırmış olsaydı dünyaya dö-

nebilir, içinizde bol bol bulunan iyilikleri orada yapabilir, insanları iyileştirebilir, bulaşma korkusuna kapılmadan ıstırablarındaki görüşüne ümitsizce bakmadan onların hastalıklarını hafifletebilirdiniz. Ey rahip vaktiyle sizi bakışı ile mahveden kadını gidip bulabilir, ona sükûnetle, unuttuğu Tanrı'dan, kendisine gururu yasak eden Tanrı'dan belki de söz açabilirdiniz. Ama iş böyle olmadı. Siz bir kurbandsınız. Fakat bir ermiş değilsiniz. İsa'yı inkâra kalkışmaksızın damarınızın içinde fokur fokur kaynayan yağın, erimiş kurşunun doküldüğünü hissedecek gücünüz olurdu ama, kötü arzulara sürüklenmeden bir kadının odasında geçirecek kadar bir gücünüz olmazdı. Ah! Tabiat, sizin zayıf dimağınızdan çok daha kuvvetlidir. Çünkü tabiat Tanrı'dır. Çünkü imanınız sadece yaldızlı bir rüya, coşkun bir taraftarın dehası ile şiirleştirilmiş delice bir emeldir. Ama, düşünen, hisseden, yaşıyan, hayatın bütün gerçeklerine kadar dibe inmiş bulunan bir insan için kitaplarınızda, geleneklerinizde hiç bir esenlik, hiç bir teselli, hiç bir ümit yoktur.

Rahip ıstırabla haykırdı:

— Aman oğlum böyle konuşmayınız.

Sténio tekrar söze başladı:

— Peki rahibim, siz de beni kandırabilecek bir iddiayı ortaya atınız. Fakat hiç bir zina günahı işlemeyen Lélia'nın höcrenizde uyuya-

bileceğini söyleyiniz bana. Cevap veriniz ve İsa üzerine and ettiğinizi unutmayınız.

Rahip başını önüne eğdi. Kocaman bir servinin gövdesine dayanarak derin bir ıstırap içine dalıp gitti.

Sténio, sel çukurunun kenarında, toprağın üstüne oturmuştu. Bir kayaya dayandı. Kayalardan sonra bulutların ayın üstünden geçerken hareketli büyük gölgelerini resmettiği gölle kendi arasında ancak bir teviye beyaz kumdan ibaret dik bir meyil vardı.

Sténio gölün derinliklerine kadar gidip inleyen içli ve kuvvetli bir sesle:

-- Ah! Tanrım. Bunu çok iyi biliyordum, çok iyi biliyordum, çok iyi biliyordum, diye bağırdı.

Sanki uçuşuma atılacakmış gibi dimdik ayağa kalktı. Magnus titredi ve onu tutmak için yerinden fırladı. Sténio tekrar oturmuştu. Rahip onda intiharın o korkunç fikrini inandırırım korkusu ile bu yerden başka bir yere gitmek için rica etmeğe kendinde cesaret bulamadı.

Sténio aynı korkunç ve kasvetli bir sesle tekrarladı:

— İnsanın rüyalarında hiç bir gerçeğin bulunmadığını ve bir defa gerçeğin örtülerini kaldırıncaya onun için sıkıntıya katlanmaktan,

ümitsizliğe karar kılmaktan başka bir şey kalmadığını iyice biliyorum. İnsanın kişisel gücü içinde kendini memnun edebileceğini söylediğim zaman kendime de, başkalarına da yalan söyledim. Çünkü yararı olmıyan bir gerçeğin kullanılışında amaçsız ve değersiz bir gücün yok edileceğini kabul eden bir kimse, kendisinden şüphe edilmesi gereken azgın bir deliden başka bir şey değildir.

Gençlik rüyalarında en taze şiirlerimin vecdi içinde bir aşk hayaleti durmadan dolaşıyor ve bana göğü gösteriyordu. Hayalim, şiirim, sarayım, idealim olan Lélia, ne oldunuz? Hafif tayfınız nereye kaçtı? Madde ile ilgisi olmıyan cevheriniz, elle tutulmıyan havadan hafif bir şey içinde yok olup gitti mi? Çünkü gözlerim açıldı. Çünkü ele geçirmemiz imkânsız bir hal alınca arada sırada güzel, çoğu zaman çirkin fakat güzellikleri ve dehşetleri içinde daima ona benziyen, daima dar, insan hulyasını uyardırmakla hiç ilgisi bulunmıyan ve o kavranamaz kanunların esiri olan hayat bana bütün çıplaklığı ile, bütün hayasızlığı ile birdenbire göründü. Bu hayal yıprandıkça (yalnız insanın günlerini şiirle dolduran ve onu birkaç yıl için havai zevklerin bağlı tutan ve gerçekleşmesi mümkün olmıyan bu hayal) silindikçe ruhum bir sürü kadının kolları arasında yalnız Lélia'nın, şarap içinde şiir ve övgü katabileceği o içe baygınlık veren öpücüğünü, Lélia'nın bir aşk

özülüyle özetliyebileceği sarhoşluğu arıyarak yorgun düştükçe, onun da — dinleyiniz beni Magnus. Sözlerim size yararlı olabilir Lélia'nın da bir başkası gibi bir kadın olduğunu, öpücüklerinin daha fazla bir lezzet taşımadığını, lakırdılarının başka dudakların öpüşünden ve sözünden daha kudretli bir erdemi bulunmadığını öğrenecek kadar uyarıldım. Bugün Lélia'yı sanki benim olmuş gibi baştan başa biliyorum. Onu böyle güzel, böyle saf, böyle tanrısal yapan şeyi biliyorum. Bu bendim, gençliğimdi. Fakat ruhum yıprandıkça Lélia'nın hayali de yıprandı. Bugün onun donuk, soluk dudagina otların bir mezarı kapladığı gibi kafa tasımızı örten ilk gümüş tellerin yer yer serpildiğini, saçını ihtiyarlığın önce hoş görür bir elle, sonra insafsız ve derin bir tırnak darbesiyle izler bırakarak o silinmez kırılganlıkları bol bol çizdiği alnını olduğu gibi görüyorum. Zavalı Lélia, siz ne kadar da değişmişsiniz! Eskiden olduğu gibi rüyalarımın elmaslarınızla, mücevherlerinizle geçseniz acı acı gülmekten ve size: "Kraliçe olmak, zeki olmak, doğrusu ya ne de yakışmış; çünkü şerefim üzerine söyleyebilirim ki artık güzel değilsiniz. Beni bugün aşkınızın o tanrısal ziyafetine davet etseniz, genç oyuncu Torquata'yı, neşeli, kibar fahişe Elvire'i daha uygun bulurdum" demekten kendimi alamazdım.

Bütün bunlardan sonra ey! Elvire, Torquata, Pulchérie, Lélia, beni sarhoş edip alınımı kanlar içinde bırakarak demirden boyunduruğa vuracak kadar ellerimi, ayaklarımı kıran şu çarmlıha gelecek kadar neniz var sanki. Kumral saçlı, abonoz gibi kara kara örgülü, fil dişi ayaklı, esmer omuzlu sürü sürü kadınlar. Utangaç, ya da zevk düşkünü orospular. Çekingen iç çeken bâkireler. Tunç alınlı, Mesaline'ler, sahip olduğum ve hayal ettiğim bütün sizler. Bugün hayatıma karışıp ne yapacaksınız? Bana açacağınız ne sırrınız olabilir? Evreni dolandırmak için gecenin kanatlarını bana verebilir miydiniz? Sonsuzluğun sırlarını bana söyleyebilir miydiniz? Başıma taç olarak koyacağım yıldızları yere indirebilir miydiniz? Bu insanlara ait toprağı kaplıyan çiçeklerden daha güzel, daha hoş bir çiçeği bir defacık olsun benim için açtırabilir miydiniz? Sizler öyle yalancı ve küstahsınız ki! Kendinizi bu kadar yüksek değerle sattığınıza göre okşamalarınızda acaba ne var? Arzularınız sizi bu derece güzelleştirdiğine göre sırrınızda nasıl tanrısal bir haz saklıyorsunuz? Ey hayal ve hulya, dünyanın gerçek kraliçeleri sizlersiniz. Meşaleniz söndüğü gün dünya oturulacak bir yer olmaktan çıkar.

Sen zavallı Magnus! İcini kemirmekten, arzularının saygısızca saldırışını tekrar içine gömmek için göğsünü döğmekten vazgeç! Zavallı adam, işte bak, onu daha güzel, daha arzu

edilebilir hale getiren sensin. Pek kutsal bir alevin değersiz bir mihrabı olan o kadın senin azaplarına gülüyor. Çünkü o kadın olarak bunca aşkına karşılık sana vereceği hiç bir şeyi bulunmadığını pek güzel biliyor. Ötekilerden daha usta olarak kendini vermiyor, bir tüle bürünüyor, red ediyor, Tanrı'laşıyor. İnsanın satın aldığı kadınlardan daha güzelse onu böyle örter mi? Eğere ruhu bizim ruhumuzdan daha geniş, daha büyük olsaydı sevginin iç açıcı taraflarını gizliyebilir miydi?

Ey kadın! Sen yalnız yalansız. Erkek, sen de yalnız boş gurursun! Eğer bunlar küstahca birer iddia ise Tanrı şu sefil hayal kırıklıklarını cezalandırsın. Léia beni şaşırtan gülümsemendir. Don Juan, beni mahveden senin verdiğin örnektir!

Sténio dalgın oturdu. Az sonra ayağa kalkarak büyük bir keder ve öfke ile bağındı:

— Evet, bir daha tamir edilmemek üzere beni mahveden sensin Don Juan! Beni, dibi olmıyan bir uçuruma fırlatan, senin için duyduğum o ateşli sevgidir. İzlerinde yürürken yine aynı öteki insanların üstüne yükselteceğini umuyordum. Sana: benim yıldızım, benim Tanrım ol dediğim ve dualarımı, çabamı, dehanın mihrabı üstüne taşımak için dünyanın sahibine küftettiğim gün büyüyeceğimi ve cesaret bulacağımı sandım. Bayağı kanunlara karşı hor

görüşümün ayaklarıma emelleri atacağına inandım. Oysaki kendimi onlardan daha aşağı düşmüş buldum.

Sana lânet olsun Don Juan! Seni yücelik diye ele aldım, oysaki sen bir delilikten başka bir şey değilsin. Ayaklarının tozu, rüzgârın savurduğu küllerden daha fazla değer taşıyor, izlediğin yol bana baş dönmesi veriyor, ümitsizliğe sürüklüyor. Bugün kanım ılıklaştığı, atar damarlarım ağırlaşmış yatıştığı için yeniden kendi kendime inebilirim. Davet edici gülümsemelerin, tatlı sözlerin artık rüyalarımı karıştırmıyor. Şehvetli iç çekişlerin, yakıcı öpüşlerin mutluluk, biricik bilgelik olduğuna eskisi gibi inanmıyorum. İçimde dünyanın sararıp silindiği gözlerimin bir bulut arasında bana verilen yalancı zevkleri artık sezemiyeceği şu ihtişamlı saatte ey Don Juan, gölgenin artık beni şaşırtma gücü yok. Kızmadan, titremeden seninle yüzyüze gelebilirim. Artık benim efendim, putum değilsin. Göz bebeklerinin içinde öcün ve ümidin tanrısal parıltısını artık farketmiyorum. Başının üstünde ışıyan o nuru hale bir daha görülmemek üzere kayboldu. Benim için artık acınma ve hayret uyandıran bir manzaradan başka bir şey değilsin.

Artık dudaklarıma gelen duaları senin Tanrı katına yükselmiş olan o melun ruhuna sunmuyorum. Gençlik yıllarının o tanrısal güve-

nini, kurban olarak senin boş gururuna yedirmeyeceğim. Ruhunda açılan, fakat soluğunla soldurduğun hoş kokulu çiçekleri, heykelinin ayakları dibinde yakmıyacağım.

Edebsiz küstah! Uğrunda hayatını feda ettiğin akılsızca hakları nereden edindin. Tanrı sana hangi "saatte, hangi yerde şunları söylemişti:

— İşte dünya, o senindir. Bütün ailelerin efendisi ve kralı olacaksın. Uygun bulacağın bütün kadınlar yatağın için seçilmiştir. Gülümsemeye tenezzül edeceğin bütün gözler, lütfunu dilenmek için göz yaşları dökecek, en kutsal bağlar, sen: onu istiyorum, deyince çözülecektir. Eğer bir baba kızını senden ısrarla isterse onun kederli kalbine kılınıcı daldıracak ama ak saçlarını çamura ve kana bulayacaksın. Eğer öfkeli bir âşık elinde kılıçla, sevgilisinin güzelliği için seninle kavga etmeye gelirse öfkesiyle alay edeceksin. Geri alınması mümkün olmayan vazifenize güveneceksin. Vuracağın darbede acele etmeden ayağın tetikte bekliyeceksin. Göndereceğin bir melek onun bakışını bulandıracak, onu yaralamana izin verecek.

Demek ki Tanrı zevklerin için dünyayı idare ediyordu öyle mi? Demek cerbezeli çapkınlığının serüvenlerin zorla yarattığı kulübeleri, meyhaneleri, manastırları ve sarayları aydınlatmak için güneşin doğmasını emrediyordu. Sonra gece

gelip te doymaz ağzın iç çekişleriyle, okşama-
larla dolup taşınca ıssız evini korumak ve yeni
yolculuklarına önderlik etmek için gökteki ses-
siz yıldızları tutuşturuyordu. Senin tarafından
cezalandırılan alçaklık, haset edilmeğe değer bir
şeref idi. Doğarken üstüne aldığın vazifeyi ye-
rine getiriyordun. Hainliklerinin lekesi, kuzgün
bulutların gazabı ile devrilen meşeler gibi yolu-
nu belli eden şahane, şerefli ve bilinmesi imkân-
sız bir damga idi. Hiç kimseye: Don Juan bir
alçaktır. Çünkü za'fı kötüye kullanır. Savunma-
dan yoksun kadınları kandırır -- demek, hakkı-
nı tanıımıyordun! Hayır, tehlike önünde irkil-
miy rdun. Eğer bir öğ alıcı, sefahatinin kurban-
ları adına silaha sarılmasaydı, onu bir ceset ha-
line getirmekten çekinmez ve gevşemiş kolla-
rının üstüne ayağını basarak sürüklemekten
korkmazdın.

Vaatsiz ve yalansız geçen bir gün, düello-
suz ve zinasız geçen bir gece senin için tamir
edilmez bir utanç olurdu. Başın havada yürü-
yordun. Gözlerin cesaretle parçalayacağın avı
arıyordu. Öpüşlerin altında ürperen utangaç
bâkirelerden tutun da senin cesaret ve şöhretine
meydan okuyan, fakat hor görülen orospuya ka-
dar hiç birinin duygularında ve ruhlarındaki haz-
lardan habersiz kalmak istemiyordun. Tapına-
ğın mermeri, ya da bir ahırın gübresi yastık
işini görüyordu. Ey Don Juan! Öyle ise sen ne
istiyordun? Şu ağlıyan, sızlıyan kadınlardan

ne istiyordun? Onların kolları arasında dilediğin mutluluğu mu? Bu gayretli tavaftan sonra bir duraklama mı umuyordun? Tanrı'nın, kararsız aşklarını bir noktada durdurmak için nihayet sana, ihanet ettiğin bütün kadınlardan üstün bir kadın göndereceğini mi sanıyordun? Ah onlara niçin kin duyuyordun? Onları yüz üstü bırakırken içinde kaybolmuş bir hayalin kırgınlığını ve cesaretsizliğini mi hissediyordun? Okşamaları ve kendinden geçmeleri senin hırs ve ikbal dolu hulyanın yüksekliğine erişemiyorlar mıydı? Gayri tabii ve yalnızlığı seven gururun içinde: "onlar, kendilerine veremediğim sonsuz bir mutluluğu bana borçludurlar. Onların göğüs geçirmeleri, inlemeleri kulağım için tatlı bir musiki-dir. İlk kucaklayışlarımla işkenceleri, üzüntüleri, gözlerimi memnun ediyor. Zevkimi bozmak için yalancı bir sevinçle onların güzelleştiklerini görmek zorundayım ama düşüncemin eşiği üstüne ümitlerini dikmeyi yasak ediyorum. Fedakârlıkları karşılığı vefakârlık ummalarını men ediyorum" demedim mi?

Her dafa onları kendine benzer bir hale getiren sen, hızla geçecek olan kararsızlığı göklerin derinliğinde sezdiğin için mi öfkeden titriyordun? Zaferini ve bencilliğini zincire vuracak olan amansız ve inatçı bir aşk üzerine yaptıkları andları sana gözdağı verdikleri za-

man kendini utanmış, küçülmüş mi hissediyorsun? Tanrı'nın öğütleri içinde, karşı koymaya ve değişikliğe elverişsiz olan kadının erkek zevki için yaratılmış bir eşya olduğunu herhangi bir yerde okumadın mı? Fedakârlığın o ideal yetkinliği dünya üstünde var olduğunu, zevklerinin bitmez tükenmez bir şekilde yenilenmesini sağlayabileceğini mi düşünüyordun? Bir gün kurbanının dudaklarından sayıklamanın dinsiz bir vaadini söküp alacağını ve kurbanının "ıstırap çektiğim için seni seviyorum. Gevşeklik veren öpüşlerini, açılıp kendimi salıverdiğim kollarını hissettikten az sonra benden usanacağın ve beni unutacağın için seviyorum seni. Beni küçümsediğin için feda ediyorum kendimi. Beni hafızandan sileceğin için hatırlıyacağım. Küçümseyen ve hor gören kitabının üstüne adımı yazacağın için kalbimin içinde sana unutulmaz bir mihrap yükselteceğim." diye haykıracağımı mı sanıyordun?

Ey Don Juan, tek bir an olsun bu mânasız ümidi beslemişsen sen ancak bir delisin. Bir kadının sevdiği erkeğe güzelliğinden, aşkından, güveninden başka bir şey verilebileceği sanısına bir an için kapıldınsa sen bir budaladan başka bir şey değilsin. Onun okşamaları duygularındaki ateşliliği cezaya çarpılmadan söndüreceğini, sabrının hiçbir zaman gevşemiyeceğini, kaba arzularının uyanmasını yorulmadan bekliyeceğini, yorgunluk gidermek için, omuzunu, başını din-

lendirmek için aşkını hazır bulunduracağını, onu işe yaramaz bir elbise gibi elinle fırlatıp attığın zaman gücenmiyeceğini sanmışsan sen kör ve bilgisiz bir zekâ olurdun.

Ah, benim gibi gerçeğe karşı devamlı ve şanlı bir döğüşün özel bir işareti olarak gören insanlar, seni ve alın yazını ne kadar yanlış anlamışlar. Senin denediğin imtihanda kendi hesaplarına, başarısızlığa uğrasalardı sana bu kadar güzel bir pay ayırmazlardı. Hırslarının zavallılığını, ümitlerinin miskinliğini yüksek sesle itiraf edeceklerdi. Sefahat ve içki ile göğüs göğüse olsalardı sende eksik olan tarafı öyle bir öğreneceklerdi ki! Haydi canım, sen kalbsiz bir çapkından, bir seyisin vücudu içine saklanan hayasız, orospu ruhtan başka bir şey değilsin. Tükennen zevklerin ötesinde, duyguların sarhoşluğundan sonra kalan o esrarlı yakınlık duygusunun ve hoş kokulu bir yatağın uyandırdığı yüksek zevklerin üstünde yaşayan, bayıltıcı şehvetlerin hâtırasıyle kat kat artan o tatlı ve sakın bir sevgiyi fark etmiyordun. Ölümünün onları korkutması, onları üzüntüye düşürmesi ve dize gelip sana tapmaları hep bunun içindir Don Juan. Bu kadınların gözleri kucakladığın ufukları aşamıyorlar; onlar senin gibi ancak diş gıcırtilarından mutludurlar. Son günlerinin perişanlığı ve ıstırabı, uyusuk kanına karşı şaşkın kafanın teskin edilmez duellosu, uykusuz geçen gecelerinin can çekişmesi ve hırıltısı,

peygamberlere yakışır bir tehdit gibi onları dehşete düşürür.

Şikâyetlerinin kutsal küfürlerden ibaret bulunduğunu, ölümünün ancak haklı bir ceza olduğunu bilmezler. Tanrı'nın, senin içindeki boş gururu ve bencilliği cezalandırdığını, sesleri senin aleyhinde yükselen kurbanların öcünü almak için sana ümitsizliği gönderdiğini bilmezler.

Fakat sızlanmağa hakkın yok. Çarpıldığın ceza ancak bir misillemedir. Oynadığın bütün faciaların uğursuz sonuçlarından habarsız kalsaydın akılsız bir insan olurdun Don Juan. Hayat içinde senden önce gelen ve tazelemek istediğin örnekleri pek kötü incelemişsin. Bir büyüklüğü elde etmek ve dünyaya hakim olduğunu iddia etmek için suçun her gün lâayık olduğu cezanın devamlı varlığı ve mevsimsiz şuurunda yaşamak zorunda olduğunu demek bilmiyordun? Bu itibarla cesaretinden ötürü öğüneyebilirsin, çünkü sana hazırlanan sonuçtan habersizsin. Ama eğer göğün öcünden kaçacağını sanıyorsan o zaman sen bir alçaktan başka bir şey değilsin, Don Juan. Zaten şu anda öfkem sana iftirada bulunsa bile, vaktiyle sende gördüğümü sandığım kişileşmiş büyük bir fikir olsan bile sana lânet etmek ve senden nefret etmek hakkım azalmış olmayacaktı. Çünkü beni mahveden sensin. Çok büyük emeller besledim. Şüphesiz senin olmıyan fakat sana yakıştırdı-

ğım bir nur halesini sırtına geçirdim. Kendimi vücut ve ruh bakımından zayıf ve cılız bulmuştum. Zekâ yerine hayal gücünü, ihtiyaç yerine arzuyu, güç yerine iradeyi ele almıştım. Aldanmışım, vücut yapımın zayıf taraflarına karşı savaşmak istiyerek kendimi harap ettim. Trenmor siz, felâketin büyük ruhları temizliyebileceğini söylediğiniz zaman beni mahkûm etmişsiniz. Lélia, siz de vaktiyle bana âciz bir insan ölmelidir diye yazarak beni mahkûm ettiniz.

Bu gün sıcak, fakat bayağı dostluklarınız buraya gelip ne yapacak? Lélia, Trenmor sizler benim gibi bir insan hayatını, bir atın, bir öküzün ya da yaralı bir uşağın hayatı kadar korunmağa değer bularak apdalca bir acımaya mı kapılıyorsunuz? Haydi gidip at uşaklarınıza, köpeklerinize özen gösteriniz. Bunlar size bir hizmet görürler. Ben ancak sizin hayatınızı sıkarım. Acıma, horgörüşe komşu bir duygudur. Sendeleyen bir dosta destek olacak bir el çok geçmeden uyuşup kalır. Hem siz dostluğa inanmıyorsunuz ki. Dostluğunuzu geleceğin yolları üstünde bana destek olsun, bana önderlik etsin diye boşuna sunup duruyorsunuz. Kendinize bile yalan söylediğinizi, beni yüz üstü bıraktığınızı görüyorsunuz. Ben mahvolduğum zaman siz nerede idiniz? Yüce huzurunuzun, değişmez feragatinizin sessizliği içinde Sténio'nun bütün yetilerinin sonsuz ıstırapına karşı savaştığını pek iyi biliyorsunuz. Fakat — Sténio için ne

kadar kötü bir şey — diyordunuz. Fırtınadan kaçıp oturduğunuz yerden bir kayığın kayalık-
lar üstünde parçalandığını biliyordunuz. Fakat — Tanrı onu sever, Tanrı onu kurtaracaktır. Ulu Tanrı onun üstünde uyanıktır. İmtihan ona iyi ve hayırlı olacaktır. Ve geri dönecektir. Bırakalım da biraz çırpınsın diyordunuz. Bu sırada ben ölüyordum. Kendi kendinize: dostluk insanların sığınacağı tek tanrısal bağıştır. Eğer dostlar varsa bunlar birbirlerine karşı Tanrı'nın vazifesini yapacaklardır, demiyordunuz. Hayır, hayır! Bunlar da öteki şeyler gibidir. Ruhumun bu dostluk için bir duygusu vardır ama onun gücünü taşımaz O erdemleri ve sevgileri, tabiatı dünyadan yıldızlara yükselen şu merdivenleri hayal ettiği gibi sezmektedir. Hayal gücü durmadan göğe yükselir, dimağ yaratır. hareketler doğar, kalb kırılır, el iter.

Birbirini desteklediğini ve yardım ettiğini sanan ve bir kamışı kaldırmağa gücü yetmezken birbirine yardım edelim diye sakat dizleri üstüne çöküp sendeliyerek alt olan bütün şu felçli insanlara karşı acıma, ve horgörüş! Kollarının gücünden söz açan zavallı çolaklar, kendini her zaman koşmağa elverişli sanan zavallı topa!lar, daima ihanet ettiği ayni yeminleri, daima yerine getirmediikleri ayni adakları utanmadan, korkmadan tekrarlayan zavallı yalancılar!

Ama çamurdan yaratılmış bu ruhların

içindeki esrarlı; anlaşılmas belki de yüce olan bu hamle nereden geliyor? Beni yiyip kemiren ferahlık ve sevgi ihtiyacı nedir? İstirap çeken bir kalbin emelleri, ısrarla yardım arayan şu sınıfın haykırıışları, şefkatinin ve iyiliğın hangi gölgesine doğru atılıyorlar? Tecrübenın uğursuz dersleri, kaypak kumun adımlarımız altında çökeceğini, tedbirsiz ayaklarımızı daima tehlikeye sokacağını bize boşuna öğretiler. Bu güç, daha doğrusu bizi hayal kırıklığına doğru iten bu inatçı humma nedir? Bu aşk susuzluğu neden giderilemiyor? Şu güven ve fadakârlık hulyası neden kökünden yok olamıyor? Dostça bir söze, şefkatli bir bakışa takılıp kalıyor. Göz yaşları neden cana yakındır? Mahvolmak üzere olanın yardımına koşmak, bizi kurtaran kimseye teşekkür etmek ihtiyacını neden hissediyoruz. Kendimizi neden ıstırap çektiğini gördüğümüz insanın, kendiliğinden ve zorunlu dostu hissediyoruz? Bizi çağırın, bizi davet eden insanın omuzları üstünde neden yaslanıyoruz? Neden şu seni teselli edeceğim sözü bir kadının ağzından, bir köpeğın gözünden, bir dostun mektubundan, ya da bir papazın kürsüsünden çıkıyor? Bütün bataklıklarda kirlenmiş şu orospuca sözün hâlâ karşı konmaz bir gücü var mı? Hayata tekrar sarılmak isteyen ölüm halindeki bir hastanın son bir defa çırpınıp kendini kurtaracak bir tatta parçasına yapıştığını sanarak arkadaşlarından birinin cesedine sarılan ve onunla beraber

sulara gömülen bir insanın son çabası ile bitkin bir hale gelmiş ruhumuzun etrafa yaydığı bu sevinç ve güven şimşegi nedir? İnsanın zaafını ve zavallılığını, yücelik olarak göstermek, boşuna bir çabadır. Yüksek duygulara, kıymetli erdemlere karşı yapılan telkinler, yaratılan korkular başkadır. Yalan ve boş gurur, ancak ikiniz bunu gerçekleştirebilir.

Lélia, Trenmor ey dostlarım bana yaptığınız iyiliğe lânet olsun. Çünkü sizler beni çılgınca bir umide kaptırarak tuzağa düşürdünüz. Gerçek hayattan nefret ettirdiniz. Vermediğiniz sevinçlere beni güvenmeğe alıştırdınız. Mutluluk kapılarını yarı araladınız ama onu yüzüme kapatıverdiniz. Eğer sizler olmasaydınız, yoksun hayatı, gerçek ömrü ve onun uzun olan zevklerini kabul ederdim. Ruhların birleşmesinde ve alışverişinde yüce zevklerin bulunduğunu bana söylemiştiniz. Ona inandım. İşte şimdi yalnızım, vaadlerinizin hiçliği hakkında son derecede uyarıldım. Çünkü kötülüğün meydana çıkmasına ve mahvımı tamamlamasına müsaade ettiniz. Bugün gelseniz de çok geç kalmış olacaksınız.

Ya sen saflıkla tapındığın bilinmez güç. Hâlâ tanımakta olduğum, artık önünde sâde etmediğim o benim zavallı alın yazılarımın esrarlı efendisi. Eğer vazifen bize gelmek ve ıstıraplı bir hayatın içinde seni kutsamak ise varlığını meydana koy ve öyle bir şey yap ki hiç

olmazsa seni ıstıtmek için ümidim olsun!... Ümi-
de kapılmak ya da korkmak için neyim varki
benim? Öfkeni alevlendirmek ya da aşkına lâayık
olmak için ben neyim ki? Şu dünyada iyi, ya da
kötü ne yaptım ben? Bana bağışlanan vücuda
boyun eğdim. Gerçek olan şeyleri tükettim.
Mümkün olmıyan şeyleri emel edindim. İnsan-
lık vazifemi yerine getirdim. Birkaç gün son-
raki sonuç için telâş gösteriyorsam senin için ne
önemi olabilir bunun. Zevkleri bol bol harcıya-
rak zekâmın meşalesini söndürmüşsem insanların
hafızasında Sténio'nun aşağı yukarı birkaç yüz
mısra bırakmasının evren için ne önemi var?
Eğer sen öç güden öfkeli bir efendi isen benim
için hayat hiç bir zaman bir sığınak olamaz.
Her ne yaparsam yapayım öteki hayatın borç-
larından kurtulamıyacağım. Sen doğru ve iyi
olsaydın beni göğsünün üstüne alır, ıstırap çek-
tiğim acıları iyileştirirdin. Ah o zaman ben bir
Tanrı'yım ve kendimin efendisiyim. Tapınağı
ve putu kırabilirim.

Sonra ilâve etti:

— Sayın rahibim yaklaşınız, bana bir lûtufta bulununuz. Küçük kilisedeki İsa'nın önüne gidip benim için dua ediniz.

Magnus cevap verdi:

— Bulunduğunuz ruh hali içinde sizi bırakıp gitmeğe cesaret edemem. Benimle beraber geliniz.

Sténio soğuk bir tavırla:

— Neden korkuyorsunuz? dedi. Trenmor'a beni burada tekrar bulacağına yemin etmedim mi? Süre ancak yarın sonra ermiyor mu? Eğer Trenmor gelmezse sizden ayrılıp serbest kalacak değilmiyim? Korku dolu bakışlarınızda ne gibi bir fikir saklı?

Saf rahip düşündü:

— Aldanmışım. Niyeti kötü değil. Trenmor yarın dönecek ve ben bu gece dua edeceğim.

Rahip, ayın camekândaki amatisler'in soluk yakutların yansılarını serptiği mermer üstüne diz çöktü. Bir saat sonra gölün kenarına döndü Sténio artık orada değildi. Rahip müthiş bir korkuya kapıldı. Gölün üstüne eğildi; ay batmıştı. Uçurumun dip tarafında ancak kamışların üstüne bir kefen gibi uzanan, yürekleri daraltan bir buğu farkediliyordu. Her yere bir sessizlik çökmüştü. Süsen çiçeklerinin kokusu ılık ve hafif bir esintinin üstünde yükseliyordu. Hava öyle tatlı, öyle mavi, öyle durgundu ki rahibin düşünceleri farkında olmıyarak silinip gitti. Bir bülbül öyle tatlı bir sesle ötmeğe başladı ki hulyaya dalmış olan rahip onu dinlemek için durdu. Böyle sakin bir yerde, böyle hoş bir yaz gecesinde az önce korkunç bir facianın oynanmış olması mümkün müydü? Bu kara düşünce kendiliğinden yok oldu. Magnus ağır ağır ve sessizce yeniden höcresinin yolunu tuttu.

Alışkanlık ve içgüdüyle ağaçların ve mezarların arasından yürüyerek karanlığa gömülen mezarlıktan geçti. Bununla beraber kaç defa boş mezarların mermerlerine çarptı ve kendini kocamış servilerin sarkan dallarıyla sarılmış ve yakalanmış buldu. Ama hiçbir şikayet sesi, hiçbir ılık el onu durdurtmadı. Yatağının hasırları üzerine uzandı. Gecenin saatleri sessizlik içinde birer birer çaldı.

Fakat boşuna uyumağa çabaladı. Gözlerini kapar kapamaz tehdit eden ve belli belirsiz tanımadığı hayallerin, kendi önüne dikildiğini görüyordu. Az sonra daha belirli, daha korkunç hayal ona hücum etti ve onu uyandırdı. Kutsalla küfürleri ile, dinsizce şüpheleri ile sanki Sténio'nun, gölün kenarında yalnız bıraktığı delikanlının yatağının etrafında dolaştığını görüyormuş, sanki zavallı rahibin ruhunu azaba sokmak için insafsız ve hakaret dolu sorularına başladığını işitiyormuş gibi geliyordu. Magnus doğruldu. Yatağına oturup yüzünü titreyen dizleri üstüne dayıyarak Sténio'nun alın yazısı hakkında ilk defa kendine birtakım sorular soruyordu. Neden şair ıstıraplarına tanık olan insanı uzaklaştırmıştı? Kilise tarafından öğretilen bütün inançları parçalayıp lime lime ettikten, insafsızca, kanlı bir parmakla kalbinin yüz kızartıcı yaralarını karıştırdıktan sonra neden rahibi göndermişti? Dua etmek için mi? Oh, hayır! Sténio artık dua etmesini bilmiyordu?

Trenmor'u mu bekliyordu? Ama filozof ya'nın dönecekti. Beklediği acaba Lélia mı idi?... Bu düşünce rahibi yatağından sıçrattı. Birden Sténio'nun ölmesini diledi.

Ama bu dinsizce arzu az sonra yerini daha cömertçe bir endişeye bıraktı. İçinde merhamet uyandırılması güç bir Tanrı'ya karşı savaşmaktan yorgun düşen Sténio'nun uğursuz bir plân hazırlamasından korktu. Papaz genç adamın intiharı hoş gösterecek hiçlik, kendisine yasak edilmeyen sonsuzluk, kendisinin daha önce farkına varamıyacağı olay, tanrısal öfke, kendisine gösterilecek rahmet ve hoşgörülük hakkında bazı korkunç sözlerini hatırlıyordu. Magnus şimdiki hayatın Sténio için kilise tarafından hoş karşılanacağını gelecek felâketlere meydan okuyan bir ceza olduğunu unutmamıştı.

Rahip kedere kapılarak höcresini telâşlı adımlarla bir baştan bir başa dolaştı. Sténio'nun alın yazısını aydınlatacak bir çare vardı. O da manastıra girmesini sağlamak. Bununla beraber papaz olmayanlara ayrılan salonlara girebilirdi. Ama Camadule'lerin kuralı kesin bir şekilde bunu yasak etmişti. Bir insanın hayatını ve bir hıristiyanın ruhunu kurtarmak için yerleşmiş inzibat yasalarının bozulmasının mümkün olup olmadığını kendine iki üç defa sordu. Zayıf kafalarda zekâyı daraltan, duyarlılığı kurutan manastır zihniyeti başrahibin öfkesi ile karşılaşmayı,

onda vicdan azaplarından daha müthiş bir hale getiriyordu. Tanrı'nın azarlamalarına hedef olmayı manastır cezalarından çok daha uygun buldu. Gündüzü beklemeğe karar verdi.

Bütün gençlik yıllarını hafızasında bir daha gözden geçirdi. İstiraplarını, Sténio'nun ıstırapları ile ölçüye vurdu. Feragatı ile öğündü. Az önce yalnız başına bıraktığı zavallı adamın öfkesini küçümsemeye yeltendi. Küçümsemeyi ve böbürlenmeyi ifade eden birkaç lâkırdı geveledi. Uykusuzluktan ve açlıktan sarsılarak sanki, tutkuları üstünde kesin bir zaferi tebrik etmek istiyormuş gibi dişleri arasında anlaşılmaz birtakım heceler mırıldandı. Kalbinin acılığını gidermemekle beraber gururunu yatıştıran birkaç ayeti acele acele okudu.

Küçük kilisedeki saat, saat başlarını vurdukça Magnus titriyordu. Zamanın yürüyüşünü itham ediyordu. Göğe bakıyordu. İnatçı yıldızları sayıyordu. Sonra saatin çıkardığı sesler sönüp de her şey tekrar sessizliğe dönünce Tanrı ile ve düşünceleri ile yeniden başbaşa kalınca biteviye ve inilti halinde duasına tekrar makina gibi başlıyordu.

Nihayet gün ufukta beyaz bir çizgi halinde göründü. Ve Magnus gölün tekrar kenarına geldi. Rüzgâr, sisten meydana gelen tülleri gölün üstünden kaldırmamıştı. Rahip, ancak gözlerine yakın eşyayı seçebiliyordu. Sténio'nun bir gün

önce oturduğu taşın üstüne oturdu. Gün ışığı kendi keyfine göre yayılıyor ve papazın endişesi artıyordu. Işık etrafa iyice yayılınca ayaklarının dibinde kumların üstüne çizilmiş bir takım harfleri görür gibi oldu. Eğildi ve okudu: "Magnus, sözümü tuttuğumu Trenmor'a söylersin. Beni burada bulacak."

Bu yazının az ötesinde bir ayak izi, hafif bir kum çöküntüsü vardı. Sonra meyilli toprağın üstündeki tozların hiç bir iz saklamadığı dik bir yamaç, nilüferleri ile beyaz buğunun içinde kara renkli yaban ördekleri ile göl ve başka bir şey yok.

Daha şiddetli bir korku ile heyecana gelen Magnus sel çukurunun içine inmeğe çalıştı. Mezarlıktan gidip bir kürek aldı. Ürkek ayağı gömüldükçe kumun yavaş yavaş bir merdiven yaparak ve binbir tehlike atlatarak nihayet durgun suyun kenarına vardı. Kadifemsi açık, yeşil terelerin meydana getirdiği halı üstünde mavi gözlü delikanlı sakın ve solgun uyuyordu. Bakışı göğe takılıp kalmıştı. Pınarın suyu kurduğu fakat göl hâlâ dolu ve duru olduğu zaman göğü nasıl yansıtırsa genç adamın gözlerindeki billûrlar da göğü öyle yansıtıyordu. Sténio'nun ayakları kumlara gömülmüştü. Hafif bir rüzgârın kendi üzerine eğdiği çanakları solgun çiçeklerin arasına düşmüştü. Kamışların üstünde duran uzun böceklerden yüzlercesi gelip onun

etrafına konmuştu. Kimisi ıslanmış saçlarına iyice sinen hoş kokuyu emiyorlar, kimisi de bu güzelliği merakla seyrediyorlarmış ve kanatlarının serin esintisiyle okşuyorlarmış gibi yüzünün üstünde mavi tuiden elbiselerini oynatıyorlardı. Bu cesedin etrafında tabiatın öyle güzel bir manzarası vardı ki Magnus aklının tanıklığına inanamıyarak yürekler paralayıcı keskin bir sesle Sténio'ya seslendi. Sanki uyandırmayı umuyormuş gibi buz gibi donmuş elini tuttu. Ama delikanlının birkaç saat önce boğulmuş olduğunu görerek günahattan çekinen ruhunu asılsız bir korku kapladı ve kendini bu cinayette suçlu sandı. Sténio'nun yanına atılmağa hazır bir durumda boğuk ve anlaşılmaz bir çığlık kopardı.

Gölün öteki yakasından geçen vadinin çobanları arkadaşının cesedini sudan çekmek için boşuna çırpınan rahibi gördüler. Daha az dik olan yamaçtan aşağı indiler ve dalların ve ıplerin yardımı ile ölü ve canlı adamları öteki kıyının dik yamacına çektiler.

Çobanlar Sténio'nun ölümündeki sırrı bilmiyorlardı. Papazı ve şairi omuzlarında dinsel bir saygı ile taşıyorlardı. Çekine çekine bir tahmin yapmak için arada sırada yürüyüşlerinin sessizliğini bozarak meraklı ve endişeli bir bakışla aralarında soruşturuyorlardı. Ama içlerinden hiç kimse gerçekten şüphelenmiyordu. Magnus'un baygınlık geçirmesi bu kaba ve işlenme-

miş zekâlara bir acıma belirtisinden ziyade bir yakınlık duygusunun konusu gibi geliyordu. Hayatta olanları teselli etmek, ölüleri kutsamak işi ile görevli bir papaz Tanrı'nın kendisini hatırlatmağa geldiği bir insanın üstünde dua edecek yerde nasıl oluyor da bir kadın gibi cesaretini kaybediyor diye birbirlerine soruyorlardı. Manastırın kapısından itibaren bunca cenaze alayının peşinden giden, bunca can veren insanın son nefesinde hazır bulunmuş olan bir Camadule rahibi nasıl oluyor da gördüğü bütün cesetlere benziyen bir cesedin önünde fazla korkuya kapılarak kendinden geçiyor? Bunu bir türlü anlamıyorlardı.

Tabiatın uyanışından az sonra hareketli hayatın uyanışı geldi. Durdurulan işler güneşin doğuşu ile yeniden başlıyordu. Düzlükte oturanlar kendilerine doğru gelmekte olan çobanları uzaktan farkedince etrafını telâşla sardılar. Üstüne Magnus'la Sténio'nun yattığı birbirine çaprazlama bağlanmış dalları görünce soracakları sorular dudaklarında donup kaldı. Safca meraklarının yerini sıkıntılı ve sessiz bir keder aldı. Çünkü kalabalık ve gürültülü şehirler ortasında cenaze, ancak farkedilmeden geçip gider. Tarlaların sessizliği içinde, köylerin çetin hayatı ortasında o, Tanrı'nın sesi gibi daima selamlanır. Öyle insanlar vardır ki yaşamayı unutacak kadar günlerini geçirirler. Can sıkıcı bir manzara gibi ölüme başlarını çevirirler. Şük-

retmek için sabah akşam diz çöken insanlar, bir tabutun önünden kayıtsızlıkla hiç bir zaman geçmezler.

Çobanlar Sténio'yu buldukları gölün kenarından aşağı yukarı yüz adım öteye varınca durdular. Kıymetli yüklerini ıslak otların üstüne bıraktılar. Doğan güneş ufku erguvan ve turuncu bir renge boyuyordu. Tepelerin yamaçları üstünde bol ve sıcak bir buğunun dalgalandığı görünüyordu. İçi minnet dolu bir ruhun kutsal ateşliliği kendi sevgisiyle o ruhu tutuşturan Tanrı'ya nasıl yöneliyorsa, gökten inen bereketli çiğ de orada öyle yükseliyordu. Dağın nerkisi bir elması. Bulutlu tepeler başlarına altından bir taç geçiriyorlardı. Köye yakışır bu musallanın etrafında her şey sevinçti, aşktı, güzellikti.

Birkaç genç kız, böğürleri alacalı buzgıları göllerin kenarına götürmek için vadiyi geçiyorlardı; açık saçık o kaba türkülerini dağların bağrına gömmeğe çalıştıkları halde, bu türkülerin nakaratı arada sırada, dua etmekte olan papazların kulaklarına kadar ulaşıyordu.

Bu esmer renkli doğ çocukları cenazenin önünde korkmadan durdular. Fakat onların erkek yapılı geniş göğüslerinin altında basit tabiat, kadınının o şefkat dolu ve dürüst kalbinin yaşamasına izin vermişti. Bu iki talih-

sizin alın yazısına ağlamadan acındılar ve çobanlara bir takım sorular sordular. Rahibi göstererek: — Bu, dediler, boğulan adamın kardeşidir. Galiba gölün alabalıklarını avlamak istemişler. Her ikisinden en gözü peki daha önce tehlikeye atılmış olmalı. İmdat diye bağırmıştır ama öteki korkmuş olacak ki ona cesaret verememiş. Onları iyileştirmek için ot toplıyalım. Dilinin üstüne şu kırmızı renkli adaçayı yapraklarını, şakaklarına torhun otu koyarız. Etraflarında reçine yakarız. Eğreltiotu yapraklarıyla onları yelleriz.

Bu kızların içinde en büyükleri Magnus'u kurtarmak için söyledikleri otları ararken birkaç yaşlı kadın hafif sesle ölümler için dua okudu. Dağlı kızlardan en gençleri yarı merak, yarı saygı ile Sténio'nun etrafında diz çöktüler. Kızlar onun elbiselerine hem hayranlık, hem merak duyarak dokunuyorlardı. İhtiyar kadınlar: — Bu bir zengin adammış. Ölmesi onun için ne acı diyorlardı. Küçük bir kız parmaklarını Sténio'nun kumral saçları içinde gezdiriyor, sonra onları derin bir saygı ile alınılmamış bir eşya ile oynamanın o ciddi zevki arasında kalan bir özenle göğüslüğünün içinde siliyordu.

Boğuk seslerin gürültüsü ile rahip kendine geldi. Şaşkın bakışlarını etrafta gezdirdi. Yaşlı kadınlar gelip onun sıksa elini öptüler. Dinsel bir saygı ile papazın kendilerini kutsamasını

dilediler. Papaz, kadınların dudakları parmaklarına yapışınca ürperdi. Onları iterek:

— Bırakınız, bırakınızı dedi, beni bir günahkârim. Tanrı elini benden çekti.. Benim için dua ediniz. Onu ölümün kucağına atan benim.

Ayağa kalktı ve cesede baktı. Bir rüya olmadığına emin olunca sessiz bir ihtilafla titredi. Korkusunun yükü altında ezilerek tekrar yere oturdu. Çobanlar papazın kendilerine emir vermeyi aklına getirmediğini görerek ona cesedi manastıra taşımayı teklif ettiler. Bu teklif papazın bütün ıstıraplarını yeniden ayaklandırdı.

Hayır, hayır, dedi. Bu mümkün değil. Ancak manastırın kapısına kadar gitmek için bana yardım ediniz.

Magnus baş rahibin önüne diz çöktüğü zaman ona:

— Beni kutsayınız büyüğüm, dedi. Çünkü size büyük bir cinayetle kirlenmiş olarak geliyorum. Bir ruhun azaba uğramasına sebep oldum. Yolcu Sténio'ya, filozof Trennor'un arkadaşı olan genç Sténio'ya, gerçek yola döndürmeğe çalışmak için sık sık onunla konuşmama müsaade ettiğiniz şu zamane çocuğuna kötü öğütler verdim. Bende, onu imana getirecek güç ve etki yoktu. Dualarım o kadar ateşli değildi. Şefaatiim ulu Tanrı'ya hoş görünmedi. Başaramadım! Oh büyüğüm! Af edilecek miyim? Zaafım, beceriksizliğim yüzünden lânetlenmiyecek miyim?

Baş rahip şöyle dedi:

— Oğlum, Tanrı'nın niyetleri öğrenilemez. Rahmeti sonsuzdur. Gelecek hakkında ne biliyorsunuz? Büyük bir ermiş de günahkâr olabilir? O, bizi bırakıp gitti, fakat Tanrı onu yüzüstü bırakmamıştır. Tanrı onu kurtaracaktır. Rahmet her yerde kendisine ulaşır. Onu en derin uçurumlardan çekip çıkarabilir.

Magnus şaşkın bir halde gözlerini yere dikerek bağırdı:

— Tanrı bunu istemedi. Onun göle düşmesine izin verdi.

Baş rahip ayağa kalkarak:

— Ne diyorsunuz? Aklınızı mı kaybettiniz? Günahkâr öldü mü?

Magnus:

Öldü, dedi, hem de boğularak, mahvolarak, azap çekerek öldü

Baş rahip:

— Bu felâket nasıl olmuş? Bu olaya tanıklık ettiniz mi? Önlemeğe çalışmadınız mı?

— Evet bu olayı önceden sezmeliydim; önüne geçmeliydim; gücüm yoktu; korkmuştum. Delikanlı bir saat kadar yürekler paralayıcı bir sesle konuştu. Tanrı'yı, talihi, insanları suçlandırıyordu. Bizim güvenç duyduğumuz adaletten başka bir adaleti yardımına çağırıyordu. En kutsal inançlarımızı ayakları altında çiğniyordu. Hiçliği çağırıyordu. Dualarımızla, fedakârlıklarımızla ve timitlerimizle alay ediyor-

du. Ey büyüğüm beni affediniz. Onun böyle kutsala küfürler savurmasını dinlerken ağlıyordum. Ondan birkaç adım ötede ayakta uğursuz sözlerini şöyle böyle duyuyordum. Arada sırada rüzgâr bu sözleri yakalıyor, onları hoş karşılamak için kendinde oldukça kuvvet gören Tanrı'ya doğru götürüyordu. Rüzgâr dinince bu içe kasvet veren ses, bu korkunç lânetleme gelip kulağıma çarpıyor ve kanımı donduruyordu. Ben bir alçak insandım. Rezıl bir varlıktım. Titreyen ruhumla onun zehirli sözlerinin okları arasına bir kale dikmeğe çabalıyordum. Bu iş boşuna idi. Cesaretsizlik ve ümitsizlik içime bir zehir gibi doluyordu. Sözlerini kesmek istiyordum, ama korkunç gülümsemesini düşününce dilim tutuluyordu. Delikanlıyı oradan götürmek istiyordum. İçe işleyen bakışındaki meydan okuma beni bulduğum yerde felce uğratiyordu. Artık sadece bir düşüncem, bir ihtiyacım, yenilmez bir arzum vardı. O da kaçmak, manastırın küçük kilisesine gidip dua etmek, onu bir türlü döndüremediğimi, fakat beni saran bu tehlikeden kaçmak. Bu sırada kendisini yalnız bırakmam için rica etti. Üzüntülerimden kurtulmaktan, İsa'nın ayakları dibine gidip dua etmekten memnun, hiç düşünmeden oradan ayrıldım. Kendim için çok kafa yordum. Tanrı'nın bana emanet ettiği günahkârı korumayı tamamiyle unuttum. Yolunu şaşırmış kuzuyu omuzlarım üstüne alacak yerde yalnızlıktan,

geceden, paralayıcı kurtlardan korktum. Tek başıma ağıla döndüm. Kötü bir çoban olarak yolunu şaşırmış kuzuyu yüz üstü bıraktım. Bulunduğu yere döndüğüm zaman artık onu bulamadım. Şeytan, avını alıp kaçırmıştı. Kötü cin bu kurbanı yokluğun o sonsuz çukuruna sürüklemişti.

Baş rahip heyecanla beyaz başını meydana çıkararak:

— Peki ama günahkâr nerede? Ne liliyorsun öldüğünü?

— Artık içinde ruhun bulunmadığı bu vücut bu sabah gölün otları içinde buldum. Benim yapacağım ve Sténio için ümit edeceğim artık hiç bir şey yoktu. Ey büyüğüm yerine getireceğim ve ruhumu yıkayıp temizleyeceğim en sert çileyi bana emrediniz.

Baş rahip ciddi bir eda ile bağırdı:

— Bana Sténio'dan bahsediniz. Biraz kendinizi unutunuz. Sizin ruhunuz böyle yüzüstü bıraktığınız onun ruhundan daha değerli midir? Tanrı'nın cezalandırdığı günahkâr için dua etmeğe başlayalım. Ondan sonra sizi temizlemeğe çalışırız. Genç adamın cesedi nerede duruyor? Bu cesedin üstünde dualar okudunuz mu? Ruhunu temizliyen kutsal suyu üzerine serptiniz mi? Manastırın kilisesi önüne onu taşıttınız mı? Rahipler kurulunun toplanmasını söylediniz mi? Güneş çoktan yükseldi. Onun doğuşundan beri ne yaptınız?

Rahip kederle:

— Hiç, dedi, yaşama duygusunu kaybetmiştim. Kendime geldiğim zaman mahvolduğumu düşündüm.

İhtiyar bağırdı:

-- Pekı ya Sténio!

Rahip cevap verdi:

Sténio bir daha tamir edilmesi imkânsız bir şekilde mahvolmadı mı? Onun için dua etmeğe hakkınız var mı? Tanrı değişmez kararlarını onun için geri alır mı? Judas İscariote'un ölümü ile ölmemiş midir?

Baş rahip korkuya kapılarak:

Hangi ölümle? İntihar ederek mi?

Magnus bitkin bir sesle cevap verdi:

Evet intihar ederek.

İhtiyar baş rahip tarif edilmez bir dehşet ve keder içinde gömülmüş buruşuk sarı ellerini kavuştururken meşe ağacından yapılmış koltuğuna yığıldı. Sonra Magnus'a dönerek onu şiddetle azarladı:

Böyle bir felâket aşağı yukarı gözleriniz önünde geçiyor ve böyle bir rezalet ibadete ayrılmış bir manastırda oluyor da siz buna engel olmuyorsunuz. Hem de Marthe gibi hareket etmek gerekirken Meryem gibi gidip dua ediyorsunuz. Pharis'li gibi tapınağın içinde başınızı kaldırmışsınız ve — Tanrım, bana bakınız ve beni kutsayınız. Çünkü ben ermiş bir papazım. Orada ölen dinsiz benden ve sizden vazgeçebili-

yor — demişsiniz. Bu zavallının adımlarını kösteklememiz, onun ayaklarına atılmanız, tozlar içinde yuvarlanmanız, bu korkunç cana kıyma hâdisesine engel olmak için göz yaşlarını, duaları ve hattâ gücü kullanmanız gerekirken, ey budala rahip bencil ve korkak bir adam gibi gidip hayal kurdunuz ve uyudunuz. Bir dehşet ve rezalet konusu gibi günahkârdan kaçacak yerde onun dizlerini öpmek kalbini yumuşatmak, isterse bir gün, belki de onu kurtarmağa yetecek olan bir gün için olsun, cesaret vermek üzere kardeşim, oğlum diye hitap etmeniz gerekmez miydi? Hekim hastalığın bulaşma korkusu içinde hastasının başı ucundan kaçarmı? Samara'lı büyük adam, yahudinin iğrenç yarasını görünce tiksinerken başını çevirdi mi? Hayır korkmadan ona yaklaştı, yarasına merhem sürdü. Atının üstüne alıp götürdü ve onu kurtardı. Oysaki siz Tanrı, uykusuz gecelerinizin ortasında: Kaabil, kardeşini ne yaptın? diye bağırınca korkudan titriyecek olan dar ve katı kalbli ruhunuzu kurtarmak için sefih çocuğu babanın kollarına götürmek fırsatını kaybettiniz.

Rahip döşemenin üstüne yuvarlanarak ve sakalını tozlarda sürüyerek: — yeter, yeter babacığım, dedi, kırılıp parçalanan kafamı esirgemeyiniz. Şaşkına dönen aklımı koruyunuz...

Baş rahibin elbisesine yapışarak haykırdı: Geliniz, benimle beraber onun cesedi üstünde dua etmeğe geliniz. Affedici sözleri

söylemeğe geliniz. Yıkılan ve aklaşan çörek otunu tutmağa geliniz. Şeytanın gururunu kıran afsunları söylemeğe geliniz. Hayatın bütün çirkin taraflarını yok eden o kutsal yağ serpmeğe geliniz.

Baş rahip Magnus'un ıstırabından duygulanarak kararsız ve kederli ayağa kalktı. Tereddütle:

— Kendini öldürdüğüne iyice emin misiniz? Tesadüfün, ya da "daha iyi söyliyelim" yorumlanması bize müsaade edilmeyen tanrısal bir şiddetin etkisi olmaz mı? Bu şiddet sonunda ruhu affa lâayık görülmüş olabilir? Ne biliyorsunuz. Belki de aldanmıştır.. Gece karanlığında bir kaza olabilir. Söylesenize oğlum elinizde intihara ait belli bir delil var mı?

Magnus durakladı, içinden hayır demek için bir arzu duydu; Tanrı'nın o her şeyi gören tarafını aldatmayı ve kilisenin kutlamaları yolu ile kilise tarafından mahkûm edilen bu ruhu göğe göndermeyi umdu. Ama cesaret edemedi. Titiriyerek bütün gerçeği itiraf etti. Kum üstüne yazılmış olan "Magnus Tremor'a beni burada bulacağını söylersin." sözlerini rahibe tekrarladı.

Baş rahip beyaz sakalının üstüne göz yaşlarını dökerek:

— Demek iş gerçek! Bu uğursuz ışıktan

kurtulmanın çaresi yok. Zavallı çocuk! Ey Tanrım adaletin ne kadar şiddetli, öfken ne kadar müthiş bir şey.

Birkaç aralık sessizlikten sonra ihtiyar sözlerine şunları ilâve etti:

Magnus, gidiniz. Manastırın kapılarını kapattırınız. Ya bir oduncuya, ya da bir çobana bu cesede bir mezar kazmasını rica ediniz. Kilise bize tapınağın kapılarını onun için açmayı ve kutsal toprağa gömmeyi yasak ediyor.

Bu karar Magnus'u her şeyden daha fazla korkuttu Başını kaldırım taşlarına şiddetle vurdu. Kanı mosmor yanığının üstüne aktı. O bunun farkında değildi.

Baş rölüp Magnus'u kaldırarak:

— Haydi oğlum, dedi, cesaretini topla, kutsal kiliseye boyun eğelim. Fkat ümit edelim. Tanrı uludur, Tanrı rahimdir. Hiç kımse onun rahmet hazinelerinin dibine kadar inemez. Biz birer zayıf insanlarız. Zekâları sınırlı kimsele-riz. Mânaya itaat edelim. Kutsal yasaların özü - nü araştırmıyalım. Hiçbir insanın, hattâ kilise-nin başkanı bile olsa, başka bir insanı bir daha affedilmeyecek derecede mahkûm etmeğe hak-kı yoktur. Günahkârın can vermes' uzun sü-r-müş olabilir. Ölüm yaklaşıp ta debelenmeğe baş-ladığı sırada pişman olmuş olabilir. Öyle saf bir duayı Tanrıya ulaştırabilir ki bu da onu Tanrı ile barıştıracaktır. Biliyorsun ki affettirmenin yo-lu dua değil, pişmanlıktır. Bir an, candan ve de-

rin bir pişmanlık duymak, çile ile geçmiş bütün bir hayata bedeldir. Dua edelim, gönül feragatine kavuşalım. Belki de Sténio'nun gençliğinde öyle yüce erdemleri vardı ki geleceğin bütün günahlarını yıkamıştır. Belki de bizim geçip giden hayatımız öyle kirli şeylerle doludur ki halin ve geleceğin bütün perhizleri onu affettirmek sıkıntısına uğrayacaklardır. Gidiniz, kilisenin kuralları bu cesedi manastıra kabul etmeği, törenle onu mezara götürmeyi yasak ediyorsa da özel bir müsaade ile size şunları yapmağa izin verme imkânını bana bağışlıyor: Cesedin yanına gidip ona göz kulak olunuz. Madem ki hıristiyan olanların mezarları için konmuş emre uygun düşmüyor. O halde insanlığınızın size emredeceği bir duayı okuyarak son meskenine kadar onunla beraber olunuz. Haydi bu iş sizin vazifenizdir. Elinizde olduğu halde engel olmayı beceremediğiniz bir kötülüğü tamir etmenin bir tek yolu budur, kendi hesabıma ben de dua edeceğim. Hepimiz toplu olarak değil, fakat odalarımızda, ruhlarımızın ateşliliği içinde dua edeceğiz.

Zavallı rahip Sténio'nun yanına döndü. Çobanlar onu güneşten korumak için kadınların içinde servi ağaçlarının reçinesini, ardıç ağaçlarının dallarını yaktıkları bir mağaranın giriş yerine bırakmışlardır. Bu sofu dağlılar Magnus'un gelip cesedi manastıra taşınmaları için emir vermesini bekliyorlardı. Onlar Sténio'yu birincisin-

den daha sanatla, daha özenle yapılmış bir sedye üstüne koymuşlardı. Cesedi servi ve çam ağaçlarını örerek koyu yeşil yatak olan bu sediyeyi meydana getirmişlerdi. Çocuklar onun üstüne kokulu otlar sermişler, kadınlar başına ıslak çayırılar içinde büyüyen yıldız şeklindeki beyaz çiçeklerden çelenk geçirmişlerdi. Kayalığın gövdelerine boylu boyunca tırmanan beyaz şarmaşıklar, Filbahriler kubbeden zarif, fakat vahşi fistolar halinde sarkıyorlardı. Bir çiçek kümbeti üstüne oturtulmuş en hoş kokularla dolmuş bu pek taze, pek kaba saba ölüm yatağı Tanrının kucağında uyuyan güzel ve genç bir şairin son uykusunu korumağa değerdi.

Dağlılar, rahibin diz çöktüğünü görünce diz çöktüler. Sabahtanberi sayıları bir hayli artan kadınlar tesbih çekmeğe başladılar. Herkes Camadule rahipleri manastırının parmaklığına kadar cesedin ve rahibin peşinde gitmeğe, öteki kıyıda bulunan mezarlıkta yapılacak cenaze töreninde bulunmak üzere gölün öbür kıyısına dönmeğe hazırlanıyorlardı. Fakat uzun bekleyişten sonra güneşin ufka doğru indiğini, fakat Magnus'un onları cesedi kaldırmaları için emir vermediğini, rahiplerin üstlerine kafa tasları ve göz yaşları ile kapkara cübbelerini giyip onu karşılamağa gelmediklerini görünce şaşırdılar. Papazı birbiri ardından sorguya çektiler. Magnus onlara perişan bir tavırla baktı. Cevap vermeğe çalıştı. Ağzının içinde anlaşılmıyan bir takım la-

kırdılar geveledi. O zaman vadide oduncuların en yaşlısı ıstırabın onu ne hale getirdiğini göreyerek sorguları ile onu sıkıştırıp daha fazla azap vermekten çekinerek oğulları ile beraber manastıra gitmeğe, baş rahibin emirlerini öğrenmeğe karar verdi.

Bir saat sonra oduncu geri geldi. Sessizdi, kederliydi ve dalgındı. Magnus'un önünde konuşmağa cesaret edemiyordu. Ama bütün bakışlar kendini sorguya çekince arkadaşlarına arkasından gelmelerini uzaktan işaret etti. Merakla sürüklenip gelen ve cesedin etrafını alan bu insanlar gürültü yapmadan uzaklaştılar. Az ötede bir yere toplandılar. Orada hayret ve dehşetle Sténio'nun intihar ettiğini, baş rahibin onu kutsal toprağa gömmeye kabul etmediğini öğrendiler. Baş rahip Sténio'nun selâmetinden ümit kesmek için cömertçe bir ruhun bütün ciddiyetiyle, hoşgörür bir kalbin bütün hararetiyle daha kuvvetli sebepler gösterdiyse de bu basit ve dar görüşlü insanlar Katolik inançları içinde pek şiddetle mahkûm edilen bir cinayetten dehşet duymuşlardı. Ona lânet okuyan önce kadınlar oldu: — Kendini öldürmüş, dinsiz herif! Hem de nasıl bir cinayet işlemiş. Dualarımıza lâayık değildir. Baş rahip hristiyanlara ayrılmış olan toprakta ona bir mezar ayırmağı kabul etmiyor. İğrenç bir şey yapmış olmalı. Çünkü baş rahip öyle hoşgörür, öyle mübarek bir adamdır ki bu adamın kalbinde yüz kızartıcı bir yara izi olma-

lı. Affedilmekten ümidini kesince adaleti kendi kendine yerine getirmiş. Ona acımayalım. Zaten cehennem azabına uğrayanlara dua etmek yasaktır. Buradan çekilip gidelim. Rahip mesleğini yapsın, gecenin devamınca onu muhafaza etmek rahibe düşer. Afsunları okumak yetkisi ona verilmiştir. Eğer şeytan gelip sözünde direnirse onu uzaklaştırabilir. Haydi gidelim diye haykırdılar.

Dehşet içinde kalan genç kızlar, annelerinin peşinden gitmek için dua etmediler. Onlardan birisi yoktu ki evine doğru dönerken ormanın derinliklerinde beyaz bir yüzün geçtiğini, akşamın çığı ile ıslanmış otların üzerinde kederli kederli: geri dönünüz genç kız. Benim morarmış yüzüme bakınız. Ben bir günahkâr ruhum. Tanrısal hükmü öğrenmeğe gidiyorum. Benim için dua ediniz diye mırıldanan dargın bir gölgenin geçtiğini görmemiş gibi olsun. Adımlarını sıklaştırıyorlar ve kulübelerinin kapısına heyecanlı, yüzleri solmuş bir halde varıyorlardı; fakat gece uyurken bilinmez hangi zayıf ve esrarlı bir ses onların baş uçlarında: - benim için dua ediniz diye tekrarlıyordu.

Geceyi uyanık geçirmeye ve ormanların sessizliğine alışık olan çobanlar bu asılsız korkuları daha az kabul etmiş göründüler. Aralarından birkaç kişi Magnus'un yanında kalmaya, onunla beraber ölüyü beklemeğe karar verdi. Sedyenin dört köşesien reçi-

neli çamdan birer meşale diktiler. Gecenin soğundan korunmak için keçi derisi yağmurluklarını açtılar. Fakat meşaleler, tutuşunca, koyu kırmızı ışıklarını cesedin üstüne yaymağa başladılar. Işıkları oynatan rüzgâr yakında dağılacak olan bu yüzün üstünde uğursuz aydınlıklarını gezdirmiyordu. Zaman zaman alevin hareketi Sténio'nun yüzündeki çizgileri el ve kollarını harekete getiriyor gibiydi. Onlara sanki Sténio gözlerini açıyor, büzülmüş olan bir elini hareket ettiriyor, kalkmağa davranıyor gibi geldi Çobanları bir korkudur aldı. Çocukça hareketlerini karşılıklı itiraf etmeğe cesaret edemiyerek belli etmeden toplu bir halde çekilip gitmek için anlaştılar. Bir an için varlığı ile onlara cesaret vermiş olan papaz ölüden fazla kendilerini korkutmağa başlıyordu. Hareketsizliği, sessizliği, solgunluğu ve saçsız, fakat parlak alnının kırışıklıkları içinde bilinmeyen bir keder ve dehşet ona bir insandan daha fazla kötü bir ruhun görünüşünü veriyordu. Genç adamı, azaba sokmak ve gölün içine fırlatmak için bir ifritin bu şekle büründüğünü ve şimdi avını gözetliyerek büyücünün korkunç bir esrarla oynadığı o gece yarısı saatini bekliyerek orada bulunduğunu düşündüler.

Aralarında en cesuru ertesi gün, gün ışıken gelip mezar kazmak ve cesedi oraya indirmek için evlerine dönmeği teklif etti. İçlerinden en fazla korkan birisi:

— Boşuna zahmet — diye söylendi. Bu cevap anlaşıldı. Sessizce birbirlerine baktılar. Yüzlerindeki solgunluk onları karşılıklı olarak korkuttu. Vadiye indiler. Ve birbirlerini hayalet sanarak yakalamağa hazır, yorgunluktan titriyen bir adımla birbirinden ayrıldılar.

XLV

LÉLIA

Lélia ile Trenmor vadiye yaklaşıyorlardı. Güneş ufka iniyordu. Atları ve kılâvuzları daha çabuk gitmeleri için sıkıştırıp duruyorlardı. Gece basmadan önce gidecekleri yere varmak istemişlerdi; hızlı hızlı giden araba toz içinde uçuyor ve düzlükler rüzgârla sürüklenen bulutlar gibi arkalarında kayboluyordu. Birdenbire atlarından birisi yıkıldı. Araba onun üzerine yuvarlandı ve şiddetle ters döndü. Trenmor ağır bir şekilde yaralandı. Lélia bu felâketten sağ salim kurtuldu. Belki de Tanrının bazı niyetleri vardı.

Trenmor'u yola yakın bir eve götürdüler. Ona ilk tedaviyi yaptılar. Tekrar kendine gelip ve yaraları temizlenip sarıldıktan sonra Lélia'nın elini yakaladı ve ona:

— Kardeşim, dedi, bir saat, bir saniye bile kaybetmeyiniz. Son gün sona eriyor; eğer içimizden biri Camadule manastırına gitmezsek Sténio ne düşünür bilinmez. Çocuğunuza gidiniz. Beni burada bırakınız. Seni hoş görebilirim. Ya-

rın, ya da daha sonra ne zaman eliniz değerse beni gelip bulursunuz. Düşünmeyiniz, gidiniz.

Lélia tereddüt etmedi. Araba kırılmıştı. Çıplak bir atı çekti. Hızla üstüne atladı. Az sonra ufkun tozları arasında kayboldu. Camadule'ler manastırının bulunduğu vadinin biteviye topraklarına vardığı zaman güneş batmıştı. Adamları ondan çok uzaklarda kalmıştı. Üstünden dumanlar tüten at sık ormanın sarmaşıkları içinde zaman zaman sürçüyordu. Soluk soluğa, saçları darma dağınık atını insafsızca mahmurluyor, hiç bir engelin önünde duraklamıyordu. Irmakların geçit veren yerlerinden rast gele geçiyordu. Çalılıkları dolanacağı yerde üstünden aşıyordu. Yüce bir güvenin çılgınlığı ile az önce yüz yüze geldiği tehlikelere arkasını dönüp bakmıyordu bile.

Birbirine benziyen iki yolun kesiştiği bir meydanın giriş kısmında yolunu kestiremediği için bir oduncudan manastırın yolunu sormak üzere durmak zorunda kaldı.

Oduncu sağ yolu göstererek:

— Buradan, dedi. Fakat akşamın bu saatinde manastıra girmegi umuyorsanız elinizden papanın bir emri bulunmalıdır derim. Parmaklıkları kapılar kapandı. Çanlar gündüz çalmadı. Bütün rahipler odalarına çekildiler. Kimse ile konuşmuyorlar. Ölüm meleği kapının üzerine bu gece

bir haç koydu. Lélia dehşete kapılarak oduncuyu sorguya çekti. Sténio'nun ölümünü öğrendi. Şüphelenmek mi, ya da ümide düşmek mi gerektiğini bir türlü kestiremedi. Dağlılardan bir topluluk ilk adamın sözlerini tasdik etti. Lélia bu adamların kollarına hareketsiz düştü. Dağlılar Lélia'yı kulübelerine götürdüler.

Cesedin yanında tek başına kalan Magnus çobanların sessizce çekilip gitmelerini farketmemişti. Daima diz çökmüş bir vaziyette duruyor, fakat dua etmiyordu, düşünmüyordu. Gücü yok olmuştu. Varlığını ancak baş rahibin höcresindeki taşlara çarptığı ve hemen hemen çatlattığı alınının dayanılmaz acısı ile hissediyordu. Ruhunun o müthiş heyecanlarına bağlı olan bu madde ile ilgili sarsıntı onu ahmaklığa benzeyen bir bitkinlik içine gömüyordu.

Kafa tasında hissettiği sızılar yavaş yavaş öyle şiddetli bir hal aldı ki elini başına götürdü. Mosmor bir kan saçlarını birbirine yapıştırmıştı. Kızışmış eline, kana nasıl bulandığını fark etmeden baktı. Ancak bu sıcak ıslaklık duyusu, bu kan kokusu parmaklarının kaslarında bir çeşit büzülme meydana getirdi. Şarabın ya da duyuların sarhoşluğun sebep olduğu gibi burun delikleri genişledi. Ruhu uyumuş, belki de ölmüştü. Rahip cübbesi altında saklanan huzursuz, vahşi, açgözlü hayvan, et obur içgüdüleriyle, zevkin o iştihali yırtıcılığı ile yeniden uyanı -

yordu. Bir cesedinki gibi cam cam olmuş gözlerini açtı ve bir elektrik akımına tutulmuş gibi sıçradı.

Fakat önünde meleklerin uykusu ile uyan Sténio'nun solgun yüzünü görünce durakladı. Onun beyaz kefenine, çiçeklerden yapılmış çelengine kötü kötü gülümsedi ve heyecanlı bir sesle mırıldandı: — Ey kadın!... Ey güzellik!...

Sonra cesedin elini yakaladı. Ölünün soğukluğu sayıklamasını hafifletti. Hummanın o aldatıcı hayallerini kovdu. Orada uyuyan bir kadın olmadığını, fakat tabut içine uzanmış bir erkek, ölümünden ötürü kendini yediği bir adam olduğunu anladı.

Etrafına bakındı. Meşalelerden yükselen alevin titreştiği kayaların o kapkara govdelelerinden başka bir şey görmeyince ve fundalıklarda uğuldayan rüzgârdan başka bir şey işitmeyince gecenin bütün dehşetleri bir buz dağı gibi kafasına yığıldı ve yalnızlığın bütün dehşetini hissetti.

Yanındaki kayalığın üstünde bir şeyin kırmıldadığını ve oraya doğru tırmandığını görür gibi oldu. Onu bir daha görmemek için gözlerini kapadı. Gözlerini tekrar açtı. Elinde olmyarak etrafına tekrar bakındı. Yanında kapkara hareketsiz duran korkunç bir yüz gördü. Bu yüze hareket yapmağa cesaret edemeden kalkıp kendine doğru yürümeğe hazır bu hayaletin dikkatini çekmek korkusu ile soluğunu tutarak bir

saate yakın bir zaman baktı. Magnus'un gölgesini mağaranın duvarına aksettiren reçineli meşale söndü ve hayalet, rahibin bu gölgenin kim olduğunu anlamadan kayboldu.

Hafif adımlar tepenin çalılıklarını hışırdattı. Belki de bu meşalelere merakla yaklaşan dağ keçisi idi. Magnus ıstavroz çıkardı ve vadiye doğru uzanan keçi yoluna ürkek bir bakış fırlattı. Beyazlar giyinmiş bir kadının 'karanlığın içinde başı boş dolaştığını görür gibi oldu. Endişeli arzu kalbini şiddetle hoplattı. Ona doğru koşmağa hazır vaziyette ayağa kalktı. Fakat miskince bir korku kendisini oraya mıhladı. Bu Sténio'yu çağırmağa gelen bir hayalet, karanlık içinde ulumak için mezardan çıkan bir gölge idi. Elleriyle yüzünü örttü, başını kukuletesi ile sardı. Bir şey görmemeğe, bir şey işitmemeğe karar vererek bir köşeye çekildi.

Kulağına artık hiç bir görültü çarpmayınca içine bir güven gelerek başını kaldırdı ve Sténio'nun yanı başına diz çökmüş olan Lélia'yı gördü.

Rahip bağırarak istedi. Dili damağına yapışmıştı. Kaçmak istedi. Bacakları kayanın granitinden daha soğuk ve daha hareketsiz kalmıştı. Bakışı korkulu, elleri açık, yüzü kukuletesi ile örtülü, öylece kaldı.

Lélia, cenazenin yatağına eğilmişti. Islanıp lüleleri açılmış uzun saçları, solgun yanakları üstüne düşüyordu. Sanki Sténio gibi ölmüştü, bu ce-

sedin vakur nişanlısı idi. Lélia çobanların anlattıklarını dinlemişti. Onların özenine, tesellilerine sığınmıştı. Sténio'nun yüzünü öpmek istemiş, mağaranın önünde yakılan uğursuz bir fenerden yolunu bularak korkmadan, vicdan azabı çekmeden, belki de ıstırap duymadan yalnız başına oraya gelmişti.

Bununla beraber ölüm gülleri ile örtülü bu güzel başın görünüşü karşısında ruhunun yumuşadığını hissetti. Şefkatli bir acıma, ümitsizlik içine gömülen karamsar, fakat sâkin bu ruhun katılığını hafifletmişti.

Rahibin varlığını umursamadan, ya da fark etmeden:

— Evet Sténio, dedi. Sana acıyorum. Çünkü bana lânet ettin. Sana acıyorum. Çünkü Tanrı'nın bizi yarattırken alın yazılarımızın aynı olmasına karar vermediğini anlamadın. Azaplarını artırdığım için zevk duyduğumu sandın. Bunu biliyorum. İyilik yıllarımın ıstırapları ve hayat kırıklıkları için senden öç almağı istediğimi düşündün. Erkeklerin, bana eziyet verdikledi bütün ihanetlerine karşı onurumu muhafaza etmek için yeminlerini küçümsiyerek ve umursamıyarak kabul ettiğimi sandın. Aldanıyordun Sténio bana karşı yönelttiğin lâneti affediyorum. Düşüncelerimizi içimize daha doğmadan önce yargılıyan vicdanlarımızın yargılarını kaydeden kitapların yapraklarını her zaman karıştıran ve oraya geçmemiş esrarlı tasavvurları iki mânaya

çekmeden okuyan yüce kudret, senin tehditlerini kabul etmedi ve onları gerçekleştirmedi. O, seni cezalandırmayacaktı. Çünkü sen kör olmuştun. Senin zaafını cezalandırmayacaktı. Çünkü sende bulunmıyan bir bilgeliye kendini teslim etmeğe razı olmadın. Karanlıkta uzun zaman başı boş dolaşmanı iyi karşılamadığı için son günlerini aydınlatmak için içine doğan nuru pek bahalıya ödedin. Kendinle beraber götürdüğün o ıstıraplı bilginin kefarete ihtiyacı yoktu. Çünkü dudağın, kopardığın yemişi tadarken kurudu.

Teselli etmek gücünü bulamıyordum ama, seni seviyordum Sténio. Karşılık vermemekle beraber kanını yiyip kemiren, beynini tutuşturan şu belirsiz ferahlama ve teslimiyet ihtiyacını takdir ediyordum. Güçsüzlüğümün beni soktuğu amansız imihānlara hayıflanıyordum ama onları inkâr etmek ve tanımamak bir dinsizlik, alçakca bir yalan olmaz mıydı? Eğer sana: — gösterdiğim izlerin, saydığım yaraların iyileşmesi mümkün değildir. Güven, karşılıklı feragat, soğumağa yüz tutan gönlümü yeniden ısıtacaktır. Seni kendime dost yaparak bugün hiç anlamadan kabul ettiğim ıstırapların değerini ve anlamını bulacağımı ümit edelim, demiş olsaydım yalan söylemiş ve horgörüşüne lâayık olmuş olurdum; öfken de benim iki yüzlülüğümü yıpratmak için daha da bayağılaşmazdı.

Tanrının kötülere sakladığı cezaları üstüme

çağırمام açık yürekliliğim ve doğruluğum için mi? Sanki gücümü kötüye kullanan benmişim gibi yıldırımla çarpılmamı istemen acaba yaradılışımın sakatlıklarını kızarmadan ve şaşırmadan senin önünde itiraf ettiğim için mi? Yolumun üstünde beni aldatan imansız nice ruhlara rastladım. Kulağım âciz vaadleri dinleyerek yorulmuştu. Daha cömert, daha cesaretlı bulduğum, fakat mükâfatlandıramadığım sevgini red ettim. Artık sahip olmadığım bir mülkü rehin etmek istemedim. Çünkü kalbim bütün saflıklarını bir daha geri gelmemek üzere ıpratmıştı. Hızlı ve emin bir adımla çiğnediğin toprağın altında emellerinin anıtını dağıtacak olan yanar dağ lavlarının kaynadığını uzaktan görüyordum. Aşk bir yerde durdurmak ve tutmak için itibardan düşmen, alçalman gerekirdi. Donmuş duygularım, zevkin için hiç bir işe yaramazdı. Zavallı Sténio, kucaklamalar altında eğer ürpermeğe çalışsaydım, yüzümde şehvetle buruşan gözlerine gülümseme, kendinden geçme rolünü oynamağa kumanda eden ve tanrılaştırdığın Lélia, çirkin bir canavar, kepaze bir oruspunun gülünç bir gölgesi olurdu.

Fakat içimde sakladığım sağlam bir güven taşıdığım Tanrı, sonsuzlukta bizi birleştirecektir. Onun ayakları dibinde oturarak öğütlerini dinleyeceğiz. Ve bizi dünya üzerinde niçin ayırdığını o zaman öğreneceğiz. Onun ışıklı alını üstünde, ölümlü gözler için akıl erdirilemez iradeleri-

nin sırrını okurken öfkeni ve şaşkınlığını sanki hiç bir zaman duymamışsın gibi olacaktır.

O zaman Sténio bana kin duymağa çalışmayacaksın. Beni haksızlıkla, insafsızlıkla artık suçlamıyacaksınız. Tanrı her birimize lâayk gördüğü payı ayırıp güçlerimize göre çalışmalarımızı dağıtacağı zaman ey benim sevgilim, bu dünyada aynı yolda neden yürüyemediğimizi, aynı amaca doğru neden koşamadığımızı anlıyacaksın. Onun bize gönderdiği ıstıraplar birbirine benzemiyor. Her ikimizin de kulu olduğumuz şaşmaz sahip, ıstıraplarımızın esrarını bize açıklayacaktır. Önümüze sonsuz iç dökmenin o parlak ufkunu açarken, ruhlarımızın birleşmesini, neden gözümüzün seçemediği karanlık yollardan dolaştırıp hazırlamaktan hoşlandığım bize söyleyecektir. O küçümseme ve kabalıkla suçlandırdığın kalbimi, kanayan çıplaklığı içinde sana gösterecektir. Sözlerimi dinlerken duyduğun dehşet, seni sevmediğimi itiraf ettiğim zaman bakışını karartan zillet, düşüncelerindeki titreyen bocalama o zaman ciddi bir şefkate dönecektir. Kendinden çok kuvvetli sandığın, beklemekten ümidini kestiğin Lélia önünde yıkılacaktır. Erkeklerin adımlarının etrafında çevirdikleri takdir ve saygıyı unutacaksın. Hiçbir yardım dilemeden neden tek başıma yürüdüğümü öğreneceksin.

Tanrının bakışı altında zavallı bir mutluluk çinde birbirine karışmış olarak her birimiz

üstüne aldığı görevi cesaretle yerine getirecektir. Bakışlarımız karşılaşınca güvenimizi ve kuvvetlerimizi iki katına yükselteceğiz. Geçmişteki zavallılıklarımızın hâtırası rüya gibi açılacak ve gerçekten yaşayıp yaşamadığımızı kendimize soracak kadar ileri gideceğiz,

Teselli bul Sténio, çıkan son buldu. Ama benimki devam ediyor. Budala kalabalığın artık kulaklarında vızıldadığını duymuyorsun. Kendi kendine aldatan, kendi yalanlarının gürültüsü ile sersemleyen zevklerin o can sıkıcı manzarası önünde artık bulunmuyorsun. Dualarım içinde senden yardım istemek şimdi bana düşüyor, gücüne, bilgeliğine yalvarmak artık benim işim. Çünkü yaşadıktan sonra içini çekerek göğüs geçirdiğin zevklerin hiçliğini biliyorsun. Gözlerini kamaştıran zaferlere ve büyüklüklere acıma ile bakıyorsun. Artık arzu duymuyorsun. Memnunsun. Tanrının varlığı vecitlerine yetiyor. Dize gelerek benden dilediğin gülümsemeler, kanınla ödediğin okşamalar ışıklı keskin görüşün için şimdi bir alay konusu değil midir?

Hayır, hayır bundan eminim. Öğrendiğinden ve tanrısal elin parmağını göz kapaklarında gezdirerek gözlerini açtığındanberi bilgisizliğine ve zaafına kızan ruhun bugün hoşgörür ve yumuşaktır. Ümidimizin kargaşalığı, hulyalarımızın emel dolu belirtileri Tanrı önünde olduğu gibi, senin önünde de şimdiki alçak gönüllülüğümüzün eksik, fakat samimi bir ifadesidir.

Pek yüksek emeller besliyorsak bu hal ruhumuzun ashını hazırlamasından, dünyadaki zarfı içinde ıstırap çekmesinden, yeniden hamlesini ve gücünü kazanmak için içine sıkı sıkı bağlandığı kundak bezlerin! söküp atmak ihtiyacını hissetmesinden ileri gelmiyor mu?

İşte bak Sténio benim önüme geçtin. Mademki Tanrı seni ilk önce çağırmış Demek ki seni Lélia'dan çok seviyor. Mevsimsiz yıpranmanın bitkinliği ve ıstırapı Lélia'nın yalnızlığından ve sabrından daha çok mükâfata lâyık oldu. Onun umursamazlığını suçlandırmıyorum ve o yüzden sızlanmıyorum. Şüphesiz O, tavaf edenin gücü ile tavaflı ölçtü. Sendeliyen ayaklarına tarısal ülkeyi yaklaştırdı. Dermansız elinin önüne dalı eğdi. Mutlu Sténio! Ayaklarının tozunu silkeleyebilir, oturabilir, dinlenebirsin. Sahibimizin yanında yalnız gelip oturmam için şefa'at etmek sana düşüyor.

Şimdi ilgini kestiğin için, seni yiyip kemiren tutkulara meydan okuyorsun. Kurtuluşun için kendini yargılıyor ve kendini alkışlıyorsun. Üzüntülerini nereye söyleyecektin? Bana mı? Ama gelecek, her ikimizindir. Trenmor'a mı? Eğer esenliğin bu dünya üstünde mümkün olabilseydi Trenmor seni kurtarırdı. Mademki kefaretle temizlenen ruhun seni kandırmak için daha belîğ bir söz bulamadı. Mademki onun iskencelerle dayanıklı bir hale gelen kolunda içine girdiğin bu yoldan seni döndürmek için yete-

ri kadar güç yoktu. Demek ki bunu Tanrı istemiyordu. Trenmor seni bırakıp giderken kaçışında yorumlanması kendine düşmeyen bir buyrultunun sırrını sezmişti. Gözleri ile seni izledikçe inatçı bir sesle: — Bize gel Sténio, bize gel, sana destek olacağız, diye bağırıyordu. Ama konuşuşun seninle Trenmor arasına aşılması imkânsız bir boşluk koyunca o zaman bilge susacaktı, sustu da. Kendini ölümün kollarına attın, bu merhamete getirilmesi güç kıskanç sevgiliden hayatın yalancı kandırışlarına karşı bir sığınak diledin. Okşamaları sana ne kadar tatlı gelmiş. İçinde unutma ile evlendiğin soğuk yatağın üstünde huzurla uyu!

Bununla beraber öyle güzel, öyle gençsin ki! Neden ümit beslemedin. Etrafımda her şeyin solduğunu ve yıprandığını görüyorum da ben nasıl oluyorum da din dik durabiliyorum. Aşkı artık veremiyen ve his etmiyen ben neden seni burada seyrediyorum. Neden ben bu tabutun içine uzanmış değilim?

Lélia sustu, sonra kollarını göğsünde okşamalarını kabul etmediği, coşkunkluklarını red ettiği bu adamın güzelliğini sessizce seyretti. Onun morarmış solgunluğunu, ıslak küpe çiçeklerine benziyen mavi dudaklarını, alnında seyreken, omuzlarında sık ve uzun görünen saçlarını sevdi. Gölün suları içinde kaldığı için kıvrıkları açılan bu kumral saçlar tepenin rüzgârı ile kurumuş, hattâ zarif lülelerinin o tabîi dal-

galanışını tekrar almıştı. Hastalığın ve yorgunluğun yıpranmalarına karşı koyan bu zenginlik ve cesedin yakın bir gelecekte dağılmasıyla son bulacak olan bu güzellik ardındaki bu saçlar buz gibi olmuş alnın üstünde, şairin çocukken dağın çiçekli dar yollarında güneşe doğru koştuğu günlerde olduğu gibi canlı ve ipek gibi dalgalanıyordu.

Lélia, Sténio'yu en çok sevdiği günlerini hatırladı. Onun bir âşıktan ziyade şair olduğu zamanlardı. Sevişmelerinin ilk zamanlarında Sténio'nun şiddetli sevgisinde romanımsı ve meleklerle mahsuz bir şey vardı. O zaman sadece Lélia'ya şarkı söylemeği, onun için dua etmeği, onu rüyasında görmeği, ya da sessiz bir içe dönüşle onu derin derin seyretmeği düşüyordu. Daha sonraları bakışı daha erkekçe bir ateşle canlanmış, dudakları daha hırslı bir öpüşü aramış ve istemişti. Şiiri daha vahşi coşkunculukları ifade etmişti. O zaman bezgin olan Lélia, paylaşamadığı bu aşktan kendini korkmuş yorulmuş, hemen hemen iğrenmiş hissetti. Şimdi Sténio'yu ilk tanıdığı ve sevdiği zamanki gibi içine çekilmiş ve sâkin buluyordu.

Ona:

— Şairim, dedi, haberim olmadan seni sık sık öylesine seyrettim ki! Hayale kapılarak yaptığımız gezileri de, çoğu zaman benden ve Tremmor'dan daha zayıf olduğun için yorgunluğuna boyun eğerek ormanın çiçekleri arasında öğle

vaktinin sıcak esintisi altında dizlerimde uyu-
duğunu gördüm. Üstüne eğilerek uykunu gözet-
liyordum. Kötü böcekleri senden uzaklaştırıyor-
dum. Güneş o güzel kız alına yakıcı bir öpü-
cük kondurmak için dalları delip geçtiği zaman
gölgemle örtüyordum. Kendimi seninle o-
nun arasına koyuyordum. Müstebit ve kıs-
kanç ruhum seni aşkıyle sarıyordu. Heye-
cansız dudaklarım etrafında titreyen sıcak ha-
vaya hafifce dokunuyordu. O zaman mutlu idim
ve seni seviyordum. Seni elimden geldiği kadar
seviyordum. Varlığını bir beyaz zambak gibi
kokluyordum. Bir çocuğa ama içi dehâ ile dolu
bir çocuğa gülümsediği gibi sana gülümsiyor-
dum. Annen olarak sende erkek duygularını
uyandırmadan kollarımda sıkabilmek isterdim.

Sonraları yalnız başıma yaptığın gezintile-
rinin sırlarını akaladım. Kimi zaman bir pınarın
birikmiş sularına eğilmiş, ya da kayaların yüz-
yollar görmüş yosunlarına yaslanmış suların
içinde gölü seyrediyordun. Çoğu zaman gözlerin
kapalı idi. Sanki bütün dış izlenimlere karşı öl-
müştün. Şimdi olduğu gibi kendi içine kapan-
mış ruhunun o esrarlı aynasına aksetmiş olan
hayalini, Tanrıyı ve melekleri seyrediyor gibi
idin. O zaman olduğun gibi işte şimdi sen yine
güçsüz ve arzusuz, madde ile ilgili hayatın ısı-
raplarına ve sarhoşluklarına yabancı, nazik bir
delikanlısın. Altın kanatlı bâkirelere nişanlı olan
sen tutkularımızın o fırtınalı dalgalarına henüz
halkanı atmamıştın. Göğün ilk hafif esintilerine

titriyen kanatlarını açmış bir yavru kuş gibi sana rastladığım o tatlı sabah vaktinin üzerinden bunca günler, bunca ıstıraplar geçmedi mi? Aşkı, mutluluğu, zaferi ve bilgeliği sana açıklamamı istediğin o saattenberi yaşamadın mı? İstirap çekmedin mi? Ben de o hayal hazinelerini arayan çocuk, bunca göz yaşının, bunca korkunun, bunca hayal kırıklığının bizi bu ahenk dolu kırlardan ayırması mümkün mü? Ancak çiçekler için bükülen ayakların, kumların, çakılların içinde kaldığındanberi daha ileri gidebildi mi? Pek tatlı bir ahenkle şarkı söyleyen sesin sarhoşluk içinde bağırmaktan kısılabildi mi? Dağların temiz havası içinde açılıp genişleyen göğsün sefahat ve içki âlemlerinin ateşi ile yanıp kavrulmadı mı? Meleklerin uykunda gelip öptükleri dudağın alçak dudaklara sürünüp kirlendi mi? Ey Sténio, ey Tanrının sevgili çocuğu bunca ıstıraba katlanıp, bunca yüz kızartıcı hareketleri, bunca savaşı yapmadın mı?

Deniz kıyısında görülen gecelerin o rüzgârında uyumak için başını dizlerime dayadığın zamanlarda olduğu gibi güzelsin ve sâkinsin, ellerin saf ve beyaz kalmış, dizlerin böyle bir düşüşe rağmen kırılmamış, vahşi ve ham gerçeği söndürmek için kirlenmiş, kanlara bulanmış, bitkin bir hale gelmişsin. Sert, kılı bir dişi arslanla döğüştün. Murdar memelerinin kokusu ile sarhoş oldun. Onun eline düştün. Korku ve

iğrenme kapladı içini. O zaman öç almak senin içini parçalayıp yedi. Tanrı seni kirlenmez ve mübarek bir ruh olarak koruyordu. Hiç bir sefahat ve içki, hiçbir âşık kadın, hiçbir yalancı dostluk seni kendine bağhyamadı. Bütün sefahatlarla alçalmış bir vücut içinde bâkir kaldın. Parıltısını güneşin en saf ışınlarına gızli tutan elmas olarak sen kendini koruyan çakıl taşına gömülüp kaldın. Sefahat, kendine sakladığın Tanrıya aldığın gibi saf olarak geri vermek istediğin hazinenden şüphelenmemiştii. Ölmekle iyi yapının Sténio, senin büyük ruhun nazik ve ince vücudun güneşten yoksun bu âlemin içinde boğuluyordu. Biz sana lâıyk değildik: aşkını bizden esirgedin. Arzularını ve şefkatlerini bizden çektin. Saf olmayan yollarımızda yolunu şasıran melek, Tanrıya dün, bizi koru. Bizden istediğin şeylerden hiç birini veremediğimiz için bizi affet. Çünkü biz insandık ve sen bizden daha büyük bir değer taşıyordun.

Haydi git Sténio, birbirimizi bulacağız. O zaman biribirimize lâıyk olacağız. Ruhum senin ruhunla kardeştir. O her şeyden sıkılıyor, usanıyor, güceniyor. Senin ruhun gibi hiç bir şey elde edemeden istedi durdu. Hiçbir şey toplama dan çabaladı. Tanrı beni en uzun kefaretlere mahkûm etmektedir. Çünkü senden daha tedbirli, daha korkak hareket ederek, bana çektirmek istediğin çilelerin önünde irklldim. Kendini attığın tehlikelerden sakındım. Tanrısal adaletin ye-

rine gelmesi için daha uzun bir acının beni yiyip kemirmesi gerekiyordu. Ama bugünlerde dünya pek uzun görünmekle beraber daha şimdiden girdiğin sonsuzluğun içinde onların değerleri nedir ki? Sana ulaşacağım zaman onlar ne olacaktır? Belki o zaman eşit olacağız. Belki âşık, belki kardeş olacağız. Ancak bugün sana nişan-lım olarak bakmağa cesaret ediyorum. Ölümün sana geri getirdiği saygım, şu aşk ve ümit tapınağının kapısını yarı aralıyor. Ey Sténio, izin ver de vaktiyle senin bana yalvardığın gibi şimdi ben sana yalvarayım. İzin ver de senden korkayım, kendimden üstün bir güç olarak sana saygı duyayım. Bırak da beni dua edeyim, inleyeyim. Bu Tanrının sana bağışladığı, sana mi-saade ettiği bir öçtür. Şimdi seni sanki benim dileklerime karşı sağır, okşamalarım karşı duygusuz gibi davrandığın için seviyorum. Dize gelerek sevdiğimi söylüyorum. Andlarımı kabul et, öpüşlerimi kabul et ey Sténio.. Seni seviyordum. Anlıyabildiğinden, paylaşabildiğinden çok daha fazla seviyordum, sana lâayık olmadığımı hissediyordum. Ruhunun kutsallığını kirletmek istemiyordum. Eğer Tanrı bana ateşli gençliğimi, bâkir gönlümü geri vermek tenez-zülünde bulunsaydı, eğer hayal gücüm yüzlerce vahmin peşinde yıpranmış olsaydı senin olur-dum. Ama gençliğin bende artık sahip olmadığım bütün erdemleri, bütün büyüklükleri gördüğümü sanıyordu. Kendimi kayıtsız şartsız verirdim. Ama seni de zavallılaştırır, yıpratır ve

korkuturdum. Hayır hatandan yararlanmak istemedim. Ve şimdi senin yanında tek günüm budur. Elveda Sténio.. Elveda, elveda! Asıl ve kuvvetli bir aşkla sevdiğim tek insan sensin. Bana acı, çünkü yaşayacağım.

Lélina Sténio'nun morarmış dudaklarına son bir öpücük kondurdu. Çelenğinden solmuş bir çiçek kopardı ve göğsünün üstüne taktı. Sonra mağaranın duvarına kaskatı dayanmış, karanlıkta ayakta duran ve gözlerini kendi üstünde dolaştıran rahibe dikkat bile etmeden vadinin patikasını tuttu.

Magnus'un aklı başından gitmişti. Lélia'nın uzun sözlerinden bir şey anlamamıştı. Sadece ona bakıyor ve onu güzel buluyordu. Tutku bütün şiddetiyle uyanıyordu. Pek uzun zamandanberi içine sıkı sıkı kapattığı ve kendisini her zaman pek fazla yıprattığı arzulardan başka artık hiçbir şey hatırlamıyordu.

Lélina'nın Sténio'yu öptüğünü gördüğü zaman içinde hiç tanımadığı korkunç bir kıskançlık uyandı. Eğer cesareti olsaydı Sténio'yu yere çarpardı. Ama bu ceset onu korkutuyordu. İçindeki arzu daha şiddetli bir şekilde alevleniyordu.

Lélia'nın ayak izlerinin arkasından gitti. Patikayı dönerken onu kolundan yakaladı.

Lélia bağırmadan ve titremeden döndü.

Güneşten kavrulmuş bu yüze, kanlı gözlere, titreyen bu ağza korkmadan hemen hemen hayretle baktı. Rahip ona: — Kadın, bana bir hayli ıstırap çektirdin. Beni teselli et, beni sev.

Lélia, başı dazlak, sırtı kambur rahibin kişiliğinde birkaç yıl önce mağrur ve genç olarak gördüğü papazı tanımayarak hayretle durdu Papaza:

— Sayın rahibim, dedi, Tanrıya baş vurunuz. Teselli edebilecek yalnız onun aşkıdır. Rahip beklemeden cevap verdi:

— Demek beni hatırlamıyorsun Lélia? Senin hayatını ben kurtarmıştım. Eğer ben olmasaydım iki yıl önce geçtiğim manastırın yıkıntıları içinde ölecektin. Hatırlamıyor musun kadın? Az kalsın altında kalıp ezileceğin molozların ortasına atıldım. Seni oradan çıkardım. Atıma bindirdim. Bütün gün seni kollarımda taşıdım. Elbiseni bile öpmeğe cesaret edemedim. Ama o günden beri beni yiyip mahveden ateş göğsümde tutuştu. Boşuna oruç tuttum, dua ettim. Tanrı benim iyileşmemi istemiyor. Benim olmalısın; yatıştığım gün iyi olacağım. Çile çekeceğim ve kurtulacağım. Yoksa deliye dönüp cehennemlik olacağım.

Lélia cevap verdi:

— Seni iyi tanıyorum Magnus. İşte bak çilelerinin, savaşlarını yemişi.

Magnus anlaşılmasa bir bakışla cevap verdi:

— Benimle alay etme, kadın. Çünkü ben ne

kadar aşka yakınsam, o kadar da hainliğe yakın bulunuyorum. Eğer red edersen... Öfkenin bana nasıl bir öğüt vereceğini bilemem.

Lélia sâkin ve küçümser bir eda ile:

— Kolumu bırak Magnus, dedi. Şu kayanın üstüne otur. Konuşacağım seninle,

Sesinde öyle emredici bir eda vardı ki karşı koymadan boyun eğmeğe alışık olan papaz, sanki bir içgüdü ile itaat etmişti. Lélia'dan iki adım öteye oturdu. Kalbi konuşamıyacak kadar hızlı çarpıyordu. Kanayan ve acıyan başını iki elleri arasına aldı. Dinlemek ve anlamak için hafızasında ve gücünde nesi varsa hepsini bir araya topladı.

Lélia ona:

— Magnus, dedi, bir toplumsal hayatı gerçekleştirmeye henüz elverişli ve daha genç iken bana geleceğiniz hakkında gelip danışsaydınız size papaz olmanız için öğüt vermezdim. Vücut yapınız gerçekten yerine getiremediğiniz şu sert vazifeleri size imkânsız bir hale getirdi. Kötü bir papaz oldunuz. Fakat çok ıstırap çektiğiniz için Tanrı affedecektir. Şimdi tabii hayata dönmeniz için zaman çoktan geçmiştir. Herhangi bir erdeme ulaşma gücünüzü kaybetmiş bulunuyorsunuz. Bu yüzden perhiz yapmalısınız. Her ne kadar manastır hayatının amelleri ile çekeceğiniz çilelerin etkisine inanmıyorsam da ıstıraplarınızın sonunu yalnızlık içinde bekleyeceğinizi tahmin ederim. Bu son, gecikmiyecek-

tır: ellerinize, kırlaşmış saçlarınıza bakınız. Sizin için ne kadar da iyi bir şey. Ben de mezarın yakınında bulunmuyor muyum? Haydi git. Zavallı adam. Biribirimize karşı elimizden bir şey gelmez. Kendini aldattın kendini hayat-tan gizledin. Kendinde yaşama ihtiyacını hissettin. Şimdi de kendinden korkuyorsun. Zevkle arzularının yatışmasının mümkün olabileceğini sanıyorsun. Çocukça bir akılsızlık. Bunu düşünmek için artık zaman yok. Birkaç yıl önce her şeyde mutluluk bulabilirdin. Aklın nurlanabilirdi. Ruhun boş azaplara katlanabilirdi. Ama bugün korku, nefret her yerde senin peşinden gelecektir. Aşkı tanıyamıyacaktık. Onu bir cinayet olarak görecektik.

Günahkâr adını yıpratacak alışkanlık en saf kadınların kollarında alacağın en meşru zevkler, vicdanının gözlerinde seni ahlâksız ve kaatil yapacaktı. Boyun eğ zavallı rahip, Gururunu kır. Bu manastırın erdemi için kendini bir hayli büyük sandın. Sana söylüyorum. Sen kendini aldattın. Ama ne önemi var. Acılarının sonuna yaklaşıyorsun. Bu yemişi kaybetmemeğe çalış. Tanrı senin ümitsizliğe düşmeni affedecek kadar yücelemedin! Sen Sténio değilsin.

Magnus boşuna dinlemişti. Dımağı bütün yetilerin kullanılmasını artık kabul etmiyordu. Azap çekiyordu. Lélia'nın kendisiyle alay ettiğini fark ediyor gibi idi. Bu kadının sâkin ve magrur yüzü kendisini derin derin eziyordu.

Ondan zaman zaman iğreniyor ve kaçmak isteyordu ama sanki ifritin gözü kendi gözünü kamaştırmış ve onu yakalamış gibi idi. Lélia'ya:

— Şimdi, dedi, senin ne olduğunu görüyorum. Çoğu zaman varlığında bir ifritin yaşadığını sanmıştım. Bu pek güzel yüz çizgilerinin altına kendini öyle gizlemiştin ki. Elinde olmadan seni bir kadın olarak görüyordum. Şimdi gözlerim açılıyor. Seninle savaşmak ve yere çarpmak için içimde oldukça bir güç his ediyorum. Toprağın içine gir. Şeytan, seni İsa adına lânetliyorum.

Lélia onun gözlerindeki şaşkınlığı ve öfkeyi görünce kolunu bereleyen bu demir gibi elden kurtulmak için var kuvveti ile çabaladı. Ama Magnus afsunlar okuyordu. Onun ortadan kaybolmadığını görerek deli oldu. Eskiden kendine sık sık aynı fikir geldiği için onu öldürmekten başka bir şey düşünmedi:

— Evet, evet, sen ölünce artık korkmıyacağım. Seni unutacağım ve dua edeceğim.

Papaz Lélia'yı boğdu.

Gün doğmadan bir saat önce vadide oturanlar evlerinin yakınlarında sanki kurtlar tarafından parçalanmış bir adamın yolun üzerinde barsaklarını sürüyerek kaçıyormuş gibi bir takım korkunç ulumalar duydular. Kendilerini mağarayı terk ettiren asılsız fikirlerin uyandırdığı dehşet, dışarı çıkmalarına engel oluyordu. Yardıma muhtaç, bütün felâketlere karşı şefkatli,

gerçek tehlikeler önünde gözü pek olan bu adamlar bir esrar sandıkları bir olayla yüz yüze gelmeğe cesaret edemediler.

Bu cinayetin manzarasından kaçan, dehşetle uluyan Lélia ile Sténio'nun hayaletleri peşine takıldığını sanan rahipti. Bir daha bu bölgede onu gören olmadı.

Lélia, Sténio'nun uzandığı ölüm yatağına doğru dizleri ve kolları üstüne sürüne sürüne geldi. Ona bir daha sarılarak ve kesik kesik bir sesle:

— Artık bizi birleştiren Tanrıya şükürler olsun, demek gücünü bulmuştu. Sonra ufukta beyazlaşan göğe doğru son bakışını çevirdi; ve düşündü.:

— Sabah güzel olacak, memnun ol dünya; her şey geçer, her şey ölür, her şey Tanrı'ya döner.

Yere yuvarlandı. Onu Sténio'nun ayak ucunda ölü olarak buldular. Magnus'un tesbihi boynuna öyle sıkı sıkı dolanmıştı ki, onu sökmek için ipek ipliği kesmek zorunda kaldılar.

Lélia kutsal toprağa gömüldü. Ama mezarı rahiplerin mezarlığına ayrılan duvarlarla çevrili yere kazılmadı. Sel çukurunu çeviren mezarlığın öbür kıyısında Sténio'nun mezarına benzer bir mezar yapıldı.

Trenmor, düşmesi sonunda aldığı yaralar iyileşip iki arkadaşının cenaze töreni yapıldıktan sonra bir akşam gölün kıyısına ağır ağır

indi. Doğmakta olan ay eğik ışıklarını, gölün birbirinden ayırdığı bu iki beyaz mezara serpiyordu. Gök taşları suyun yüzünde her zaman olduğu gibi yükseldiler. Trenmor onların soluk parıltılarını, hazin hazin oynaşmalarını kederle seyretti. Karşılıklı kıyılardan gelerek birbiriyle birleşen bütün geceyi beraber geçiren ikisi Trenmor'un dikkatini çekmişti. Onlar kimi zaman sazların içinde oynamaya geliyor, kimi zaman sönmek üzere olan iki lamba gibi sisin içinde titreşerek duruyorlar. Trenmor inanılmayacak tath bir fikre kendini kaptırdı. Aşık gibi birbirini arıyan, birbirinin peşinden koşan ayrılmaz bu ışıkları bütün gece bakışları ile izledi. İki üç defa onun yanı başına geldiler. O bir çocuk gibi göz yaşları dökerek sevgili iki adla onlara seslendi:

Gün ağırınca bütün gök taşları söndü, iki esrarlı alev sanki birbirinden ayrılmak kendilerine güç geliyormuş gibi gölün ortasında bir zaman durakladıktan, her ikisi sanki içinde yattıkları mezara yetiyeceklermiş gibi kaybolduktan sonra Trenmor, ıstırap ve şefkat dolu bir gecenin zayıflıyan rüyasını kovuyormuş gibi elini alınının üstünde gezdirdi.

Sténio'nun mezarına doğru yokuşu tırmandı, bir an kararsız durdu ve şöyle bağırdı:

— Hayatta siz olmadan ben ne yapacağım? Kiminle ilgileneceğim? Kime yararlı olacağım? Teselli edecek ve destek olacak dostlarım

olmadıktan sonra bilgeliğim ve gücüm ne işe yarayacak.? Böyle sessiz iki mezarın yanında, böyle güzel bir gölün kenarında insanın bir mezarı olması ne kadar iyi. Hayır, hayır, çile daha dolmadı. Belki Magrus hâlâ yaşıyor, belki onu iyi edebilirim. Zaten her yer, savaşı ve ıstırap çeken insanlarla dolu. Her yerde, yeride getirecek bir vazife, kullanılacak bir gün, gerçekleştirilecek bir alın yazısı var.

Trenmor Lélia'yı örten mermeri uzaktan selâmladı. Sténio'nun altında uyuduğu mermeri öptü. Sonra güneşe, çalışma günlerini aydınlatacak olan bu meşaleye, insanın üm'ine hizmet eden göklerin sonsuzluğunu ve üstünde yürümek, hareket etmek gereken şu sürgün yeri dünyayı kendine gösteren fenere baktı.

Sonra beyaz bastonunu aldı ve yola koyuldu.

SON